

МАТЕРІАЛИ ІІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
**«ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ ОСВІТИ»**
(30-31 березня 2017 року)

Львів
2017

УДК 37.01(063)
ББК 74.0я43
П 78

Проблеми та перспективи розвитку освіти. Матеріали
П 78 III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 30-31 березня
2017 року). Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2017. – 200 с.
ISBN 978-966-916-260-1

У збірнику представлені матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи розвитку освіти». Розглядаються загальні питання педагогіки та історії педагогіки, теорії та методики навчання, теорії і методики професійної освіти.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, які цікавляться педагогічною наукою, а також для широкого кола читачів

УДК 37.01(063)
ББК 74.0я43

ISBN 978-966-916-260-1

© Колектив авторів, 2017
© Видавничий дім «Гельветика», 2017

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Бившева Т.Ф. ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО ТА ДУХОВНОГО ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	8
Боднар Д.М. ДІЯЛЬНІСТЬ О. Р. МАЗУРКЕВИЧА ЯК ОРГАНІЗАТОРА НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ГАЛУЗІ ЛІТЕРАТУРИ	11
Остапенко А.В. ЖИТТЄВИЙ ТА ПЕДАГОГІЧНИЙ ШЛЯХ І. П. ЛЬВОВА (1879–1971).....	14
Підгурська В.П. ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	15
Свистак-Яроцька О.Л. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ШКІЛЬНИЦТВІ ЯПОНІЇ	18
Соляр Л.В., Омелько М.А. МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНО КОМПЕТЕНТНОГО ПЕДАГОГА – ЗАПОРУКА ЯКІСНОГО ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ	20
Турянська М.М. КОМПОНЕНТИ ГОТОВНОСТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНЬОМУ ВЧИТЕЛЄВІ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ СПОРТИВНО-МАСОВОЇ РОБОТИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКОЛАХ УКРАЇНИ (КІНЕЦЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)	22
Федорова І.В. РОЗВИТОК ОСВІТИ В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ: ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ	24
Хе Сюефей ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ УДОСКОНАЛЕННЯ МУЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФІЇ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ.....	27

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Безпалько В.С., Шевчук Т.О. АКТИВІЗАЦІЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ КРАЄЗНАВЧОГО МАТЕРІАЛУ	30
Бистрянцева А.М., Дубенюк О.О. ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПЛОЩ ПРИ РОЗВ'ЯЗУВАННІ ГЕОМЕТРИЧНИХ ЗАДАЧ	33
Бордунова А.Ю., Дмитренко А.П. ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА	36
Висицька С.М. ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ЛІТЕРАТУРНОГО КРАЄЗНАВСТВА У КУРСІ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	39
Вишненко Л.І. МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК ЗАСІБ ІНТЕГРАЦІЇ ТЕОРЕТИЧНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ПРАКТИЦІ РОБОТИ СТАРШОЇ ШКОЛИ	42

Гризодуб Т.В. ІСТОРІЯ КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ НАВЧАННЯ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ	46
Добровольська А.М. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС ЯК ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ І РЕАЛІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ	48
Єгорова С.Ю., Башмаков Д.Г. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ ПРИ ВИВЧЕННІ МІКРОБІОЛОГІЇ У ВИЩОМУ МЕДИЧНОМУ ЗАКЛАДІ	50
Куракова О.Ю., Михайленко Н.С. ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА	51
Матвєєв В.В. ХРОНОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНЦІЯ НА ЗАНЯТТЯХ ІСТОРІЇ	54
Оксенюк А.В. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ ШКОЛЯРІВ	57
Попович А.С. ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ СТИЛІСТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ-СЛОВЕСНИКАМИ	60
Сірант Н.П., Дума З.М. ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДИТИНИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	62
Смальоха Л.С. КАЗКА ЯК ЗАСІБ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	65
Химченко Є.В., Цуруль О.А. МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ БІОЛОГІЧНИХ ЕКСКУРСІЙ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ	68
Цимбрило С.М. КРАЇНОЗНАВСТВО ЯК НЕОБХІДНА ДИДАКТИЧНА СКЛАДОВА У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВТНЗ	71
Черній Л.В. ВИКОРИСТАННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИХ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ РІВНЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ТУРИЗМ» З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ	73
Яцканич Н.М. СЕМАНТИЧНА ГРАМАТИКА В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ/ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	76

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Багорка А.М. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В СИСТЕМІ «КОЛЕДЖ-УНІВЕРСИТЕТ»	79
Барковська О.О. РОЗВИТОК ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ ЧЕРЕЗ СТВОРЕННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЗАНЯТТЯХ, ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ТА В ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ.....	81

Бровченко Б.А., Славский В.И., Козюра О.П. ПРОБЛЕМА РЕКРЕАЦИОННЫХ РЕСУРСОВ ПРИ ЧЕРНОМОРЬЯ В ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ	84
Вінтюк Ю.В. СТВОРЕННЯ І АПРОБАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «ПСИХОЛОГІЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ ОСОБИСТОСТІ»	86
Гора Н.В. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ТОВАРОЗНАВЦІВ	89
Горбенко Д.О., Крамаренко В.О., Александрова І.О. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ У МІСТІ БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКИЙ	92
Гуліна М.С. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ УМІНЬ З ДІЛОВОГО ЕТИКЕТУ ЯК ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ МАГІСТРІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	95
Єршов Б.В., Смогла Н.В. РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК НЕОБХІДНОЇ УМОВИ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ	98
Заблоцька Л. М. ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ СТУДЕНТІВ СФЕРИ «ТУРИЗМ»	101
Іваненко І.В. ФАКТОРИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ НАУКОВИХ КАДРІВ.....	103
Казачінер О.С. КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ	106
Кіпар М.О., Вігер І.О. МОТИВИ ЄДНАННЯ ЛЮДИНИ І ПРИРОДИ В ТВОРЧОСТІ ПОЕТІВ ПОДУНАВ'Я	109
Ковальчук О.А., Наумчук С.В. ВИКОРИСТАННЯ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ У НАЦІОНАЛЬНО- ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ УЧНІВ У КУРСІ «Я У СВІТІ»	112
Кондрук А.М., Кордонська А.В., Чорненька Л.Г. ІННОВАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК УМОВА РОЗВИТКУ ЙОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ	115
Кравченко С.О. СУТЬ, СТРУКТУРА ТА ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ ДО ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	118
Лілянова І.А. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЧЕРЕЗ РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ МЕТОДИКИ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ З ПРАКТИКУМОМ ТА В ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ	121
Лукашук І.Т., Перепелиця А.В. РОЗВИТОК ТЕОРІЇ ВЕРНАДСЬКОГО ПРО НООСФЕРУ	124

Мінін Р.В., Воробйова В.О. ПРОБЛЕМА РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ: ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ В УКРАЇНІ.....	126
Mishkov V.S., Chebotarenko N.F. ECO FRIENDLY CONSTRUCTION METHODS AND MATERIALS	129
Нуржинська А.В. КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ЗІ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ	131
Опанасенко В.П. ВІДОБРАЖЕННЯ КОМПОНЕНТНО-СТРУКТУРНОГО СКЛАДУ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕЖАХ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ.....	134
Осіпенко М.С., Неткова Т.О. МЕТОДИ І ТЕХНОЛОГІЇ ОЧИЩЕННЯ СТИЧНИХ ВОД.....	137
Palytsia A.O., Novodvorska M.Ye. ENVIRONMENTAL ECONOMICS.....	140
Палиця А.О., Харченко А.О., Солянікова О.П. ПРОБЛЕМИ СМІТТЄЗВАЛИЩ, СПОСОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	142
Панасенко Є.О. ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ДЕРЖАВНИХ УПРАВЛІНЦІВ В УКРАЇНІ	146
Ратушний А.Е., Вігер І.О. МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕЛІЩЕКУЛЬТУРИ В ПРИРОДНИХ УМОВАХ ПІВДЕННО-ЗАХІДНОЇ ЧАСТИНИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ	149
Smyrnov O.Yu., Novodvorska M.Ye. THE ECO-CITY PROJECT.....	153
Смутченко О.С. СУБКУЛЬТУРА СТУДЕНТІВ МОВНИХ ВНЗ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	156
Солянікова О.П., Макушкіна М.П. МОДЕЛЮВАННЯ ГІДРОХІМІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ НЕЛІНІЙНИМИ МЕТОДАМИ	158
Shevchenko M.V. PRINCIPLES OF MULTIMEDIA IN ESP CLASSROOM.....	161
Юрескул В.М., Доній Ю.Г. ЖИТТЯ БЕЗ ПОЛІЕТИЛЕНУ: ЧИ МОЖЛИВО?	162

СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Войтовська А.І. ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ЧУЙНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ВНЗ У КОНТЕКСТІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ	165
Ротко О.М. ДІАГНОСТИКА РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ	166

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ**Кузьменко М.М.**СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА
В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ..... 170**ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ****Бесага В.Р., Шерудило А.В.**ФОРУМ-ТЕАТР ЯК ІНТЕРАКТИВНА ФОРМА РОБОТИ
ПЕДАГОГА-ОРГАНІЗАТОРА З ДІТЬМИ В УМОВАХ
ДИТЯЧИХ ЗАКЛАДІВ ОЗДОРОВЛЕННЯ ТА ВІДПОЧИНКУ 172**Цезарюк Є.А., Зданюк Н.О.**РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ
У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ПРИРОДОЗНАВСТВА..... 174**Шевцова Г.Г.**ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ УЧИТЕЛЯ В ПРОЦЕСІ
ВИХОВАННЯ ПОВАГИ ДО МАТЕРІ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ 177**Ярошенко Н.П.**НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ –
ГОЛОВНИЙ ПРІОРИТЕТ ОСВІТИ 180**ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ****Каппе І.А., Овчарова І.А.**ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИХ УМІНЬ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА..... 182**ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ****Дзіман Г.М.**ВИКОРИСТАННЯ МОДЕЛІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ НАВЧАННЯ
СТУДЕНТІВ АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ..... 184**Кічата А.В.**ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ
НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ 186**Куценко Н.М.**РЕАЛІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ 189**Михайленко Н.С.**ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ВИБОРУ ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ СИСТЕМ
ДЛЯ ПАРАЛЕЛЬНИХ ОБЧИСЛЕНЬ..... 192**Polovin S.M.**

MYSIMPLESHOW IS A FAST AND EASY VIDEO CREATION TOOL..... 195

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Бившева Т.Ф.

викладач-методист;

Комунальний заклад

«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО ТА ДУХОВНОГО ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У системі естетичного та духовного виховання виняткове місце посідає виховання засобами музичного мистецтва. Саме мистецтво допомагає оцінити духовні особливості свого народу, його історичне минуле, красу природи рідної землі, світ народної мудрості. Також значну роль відіграє активний розвиток навичок сприйняття музики, формування любові до прекрасного в мистецтві й навколишньому житті, а також здатності до творчого виявлення своїх почуттів мовою музики.

Проблеми формування естетичного та духовного виховання засобами музичного мистецтва традиційно займали значне місце в науково-педагогічних дослідженнях провідних педагогів, композиторів, фольклористів. Над розробкою ідей виховання молоді за допомогою музики працювали: М. Грінченко, В. Гошовський, А. Іваницький, Д. Кабалевський, Б. Кирдан, Ф. Колесса, О. Кошиць, М. Леонтович, М. Лисенко, І. Ляшенко, О. Правдюк, Д. Ревуцький, М. Сумцов, В. Сухомлинський, С. Шелухін та ін.

Важливого значення ролі музичного мистецтва у формуванні естетичного та духовного виховання особистості надавав видатний педагог В. Сухомлинський [1]. Він вважав музику мовою почуттів, яка поєднує моральні, емоційні, естетичні сфери людини. На його думку, музичне виховання – це не виховання музиканта, а перш за все виховання людини. Про невичерпні можливості пісні щодо виховання історичної пам'яті, патріотичних почуттів педагог наголошував: «Для учнів стало потребою збиратися разом, щоб поспівати. Пісня входила в їхнє духовне життя, надавала яскравого емоційного забарвлення думкам, пробуджувала почуття любові до Батьківщини, до краси навколишнього світу».

Необхідною умовою навчання на уроках музики, В. Сухомлинський вважав дотримання основних положень методики проведення уроку, а саме:

1) правильний підбір творів, які б відповідали пізнавальним можливостям учнів;

2) образний зміст твору слід розкривати в ході художньо-педагогічного аналізу. Ефективність цього процесу досягається за рахунок обговорення вчителем разом з учнями нового матеріалу;

3) в ході заняття потрібно звертати увагу на ті завдання, які розвивають спостережливість та збуджують інтерес до різних жанрів музичної творчості. Пізнання світу почуттів неможливе без його розуміння і переживань, які закладені в музиці; без глибокої духовної потреби слухання музики і отримання насолоди від цього.

Нова концепція естетичного та духовного виховання повинна спиратися на кращі зразки українського національного фольклору, виховувати любов до

народних українських традицій, до рідної землі та історії наших предків. У перекладі з англійської мови «фольклор» означає «народна мудрість», «народне знання», «народна творчість».

Фольклор у вузькому, філологічному значенні – один з видів народного мистецтва, у якому розкриваються образи, створені за допомогою поетичних слів. Українська народна пісня, інструментальні та вокально-хорові твори мають чималий потенціал для духовного розвитку народу, формують його національний склад мислення, характер та світогляд [2].

Українські пісні, думи, билини повідомляють про весь культурно-історичний, мистецький шлях українського народу та впливають на емоції та почуття слухачів. В українських народних піснях простежується вся доля України: періоди піднесення та падіння, епохи творчої праці, національно-визвольної боротьби і соціальних перетворень. Виховання народною піснею є серцевиною виховання національної самосвідомості. Виховний і розвиваючий потенціал народної пісні високо цінував Г.Ващенко, вбачаючи у ній неперевершений засіб формування національного характеру та національно-культурної ідентичності юних громадян. Він вважав, що національне виховання молоді має спиратися на культурно-історичні надбання, створені українським народом, передусім національну літературу та мистецтво.

В українській пісні народ розкривав свої почуття та переживання, вона служила засобом спілкування між людьми. Особливу увагу наші предки приділяли обрядовим пісням: колядкам, щедрівкам, веснянкам, купальським пісням і т. п. В них відображені оригінальне сприйняття та самобутне тлумачення явищ природи, побут та весь культурно-історичний та мистецький шлях наших дідів.

Обрядові пісні – це пісні, які виконувались під час різних народних свят та обрядів. Жанри обрядової поезії тісно зв'язані з працею людини, з родинним побутом та з народним календарем. Календарно-обрядова пісенна поезія має три умовних цикли: зимовий, весняний та літній.

1. До зимового циклу календарних пісень входять колядки і щедрівки. Назва щедрівка походить від щедрого вечора – як здавна називали вечір під новий рік. Колядки – жанр величальних календарно-обрядових пісень, які в дохристиянську епоху були пов'язані із зимовим святковим циклом, а з утвердженням християнства – з різдвяним (від Різдва до Богоявлення). Засівна – це обряд розпочинався із самого ранку (чи ще зночі) магічно-символічним ритуалом посівання дворів чи осель, який здійснювався виключно чоловіками або хлопцями. Бо зерно традиційно сіяли чоловіки. Мотив засіву – накликання родючості на полі, в господарстві та в родині.

2. Весняний цикл. Веснянки – жанр весняного циклу календарно-обрядової творчості. Веснянки, як бачимо з самої назви, – це пісні на честь приходу весни. Календарно-обрядові пісні весняного циклу, які мають закличний характер і сприймаються як звертання до весни, до істот та речей, що асоціюються з нею. У різних місцевостях України ці пісні називаються ще гаївками, гагілками, ягілками, яголайками, маївками тощо. Веснянки – пісні молодості й краси; в них звучать оптимізм і світлі ліричні мотиви.

3. Літній цикл. Русальні пісні виконувались під час обрядів, пов'язаних із Зеленим святом, чи Клечальним тижнем (Трійця, за православним календарем, кінець травня – початок червня). Самі епітети «зелений», «кличальний» указують на особливість цього свята – вшановувати зелень, рослинність, яку наші предки одухотворювали. Купальські пісні виконувались на святі Івана Купала, знаного у всьому язичницькому світі. Серед

купальських пісень є ніжна лірика про кохання, залицяння та сватання, жарти, гумор, сатира, де дівчата висміюють вади хлопців, а хлопці – дівчат. Все це надає святу веселощів, радості; обрядові пісні звеличують процес збирання врожаю, що практично завершує хліборобський календарний рік. Жниварські пісні Пісні, виконані під час жнив, відбивали основні періоди праці та обрядів. Їх можна поділити на три групи: зажинкові – ті, що величають вправних жниць, перший сніп; бажають починати роботу в добрий час, пророкують добрий врожай, аби кіп було стільки, що «сивий соловейко», ставши на поміч у складанні кіп, не спроможний їх усі зложити, «зозуленька ж кує – копійки рахує – не злічить»; власне жниварські – в яких величальні мотиви відступають, а натомість на повен голос звучать скарги на тяжкий труд, на нелюдську втому, на зажерливість господарів, які до ночі тримають голодних наймитів-женців на полі. Тут спостерігається невластиве для інших видів обрядової поезії зіткнення поетичного замилювання природою і суворого реалізму підневільної праці; обжинкові – в яких знову переважають нотки бадьорості, оптимізму, задоволення з того, що вдалося завершити найтяжчий етап хліборобського року, який не дарма в росіян зветься «страдою». Але от усе лихе позаду, чекає останній сніп, його замаюють червоною стрічкою і з піснями несуть додому (якщо жито свого наділу) або тому господареві, який наймав женців. Цей сніп – «дід», або «осталець» – має символізувати достаток, запоруку нового гарного врожаю, бо ж вилущене з нього зерно першим ляже в землю під час нового осіннього посіву.

Музичний фольклор був і залишається носієм національних ціннісних орієнтацій. І щоб зберегти національну самобутність у сучасній масовій музичній культурі, неодмінно треба звертатися до українських національних джерел як до дієвого чинника формування національної свідомості [3]. Саме музичне мистецтво має силу з'єднувати минулі покоління з наступними, збагачуючи підростаюче покоління перлинами народної мудрості, патріотичними почуттями, надихати на культурно-мистецьку працю.

Для вчителя музики важливо зародити любов в серцях своїх вихованців; викликати інтерес до українського музичного фольклору; закохати їх в українську пісню. Любов до української пісні найприродніше та найглибше духовне начало людського життя. Адже кожна людина генетично несе в собі пам'ять тієї музичної свідомості, на якій в далекому минулому вона зросла. Могутня сила фольклору в житті кожного з нас – незаперечна. Він сприяє виникненню любові до сформованих упродовж віків уявлень про сутність людини, її духовність, красу та гармонію з довкіллям.

Вивчення та аналіз українського народного музичного мистецтва сприятиме формуванню естетичному та духовному вихованню, формуванню патріотичних настроїв. Для вчителя музики важлива наявність духу українського національного фольклору у своїй педагогічній діяльності; вміння будувати процес спілкування з учнями на принципах, що лежать в основі засвоєння музичного матеріалу народної творчості.

Список використаних джерел:

1. Сухомлинський В.О. Т. 3, Серце віддаю дітям: К.: Рад. школа, 1977.
2. Іваницький А. Українська народна творчість: Посібник для вищих та серед. учб. закладів. – К., 1990. – 336 с.
3. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис. – К., 1993. – 590 с.

Боднар Д.М.

аспірант,

Науковий керівник: Кучинська І.О.

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ДІЯЛЬНІСТЬ О. Р. МАЗУРКЕВИЧА ЯК ОРГАНІЗАТОРА НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ГАЛУЗІ ЛІТЕРАТУРИ

Дослідження персоналій в історико-педагогічній науці збагачує і урізноманітнює наші уявлення про історико-педагогічний процес, дозволяє репрезентувати науковий доробок педагога як виразника своєї епохи, відкрити нові грані його діяльності.

Мета цієї статті – здійснити аналітичний огляд діяльності відомого українського вченого-педагога, літературознавця, критика, публіциста, дійсного члена Академії педагогічних наук СРСР і Академії педагогічних наук України О. Р. Мазуркевича як організатора науково-методичних досліджень у галузі літератури.

За майже 45 років своєї праці на посаді завідувача відділу літератури, виконуючи обов'язки члена бюро Відділення дидактики і методик АПН України, О. Р. Мазуркевич доклав чимало зусиль для організації методичних досліджень у галузі літератури.

Науково-дослідна робота відділу літератури охоплювала низку напрямків та була різноманітною за формами. Під керівництвом Мазуркевича здійснювалося:

- виконання планових тем і написання на їх основі методичних та навчально-методичних посібників, наукових статей;
- вивчення передового педагогічного досвіду вчителів-словесників;
- підготовка та редагування методичних збірників з узагальнення передового педагогічного досвіду вчителів-словесників;
- науково-методична розробка питань змісту шкільного курсу літератури;
- розробка форм, методів і засобів навчання під час проведення експериментальної дослідницької роботи;
- обстеження й перевірка стану викладання вчителями літератури і засвоєння знань учнями в школах України;
- підготовка науково-педагогічних кадрів з методики викладання літератури.

Працюючи на посаді завідувача сектору методики літератури, Мазуркевич керував його діяльністю з вирішення проблем змісту і методів вивчення літератури, підвищення її виховного впливу. У період з 1972 по 1976 рік здійснювалася планова робота сектору з переведення у стабільні підручники з української літератури для 4-6 класів і підготовки нового підручника для 9 класу, над яким працювала група авторів, зокрема й О. Р. Мазуркевич, який розробив 7 розділів підручника. Підручники для 4-6 класів були затверджені і введені в школу як стабільні.

Крім укладання підручників, за дорученням Міністерства освіти України співробітниками сектору:

- підготовлено до видання методичний лист «Вивчення літератури в школі у світлі настанов ХХV з'їзду КПРС»;

- здійснювалося методичне керівництво впровадженням пробного підручника української літератури для 7 класу у практику роботи школи;
- проводилася експериментальна перевірка нової програми з української літератури для 4-10 класів та підручників для 4-7 класів.

Упродовж 1972-1974 років Мазуркевич націлював діяльність співробітників сектору на систематичне вивчення якості знань учнів з української та російської літератур, зокрема здійснення в експериментальних школах діагностичного експерименту з вивчення рівня усвідомлення учнями 8 і 10 класів понять про окремі літературознавчі поняття, а також виявлення рівня застосування цих понять у процесі аналізу художнього твору. Результатом цієї роботи були публікації у журналі та методичних листах Міністерства освіти України. Розроблені критерії і норми оцінювання знань учнів з української та російської літератур.

Очолюючи відділ української та російської літератур, з 1977 по 1982 рік Олександр Романович продовжував спрямовувати його діяльність насамперед на розв'язання проблеми удосконалення змісту й методів вивчення української і російської літератур в школах України. На виконання плану роботи відділу було удосконалено програму з української літератури для 4-10 класів, яка була схвалена вченою радою Науково-дослідного інституту педагогіки, затверджена Колегією Міністерства освіти України і введена в усі загальноосвітні школи з 1982-1983 навчального року. Паралельно йшла робота й зі створення підручників з української літератури для 4, 5 і 9 класів, які відповідали вищезазначеній програмі. Всі три підручники були апробовані у практиці роботи шкіл України, схвалені Міністерством освіти України і введені в дію у 1982-1983 навчальному році. У 1980 році вийшла друком Хрестоматія з української літератури для 9 класу, серед упорядників якої був і Мазуркевич. Були виконані тематичні дослідження, заплановані на 1977-1982 рр. та розпочата робота над колективною монографією «Наукові основи методики літератури». На виконання доручень Міністерства освіти України, партійних і радянських органів було створено методичні рекомендації з вивчення творів В. І Леніна на уроках української літератури в 8-10 класах. Результатом співпраці з Інститутом змісту й методів навчання та викладання російської мови в національній школі АПН СРСР стала удосконалена програма з російської літератури.

За період з липня 1982 по серпень 1987 року під керівництвом Мазуркевича лабораторія досліджувала основні проблеми вивчення української і російської літератури, зокрема окреслювала шляхи оновлення змісту навчання літератури та впроваджувала в практику загальноосвітніх шкіл України нові форми, методи, засоби вивчення творчості письменників і літературного процесу в 4-10 (5-11) класах.

Великий вплив на напрями і зміст діяльності науково-дослідних підрозділів Науково-дослідного інституту педагогіки у цей час мали суспільно-політичні зміни у країні. На вимогу рішень партійних з'їздів, пленумів Центрального комітету, програм Комуністичної партії СРСР, зокрема реалізації курсу на «злиття націй у єдиний радянський народ», проголошене партійним керівництвом, лабораторія працювала над розкриттям російсько-українського літературного єднання і зв'язків з літературами народів СРСР і країн соціалістичної співдружності, народів світу, підвищенням ролі мистецтва слова в ідейно-політичному, інтернаціональному і патріотичному, моральному, трудовому, атеїстичному та естетичному вихованні.

Перебудова внесла деякі корективи до завдань педагогічної науки, пов'язаних з шкільною реформою, реалізація якої почалася у 1984 році та передбачала радикальну реформу на основі нової філософії освіти; інтеграцію освіти і науки. Відгукуючись на завдання перебудови суспільства, працівники лабораторії працювали над створенням нових програм з української літератури для 5-11 класів шкіл з українською та російською мовами навчання, єдиними для всіх шкіл України. Крім того, вирішувалися проблеми удосконалення структури і змістового наповнення уроку літератури, раціональної організації самостійної роботи учнів, творчого характеру діяльності вчителя-словесника, здійснення взаємозв'язку у викладанні української та російської літератур. Результатом діяльності лабораторії за цей час стала колективна праця на замовлення Міністерства освіти УРСР «Научные основы методики литературы». Олександр Романович не тільки очолив колектив авторів, але й став науковим редактором посібника. Крім того, був автором 21 розділу з 63, а також автором Вступу та Висновків.

На вирішення питань методології викладання мови і літератури Мазуркевич спрямовував роботу методологічного семінару «Методологічні проблеми викладання мови і літератури в школі», керівництво яким здійснював з 1968 року. Працюючи за особистим творчим планом, О. Р. Мазуркевич виступає на засіданнях семінару з оглядовими та узагальнюючими лекціями, особливу увагу приділяє запровадженню активних форм і методів роботи зі слухачами семінару, зокрема проводить творчі дискусії, систематично консультує слухачів із самостійного вивчення першоджерел і літератури. Свідченням результативності роботи семінару було підвищення професійної кваліфікації його слухачів: за період з 1973 по 1983 рр. ними була підготовлена одна дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук й успішно захищені 10 дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук, низці молодших наукових співробітників було присвоєно звання старших наукових співробітників. За тематикою роботи семінару його учасники опублікували біля 40 книг і наукових статей, зокрема підготовлений посібник «Произведения В. И. Ленина на уроках литературы» [1].

Підготовка педагогічних кадрів у галузі методики української та російської літератур була ще одним напрямом організаційних зусиль Олександра Романовича. Ця робота велася систематично і здійснювалася за такими напрямками, як: навчання в аспірантурі, стажування і прикріплення (у тому числі наукових кореспондентів), забезпечення наукового керівництва дисертаціями молодшими науковими співробітниками, які здобували науковий ступінь кандидата наук. Під його керівництвом захищено більше 30 дисертаційних робіт, у тому числі 10 докторських [2].

Список використаних джерел:

1. Архів Інституту педагогіки АПН України. – Особова справа з обліку кадрів О. Р. Мазуркевича 126. – Арк. 72.
2. Архів Інституту педагогіки АПН України. – Особова справа з обліку кадрів О. Р. Мазуркевича 126. – Арк. 74-77.

Остапенко А.В.

аспірант,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ЖИТТЄВИЙ ТА ПЕДАГОГІЧНИЙ ШЛЯХ І. П. ЛЬВОВА (1879–1971)

Історія сучасної національної педагогіки розкрила персоналії маловідомих українських педагогів, наукова і педагогічна діяльність яких достатньо не досліджена й потребує ґрунтовного наукового розгляду. До когорти таких діячів минулого належить І. П. Львов, освітньо-наукова діяльність якого досі ще не вивчена. Педагог залишив чимало напрацювань із теорії та практики навчання і виховання, зокрема, «Методичні вказівки до виконання деяких питань логіки в середній школі»; матеріали лекції «Форми і методи організації та проведення випускних іспитів та ін.

Вітчизняний педагог І. П. Львов працював у навчальних закладах Чернігівщини, зокрема, у Чернігівській духовній семінарії та Чернігівському педагогічному інституті, у якому він викладав педагогіку і психологію [1].

І. П. Львов народився і виріс у м. Юр'івці Костромської губернії (нині Іванівська область Російської Федерації). Батько був священником та учителем співів у міському початковому училищі, де пізніше і навчався юнак. Подальше навчання продовжив у Макарівському духовному училищі, а потім у Костромській духовній семінарії. До педагогічної діяльності готував себе ще в Казанській духовній академії (1900–1904), де і здобув вищу освіту на відділенні російської мови та літератури [2]. Захистивши дипломну роботу на тему: «Наука і мистецтво виховання в поглядах професора Д. Пейня», отримав ступінь кандидата богослов'я і дозвіл на викладання у семінарії, а також призначення до Чернігова. Під час навчання в академії І. П. Львов продовжував готуватися до викладацької діяльності [2]. Окрім богословських предметів, вивчав історію давньоримської літератури, історію західноєвропейської літератури, англійську мову, логіку, психологію, філософію та історію філософії, педагогіку.

З 1904–1919 рр. викладав у Чернігівській духовній семінарії філософію, логіку, дидактику і психологію, а потім продовжив педагогічну діяльність у Чернігівському педагогічному інституті.

У роки Другої світової війни, під час окупації Чернігова, займався викладацькою діяльністю у м. Душанбе в Таджикиському Державному педагогічному університеті імені Садриддіна Айні, який на той час називався Сталінобадський педагогічний інститут імені Тараса Шевченка. У вересні 1944 року повернувся до Чернігова, продовживши викладацьку діяльність. У 1947 р. І. П. Львову було присвоєно вчене звання доцента.

Останні шість років педагогічної діяльності вченого пройшли на посаді завідувача кафедри педагогіки Чернігівського педагогічного інституту (нині – Чернігівський національний педагогічний університет імені Тараса Григоровича Шевченка), де досвідчений науковець був завідувачем кафедри педагогіки. У 1958 році, у віці 79 років, І. П. Львов вийшов на пенсію за станом здоров'я.

Присвятивши свідоме життя педагогічній і науковій діяльності, І. П. Львов залишив багато напрацювань з теорії та практики навчання та виховання, методичні рекомендації для викладачів і студентів. Особливо хочеться відмітити курс лекцій педагога щодо самостійної роботи студентів із

книгою, методичні поради щодо підвищення якості засвоєння інформації, організації студентської взаємодопомоги у вивченні матеріалу. Пріоритетним напрямком педагогічної діяльності І. П. Львова було не лише надання знань студентам, але й виховання підростаючого покоління в дусі гуманізму.

Вищезгадані рекомендації є актуальними в умовах сьогодення при формуванні професійних компетентностей майбутніх фахівців [2].

Останнім часом на українських наукових теренах збільшився інтерес до педагогічних персоналій. Науково – педагогічна спадщина І. П. Львова є маловивченою і потребує визнання в педагогічній науці, адже педагогічні доробки вченого першої половини ХХ століття є надзвичайно актуальними в умовах входження України в європейський освітній простір. Пріоритетним напрямком педагогічної діяльності І. П. Львова, було не лише надання знань, але й виховання підростаючого покоління в дусі гуманізму і високих моральних якостей.

Список використаних джерел:

1. Кузьменко Н. М. Науково-дослідна діяльність І. П. Львова / Н. М. Кузьменко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. – 2013. – № 108(1) – С. 52–53.
2. Марушкевич А. А., Кузьменко Н. М., Кошечко Н. В., Постюк Н. В. Соціально-педагогічні ідеї освітян кінця ХІХ – ХХ століття; Колективна монографія / А. А. Марушкевич, Н. М. Кузьменко, Н. В. Кошечко, Н. В. Постюк. – Київ.: Обрії. – 2012. – 129 с.

Підгурська В.П.

здобувач,

*Житомирський державний університет
імені Івана Франка*

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Останніми роками в Україні патріотичне виховання стає одним із ключових напрямів навчально-виховної діяльності школи. Актуальність національно-патріотичного виховання громадян, особливо дітей та молоді, зумовлюється сучасними викликами, що стоять перед Україною і вимагають дальшого вдосконалення системи національно-патріотичного виховання. Важливо всебічно обґрунтувати нову парадигму патріотичного виховання як процесу формування особистості [1, с. 76]. У зв'язку з цим великого значення набуває виховна робота в школі. Сучасний учитель повинен бути носієм гуманізму, яскравим прикладом громадянина та патріота, що створює умови для розвитку гуманістично-орієнтованого конкурентно-спроможного громадянського суспільства.

Теоретичний аспект патріотичного виховання розробляли відомі українські педагоги минулого: Х. Алчевська, Г. Ващенко, Б. Грінченко, М. Грушевський, О. Духнович, М. Драгоманов, П. Куліш, А. Макаренко, І. Огієнко, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський, які значну увагу приділяли вихованню любові до своєї землі, рідної мови, формуванню національної самосвідомості.

У сучасних наукових дослідженнях розробляються теоретико-методологічні засади та методика патріотичного виховання в умовах модернізаційних суспільних змін (І. Бех, К. Журба, В. Киричок, К. Чорна), висвітлюється сучасний зміст патріотичного виховання (Г. Агапова, Д. Арабаджиєв, А. Афанасьєв, О. Вишневський, О. Духовна-Кравченко, В. Карлова, О. Киричук та інші); визначаються сучасні підходи до організації й підвищення ефективності патріотичного виховання (М. Дубина, О. Коркішко, Н. Мазикіна, А. Монахов, В. Матяшук, П. Онищук, Г. П'янковський, Є. Ширекіна та інші).

Метою статті є висвітлення сутності патріотичного виховання як складової сучасного освітнього процесу.

За результатами аналізу довідникової літератури та періодики з'ясовано, що існують різні підходи до визначення терміну «патріотизм». У Великому тлумачному словнику сучасної української мови це поняття визначається як: «любов до Батьківщини, відданість їй та своєму народові, готовність прийти на її захист», а «патріот – це той, хто любить свою батьківщину, відданий своєму народові, готовий заради них на жертви і подвиги» [2, с. 894].

Я. Коменський першим у педагогіці найбільш послідовно висвітлив проблему виховання патріотизму у дітей, визначив це поняття як любов до рідної землі, місцевості, де народилася людина [3].

Сутність патріотизму розширив К. Ушинський, який до основних засад формування патріотизму додав вивчення середовища, де дитина народилася, рідної мови та народного фольклору, звичаїв і традицій [4].

Розглядаючи патріотизм як сукупність політичних і моральних ідей, моральних почуттів, В. Сухомлинський здійснював патріотичне виховання на основі гармонійного взаємозв'язку інтересів особистості і держави. При цьому він підкреслював, що удосконалення в учнів світоглядної свідомості патріота відбувається шляхом оновлення змісту освіти, який за своїм обсягом і характером має відображати насамперед ідейно-ціннісне багатство рідного народу і вищі здобутки світової культури, сприйняті крізь призму національної свідомості, а ставлення вихованця до свого фізичного і психічного здоров'я необхідно розглядати не тільки як особисту справу, а й як вияв відповідальності перед суспільством і державою. Він вважав за необхідне переорієнтування вчителя із ролі контролера, організатора виховних заходів на старшого товариша, друга, духовного орієнтира, наукового консультанта, організатора самостійного здобуття знань, творчості школярів [5, с. 30].

Проблеми патріотичного виховання на сучасному рівні досліджували І. Бех та Н. Чорна. Як автори Програми патріотичного виховання дітей та учнівської молоді науковці зазначають, що патріотизм – це «суттєва частина суспільної свідомості, яка проявляється у колективних настроях, почуттях, ціннісному ставленні до свого народу, його способу життя, національних здобутків і достоїнств, культури, традицій, героїчного історичного минулого і сьогоднішньої розбудови держави як єдиної нації, до безмежних просторів Батьківщини, її природних багатств» [6, с. 17].

Звідси випливає, що особливу увагу у формуванні патріотичного почуття необхідно приділяти саме емоційно-чуттєвій сфері, адже людські емоції і почуття найяскравіше виражають духовні запити і прагнення людини, її ставлення до дійсності.

У педагогічному словнику зазначається, що патріотизм – це любов до Батьківщини, відданість їй, готовність служити її інтересам, іти на самопожертву. Патріотизм виявляється в практичній діяльності, спрямованій на

всебічний розвиток своєї країни, захист її інтересів. Виховання патріотизму у дітей розпочинається з виховання у них любові до рідної мови, культури народу та його традицій, поваги до сімейних реліквій, пов'язаних із трудовими і бойовими сторонами життя предків, близьких родичів, земляків [7, с. 134].

Таким чином, можна визначити етапи виховання патріотизму особистості, що формуються з дошкільного віку до юності:

- виховання поваги до своїх батьків, своєї родини;
- виховання позитивного ставлення до «малої батьківщини» (свого села, краю);
- виховання позитивного ставлення до своєї країни (державницького патріотизму);
- виховання усвідомлення належності до певної історичної спільноти;
- виховання доброзичливого ставлення до інших народів світу – якість, притаманна високодуховній особистості, яка формується у процесі самовиховання протягом усього життя [8, с. 14].

Отже, предметом патріотичного виховання є такі категорії, як: категорії малої та великої Батьківщини, рідна мова, мати і батько, історія народу і держави, національна ідея, національна культура, самовизначення; герої народу, держави. Результатом патріотичного виховання можна вважати людину, яка розуміє і поділяє сутність національної ідеї; є носієм національної культури; своєю професійною діяльністю сприяє економічному, науковому, культурному зростанню Батьківщини; любить і відстоює рідну мову, користується нею; любить, захищає і відстоює рідну країну; підтримує співгромадян з патріотичним способом мислення. Постійно відчуває гордість за вищенаведене і приналежність до цих категорій.

Ідеї гуманізації та демократизації освіти вивели на новий рівень уявлення про патріотичне виховання як педагогічну категорію, яке нині трактується як цілеспрямована динамічна взаємодія вихователя і вихованця на засадах співробітництва і партнерства. У різноманітних видах патріотично спрямованої діяльності здійснюється самовизначення, самореалізація, розвиток і саморозвиток особистості вихованця як зростаючого патріота України.

Конкретизація змісту поняття «патріотизм» дала змогу визначити патріотичне виховання як цілісний, цілеспрямований, свідомо організований процес становлення та розвитку особистості активного громадянина-патріота України, якому притаманне ціннісне ставлення до Батьківщини, рідної природи, українського народу, до історії, матеріальних та духовних надбань суспільства.

Важливу роль відіграє у цьому процесі праця вчителя, яка є двостороннім процесом – навчальним і соціально-виховним та являє собою свідому діяльність щодо навчання, виховання й розвитку особистості учня – патріота своєї держави.

Список використаних джерел:

1. Кульчицький В. Й. Філософсько-світоглядні передумови розвитку патріотичного виховання в Україні (історичний аспект) / В. Й. Кульчицький // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія педагогіка і соціальна робота. – 2013. – № 30. – С. 76-78.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол.ред. В. Т. Булес. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
3. Коменский Я. Сочинения / Я. Коменский. – М.: Наука, 1997. – 480 с.
4. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: в 2-х т. / К. Д. Ушинський; редкол.: В. М. Столетов (голова) та ін. – К.: Рад. школа, 1983. – Т. 1. – 488 с.

5. Кіндрат В. К. Патріотизм В. О. Сухомлинського / В. К. Кіндрат // Зб. матеріалів III Всеукраїнських пед. чит. «Василь Сухомлинський і сучасність». – Вип. 3. – Умань, 1996. – С. 29-31.

6. Бех І. Д. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І. Бех, К. Чорна. Київ. – 2014. – 29 с.

7. Педагогічний словник для молодих батьків / АПН України. Ін-т пробл. виховання, Держ. центр соц. служб для молоді; Авт. колектив: Т. Ф. Алексеєнко, Л. В. Артемова, Н. І. Баглаєва. – К., 2002. – 244 с.

8. Стьопіна О. Г. Виховання патріотизму у студентської молоді засобами мистецтва / О. Г. Стьопіна. – Автореф. канд. пед. наук. – Луганськ – 2007 – 23 с.

Свистак-Яроцька О.Л.

здобувач,

вчитель початкових класів,

Хмельницька спеціалізована школа I ст. № 30

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ШКІЛЬНИЦТВІ ЯПОНІЇ

Вивчення керівних засад здійснення екологічної освіти в країні показує важливе місце екологічної освіти в системі освіти Японії, відповідальність японського суспільства за стан природного середовища та усвідомлення необхідності гармонійного співіснування людини та навколишнього середовища.

В Японії термін «екологічна освіта» вперше було вжито в 1970 році в газеті «Ніхон Кеізаі» (Nihon Keizai Shimbun) у статті під назвою «Екологічна освіта, яку здійснюють США». Термін був взятий з колонки «екологічна освіта», включеної в розділ «Підручник забруднення Президента Ніксона». Термін також використовувався в роботах Масао Оучі (Masao Ouchi) «Сучасні теми наукової освіти та екологічного просвітництва» (1972) та Казухіко Накаяма (Kazuhiko Nakayama) «Екологічна освіта» (1973). З матеріалів Конференції ООН щодо проблем навколишнього середовища (Стокгольм, 1972) термін перекладався як «освіта про навколишнє середовище». Через те, що раніше вживався термін «освіта забруднення», термін «екологічна освіта» зазнавав критики, зміна назви вважалась за спробу відвернутись від проблем забруднення природи [1].

В 1991-1992 роках Міністерство освіти Японії опублікувало методичні рекомендації з екологічної освіти для вчителів «Керівництво по викладанню екологічної освіти», які складаються з трьох частин: для середньої школи (1991), для початкової школи (1992), тематичні дослідження та приклади навчальної діяльності для початкової та середньої школи (1995). В документах визначено екологічну освіту як «розвиток громадянина, що добре знає та усвідомлює проблеми навколишнього середовища, спроможний міркувати, висловлювати судження про зв'язок діяльності людини та навколишнього середовища, прагнути до створення кращого середовища та приймати відповідальні моделі поведінки стосовно навколишнього середовища». Ці книги вперше представили концепцію національної освітньої політики, в них обговорюються питання збереження довкілля, необхідність екологічної освіти, основні поняття екологічної освіти. Зважаючи на глобальні питання екологічної освіти і концепцію суспільства сталого розвитку, було

представлено прагнення відмовитись від екологічної освіти, яка обмежується навчанням теоретичних знань.

За матеріалами Міністерства освіти 1991 року, мета екологічної освіти визначається таким чином: «Виховувати людину, яка має інтерес до знань про довкілля та проблеми довкілля, має правильне та повне розуміння ролі людської діяльності в довкіллі, озброєна методами, рівнем мислення і судження з метою брати активну участь в діяльності по збереженню та покращенню стану довкілля, діяти з відчуттям відповідальності до навколишнього середовища».

Відповідно до «Методичних рекомендацій вчителям щодо здійснення екологічної освіти», виданих Міністерством освіти в 1995 році, головні цілі екологічної освіти в початкових школах Японії наступні:

1. Підвищення чутливості до навколишнього середовища.
2. Усвідомлення важливості діяльності та досвіду, пов'язаних з довкіллям.
3. Усвідомлення важливості зв'язку особистої діяльності та найближчого довкілля [2].

У Японії діє «Закон про сприяння екологічній освіті», прийнятий в 2003. В Статті 2 подано наступне визначення екологічної освіти:

Екологічна освіта означає освіту і навчання, пов'язане з збереженням довкілля та поглибленням розуміння необхідності збереження навколишнього середовища [3].

В Статті 3 Закону про сприяння екологічній освіті описуються основні принципи екологічної освіти, серед яких – прагнення до суспільства, що зберігає, плекає багате природне оточення, суспільства з низьким рівнем впливу на довкілля, залучення екологічної освіти для формування поваги до громадян, що займаються волонтерською діяльністю, поглиблення інтересу до природоохоронної діяльності через практичні заходи в природному оточенні (ліси, парки, ріки, озера тощо), підтримка можливості природоохоронної діяльності та екологічної освіти привернути увагу громадян до проблем гармонізації відносин діяльності людини (промисловість, рибальство, лісництво тощо) та навколишнього середовища, вивчення питань культурної та історичної спадщини щодо збереження природи в місцевому регіоні [3].

На основі «Закону про сприяння екологічній освіті» в 2004 році було прийнято «Основну політику щодо посилення мотивації збереження природи та розвитку екологічної освіти» (внесено поправки в 2012). В документі наголошено, що в екологічній освіті важливо не тільки отримання знань, а також розвиток особистості, яка здатна діяти за власними судженнями. Екологічна освіта спрямована на формування ідеальної людини, яка на основі правильного розуміння зв'язку між природою і людиною, відповідальності за свої дії, може самостійно приймати участь в створенні суспільства сталого розвитку; яка розуміє свою відповідальність як члена родини та місцевої громади вести спосіб життя, дружній до довкілля, бере участь в акціях по захисту довкілля, намагається вирішувати екологічні проблеми в трудовій діяльності [4].

З огляду на те, що довкілля варіативне у формах присутності в житті людини, соціальній та економічній активності, має велике значення поєднання різних заходів екологічної освіти. Концепція здійснення екологічної освіти в Японії базується на ідеї, що різні місця, об'єкти та заходи екологічної освіти повинні бути взаємопов'язані.

В плані уряду Японії щодо розвитку освіти (2008), наголошено, що для розвитку екологічної освіти необхідно співпрацювати відповідним

Міністерствам та відомствам, місцевих органів влади, знаходити можливості для навчання в сім'ях, школах, громадах і компаніях, поліпшити рівень підготовки кадрів, що здійснюють екологічну освіту. Уряд також рекомендує школам впровадження та розвиток екологічної освіти, яка базується на практичній діяльності учнів.

Грунтовною підтримкою для здійснення екологічної освіти в школах Японії є нормативно-правова база, серед якої, окрім головних законів, якими керується загальна освіта, Основний Закон про довкілля (1993), Закон про підвищення мотивації збереження навколишнього середовища (Закон про сприяння екологічній освіті) (2003), «Основна політика щодо сприяння екологічній освіті та розвиток готовності охороняти навколишнє середовище» (2004, 2012 – з урахуванням поправок в Законі про сприяння екологічній освіті), Урядовий План дій в Японії для втілення в життя ідей «Десятиліття освіти для сталого розвитку» (2006), Програма екологічної нації 21 століття (2007), Програма «21 століття освітніх екологічних ініціатив – здійснювати екологічну освіту в будь-який час, будь-де, для всіх», Проект Міністерства освіти «Зелений план розвитку екологічної освіти» (2004) та інші.

Список використаних джерел:

1. Iguchi Taisen (2002) History of Environmental Education. Okazaki National Research Institutes, Japan, pp. 17-19.
2. Masahiro Takahashi and Osamu Abe Japanese Experiences and Trend on Environmental Education Environmental Education Project, Institute for Global Environmental Strategies (IGES) SANYOPRINT Co., Ltd., Yokohama, Japan. – 2002.
3. Law for Enhancing Motivation on Environmental Conservation and Promoting of Environmental Education [Електронний ресурс] // Ministry of the Environment / Government of Japan – Режим доступу до документу: http://www.env.go.jp/en/laws/policy/edu_tt.pdf
4. Basic Policy Concerning the Enhancement of the Motivation for Environmental Conservation and the Promotion of Environmental Education // Outline of Environmental Education in Japan. February 2005, International Education / cooperation Base System Construction Project – Environmental Education, Ministry of Education, Culture, Sports, science and Technology Field Studies Institute for Environmental Education, Tokyo Gakugei University, p. 1.

Соляр Л.В.

*спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист;*

Омелько М.А.

*спеціаліст вищої категорії,
викладач облікових дисциплін,*

*Могилів-Подільський технологічно-економічний коледж
Вінницького національного аграрного університету*

МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНО КОМПЕТЕНТНОГО ПЕДАГОГА – ЗАПОРУКА ЯКІСНОГО ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

В умовах оновлення змісту освіти, створення нових освітніх стандартів, оновлення й перегляду навчальних програм, змісту навчально-дидактичних матеріалів, форм і методів навчання сьогодні відбувається формування професійно компетентного педагога. Саме якість навчально-виховного процесу навчального закладу, його результати певною мірою залежать від педагога, його

теоретичної підготовки, педагогічної та методичної майстерності. Тобто досягнення сучасної освіти пов'язане з особистісним потенціалом педагога, його професійною компетентністю, без якої неможливе розв'язання нових проблем навчання й виховання відповідно до нових освітніх програм.

Важливою метою модернізації освіти є посилення професійної підготовки фахівців, які були б здатні вирішувати виробничі, наукові завдання у тісному зв'язку із завданнями збереження та збагачення людських цінностей. Тому першочергового розв'язання потребує завдання ефективної підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. Сучасний викладач має мислити гнучко, нестандартно, уміти адаптуватися до швидких змін та умов життя, що можливо тільки за наявності високого рівня професійної компетентності, розвинених професійних здібностей. Педагогічна компетентність викладача характеризує єдність його теоретичної та практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності. Викладач постійно усвідомлює свою відповідальність, дбає про своє особистісне та професійне зростання, уміє досягти нових педагогічних цілей. Професійно компетентний педагог вміє самостійно та ефективно реалізувати цілі педагогічного процесу. Сучасний фахівець, професіонал – це педагог, який володіє інтерактивними технологіями, де є місце і проектним технологіям, і інформаційним технологіям, і глобальним освітнім технологіям інформаційного середовища. Якщо проаналізувати інформаційні джерела з питань педагогіки, методики викладання, видно, що наскрізними ідеями методичної підготовки є гуманізація навчально-виховного процесу, відкритість до вивчення та застосування сучасних педагогічних технологій, підвищення ролі методичної культури й самоосвіти. Навчально-методична діяльність включає в себе контроль за якістю навчання, розробку навчально-методичних матеріалів до занять, гурткової діяльності, саморозвиток в творчих групах, самоосвіту, безперервну освіту тощо. Систематична активізація розвитку професійних компетентностей викладача підвищує якість освіти.

Кожен викладач, куратор навчальної групи прагне бачити свого випускника високоосвіченою особистістю, яка усвідомлює необхідність здобуття професійних знань, вмінь та навичок, орієнтується в потоці інформації, реалізовує отримані знання на практиці, зорієнтована на навчання впродовж життя. Крім того, це має бути особистість зі сформованими морально-духовними цінностями та особистість, що має правову освіченість, стійку громадянську позицію.

Психолого-педагогічні знання та знання матеріалу дисципліни, яку викладаємо студентам, є необхідною але недостатньою умовою професійної компетентності. Тому практичне розв'язання педагогічних завдань забезпечує набуття вмінь і навичок, передумовою яких є теоретично-практичні та методичні завдання. Про компетентність багато говорять фахівців, проте найбільш вдалими, на наш погляд, є вислів А. Маркової, яка вважає, що професійно компетентна людина – та, яка: успішно розв'язує завдання навчання й виховання, готує для суспільства випускника з бажаними психологічними якостями; задоволена професією; досягає бажаних результатів у розвитку особистості учнів; має й усвідомлює перспективу свого професійного розвитку; відкрита для постійного професійного навчання; збагачує досвід професії завдяки особистому творчому внеску; соціально активна в суспільстві; віддана педагогічній професії, прагне підтримувати навіть у складних умовах її честь і гідність, професійну етику; готова до якісної та кількісної оцінки своєї праці, уміє сама це робити. Разом з тим, існують проблеми, з якими зустрічаються сучасні педагоги в процесі своєї

діяльності. Основними серед них можна виділити: постійне ускладнення змісту освіти, гарантування високого рівня освітніх стандартів; ускладнення проблем виховання; безперервне оволодіння прогресивними технологіями навчання й виховання; розв'язання складних професійно-педагогічних проблем, які вимагають інтеграції знань, практичних умінь і навичок із суміжних дисциплін; робота в єдиному інформаційному середовищі. Вирішити поставлені проблеми може тільки викладач з високою професійною компетентністю, розвиненими творчими здібностями, високим рівнем ерудованості, здібностей до безперервної освіти.

Власний досвід роботи дозволяє виділити такі основні положення, які сприяють формуванню педагогічної майстерності та професійної компетентності викладача вищого навчального закладу:

- постійно працювати над удосконаленням та самовдосконаленням власної методики викладання;
- поліпшувати методику практичної діяльності;
- вивчати досвід колег;
- надавати методичну допомогу молодим викладачам коледжу.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук Г.О. Активізація навчання в економічній освіті: Навч. посіб. – Вид. 2-ге, доп. – К.:КНЕУ, 2003. – 298 с.
2. Чижевська Л.В. Методика викладання облікових дисциплін: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП «Рута», 2003. – 504 с.
3. Довгань Л.І. Інноваційні технології – єдиний шлях оновлення і вдосконалення навчання. Збірник НМЦ Міністерства аграрної політики «Організація навчально-виховного процесу», випуск № 12, 2008.

Турянська М.М.

аспірант,

*Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка*

КОМПОНЕНТИ ГОТОВНОСТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНЬОМУ ВЧИТЕЛЕВІ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ СПОРТИВНО-МАСОВОЇ РОБОТИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКОЛАХ УКРАЇНИ (КІНЕЦЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)

XXI століття – це час високотехнологічного інформаційного суспільства, у якому якість людського потенціалу, рівень освіченості та культури дітей і шкільної молоді набувають вирішального значення для майбутнього соціального та економічного розвитку країни.

Професійна підготовка учителів фізичного виховання визначається потребами соціального розвитку суспільства, зі зростанням вимог до них, характеру їхньої діяльності, а відтак – в системі підготовки відбувається постійний творчий пошук шляхів формування на основі сучасних педагогічних технологій та інновацій навчання. Потрібно звертати також увагу на психолого-педагогічну освіту, загальнокультурний і фізичний розвиток майбутніх учителів фізкультури. Підготовка ґрунтується на таких

принципах навчання: гуманності, активності, формування інтересу, компетентності, доступності та посильності.

На основі теорії діяльності (Л.С. Виготський, О.О. Леонтьєв) та принципів активності, свідомості й дієвості навчання ми визначили структурні компоненти підготовки майбутніх учителів фізичного виховання до здійснення спортивно-масової роботи в загальноосвітніх школах України. Це такі, як змістовий, мотиваційний і операціональний (процесуальний). Зміст кожного із компонентів цієї підготовки майбутніх учителів фізкультури має свої завдання, які сприяють її ефективності.

Змістовий компонент процесу навчання включає систему фахових, психолого-педагогічних і методичних знань зі спортивних дисциплін, якими майбутні спеціалісти будуть керуватися, організовуючи спортивно-масову роботу з учнями та шкільною молоддю загальноосвітніх шкіл України.

Майбутньому вчителю необхідно виробити систему морально-ціннісних орієнтацій, якою надалі він буде керуватися в своїй професійній діяльності. У структуру мотиваційного компоненту входить позитивна мотивація для досягнення успіху в спортивно-навчальній діяльності, пов'язаної зі спортивно-масовою роботою. Вона передбачає формування пізнавального інтересу до організації та проведення спортивно-масової роботи в загальноосвітніх школах України в досліджуваній період. Формування мотивів, розвиток пізнавального інтересу на основі дослідження, уявлень про спортивні проблеми, розкриття наукових основ оптимізації взаємодії учителя й учнів в оволодінні нормами і правилами проведення спортивно-масової роботи – ось завдання мотиваційного компоненту готовності майбутніх учителів фізичного виховання.

Операціональний компонент готовності майбутніх учителів до організації і проведення спортивно-масової роботи в загальноосвітніх школах України у визначений період включає формування комплексу вмінь і навичок, які носять прикладний характер. Вони є загальнопедагогічні, методичні та спеціальні. Важливим під час їхнього формування є урахування індивідуального підходу до студентів [2]. Значне місце у підготовці студентів відводиться методичним умінням, які сприяють конструюванню процесу спортивно-масової діяльності, складанні конспектів традиційних і нетрадиційних занять, організації і проведення спортивно-масових заходів, уміння спілкуватися з учнями загальноосвітніх шкіл, вести діалог та взаємодіяти з учасниками навчально-виховного процесу. Ми виділили такі уміння, як організаторські, гностичні, проектуальні, прогностичні, конструктивні, комунікативні, оцінні тощо.

Вагоме місце у підготовці студентів відводиться умінням аналізувати та оцінювати поставлені завдання, вибирати оптимальні варіанти їхнього розв'язання, знаходити правильні рішення в різних ситуаціях, оцінювати проведені спортивно-масові заходи.

Серед спеціальних умінь у підготовці майбутніх учителів ми виділяємо такі, як уміння успішно виконувати професійні спортивні завдання, володіння майстер-класом, швидко, точно, оригінально розв'язувати як ординарні, так і неординарні завдання в спорті, кмітливість, гнучкість, винахідливість, спритність, витривалість тощо.

Результатом сформованості кожного компонента готовності є розвиток певних ціннісно-сміслових орієнтацій, знань, умінь, навичок майбутніх учителів фізичного виховання, а результатом сформованості всіх компонентів є їхня готовність до організації і проведення спортивно-масової роботи.

Як бачимо, підготовка майбутніх учителів до спортивно-масової роботи в загальноосвітніх школах України в зазначений період має цілеспрямовані завдання, які реалізуються через змістовий, мотиваційний та операціональний компоненти процесу навчання.

Таким чином, дослідження підготовки майбутніх учителів фізкультури до спортивно-масової роботи в загальноосвітніх школах України в зазначений період є складним, однак цілеспрямованим і керованим процесом. Така підготовка передбачає оволодіння студентами знаннями про спортивно-масову роботу, виховання в них пізнавального інтересу, сформованість умінь та потребу діяти чинно й відповідально по відношенню до реалізації здоров'язбережувальної функції навчання.

Список використаних джерел:

1. Зубалій М. Д., Закопайло С. Г. Складові здорового способу життя / М. Зубалій, С. Закопайло / Завуч. – 2000. – С. 14-18.
2. Щербак І. М. Індивідуальний підхід до формування професійних умінь і навичок майбутнього вчителя / І. М. Щербак. Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: зб. наук. праць. – Х.: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2012. – Вип. 37. – С. 203-206.
3. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; За ред. І. А. Зязюна. – 3 вид. доповн. і переробл. – К.: СПД Богданова А. М., 2008. – 376 с.

Федорова І.В.

викладач,

Одеський державний аграрний університет

РОЗВИТОК ОСВІТИ В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ: ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Події лютневої революція 1917 року в Російській імперії дали поштовх до самовизначення українського народу і створення Української Центральної Ради, яка відразу ж повела боротьбу за відродження української держави. Крім реалізації організаційних, економічних і політичних цілей почався розвій культури української держави. Актуальними проблемами стали: велика кількість неграмотного населення (на початку 1917 р. рівень неписьменності в Україні сягав майже 80 відсотків, а 50 відсотків дітей шкільного віку були позбавлені можливості вчитися); зрусифікованість майже всієї культури, що стало наслідком довготривалої дії Валуєвського циркуляра та Емського указу; повільний розвиток видавничої справи, театрального, музичного, образотворчого мистецтва та ряду інших напрямів культури [1, с. 449].

У широкому комплексі перелічених проблем чільне місце посідала розбудова освіти, насамперед шкільної. Головним завданням у цій справі уряд Центральної Ради вважав відродження української мови і школи. Допомогу в реалізації цього завдання великої підтримки і допомоги надавали українські громадські організації: «Просвіта», Товариство шкільної освіти, учительські колективи.

Перші українські школи відкривалися виключно на громадські та народні кошти. Без особливих перешкод відродження української мови відбувалося у початкових школах. Складнішою була ситуація в середніх і вищих навчальних

зкладах, де значний опір українізації навчання чинили деякі викладацькі кола та батьки учнів. Тому питання про шляхи відродження української школи було одним з головних на двох Всеукраїнських учительських з'їздах, які відбулися у квітні й серпні 1917 року. З'їзди рекомендували здійснювати українізацію середньої школи як шляхом заснування нових українських гімназій, так і через викладання навчальних предметів українською мовою в старих російськомовних гімназіях. При цьому такі предмети як: література, історія і географія України та українська мова були визнані нормативними, а тому підлягали обов'язковому вивченню в усіх середніх школах. З метою оперативного розв'язання поточних питань, які мали на меті удосконалення змісту й методики навчання, на другому Всеукраїнському вчительському з'їзді було сформовано Всеукраїнську вчительську спілку з філіями в губернських центрах, яка вже наприкінці 1917 р. налічувала 10 тис. членів. Завдяки плідній праці учасників спілки відбулося становлення української початкової та середньої шкіл, організація навчально-виховного процесу в них.

Розбудова нової школи поставила перед Генеральним секретаріатом освіти і педагогічними кадрами завдання щодо створення навчальних програм та забезпечення школи україномовною й українознавчою навчальною, методичною і художньою літературою. Вирішенням цієї проблеми займалася державна комісія з підготовки нових підручників, до складу якої на різних етапах діяльності входили відомі вчені та педагоги: І. Стешенко, П. Холодний, П. Сушицький, М. Грушевський, Д. Багалій, І. Огієнко, О. Кисіль, Б. Білецький, С. Русова, А. Лещенко, І. Власенко та ін. Художнім оздобленням навчальної літератури займалися знані майстри цієї справи Г. Нарбут, А. Серета, Ю. Павлович, М. Козик, К. Трохименко, К. Антонович, а друкували її такі провідні видавництва, як: «Слово», «Криниця», «Промінь», «Сіяч», «Вернигора». Незважаючи на труднощі воєнного часу, тираж підручників і посібників, виданих у 1917 р., склав близько 300 тис. примірників, а в 1918 р. – 2 млн книг [1, с. 452].

Разом зі шкільним будівництвом з особливою старанністю українська влада взялася за формування системи позашкільної освіти. Ця сфера освітянської діяльності була спрямована на ліквідацію неписьменності серед дорослого населення та підвищення його загальнокультурного рівня. Центральна Рада надавала проблемі боротьби з неписьменністю першорядного значення і для вирішення цього питання спеціально створила у структурі Генерального секретаріату освіти Департамент позашкільної освіти. Надалі схожі структури діяли при всіх урядах України. Вони організовували проведення широкого комплексу робіт, пов'язаних з ліквідацією неписьменності, контролювали їх ефективність, розповсюджували передовий досвід у цій справі. Серед найбільш поширених форм такої діяльності було створення вечірніх шкіл, курсів лікнепів, хат-читалень, а для тих осіб, хто вже мав первинну освіту – народних університетів, будинків освіти, гуртків поглиблення освіти та клубів з різними секціями культурно-просвітньої роботи.

Як наслідок, за чотири роки в Україні для неграмотного дорослого населення та дітей, неохоплених школою, відкрилося 8 тис. постійно діючих вечірніх шкіл та курсів письменності, в яких водночас навчалася 250 тис. осіб. Крім того, при ста народних університетах, клубах, «Просвітах» і бібліотеках діяли гуртки, які охоплювали процесом самоосвіти близько 2 млн осіб малописьменного населення, а культурними заходами – мільйони громадян [1, с. 453].

Вся ця робота вимагала величезної кількості викладачів і волонтерів, які б на громадських засадах здійснювали навчання та керували культурно-просвітницьким процесом. Тому для нової української школи та мережі позашкільної освіти почалася підготовка викладачів у вищих навчальних закладах на кафедрах українознавства, історії українського мистецтва та історії української етнографії.

Значну увагу уряд України приділяв реорганізації всієї системи вищої освіти, яка подібно реформі середньої школи, теж повинна була здійснюватися двома шляхами: перший – через українізацію існуючих університетів та інститутів і другий – за допомогою заснування нових українських вищих навчальних закладів. Реалізуючи цей план, 5 жовтня 1917 р. відбулося урочисте відкриття першого Українського народного університету в Києві, до складу якого увійшло три факультети: історико-філологічний, фізико-математичний, юридичний та підготовчі курси. Загальна кількість його студентів і курсистів склала 1370 осіб. Для того часу – це був високий показник. Склад студентів виявився різноманітним – випускники середніх і вищих шкіл, народні вчителі, а також студенти інших вищих закладів Києва. Як і перші українські гімназії, цей заклад не мав власного приміщення, тому заняття проводилися в аудиторіях університету ім. Святого Володимира.

Наступним кроком на шляху створення нових вищих шкіл було відкриття 7 листопада 1917 р. Педагогічної академії в Києві. Діяльність академії розпочалася із заснування педагогічних курсів з метою підготовки вчителів для українських середніх шкіл, які мали викладати предмети українознавства, в першу чергу, українську мову та літературу. Дійсними слухачами вважалися особи з вищою освітою та випускники педагогічних інститутів, вільними – студенти останніх курсів вищих шкіл і вчительських інститутів, а також випускники вчительських семінарій. На момент відкриття академії до її складу було зараховано 50 дійсних слухачів з вищою освітою.

22 листопада 1917 р. відкрилася Академія мистецтв – перша вища художня школа в Україні. Головним завданням академії її організатори вважали піднесення українського мистецтва до світового рівня, налагодження професійної підготовки та виховання молодого покоління митців, яке зможе здійснити це завдання. Дійсними слухачами академії вважалися випускники середніх художніх шкіл, решта – вільними слухачами. На утримання академії уряд виділив 98, 2 тис. крб.

Важливою подією в культурному житті Південного регіону України стало створення в лютому 1918 року Одеського сільськогосподарського інституту [5, с. 109], а для Центрального регіону – відкриття 21 квітня 1918 року в Полтаві другого Українського народного університету. Ініціатива їхнього заснування належала місцевим громадським організаціям, тому частину коштів, наприклад на утримання другого Народного університету, виділяла полтавська «Просвіта», іншу частину склали приватні пожертвування та плата від слухачів (30 коп. за лекцію). Перед цією подією відбулося відкриття у Києві Географічного і Технологічного інститутів, Художньо-промислового інституту у Миргороді та Вищої економічної школи, остання готувала фахівців банківської справи, торгівлі та економістів. У новостворених та діючих вищих закладах навчальний процес українізувався шляхом відкриття українознавчих факультетів, кафедр, введення спеціалізації, запровадження україномовного проведення всіх видів занять – лекцій, семінарів, диспутів, колоквиумів.

Таким чином, за короткий час (13,5 місяців), попри складні політичні умови, Центральна Рада, при активній підтримці українських громадських організацій, заклала фундаментальні основи відродження початкової, середньої та вищої освіти, що забезпечило наступним українським урядам можливість подальшого її розвитку.

Список використаних джерел:

1. Історія української культури: навчальний посібник / О.П. Сидоренко, С.С. Корлюк, В.В. Власов та ін.; за ред. О.П. Сидоренка – Одеса, 2014. – С. 448-455.
2. Історія української культури: Збірник матеріалів і документів / Упоряд. Білик Б.І. і др.; За ред. Клапчука С.М., Остафійчука В.Ф. – К.: Вища школа, 2000. – 607 с.
3. Онопрієнко В.І. Історія української науки ХХ–ХХІ ст.: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 1998. – 304 с.
4. Українська культура: Лекції за ред. Д. Антоновича / Упоряд. С. Ульяновська: Вступ. ст. І.М. Дзюба. – К.: Либідь, 1993. – 592 с.
5. Федорова І.В. Сільськогосподарська освіта півдня України: педагогічний аспект // Матеріали III Відкритого міжнародного форуму «Сучасні тенденції педагогічної освіти і науки України та Ізраїлю: шлях до інтеграції». – Аріель: Університетський центр в Самарії, 2012. – С. 108-110.

Хе Сюефей

аспірант,

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ УДОСКОНАЛЕННЯ МУЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФІЇ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Поняття «педагогічні умови» як сукупність взаємопов'язаних заходів, необхідних для створення цілеспрямованого освітнього процесу під час удосконалення музичної підготовки майбутнього вчителя хореографії. Визначено педагогічні умови, які сприяють удосконаленню музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії. Наприклад, на неперервний процес набуття музичних знань, умінь і навичок.

Проблемі професійної підготовки майбутніх хореографів приділили значну увагу такі вчені: Г. Березова, Т. Благова, А. Брусніцина, А. Ваганова, Є. Валукіна, К. Василенко, Ф. Лопухова, О. Мартиненко, О. Ридніна, О. Ситова, А. Шевчук та ін. У сучасній науковій літературі приділяється особлива увага визначенню питань, пов'язаних з формуванням професійної компетентності майбутнього вчителя хореографії (Л. Андрощук, С. Забрєдовський, О. Таранцева, Т. Тарасенко, Т. Сердюк, М. Рожко, Ю. Ростовська, Л. Цветкова, Ю. Шмакова та ін.). Дослідження поняття «педагогічні умови» було предметом наукових пошуків багатьох вчених, зокрема: Ю. Бабанського, О. Белкіна, Н. Іполітова, І. Лернера, В. Максимова, С. Погребняк, О. Попадич, А. Семенова, Ю. Сокольникова, В. Стасюк та ін. Значущим у контексті розгляду педагогічних умов вдосконалення професійної підготовки майбутніх вчителів хореографії, є досвід Е. Іванової, О. Калініної, С. Куценко, Т. Осипової, М. Петрової, О. Хендрик, І. Чемерилова, О. Шамрової.

У науковій літературі не існує єдності щодо поняття педагогічних умов музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії. Загалом під «педагогічними умовами» розуміють:

- характеристику педагогічного середовища;
- обставини, необхідні для перебігу педагогічного процесу;
- фактори, шляхи, напрями педагогічного процесу;
- форми, методи, педагогічні прийоми, які націлені на якісний освітній результат.

На основі пропонованих компонентів здійснено узагальнення ключових педагогічних умов музичної підготовки майбутнього вчителя хореографії, які спрямовані на неперервний процес набуття музичних знань, умінь і навичок, у три взаємопов'язані блоки: ціннісно-мотиваційний, організаційно-методичний, змістовно-технологічний.

Блок 1 – ціннісно-мотиваційних педагогічних умов передбачає:

- формування потреби тонко сприймати і передавати манеру, стиль і характер кожного танцю майбутніх вчителів хореографії;
- забезпечення мотивації до формування високого рівня танцювальності;
- реалізація принципів системності та послідовності, зв'язку теорії з практикою, пріоритетності гуманістичних цінностей, демократизму, індивідуалізації та диференціації, самопізнання та саморозвитку.

Визначені умови спрямовані на розвиток мотивації до здобуття музичних знань, творчої спрямованості та розвитку танцювальності вчителя хореографії у майбутній професійній діяльності. Зазначені умови сприяють тому, що майбутні хореографи стають обізнаними у музиці та мають стійке прагнення до досягнення успіху у музичній підготовці.

Блок 2 – організаційно-методичних педагогічних умов передбачає:

- комплексне застосування і чітке дотримання методологічних основ підготовки, тобто поєднання компетентнісного, особистісно-орієнтованого, культурологічного і діяльнісного підходів до організації навчально-виховного процесу музичної підготовки;
- використання методів активного навчання у процесі музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії;
- розроблення та впровадження навчально-методичного комплексу, який відповідає завданням музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії.

Блок 3 – змістовно-технологічних педагогічних умов передбачає:

- сформованість організаторських умінь стосовно прикладної реалізації навчальних умінь та навичок;
- орієнтація на розвиток морально-ціннісних установок щодо сприйняття музичного твору у відповідності з хореографічною постановкою;
- прагнення до творчої активності, стимульованої ідейно-змістовим наповненням музичного твору.

Визначені нами педагогічні умови формування потреби тонко сприймати і передавати манеру, стиль і характер кожного танцю у майбутніх вчителів хореографії; забезпечення мотивації до набуття високого рівня танцювальності; реалізація принципів системності та послідовності, зв'язку теорії з практикою, пріоритетності гуманістичних цінностей, демократизму, індивідуалізації та диференціації, самопізнання та саморозвитку; комплексне застосування і чітке дотримання методологічних основ підготовки, тобто поєднання компетентнісного, особистісно-орієнтованого, культурологічного і діяльнісного підходів до організації навчально-виховного процесу професійної підготовки; використання методів активного навчання у процесі

музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії; розроблення та впровадження навчально-методичного комплексу, який відповідає завданням музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії; оновлення змісту навчальних програм з дисциплін циклу фундаментальної та науково-предметної підготовки, які базуються на міждисциплінарному характері навчання; здійснення контролю за перебігом музичного навчання майбутніх учителів хореографії, оцінка результатів їх діяльності сприяють підвищенню ефективності музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії.

Список використаних джерел:

1. Бабанский Ю. К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса / Ю. К. Бабанский. – М.: Просвещение, 1982. – 125 с.
2. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко та ін. / За заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.
3. Бражнич О. Г. Педагогічні умови диференційованого навчання учнів загальноосвітньої школи: дис. ... канд. пед. наук / О. Г. Бражнич. – Кривий Ріг, 2001. – 238 с.
4. Левченко М. Г. Професійна підготовка майбутнього викладача хореографії / М. Г. Левченко // Хореографічне мистецтво у контексті культурно-освітніх процесів: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 12–13 грудня 2005 року. – Полтава, 2006. – С. 52-56.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Безпалько В.С., Шевчук Т.О.

студентки

Науковий керівник: Січко І.О.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського*

АКТИВІЗАЦІЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ КРАЄЗНАВЧОГО МАТЕРІАЛУ

Особливої значимості нині набуває проблема використання краєзнавчого матеріалу у початковій ланці освіти як засобу вдосконалення творчого потенціалу школярів у початкових класах. Аналіз шкільної практики засвідчує наявність суперечностей між завданнями, що передбачені навчальною програмою початкової школи та недостатньо розробленим методичним фондом. Зняття цих протиріч передбачає організацію цілеспрямованої системи роботи щодо формування в учнів краєзнавчих понять.

Однак вчителі початкових класів ще не досконало володіють сучасними методиками і технологіями навчання учнів початкової ланки освіти, що сповільнює розвиток означуваної проблеми. В цьому зв'язку важливої значущості набуває для вчителів самоосвіта та самовдосконалення, вивчення передового педагогічного досвіду.

Багатоаспектність навчально-виховного процесу вимагає постійних резервів щодо застосування краєзнавчого матеріалу у комплексному розвитку творчого потенціалу молодшого школяра. Тому виникає потреба звернутися до ретельного вивчення шкільного краєзнавства як ефективного засобу навчання та виховання дітей.

Саме шкільне краєзнавство є «підсилувачем» у розв'язанні актуальних проблем вдосконалення початкового навчання через вагомі потенційні можливості в цьому плані, які пов'язані з регіональною своєрідністю наукових здобутків [3, с. 43].

Аналіз наукових досліджень свідчить про те, що роль краєзнавства високо оцінювалась у класичній педагогіці. На необхідність широкого використання краєзнавчого матеріалу у навчально-виховному процесі вказували у XVII ст. Я. А. Коменський, у XVIII-XIX ст. – А. Дістервег, Й. Г. Песталоцці, Ж. Ж. Руссо. Їхні ідеї були розвинуті відомими російськими педагогами В. П. Вахтеровим, О. Я. Гердом, М. І. Новиковим, Д. Д. Семеновим, К. Д. Ушинським та іншими.

В Україні важливість шкільного краєзнавства у формуванні особистості висвітлювалася у філософських поглядах О. В. Духновича, Г. С. Сковороди. У педагогічних творах К. Д. Ушинського переконливо доведена необхідність ознайомлення дітей з природою в процесі спостереження реальних явищ і предметів найближчого оточення, а також підкреслюється важливість нагромадженого в результаті цього чуттєвого досвіду учнів для їхнього розумового, морального та фізичного розвитку.

Великого значення шкільному краєзнавству надавав В. О. Сухомлинський, який вважав неможливим повноцінне виховання молодших школярів без спілкування з природою рідного краю. Виникнення шкільного краєзнавства як однієї з організаційних форм краєзнавства в цілому зумовлене багатьма чинниками. Його історія тісно пов'язана з розвитком найбільш вагомих форм – державної та громадської. Окремі відомості краєзнавчого характеру, як відзначають історики, можна знайти вже у стародавніх літописах, що зумовлено природними потребами людей у пізнанні довкілля у всій його різноманітності [4, с. 6].

Саме у початковій школі закладаються основи світогляду дитини, виховується любов до рідного краю, повага до свого народу, формується відповідальне, гуманне ставлення до природи. Одним із засобів, що допомагають успішному вирішенню цих завдань, є шкільне краєзнавство із його невичерпними можливостями для навчання і виховання учнів. У сучасних умовах розвитку школи необхідність та важливість використання краєзнавства в системі навчально-виховної роботи сумнівів не викликає як у педагогів та методистів, так і у вчителів практиків [2, с. 345].

Різноманітність цілей початкового навчання, зокрема його спрямованість на загальний розвиток дитини, відкривають широкі можливості для активізації засобами краєзнавства пізнавальних психічних процесів учнів; нагромадження ними досвіду творчої діяльності; формування їхньої емоційно-вольової сфери. Тому, крім навчального та виховного значення шкільного краєзнавства, в умовах початкового навчання необхідно максимально реалізувати його розвивальні можливості.

Практикою шкільного навчання доведено, що сам факт залучення до уроку нового, цікавого краєзнавчого матеріалу сприяє формуванню і розвитку пізнавальних інтересів учнів і збудженню їхньої активності. Цьому сприяють багатозмістовність, насиченість, яскравість краєзнавчих відомостей – з одного боку, та природна допитливість і потреба в нових враженнях молодших школярів – з іншого [5, с. 183].

Принцип дослідництва і творчості як засіб краєзнавчого матеріалу доводить, що шкільне краєзнавство не зводиться лише до засвоєння певних знань з цієї галузі науки, а передбачає також організацію різноманітної практичної діяльності, зокрема пошук матеріалу, його аналіз, систематизацію, творче переосмислення т, практичне застосування, дитячу творчість. Сюди відносять вивчення можливостей кожного учня, рівня його вихованості, індивідуальних нахилів, здібностей, успіхів у навчанні. Джерелом вивчення особистості учня можуть бути його твори, зошити, різні творчі учнівські вироби. Завдяки своїй багатофункціональності краєзнавчий матеріал може використовуватись на різних етапах уроку. Час і місце його включення у структуру визначаються учителем в залежності від теми і завдань конкретного уроку і сукупності виділених дидактичних умов.

Розглянемо завдання залучення школярів до самостійної індивідуально-творчої діяльності у процесі краєзнавчої роботи з урахуванням їхніх індивідуальних можливостей і здібностей. Краєзнавча робота має на меті не тільки озброєння учнів системою знань і навичок, але й формування в них підвищеного інтересу до вивчення предмета, прагнення використовувати набуті знання і навички в усіх сферах життєдіяльності в загальноосвітній школі, уміння пов'язувати між собою і логічно вирішувати більшість завдань, представлених у змісті предметів природничого й суспільствознавчого циклів.

Школярі самостійно долають труднощі й закріплюють здобуті знання у процесі краєзнавчої роботи. Учням пропонується виконати творчі проекти краєзнавчого спрямування, що розкривають культурно-історичні особливості, природні й соціально-економічні умови рідного краю. Під час виконання творчих проектів школярам надається свобода вибору способів рішення навчальних проблем і тим самим забезпечується ситуація успіху. Результати творчих проектів знаходять реалізацію під час таких активних форм, як конференції, диспути, дискусії, усні журнали. Ефективність реалізації краєзнавчих знань учнів забезпечується також шляхом творчо-дослідницької роботи учнів під час екскурсій, що дозволить націлити учнів на спостереження їх природних особливостей за визначеною вчителем методикою, що враховує проблемні завдання [1, с. 20].

Виховний потенціал подібних форм роботи полягає у виробленні естетико- екологічних і патріотичних відчуттів учнів. Забезпечення зазначених вище механізмів реалізації педагогічних умов активізації творчого потенціалу школярів у процесі краєзнавчої роботи сприятиме успішному протіканню процесу формування активно перетворювальної особистості.

Таким чином, активізуючи творчі здібності вихованців засобами краєзнавчих матеріалів, ми не просто формуємо вміння бачити прекрасне, а й учимо самостійно створювати його. А це вчить дітей нестандартно мислити, грамотно обґрунтовувати свою думку, самостійно приймати рішення. Самореалізація учнів під час засвоєння краєзнавчих знань у процесі навчання природничих предметів сприяє активізації пізнавальної діяльності, перебуває у тісному зв'язку з внутрішньою регуляцією поведінки (саморегуляцією), оскільки саморегуляція є умовою реалізації в діяльності активної позиції особистості стосовно навколишнього світу.

Краєзнавча робота дає змогу врахувати специфіку здобутих школярами краєзнавчих знань, усвідомити значущість творчих якостей у вирішенні навчальних проблем, що забезпечувало креативність дій у навчальних ситуаціях. На кожному етапі вирішується певне коло завдань, що зумовлює вибір засобів, методів та форм організації краєзнавчої діяльності.

Запропонована методика активізації творчого потенціалу молодших школярів в процесі краєзнавчої діяльності вимагає педагогічно цілеспрямованої роботи як з школярами, так і з педагогами та батьками.

Список використаних джерел:

1. Кашуба С. П. Краєзнавчий матеріал у навчально-виховній роботі / С. П. Кашуба, Ю. Я. Сіментов // Початкова школа. – 2008. – № 2. – С. 19–22.
2. Каренчук С. Г. Теорія і методика виховання / С. Г. Каренчук. – К.: Вища школа, 2005. – 345 с.
3. Огієнко Н. М. Дидактичні умови ефективного використання краєзнавчого матеріалу на уроках // Початкова школа. – 1996. – № 9. – С. 43–45.
4. Пустовіт Г. П. Формування особистісного ставлення учнів до природи у психолого-педагогічному контексті / Григорій Пустовіт // Рідна школа. – 2006. – № 2. – С. 3–6.
5. Яришева Н. Ф. Методика ознайомлення дітей з природою / Н. Ф. Яришева. – К.: Вища школа, 1993. – 183 с.

Бистрянцева А.М.

*кандидат фізико-математичних наук,
старший викладач,
Херсонський державний університет*

Дубенюк О.О.

*вчитель математики вищої категорії,
Херсонський фізико-технічний ліцей*

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПЛОЩ ПРИ РОЗВ'ЯЗУВАННІ ГЕОМЕТРИЧНИХ ЗАДАЧ

В навчанні математиці чи не найважливішим є навчання учнів розв'язуванню задач. Задача виступає засобом засвоєння і контролю досягнень в математичних знаннях, уміннях і навичках, а також основним засобом активізації розумової діяльності та розвитку учнів. Складовою частиною уміння розв'язувати задачі є уміння вести пошук, який визначає рівень математичної підготовленості школяра. Тому навчання пошуку найбільш доцільних способів розв'язання математичних задач і організація навчально-пізнавального процесу учнів завжди була і залишається актуальною проблемою.

Одним з шляхів розв'язання проблеми подолання труднощів, які виникають в учнів під час розв'язування геометричних задач, є доповнення шкільного курсу математики геометричними методами розв'язування задач, які дають можливість учням вирішити проблему пошуку і правильного вибору найбільш раціонального методу розв'язання задачі.

Поняття площі використовується навіть при розв'язуванні тих задач, в формулюваннях яких відсутня згадка про площу. Універсального методу для розв'язування всіх задач на площі многокутників немає, але існують прийоми, які можуть бути застосовані до багатьох задач. Тому можна говорити про метод площ в геометрії.

Виділяють три типи задач, які розв'язуються за допомогою методу площ.

Перший тип задач характеризується знаходженням площі фігури двома способами, складанням рівняння та знаходженням невідомої величини. Цей тип можна вважати найпростішим та підготовчим з точки зору методу. До другого типу відносяться задачі, в розв'язуванні яких використовується властивість адитивності площі. Задачі на застосування властивостей відношення площ, це задачі третього типу. Найбільш складний по відношенню до розглянутого методу тип задач, в розв'язанні яких необхідно одночасно використовувати і властивість адитивності площі, і властивість відношень площ фігур. Характерною особливістю таких задач є те, що площа може бути включена в умову або запитання задачі, а може і не фігурувати в них. Тому площа фігури виступає в них допоміжним елементом, що і викликає певні труднощі в учнів [4, с. 381].

У відповідності до виділених типів задач можна запропонувати такі прийоми, які складають метод площ:

- прийом, оснований на знаходженні площі фігури двома способами;
- прийом, оснований на використанні властивості адитивності площі;
- прийом, оснований на використанні властивостей відношень площ і відповідних відрізків [3, с. 141].

Отже, прийом, який оснований на знаходженні площі фігури двома способами, складає сукупність наступних дій:

- 1) складання виразу для площі фігури за умовою задачі;
- 2) складання виразу для площі фігури з використанням невідомого елемента;
- 3) складання рівності з отриманих виразів для отримання площі фігури;
- 4) розв'язування отриманого рівняння і знаходження невідомої в умові задачі величини [4, с. 382].

Перейдемо тепер до другого прийому, який оснований на використанні властивості адитивності площі. Перерахуємо дії, які характеризують даний прийом:

- 1) розбиття фігури на частини з використанням умови (вимоги) задачі;
- 2) складання виразу для площ фігур, які отримані при розбитті (для цього варто використовувати як задані, так і шукані елементи задачі);
- 3) складання виразу для площі фігури як суми площ фігур, які її складають;
- 4) знаходження площі вихідної фігури, використовуючи дані задачі;
- 5) складання рівності отриманих виразів для площі фігури;
- 6) розв'язування отриманого рівняння і знаходження невідомої в задачі величини (або доведення заданої рівності) [3, с. 118].

В основу третього прийому покладено дії, які виконуються при використанні властивостей відношень відрізків і площ. Застосування вказаних властивостей при розв'язуванні задач дозволяє виділити сутність прийому, оснований на відношенні площ і відповідних відрізків. Розглянемо дії, які будуть входити в прийом:

- 1) співвідношення шуканих відрізків з площею фігур, елементами яких вони є (або співвідношення площ шуканих фігур з відповідними відрізками), і застосування зазначених властивостей;
- 2) знаходження відношення площ цих фігур (довжин відрізків).

На початку навчання учнів розв'язуванню планіметричних задач методом площ варто включати в заняття задачі, в яких використання методу площ є очевидним. Такі задачі допомагають сформувати уміння і навички, необхідні для розв'язування більш складних задач за допомогою методу площ. Необхідність достатньої кількості таких задач виправдана тим, що учні зазвичай не можуть оволодіти методом площ на більш складних задачах. Отже, знайомство з методом починається з першого типу задач, які зводяться до знаходження площі фігури двома способами [5, с. 90]. Прирівнюючи площі однієї фігури, знайдені двома способами, учні отримують рівняння з одним невідомим. Розв'язування такого рівняння приводить до отримання розв'язку задачі.

Після нагадування учням властивості адитивності площі, розглядаються задачі, які формують уміння по використанню в розв'язуванні цієї властивості. Особливу увагу слід приділити усесторонньому вивченню заданої в задачі конфігурації, що включає в себе аналіз її елементів та їх властивостей, оскільки саме розбиття фігури на частини і робота з ними викликає труднощі в учнів. В процесі розв'язування корисно спробувати виявити ті особливості, які дозволяють застосувати до задачі метод площ. Проаналізувавши формулювання задач і рисунки до них, учні приходять до висновку, що обчислювати площу двома способами або через суму площ частин виявляється корисним у випадку, коли точки на сторонах трикутника, їх продовженнях або всередині нього розбивають трикутник на частини, площі яких можна з легкістю обчислити [2, с. 51].

Використання адитивності площі при розв'язуванні задачі методом площ, найбільш ймовірно, допоможе в розв'язуванні, якщо в умові йдеться:

1) про описане або вписане в трикутник коло, про кола, що дотикаються двох сторін трикутника;

2) про точки, які лежать на сторонах многокутника;

3) про точку всередині трикутника, яка розбиває його на декілька трикутників, та про проєкції цієї точки на сторони трикутника [2, с. 50].

Після розв'язування задач методом площ з використанням адитивності площі межі застосування цього методу розширюються з вивченням можливості використання для розв'язування задач відношень площ. Їх доцільно використовувати в тих випадках, коли мова йде безпосередньо про відношення площ, довжин відрізків, причому і у випадку, коли ці відношення задані, і в тому, коли їх необхідно знайти.

Обґрунтовуючи вибір методу площ в якості методу розв'язування кожної задачі, є сенс разом з учнями аналізувати конструкцію і виявляти ті її особливості, які дозволяють застосовувати властивості відношень площ. Тому, підводячи підсумок вивчення таких задач, учні легко приходять до висновку, що застосовувати метод площ варто у випадках, коли задані відношення або самих площ, або якихось відрізків або самі площі, які дозволяють обчислити вказані відношення.

Основна навчальна мета розв'язування таких задач полягає в тому, щоб продовжити формувати в учнів уявлення про діапазон, можливості та умови застосування методу площ. Ці задачі за можливістю необхідно включати в курс планіметрії, розподіляючи їх по всьому курсу в залежності від підручника за яким працює вчитель.

Учні повинні бачити застосування методу в динаміці від найпростіших задач до достатньо складних, складність розв'язуваних задач повинна підвищуватись відповідно до оволодіння учнями навчальним матеріалом.

В процесі оволодіння методом можна доповнювати задачі на метод площ задачами на інші методи, а потім і просто додавати окремі задачі наведені в роботі при вивченні інших тем, щоб метод завжди залишався в активі учнів.

Список використаних джерел:

1. Кушнір І.А. Методи розв'язання задач з геометрії [Текст]: кн. для вчителя / І.А. Кушнір. – К.: Абрис, 1994. – 464 с.: іл.

2. Рахымбек Д. Методика обучения решению геометрических задач на доказательство различными способами [Текст] / Д. Рахымбек, А.А. Юнусов, А.А. Юнусова, Н.Ж. Айтбаева // Международный журнал экспериментального образования, № 4. – 2013. – С. 48–53.

3. Саранцев Г.И. Методика обучения геометрии [Текст]: учеб. пособие / Г.И. Саранцев. – Казань: Центр инновационных технологий, 2011. – 228 с.

4. Сарванова Ж.А. Формирование приемов, составляющих метод площадей, при обучении школьников решению геометрических задач [Текст] / Ж.А. Сарванова // Modern high technologies. – № 2. – 2016. – С. 380–384.

5. Шарыгин И.Ф. Учимся решать задачи по геометрии [Текст] / И.Ф. Шарыгин // Математика в школе. – 1989. – № 2. – С. 87–101.

Бордунова А.Ю., Дмитренко А.П.
студентки;
Науковий керівник: Січко І.О.
кандидат педагогічних наук, доцент,
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА

Інноваційні технології швидко увійшли в усі галузі нашого життя. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба використання комп'ютерної техніки під час вивчення багатьох дисциплін шкільного курсу. Адже щоденно змінюється екологічна ситуація в світі, законодавство, природа, погода. Деяка інформація, подана в підручнику, перетворюється на застарілу ще під час видання підручника. Вивчення окремих дисциплін чи окремих тем з використанням інноваційних технологій, комп'ютерної техніки та найсвіжішої інформації, взятої з мережі Internet, – один із способів оптимізації та урізноманітнення навчально-виховального процесу.

Природознавство як навчальний предмет має інтегрований характер, оскільки його зміст утворює система уявлень і понять, відібраних із різних природничих наук на основі ідеї цілісності природи з урахуванням міжпредметних зв'язків у початковій ланці освіти і перспективних зв'язків із природничими курсами, що вивчатимуться в наступних класах [5].

Висвітлення проблем, пов'язаних з використанням інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі початкової школи, розкрито в роботах вітчизняних та російських дослідників: В. Ю. Кукушкіна, М. М. Левшина, Ж. І. Жалдака, Ф. М. Рівкінда, М. К. Гольцмена, Н. В. Макарової, В. І. Варченко, Л. М. Фуксон; зарубіжних дослідників Д. Г. Клементса, К. Хохмана, Т. Оппенгеймера, С. Пейперта та інших.

Мета статті. З'ясувати сутність поняття «інноваційні технології навчання», охарактеризувати використання інноваційних технологій навчання на уроках природознавства.

Термін «інновація» означає оновлення процесу навчання, який спирається, головним чином, на внутрішні фактори. Запозичення цього терміна пов'язане з бажанням виділити мотиваційний бік навчання, відмежуватися від чергових «переможних методик», які за короткий час повинні дати максимальний ефект незалежно від особливостей класу та окремих учнів, їхніх бажань, здібностей тощо.

Поняття «технологія» виникло у світовій педагогіці також як протиставлення існуючому поняттю «метод». Недолік методу полягає в його негнучкості та статичності. Широкого поширення термін «технологія» («технологія в освіті») набув у 40-х рр. ХХ ст. і був пов'язаний із застосуванням нових аудіовізуальних засобів навчання.

Отже, «інноваційні технології» – це цілеспрямований системний набір прийомів, засобів організації навчальної діяльності, що охоплює весь процес навчання від визначення мети до одержання результатів [3].

В. Ю. Кукушкін, вважає, що будь-яка педагогічна технологія повинна відповідати деяким основним методологічним вимогам:

– *Концептуальність*. Кожній педагогічній технології повинна бути притаманна опора на певну наукову концепцію, що містить філософське, психологічне, дидактичне та соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітньої мети.

– *Системність*. Педагогічній технології мають бути притаманні всі ознаки системи: логіка процесу, взаємозв'язок всіх його частин, цілісність.

– *Можливість управління*. Передбачає можливість діагностичного цілепокладання, планування, проектування процесу навчання, поетапну діагностику, варіювання засобами та методами з метою корекції результатів.

– *Ефективність*. Сучасні педагогічні технології існують в конкурентних умовах і повинні бути ефективними за результатами й оптимальними за витратами, гарантувати досягнення певного стандарту освіти.

– *Відтворюваність*. Можливість використання (повторення, відтворення) педагогічної технології в інших ідентичних освітніх закладах, іншими суб'єктами.

– *Візуалізація* (характерна для окремих технологій). Передбачає використання аудіовізуальної та електронно-обчислювальної техніки, а також конструювання та застосування різноманітних дидактичних матеріалів і оригінальних наочних посібників [2].

Фахівці зазначають, що найбільш поширеними інноваційними технологіями на уроках природознавства є: технологія розвивального навчання, теорія ігрових технологій, інтерактивні технології, технологія проектного навчання, інформаційно – комунікативна технологія.

Технологія розвивального навчання передбачає формування активного, самостійного творчого мислення учнів і на цій основі поступового переходу в самостійне навчання.

Реалізуючи принципи розвивального навчання, вчитель може використовувати різноманітні методи і прийоми (робота в групах і парах, різнорівневі завдання, можливість оцінити себе і товариша, діти вчаться виступати, розмірковувати, доводити) [1].

Теорія ігрових технологій цікавить багато вчених. Адже ігрові технології багатопланові, і кожна з них у той чи інший спосіб сприяє виробленню певної навички. З огляду на це виокремлюють ігри-вправи, ігрові дискусії, ігрові ситуації, рольові та ділові навчальні ігри, комп'ютерні ділові ігри.

Наприклад, ігри-вправи. До них належать кросворди, ребуси, вікторини тощо. Застосування цього методу сприяє активізації певних психічних процесів, закріпленню знань, перевірці їх якості, набуттю навичок. їх проводять на заняттях; ігри-вправи можуть бути елементами домашніх завдань, позакласних занять.

Інтерактивна технологія полягає в тому, щоб процес пізнання відбувався за умови постійної активної взаємодії всіх учнів.

Наприклад, різновидом загально групового обговорення є вправа інтерактивної технології – «мікрофон», який дає можливість сказати щось швидко, відповідаючи на запитання або висловлюючи думку чи позицію.

Технологія проектного навчання в сучасних умовах трансформувалася у проектну систему організації навчання у процесі планування й виконання практичних завдань проектів.

Кожний розділ програми передбачає проведення дослідницького практикуму, мета якого – вироблення дослідницьких вмінь учнів у процесі розв'язання задач практичного спрямування.

При виконанні низки завдання учитель співпрацює з батьками (спостереження зоряного неба, з'ясування властивостей речовин, що використовуються у побуті, застосування знань для збереження тепла та електроенергії у побуті). Такі завдання у програмі мають примітку «Запитай у батьків» [4].

Для узагальнення вивченого матеріалу програма кожного класу містить розділ «Запитання до природи». У цьому розділі запропоновані орієнтовні запитання, пошук відповіді на які вимагає інтеграції знань і передбачає застосування активних методів навчання та впровадження елементів проектної діяльності.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках природознавства сприяє підвищенню якості знань, мотивації до вивчення предмету, формує екологічну культуру. Дозволяє найбільш ефективно використати навчальний час та час підготовки до уроку.

Наприклад, презентація є інформаційним забезпеченням фронтальної роботи вчителя з класом. Під час вивчення нового матеріалу використання презентації дозволяє ілюструвати навчальний матеріал. Це можуть бути різноманітні слайди з фото корисних копалин, тваринами чи рослинами, які занесені до Червоної книги [1].

У ході розглянутої проблеми було з'ясовано, що «інноваційні технології» – це навчальна та освітня діяльність, яка зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі, а також ґрунтована на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості дітей.

Фахівці зазначають, що найбільш поширеними інноваційними технологіями на уроках природознавства є: технологія розвивального навчання, теорія ігрових технологій, інтерактивні технології, технологія проектного навчання, інформаційно-комунікативна технологія.

Запропоновані інноваційні технології передбачають комплекс створених і впроваджених організаційних та змістових нововведень, розвиток низки факторів й умов, необхідних для нарощування інноваційного потенціалу освітньої системи початкової школи, а також формування пізнавальних потреб і активності молодших школярів; виховання в них моральних якостей, позитивної мотивації учіння.

Список використаних джерел:

1. Байбара Т. Н. Методика навчання природознавства / Т. Н. Байбара // навч. посібн. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
2. Даниленко Л. І. Теорія і практика інноваційної діяльності в загальній середній школі // Управління освітою. – 2001. – № 3. – С. 18-24.
3. Досяк І. М. Нестандартні уроки з використанням інноваційних технологій. 1–4 класи / І. М. Досяк // навч. посібн. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 160 с.
4. Кітаєва М. Використання мультимедійних технологій / Кітаєва М. // Початкова освіта. – № 38. – 2011. – С. 7-9.
5. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи / О. Я. Савченко // Підручник для студентів педагогічних факультетів. – К.: Генеза, 2002. – 386 с.

Висицька С.М.

викладач,

*Відокремлений підрозділ «Слов'янський технікум
Луганського національного аграрного університету»*

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ЛІТЕРАТУРНОГО КРАЄЗНАВСТВА У КУРСІ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Проблема патріотичного виховання як соціального явища цікавила людей з давніх часів, оскільки патріотизм – фундамент суспільства й держави, духовно-моральна основа їх життєдіяльності та ефективного функціонування. У сучасних суспільно-політичних умовах, коли Україна відстоює свободу та територіальну цілісність, патріотичне виховання молоді набуває пріоритетного значення, виникає необхідність здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді, формування нового українця, який діє на основі національних та європейських цінностей.

«Патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується», – зазначав В. О. Сухомлинський [7, с. 224]. Воно має наскрізно пронизувати весь навчально-виховний процес. Особлива роль у формуванні соціального й морального обличчя юних громадян нашого суспільства надається літературі, що є могутнім джерелом національної духовності, своєрідним генетичним кодом, пам'яттю народу. Заняття з літератури в навчальному закладі мають стати основою патріотичної вихованості студентів, їхнього громадянського змушнення, високої моральності та працелюбності, естетичної наснаги. В умовах відродження національної свідомості українського народу вирішення проблеми взаємопов'язаного вивчення рідної і зарубіжної літератур набуває особливого значення. Одним із завдань зарубіжної літератури є виховання любові до української мови і літератури як органічної частки світової культури, прагнення до збереження рідної мови національних традицій і цінностей. Під час читання творів зарубіжних поетів в українських перекладах необхідно звертати увагу учнів на майстерність художніх перекладів, барви української мови, розповідаючи про національні традиції, образи, звичаї українського народу, що знайшли відбиток у творах [3].

Викладачам світової літератури особливу увагу слід приділяти висвітленню взаємозв'язків української та зарубіжної літератур, зв'язків зарубіжних письменників з Україною, особливостей втілення української теми в їхніх творах, здобутків українських письменників та перекладачів творів зарубіжних авторів, багатства української мови й літератури на тлі світової культури. Усе це сприятиме національній самоідентифікації студентів, «усвідомленню ними національних цінностей і необхідності їх збереження та примноження в умовах глобалізації світу» [3].

Означене завдання необхідно вирішувати на заняттях та в позакласній діяльності із зарубіжної літератури, широко використовуючи літературне краєзнавство як змістову складову зарубіжної літератури, що розкриває світовий літературний процес у тісному зв'язку з Україною за певними напрямками.

Позакласній роботі з літературного краєзнавства великого значення надавали такі дослідники, як Л. Мірошніченко, Є. Пасічник, О. Ставровський та ін. [3; 4; 6]. Так, зокрема, один із перших теоретиків краєзнавства О. Ставровський розробив питання різних форм організації позакласної краєзнавчої діяльності, які запропонував реалізувати за допомогою гуртків, туристично-краєзнавчих естафет, походів, краєзнавчих куточків, музеїв, конференцій, зльотів, вечорів [6]. Є. Пасічником визначено такі форми проведення зазначеного навчання: «екскурсії до історичних, краєзнавчих, літературно-меморіальних музеїв, пам'ятних місць, тих об'єктів, що змальовані у творах письменників, літературні подорожі в рідну природу»; літературно-краєзнавчі походи по літературних місцях, пов'язаних з творчістю якогось письменника; організація літературних вечорів на краєзнавчій основі, і таких, що присвячені творам певного літературного жанру, а також зустрічей, під час яких «учні діляться своїми враженнями про побачене під час екскурсій, походів, фольклорних експедицій» [4, с. 370-382]. Г. Самойленко у позакласній роботі з краєзнавства виокремлює колективні форми (екскурсії, походи пам'ятними місцями та в музеї, експедиції, вечори, олімпіади, конкурси, конференції, концерти, зустрічі), групові (гуртки, товариства, метою яких є підготовка альбомів, альманахів, журналів, газет, наочних посібників тощо) та індивідуальні (знайомство з краєзнавчою літературою, архівними матеріалами, підготовка рефератів, доповідей, матеріалів до оглядових чи монографічних тем, записи спогадів, збирання та оброблення фольклорних матеріалів) [5].

Заслуговують на увагу дослідження Волинець І.М., яка пропонує напрми дослідження взаємозв'язків зарубіжних письменників з Україною в аспекті літературної краєзнавчої діяльності:

I. Життєвий і творчий шлях, доробок зарубіжних письменників, які мали безпосередні зв'язки з Україною, а також літературно-краєзнавчі пам'ятки, присвячені митцям, які:

1) народилися і проживали в Україні, але за об'єктивних причин їхня творчість належить іншій літературі (Шолом-Алейхем, А. Ахматова, М. Булгаков, П. Целан та ін.);

2) перебували або жили в Україні, що знайшло відображення у їхній творчості (О. Пушкін, А. Міцкевич, В. Маяковський, Р. М. Рільке, В. Короленко та ін.);

3) Україна мала вплив не стільки на творчий, скільки на життєвий шлях (О. де Бальзак та ін.).

II. Життєпис і творчість зарубіжних митців, опосередковано пов'язаних з Україною:

1) Україна (українська тематика, персонажі, фольклор) знайшла відображення у їхній творчості (Дж. Байрон, П. Меріме та ін.);

2) мали особисті та ділові стосунки з українцями, українськими діячами культури, перебуваючи за межами нашої країни (Й. Гете, Г. де Мопассан та ін.).

III. Відображення українського національного колориту (історичні події, явища, факти, відомі особистості, культура, світобачення, традиції, побут, мова тощо) в інокультурних творах та інших матеріалах зарубіжних письменників [1].

Важливою складовою позакласної навчальної діяльності студентів у системі вивчення літературного краєзнавства є написання науково-дослідних робіт. Такий вид діяльності сприяє не лише засвоєнню, систематизації та узагальненню знань студентів, а й має розвивальний характер: спонукає

творчо мислити, розвиває навички роботи з довідковою літературою, формує навички самовизначення і конкретного відстоювання власної точки зору. Дослідження рекомендується проводити за наступними темами: «Вплив української дійсності на життя і творчість Р. М. Рільке», «Життя і творчість Анни Ахматової і Україна», «Образ Києва у творчості В. Маяковського», «Друге народження Б. Пастернака. Київ та Ірпінь у житті письменника», «Пауль Целан і Україна», «Україна в житті і творчості І. Буніна», «Подільський період життя і творчості О. Купріна», «Образ України в творчості М. Гоголя», «Бальзак і Україна» тощо.

За результатами проведеної дослідницької роботи доцільно проводити найрізноманітніші заходи: конференції, літературно-краєзнавчі очні та заочні екскурсії, засідання літературних віталень, літературно-музичні вечори, ток-шоу, прес-конференції, зустрічі з письменниками та поетами, літературні свята.

Найбільшу зацікавленість студентів викликають літературно-краєзнавчі очні та заочні екскурсії: «Київ у житті та творчості М. Булгакова», «Навчання М. Гоголя в Ніжинській гімназії», «Життя Бальзака в Україні», «Подільський період життя і творчості О. Купріна» та ін. Такий вид навчальної діяльності розширює кругозір молоді, конкретизує і поглиблює знання та уявлення студентів про письменника, посилює інтерес до тих місць, що пов'язані з його життям. Реалізація зазначеної форми в позакласній роботі передбачає ретельну попередню підготовку, що полягає в ознайомленні студентів з науковим історико-літературним матеріалом про місця, у яких жив письменник, про твори, написані ним саме в цьому краї, про твори, в яких відтворено цей куточок України чи країну в цілому.

Використання країнознавчих матеріалів викликає у студентської молоді більший інтерес до вивчення дисципліни та почуття гордості за наш рідний край, допомагає зрозуміти роль України в історії розвитку світової спільноти. Українознавство при вивченні зарубіжної літератури – невичерпний матеріал, що сприяє вихованню патріотів рідної землі, які бережуть українську ментальність, пишаються надбаннями своїх предків і з неослабним інтересом слідкують, який вплив здійснила українська історія та культура на творчість світових майстрів слова.

Список використаних джерел:

1. Волинець І.М. Позакласна робота з літературного краєзнавства в курсі світової літератури [Текст] [Електронний ресурс] / І.М. Волинець // Народна освіта. – 2011. – № 2(14). – Режим доступу: <http://www.narodnaosvita.kiev.ua/vupysku/14/statti/volynec.htm>
2. Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. Додаток до Наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641. – Режим доступу: <http://www.osvita-mk.org.ua/osvita-mk/org.ua/2015-2016/rekomndaczii-po-predmetax-docx>
3. Мірошніченко Л.Ф. Зарубіжна література. Позакласні заходи. 9-11 кл.: посібн. для вчителя / Л.Ф. Мірошніченко, Ю.М. Дишлюк. – Харків: Ранок, 2004. – 208 с.
4. Пасічник Є.А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: навч. посібн. [для студ. вищих навч. закладів освіти] / Євген Андрійович Пасічник. – К.: Ленвіт, 2000. – 384 с.
5. Самойленко Г.В. Краєзнавство культурно-мистецьке та літературне: навч. посібн. / Григорій Васильович Самойленко. – Ніжин: НДПУ, 2001. – 150 с.
6. Ставровский А.Е. Краеведческая работа в школе / Александр Евгеньевич Ставровский. – 2-е изд., переработ. и доп. – М.: Учпедгиз, 1954. – 208 с.
7. Сухомлинский В.А. Духовный мир школьника // Сухомлинский В.А. Избранные произведения: в 5 т. / [редкол.: А.Г. Дзевежин и др.]. – К.: Радянська школа, 1979. – Т. 1. – С. 221-418.

Вишненко Л.І.

студент,

*Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди*

МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК ЗАСІБ ІНТЕГРАЦІЇ ТЕОРЕТИЧНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ПРАКТИЦІ РОБОТИ СТАРШОЇ ШКОЛИ

У сучасних умовах основною метою освіти став розвиток творчого потенціалу кожної людини як ресурсу, що забезпечує розвиток суспільства, виробництва, науки і культури. У зв'язку із цим, перед школою постало завдання в організації навчально-виховного процесу таким чином, щоб учні, які вступають в доросле життя, мали розвинене критичне та творче мислення, ініціативність, дисциплінованість, прагнули до активної самореалізації, могли вдало реалізувати себе на ринку праці, мали психологічну стійкість і вміли адаптуватися до соціальних змін у суспільстві.

У цих умовах необхідним є пошук нових напрямів удосконалення навчання, які мали б психолого-педагогічну спрямованість безпосередньо на особистість школяра. Одним з таких напрямів є впровадження інновацій в освітній процес, а саме – використання активних методів навчання. Правильно обрані методи здатні ефективно впливати на якість підготовки школярів, сприяти їх становленню як творчої особистості. Тому більшість учителів сьогодні звертає увагу на метод проектів.

Різні аспекти проблеми організації навчання за методом проектів висвітлюють у своїх роботах як зарубіжні (У.Х. Кілпатрік, Е. Колінгс, М. Кноль та ін.), так і вітчизняні педагоги (А. Венгер, В. Вернадський, Б.М. Назаренко, Н.Ю. Пахомова, Е.С. Полат, Г. В. Рогова, Л. Смалько, В.О. Сухомлинський, О. Шевельова та ін.). В той же час, зміни в освітньому процесі вимагають більш комплексного вивчення застосування методу проектів у старшій школі.

Метою статті є дослідження методу проектів як засобу інтеграції теоретичної і практичної підготовки у практиці роботи старшої школи.

Метод проектів – не новий у світовій педагогіці. Спочатку він виник наприкінці ХІХ ст. в сільськогосподарських школах США і ґрунтувався на теоретичних концепціях прагматичної педагогіки, якою було проголошено «навчання за допомогою діяльності» та акцент на активності учнів [3, с. 121]. Його головна ідея полягає в тому, що дитина з великим захопленням виконує тільки ту діяльність, яку вона сама вільно обирає, і яка є для нею цікавою [2, с. 47].

На думку С. Сисоевої, метод проектів є комплексним навчальним методом, що дозволяє індивідуалізувати навчальний процес, дає можливість виявити самостійність у плануванні, організації та контролі своєї діяльності [8, с. 26].

З точки зору Є.С. Полат, метод проектів передбачає певну сукупність навчально-пізнавальних прийомів, що дозволяють вирішити певну проблему під час самостійних дій з обов'язковою презентацією результатів [6, с. 15].

Т.П. Шамова визначає, що метод проектів – це таким чином побудована навчальна діяльність, яка слідує не за логікою навчального предмету, а за

логікою діяльності, що має особистісний зміст для учня, тим самим підвищуючи його мотивацію в навчанні [10, с. 89].

З позиції О. Рибіної, метод проектів є педтехнологією, орієнтованою не на інтеграцію фактичних знань, а на їх використання і здобуття нових [7, с. 47].

Л.В. Чупрова розуміє метод проектів як організацію навчання, при якій учні здобувають знання, уміння й навички в процесі планування й виконання практичних завдань (проектів), що поступово ускладнюються [9, с. 104].

Класифікація проектів представлена на рис. 1.

Класифікація проектів		
За домінуючою в проекті діяльністю (дослідницька, пошукова, творча, рольова, інформаційно-прикладна)	← →	За характером координації проекту (з відкритою координацією або з прихованою координацією)
За кількістю учасників проекту (індивідуальний, груповий, масовий)	← →	За предметно-змістовою складовою (моно- або міжпредметні проекти)
За характером контактів (внутрішні учні певної школи, регіону, країни, та міжнародні – різних країн)	← →	За терміном виконання проекту – короткотривалий (урок), середньотривалий (від тижня до місяця), довготривалий (декілька місяців)

Рис. 1. Класифікація проектів [4, с. 60]

Основними вимогами щодо використання методу проектів у навчальній діяльності С.Є. Генкал виділяє наступні:

- наявність значимої проблеми, яка вимагає знань і дослідницького пошуку вирішення;
- теоретична, практична й пізнавальна значимість передбачуваних результатів;
- самостійна (парна, індивідуальна або групова) діяльність учнів;
- структурування змістовної частини проекту (із вказівкою поетапних результатів);
- використання системи наукових методів (постановка проблеми; визначення об'єкта, предмета і завдань дослідження; розробка гіпотез; вибір методів дослідження; збір, систематизація, аналіз інформації; обговорення результатів проекту, їх оформлення та презентація; висновки) [1, с. 16].

Робота над проектом включає в себе кілька етапів, кожному з яких відповідає певна організація розумової праці вчителі й учня – таблиця 1.

Включення учнів у проективну діяльність, як правило, може починатися і з молодшої школи. Однак у старшій школі учні вже самостійно працюють над створенням проектів.

Ефективність використання методу проектів залежить від рівня підготовки старшокласників. Аби реалізувати проект, учень повинен володіти такими вміннями, як: інтелектуальні (працювати з інформацією, аналізувати, систематизувати, узагальнювати, встановлювати асоціації з раніше вивченим, робити висновки), творчі (висувати ідеї, знаходити варіанти розв'язання проблеми, передбачати можливі наслідки рішень), комунікативні (відстоювати власну точку зору, знаходити компроміс, прогнозувати свій результат), соціальні (відповідати за результати своєї праці, розуміти і поважати точку зору інших) [5, с. 40].

Таблиця 1

Організація роботи над навчальним проектом [5, с. 40]

Етап	Зміст діяльності	Діяльність учнів	Діяльність учителя	Організаційні форми
Організаційний етап	Визначення теми проекту, цілей. Організація робочих груп.	Обговорення проблеми. Висування пропозицій, гіпотез та їх обґрунтування, уточнення цілей. Формування робочих груп.	Створення проблемної ситуації й постановка проблеми.	Розповідь, бесіда, лекція
Планування діяльності	Визначення: - джерел інформації; - способів збору й аналізу інформації; - способів подання результатів (форми звіту). Встановлення форм і критеріїв оцінки результатів і процесу	Формулюють завдання. Уточнюють інформаційні джерела. Вибирають й обґрунтовують свої критерії успіху, форму звіту.	Актуалізує мотиваційний стан учнів. Пропонує ідеї. Разом з учнями встановлює критерії оцінок, консультує.	Бесіда
Здійснення цілей	Перевірка правильності вибору цілей. Доказ гіпотез.	Збирають та уточнюють інформацію. Коректують цілі. Уточнюють хід дій. Проводять дослідження.	Спостерігає, консультує, підтримує позитивні емоції в стані впевненості учнів у своїх діях.	Семінар, практикум, самостійна робота.
Оцінка досягнень, рефлексія	Аналіз виконання проекту. Оцінка індивідуальних і загальних цілей.	Аналізують й узагальнюють отримані результати.	Спостерігає. Направляє процес аналізу.	Семінар. Консультація.
Захист проекту	Оформлення й колективний захист проекту	Захищають проект і беруть участь у колективній оцінці	Бере участь у колективному аналізі й оцінці результатів.	Бесіда. Консультація. Захист проекту

У ході організації та виконання проекту вчитель виконує такі функції, як: допомога учню у пошуку джерел інформації, одночасно сам будучи цим джерелом, координація процесу роботи над проектом; підтримка і заохочення учня до безперервного руху вперед у роботі над проектом, допомога, але не виконання роботи замість нього [5, с. 40].

Разом з тим вчитель повинен добре знати інтереси учнів, їхні можливості, бажання, бути достатньо компетентним, комунікабельним, толерантним, водночас з високим творчим потенціалом.

Реалізація методу проектів у старшій школі – це тісна інтеграція теоретичної і практичної підготовки учнів. Маючи знання, отримані у процесі вивчення навчального предмету, учень з їх носія у ході виконання проекту перетворюється в дослідника, творця. Проектне навчання у старшій школі стимулює і посилює позитивну мотивацію до навчання, активізує дидактичні підходи, пізнавальну діяльність (незалежні заняття, спільне навчання, мозковий штурм, рольові ігри, евристичне проблемне навчання, дискусія і т.д.), стимулює зростання інтересу, дозволяє вчитись на власному досвіді та інших, дає задоволення і бачення продукту своєї праці.

Використання проектного навчання в старшій школі органічно вписується в навчальний процес, дозволяє при інтеграції теорії та практики успішно досягати освітніх цілей, визначених державними освітніми стандартами, забезпечує не лише міцне засвоєння навчального матеріалу, а й інтелектуальний, творчий і моральний розвиток учнів, їх самостійність, доброзичливість у ставленні до вчителя та один до одного, комунікабельність, бажання допомогти іншим.

Список використаних джерел:

1. Генкал С.Є. Дидактичні можливості індивідуальних освітніх проектів учнів профільних класів / С.Є. Генкал // Наукові записки ВДПУ, Серія «Педагогіка і психологія» – Вінниця, 2005. – № 14. – С. 15-17.
2. Гузеев В.В. Алгоритм проектирования или реструктурирования учебного курса под деятельностное обучения / В.В. Гузеев, И.Е. Курчаткина // Профильная школа. – 2012. – № 4. – С. 46-49.
3. Ксенцова Г.Ю. Перспективные школьные технологии / Г.Ю. Ксенцова. – М., 2007. – 224 с.
4. Курицина В.Н. Метод проектов: вчера, сегодня, завтра / В.Н. Курицина // Образовательная технология как система, объединяющая теорию, практику и искусство. – Воронеж: ВГПУ, 2000. – С. 59-63.
5. Пахомова Н.Ю. Проектное обучение – что это? // Методист. – 2004. – № 1. – С. 39-46.
6. Полат Е. Что такое проект? / Е. Полат, А. Петров, М. Бухаркина, М. Моисеева // Открытый урок. – 2004. – № 5. – С. 15.
7. Рыбина О. Проектная деятельность / О. Рыбина // Лучшие страницы педагогической прессы. – 2004. – № 1. – С. 46-49.
8. Сисоева С. Особистісно зорієнтовані технології: метод проектів / С. Сисоева // Підручник для директора. – 2005. – № 9. – С. 25-31.
9. Чупрова Л.В. Развитие креативности студентов в условиях современного образовательного процесса / Л.В. Чупрова // Сборники конференций НИЦ Социосфера. – 2012. – № 4. – С. 103-106.
10. Шамова Т.Н. Активизация учения / Т.Н. Шамова. – М.: Педагогика, 1992. – 231 с.

Гризодуб Т.В.

викладач,

Слов'янський коледж

Національного авіаційного університету

ІСТОРІЯ КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ НАВЧАННЯ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У сучасному світі персональний комп'ютер став символом науково-технічного прогресу. Від масштабів використання новітніх інформаційних технологій в повсякденному житті та у виробничому процесі істотно залежить економічний потенціал суспільства. Розвиток інформатики дозволяє швидко зібрати, накопичити і використати найбільш цінну науково-технічну інформацію, забезпечивши ефективність ухвалення рішень на всіх рівнях управління економікою і суспільством. Тому, як стверджує В.Б. Распопов, «комп'ютерна письменність розглядається зараз як необхідний атрибут освіти фахівця будь-якого профілю» [1].

Отже, сучасне суспільство ставить перед системою освіти нові завдання, пов'язані з розробкою педагогічних стратегій в умовах комп'ютеризації і інформатизації всіх областей суспільства.

Істотні зміни в інформатизації середовища побуту людей привели до зниження ефективності традиційних методів навчання, що пов'язано з введенням комп'ютерної техніки в різні сфери людської діяльності. Функціональність комп'ютера перетворює традиційну сферу навчання в основу алгоритмічної діяльності студента.

На сьогоднішній день велике значення набувають проблеми інтенсифікації і оптимізації навчально-виховного процесу, активізації пізнавальної діяльності, розвитку творчого мислення учнів. Нові інформаційні технології навчання (НІТО) значно сприяють розвитку цих і інших задач, які постають перед системою освіти.

НІТО – нова методологія і технологія навчально-виховного процесу з використанням новітніх електронних засобів навчання (перш за все ЕОМ). НІТО – системний метод навчання на базі ЕОМ, а в вузькотехнічному розумінні – це використання в навчанні різноманітних, перш за все комп'ютерних засобів навчання. Комп'ютер може виконувати різні функції: контролюючих тестів, тренажера, моделюючих стендів, інформаційної довідкової системи, ігрових навчальних систем, експертних систем і т.д.

Швидке розповсюдження ЕОМ в нашій країні в 50-х роках вплинуло на розвиток фундаментальних наук, досліджень внутрішніх процесів, прикладної математики, космічної механіки. З появою ЕОМ зв'язано виникнення кібернетики – наукового напрямку, що досліджує загальні закони управління складними біологічними і автоматичними системами.

Для вирішення задачі загально державного, політичного і соціального значення, тобто забезпечення суспільної комп'ютерної письменності молоді, яка навчається, необхідне відповідне організаційне, кадрове, матеріально-технічне, програмне і навчально-методичне забезпечення.

На початку 60-х років ініціативу підготовки педагогічних кадрів узяв на себе Київський педагогічний інститут. Це дало можливість отримати певний методичний досвід і виробити рекомендації для наукового і матеріально-технічного забезпечення, які стали необхідні під час упровадження в 1985 році курсу основ інформатики і обчислювальної техніки в школі [2].

Академік Е.П. Веліхов стверджував, що «цілі навчання предмету ОІОТ можна сформулювати як надбання студентами комп'ютерній письменності, що включає початкові фундаментальні знання в області інформатики, знання і навички, що відносяться до можливостей використання комп'ютерів на користувачькому рівні, уміння писати найпростіші програми, наявності уявлень про сфери застосування і можливості ЕОМ, про соціальні наслідки комп'ютеризації» [3].

Щоб грамотно і ефективно використовувати обчислювальну техніку у сфері освіти, необхідне відповідне методичне забезпечення. Вже в 1989 році під керівництвом Давидова і Рубцова була розроблена психологічна концепція проектування нових технологій навчання і розвитку дітей.

Істотним кроком вперед з'явилася монографія Ю.Д. Бабанського, в якій даний всебічний аналіз процесу навчання і запропонована його оптимізація одночасно по двох критеріях: критерію ефективності і якості процесу і критерію витрат часу педагогів на учнів в процесі навчання. Для реалізації об'єктивної можливості знаходження оптимальних рішень в ході процесу навчання вимагається, зокрема, мати і розроблені методи їх пошуку. Розробкою цих методів займалися такі вчені як А.П. Ершов [4].

Доводиться, проте, констатувати, що на психолого-педагогічному, методичному рівнях питання комп'ютеризації у сфері освіти розроблені все ще недостатньо, а наявні публікації торкаються переважно окремих сторін цього відносно нового для педагогіки явища.

Б.С. Гершунській виділяв основні можливості використання комп'ютерної техніки у сфері освіти:

- комп'ютерна техніка і інформатика як об'єкти вивчення;
- комп'ютер як засіб навчально-виховної діяльності;
- комп'ютер як компонент системи педагогічного управління;
- комп'ютер як засіб підвищення ефективності науково-педагогічних досліджень [3].

Сьогодні одна з найбільш актуальних проблем використання комп'ютерів – проблема програмного забезпечення ЕОМ. Над цією проблемою плідно працювали Г.А. Звенігородській, Н.Г. Глагольова, П.А. Земцов. Учені вважали, що використання прикладних програм представляє собою ефективний засіб навчання для викладача. Н.Г. Глагольова, П.А. Земцов класифікували прикладні програми за цільовим призначенням: управляючі, діагностуючі, демонстраційні, генеруючі, операційні, контролюючі та інші [5].

Підсумовуючи вище викладене доходимо висновку, що комп'ютерна письменність і інформаційна культура – невід'ємні якості людини майбутнього, і готуватися до цього майбутнього необхідно вже сьогодні. Комп'ютерна техніка активно упроваджується в управління системою освіти, в сферу психолого-педагогічних досліджень. Автори вважають, що комп'ютерна техніка ні в якому разі не панацея від всіх суперечностей і труднощів в педагогічній діяльності. Вони залишають вирішальну роль у процесі становлення особистості учня за викладачем.

Саме такий підхід дозволить з належною науковою відповідністю вирішувати численні методичні і організаційні питання комп'ютеризації навчального процесу, а також знаходити шляхи найбільш ефективного упровадження ЕОМ в управлінську педагогічну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Концепція програми інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, комп'ютеризації // Освіта України. – 2000. – № 33.
2. Забродская Л.М. Проблемы информатизации образования // Компьютер в школе и семье. – 1999. – № 3.
3. Гершунский Б.С. Компьютеризация в сфере образования: проблемы и перспективы. – М.: Педагогика, 1987 г. – 246 с.
4. Ершов А.П. Компьютеризация школы и математическое образование // Информатика и образование. – 2001. – № 5-6.
5. Дудка О. Система перевірки знань учнів з використанням комп'ютера // Информатика. – 2001. – № 10.

Добровольська А.М.

*кандидат фізико-математичних наук, доцент,
Івано-Франківський національний медичний університет*

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС ЯК ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ І РЕАЛІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ

Необхідність якісної підготовки майбутніх лікарів і провізорів у профільних ВНЗ у наш час безперечна. Дуже важливо, щоб за результатами такого навчання вони опанували певними знаннями, вміннями і навичками, які дозволять їм після закінчення навчання у таких ВНЗ самостійно й ефективно працювати в закладах первинної ланки охорони здоров'я і фармацевтичній галузі [1, с. 114].

Організація самостійної роботи осіб, котрі в медичних і фармацевтичному ВНЗ вивчають дисципліни природничо-наукової підготовки (ДПНП) «Європейський стандарт комп'ютерної грамотності» («ЄСКГ»), «Медична інформатика» («МІ»), «Інформаційні технології у фармації» («ІТФ»), «Комп'ютерне моделювання у фармації» («КМФ»), заснована на копійних методичній, навчально-науковій і організаційній роботах, які забезпечують весь спектр її інформаційно-методичної підтримки. Невід'ємною складовою такої підтримки в Івано-Франківському національному медичному університеті (ІФНМУ) є розроблені і запроваджені в процес навчання зазначеним дисциплінам *навчально-методичні комплекси (НМК)* [1, с. 114].

У *НМК* – *силабусі* розписується самостійна робота майбутніх фахівців під час навчання ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ», тобто вказані питання і література для опрацювання, Internet-джерела, завдання для проведення поточних і підсумкових модульних контролів, завдання для виконання розрахунково-графічних, контрольних і курсових робіт (проектів), графіки консультацій, а також визначені всі параметри такого процесу [1, с. 113]. Це забезпечує оптимізацію пізнавальної діяльності і самостійності суб'єктів освітнього процесу під час набуття знань, умінь і навичок за умови ефективного формування їх інформаційно-технологічної компетентності (ІТ-компетентності) в межах навчання зазначеним ДПНП. Окрім того, *НМК* націлює майбутніх фахівців на самостійність і відповідальність під час навчання, а також на дотримання термінів виконання завдань.

Невід'ємною складовою *НМК*, які в ІФНМУ супроводжують процес навчання майбутніх лікарів і провізорів ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ»

і формування в його межах їх ІТ-компетентності, є запроваджені авторські розробки – посібники «Європейський стандарт комп'ютерної грамотності. Практикум», «Європейський стандарт комп'ютерної грамотності. Тестові завдання», «Медична інформатика. Практикум», «Медична інформатика. Тестові завдання», «Інформаційні технології у фармації. Практикум», «Інформаційні технології у фармації. Тестові завдання», «Комп'ютерне моделювання у фармації. Практикум», «Комп'ютерне моделювання у фармації. Тестові завдання», «Комп'ютерне моделювання у фармації. Завдання і методичні рекомендації до курсової роботи», котрі виконують інформаційну, організаційно-контролюючу функції, а також функцію управління. При цьому зусилля викладачів спрямовані на виконання вимог галузевих стандартів вищої освіти, а також на відповідну реалізацію самостійної роботи тих, кого вони навчають, що [1, с. 114]:

- забезпечує високий рівень самоосвіти майбутніх фахівців;
- полягає в ефективному плануванні освітньої діяльності;
- підсилює та активізує консультативно-методичну роль викладачів;
- відбувається із залученням інформаційно-комунікаційних технологій та інтерактивних методів;
- дозволяє вибудовувати між особами, котрі навчаються, і викладачами довірчі та партнерські відносини.

Було встановлено, що правильне та ефективне планування й організація самостійної роботи майбутніх лікарів і провізорів у процесі формування їх ІТ-компетентності під час навчання зазначеним ДПНП з використанням НМК передбачають використання індивідуальних завдань, своєчасність видачі завдань для виконання, вибір форм і розроблення завдань для здійснення поточних і підсумкових модульних контролів, розрахунково-графічних, контрольних і курсових робіт (проектів), установа часу для проведення консультацій тощо [1, с. 113].

Досліджуючи, ми дійшли висновку, що самостійна робота осіб, котрі в медичних і фармацевтичному ВНЗ вивчають ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ» з використанням складових відповідних НМК, має цільову спрямованість з огляду на рівень і складність завдань, які вирішуються в межах її здійснення, що залежать від курсу навчання і дисципліни, що вивчається.

У підсумку можна стверджувати, що виконання самостійної роботи з метою формування в майбутніх лікарів і провізорів ІТ-компетентності під час навчання зазначеним ДПНП у межах використання НМК сприяє розширенню і закріпленню знань, умінь і навичок, одержаних ними під час лекційних і практичних занять, виконання завдань індивідуальної самостійної роботи, розрахунково-графічних, контрольних і курсових робіт (проектів), виконання навчально-дослідницьких і науково-дослідницьких робіт, а також націлює їх на розвиток творчого потенціалу, набуття знань, умінь і навичок, котрі будуть використовуватись у майбутній професійній діяльності [1, с. 113-114].

Список використаних джерел:

1. Добровольська А. Реалізація педагогічних інновацій під час формування ІТ-компетентності майбутніх лікарів і провізорів у межах самостійної роботи / А. Добровольська // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки: збірник наукових праць. – 2016. – № 4(55). – С. 105-116.

Єгорова С.Ю.

кандидат біологічних наук, викладач;

Башмаков Д.Г.

кандидат медичних наук, доцент,

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ ПРИ ВИВЧЕННІ МІКРОБІОЛОГІЇ У ВИЩОМУ МЕДИЧНОМУ ЗАКЛАДІ

Значна роль у сучасній медичній освіті відводиться упровадженню міждисциплінарної інтеграції. Системний міждисциплінарний метод навчання відіграє головну роль у підготовці лікаря з якісно новим рівнем мислення.

Найважливішою метою навчального процесу у вищому медичному закладі є формування особистості лікаря, який вміє сприймати необхідну інформацію, самостійно здобувати та використовувати її на практиці, вирішувати складні клінічні завдання [1, с. 249].

Міждисциплінарна інтеграція є необхідною складовою підготовки майбутнього лікаря. Для формування в студентів професійних знань і навичок важливі послідовність і систематичність при вивченні теоретичних і клінічних дисциплін. Під час навчання у вищому медичному закладі студенти послідовно вивчають медико-біологічні, фундаментальні, а пізніше – клінічні дисципліни, і кожна наступна дисципліна спирається на попередні шляхом активізації знань, навичок, вмінь із попередніх дисциплін [2, с. 87]. Знання і навички, отримані під час вивчення інших дисциплін, використовуються для актуалізації опорних знань, обґрунтування, з'ясування сутності явищ, моделювання процесів тощо [3, с. 133].

З огляду на те, що понад 70% усіх захворювань людини мають інфекційну природу і викликаються різноманітними мікроорганізмами, знання з мікробіології мають велике практичне значення. Вміння і навички з медичної мікробіології використовуються для діагностики, профілактики і лікування інфекційних захворювань. Все це обумовлює велике значення медичної мікробіології у практичній діяльності кожного лікаря.

У вищих медичних навчальних закладах мікробіологія викладається як інтегральна дисципліна, що об'єднує бактеріологію, вірусологію, мікологію, протозоологію, санітарну мікробіологію та імунологію. Медична мікробіологія має тісні зв'язки як з іншими фундаментальними науками (біохімія, фізіологія, патологічна фізіологія, фармакологія), так і з клінічними дисциплінами (терапія, хірургія, дерматовенерологія, урологія, фтизіатрія та інші).

Основною метою вивчення студентами мікробіології є формування знань про загальні закономірності будови, життєдіяльності та розповсюдження мікроорганізмів та їх значення як збудників інфекційних захворювань.

Так, наприклад, на першому практичному занятті з мікробіології студенти медичних факультетів другого року навчання знайомляться з різними видами мікроскопії. Обговорюється, що деякі мікроскопічні гриби, що уражують шкіру та волосся, володіють природною здатністю до люмінесценції. На наступних заняттях з мікробіології студенти знайомляться з морфологією та будовою мікроскопічних грибів та їх фізіологічними особливостями, класифікацією грибів. У наступному семестрі студенти вивчають збудників поверхневих мікозів, дерматомікозів, підшкірних та вісцеральних мікозів та збудників опортуністичних мікозів, знайомляться з

класифікацією даних захворювань. Студенти вивчають поживні середовища та умови культивування, описують особливості росту збудників мікозів на поживному середовищі, навчаються готувати мазки із патологічного матеріалу, розрізняти розташування спор у препаратах із пошкодженого волосся при епідермофітіях. Особлива увага приділяється мікологічним методам виділення грибів та їх ідентифікації. Робиться наголос на важливості правильного забору матеріалу для дослідження.

Отриманні знання використовуються на 4 курсі при вивченні дерматовенерології. Наприклад, при вивченні змістовного модуля «Мікотичні ураження шкіри та слизових оболонок» студенти вивчають, що для встановлення діагнозу кандидоз враховується показник КУО (колоніє утворююча одиниця), з яким вони зустрічались на практичних заняттях з мікробіології. Посилена увага звертається на фактори, що сприяють розвитку кандидозів, адже гриби роду *Candida* є умовно-патогенними мікроорганізмами (тобто здатні викликати захворювання при зниженні природної резистентності макроорганізму). Тому для профілактики кандидозів важливе міцне засвоєння факторів, що сприяють розвитку даного захворювання. До переліку практичних навичок, якими студент має оволодіти під час практичних занять з дисципліни «Дерматологія, венерологія» входить забір матеріалу на виявлення грибів.

Таким чином, медична мікробіологія закладає основи вивчення студентами клінічних дисциплін, зокрема дерматовенерології, що передбачає формування системи професійних умінь і навичок.

Список використаних джерел:

1. Міждисциплінарна інтеграція викладання біоорганічної хімії в медичному університеті / Е. Ю. Рождественський, М. С. Сидун, А. Г. Кривобок [та ін.] // Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії. – 2009. – Т. 9, вип. 4(28). – Ч. 3. – С. 249–251.
2. Чечотіна С. Ю. Актуальність упровадження міждисциплінарної інтеграції при вивченні фармакології / С. Ю. Чечотіна // Український стоматологічний альманах. – 2013. – № 4. – С. 86–89.
3. Лисаченко О. Д. Роль міждисциплінарної інтеграції у формуванні клінічного мислення студента / О. Д. Лисаченко // Вісник проблем біології і медицини. – 2012. – Т. 2(95), № 3. – С. 133–135.

Куракова О.Ю., Михайленко Н.С.

студентки,

Науковий керівник: Січко І.О.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Миколаївський національний університет

імені В.О. Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА

Упродовж останніх десятиріч істотно погіршився екологічний стан довкілля, розширилася зона господарської діяльності людини та зменшився ареал існування тваринного та рослинного світу.

Екологічні проблеми, досягши планетарного масштабу, утворюють нову соціальну реальність. Їхнє розв'язання залежить першочергово від рівня

екологічної культури населення. Екологічні знання, навички, переконання сьогодні особливо необхідні для виховання нового ціннісного ставлення до природи, розвитку світоглядної свідомості людини [3, с. 20].

Ось чому зараз перед учителями та вихователями стоїть завдання екологічної освіти і виховання молоді, а починати слід з найменших школярів, враховуючи їхні морально-психологічні особливості. Діти цього віку сприймають на віру все сказане вчителем, його думка є для них більш вагомим, ніж думки друзів-однолітків, інших дорослих. Вони більш емоційні, ближче до серця сприймають негаразди інших, сильніше співпереживають.

Проблеми екологічного виховання та формування екологічної культури школярів досліджували як класики педагогічної думки (В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський та ін.), так і сучасні вчені, педагоги (В. П. Горощенко, Л. І. Іщенко, А. І. Кузьмінський, М. М. Фіцула та ін.), методисти (Т. М. Байбара, О. А. Біда, Н. С. Коваль, І. М. Коренева, О. З. Плахотип, Г. П. Пустовіт, О. Н. Химинець та ін.) та вчителі-практики (Г. М. Бондаренко, О. А. Гавриленко, Ю. І. Рева, Л. К. Різник, Л. М. Руденко, А. О. Степанюк).

З'ясувати систему формування екологічної культури молодших школярів у процесі навчальної діяльності на уроках природознавства.

Культура – це сукупність матеріальних та духовних цінностей, створених людством протягом його історії; історично набутий набір правил всередині соціуму для його збереження та гармонізації.

Екологічна культура – це рівень сприйняття людьми природи, навколишнього світу і оцінка свого положення у Всесвіті, ставлення людини до світу. Тут необхідно відразу прояснити, що мається на увазі не відношення людини і світу, що передбачає ще й зворотний зв'язок, а тільки відношення її самої до світу, до живої природи.

Відтак вчені виявили, що свідоме й бережливе ставлення до природи слід формувати з дитинства у сім'ї та школі, за умови активного формування екологічної культури й накопичення систематичних знань у цій галузі [2, с. 51].

Видатний педагог В. О. Сухомлинський надавав особливе значення впливу природи на етичний розвиток дитини. На його думку, природа лежить в основі дитячого мислення, відчуттів, творчості. Він неодноразово відзначав, що сама природа не виховує, а впливає на формування особистості. Тільки активна взаємодія з нею здатна виховувати найкращі людські якості. Щоб дитина навчилася розуміти природу, відчувати її красу, потрібно прищепити їй це з раннього дитинства [6, с. 542].

Свої уроки В. О. Сухомлинський назвав мандрівками до джерела мислення і мови – до чудової краси природи. Великий педагог радив відкривати віконце у світ краси слова поступово, щоб не перевантажувати розум дитини і не набридати їй. Він говорив, що дитина – це, образно кажучи, квітка, краса якої залежить від догляду за рослиною. Піклуватися про красу квітки необхідно задовго до початку цвітіння. Але, на жаль, зустрічаються батьки, які, даючи життя дитині, вважають свою місію завершеною, а що з цієї дитини вийде – нехай про потурбується хтось інший.

У дитинстві формується людське коріння. Ні однієї людської риси природа не відшліфовує – вона тільки закладає, а відшліфовувати нам – батькам, педагогам, суспільству. Необхідно так виховувати дітей, щоб вони дивилися на світ добрими очима, вміли берегти життя. Тільки тоді вони, змужніючи та прозріючи розумом і серцем, стануть справжніми людьми [8, с. 38].

Екологічне навчання і виховання – це психолого-педагогічний процес, спрямований на формування в людини знань наукових основ

природокористування, необхідних переконань і практичних навичок, певної орієнтації та активної життєвої позиції в галузі охорони, збереження і примноження природних ресурсів.

Щоб екологічне виховання не було необґрунтованим, обов'язково потрібно починати з формування екологічної свідомості. Екологічно утворена особистість, знаючи яку шкоду природі приносять ті або інші дії, формує своє відношення до цих дій і вирішує для себе питання про їхню правомірність [4, с. 53].

Якщо людина екологічно вихована, то норми і правила екологічної поведінки будуть мати під собою тверду основу і стануть переконаннями цієї людини. Найбільш повні природничі уявлення, поняття учні одержують в курсі «Природознавство». Тут на доступному учнем рівні розглядаються зв'язки між неживою і живою природою, між різними компонентами живої природи (рослинами, тваринами), між природою і людиною. Через пізнання даних зв'язків і відносин учні вивчають навколишній світ і в цьому їм також допомагають екологічні зв'язки. Їхнє вивчення сприяє розвитку логічного мислення, пам'яті, уяви, мови [5, с. 40]. Наприклад, у підручнику «Природознавство» для 4 класу Ірини Грущинської тема першої зустрічі звучить так: «Чому людина не може існувати без природи?». З цієї зустрічі учні дізнаються про нерозривний зв'язок людини і природи. Адже люди є невід'ємною частиною природи на планеті Земля. Із зустрічі 25 діти дізнаються про те, що найменшим океаном є Північний Льодовитий океан, і про те, що необхідно бережливо ставитися до дуже вразливої природи цього океану. Від нього залежить погода і стан природи на всій Землі.

Постійна увага вчителя до розкриття екологічних зв'язків значно підвищує інтерес учнів до предмета. При описовому ж вивченні курсу інтерес у школярів поступово знижується, це відбувається неминуче, навіть у тому випадку, якщо вчитель залучає цікаві факти, загадки, прислів'я і т.д., оскільки теоретичний рівень матеріалу залишається, власне кажучи, незмінним. Якщо ж при вивченні природознавства розкриваються різноманітні і досить складні зв'язки, що існують у природі, теоретичний рівень матеріалу підвищується, пізнавальні задачі, поставлені перед учнем, ускладнюються і це сприяє розвитку інтересу [7, с. 33].

Дуже велике значення має розкриття зв'язків між людиною і природою. Причому, людина розглядається як частина природи, вона існує всередині природи і невіддільна від неї. Зв'язок між людиною і природою виявляється, насамперед, у тій різноманітній ролі, що природа грає в матеріальному і духовному житті людей. Разом з тим вони виявляються й у зворотному впливі людини на природу, що у свою чергу може бути позитивним (охорона природи) і негативним (забруднення повітря, води, знищення рослин, тварин і інше). Матеріал про екологічні зв'язки повинний бути обов'язковим елементом змісту як уроку вивчення нового матеріалу, так і уроків інших типів [1, с. 264].

Одержуючи визначену систему знань на уроках «Природознавство», учні також можуть засвоїти норми і правила екологічної поведінки в природі, тому що через екологічну освіту виховується відповідальне ставлення до природи.

Отже, екологічне виховання – це психолого-педагогічний процес, спрямований на формування в людини екологічних знань та наукових основ природокористування.

Структуру екологічної культури особистості складають знання, почуття, відношення, поведінка. Тому змістом еколого-виховної роботи вчителя є формування в учнів системи екологічних знань, почуттів, ставлень, а також

екологічної поведінки, що доцільно здійснювати у різноманітних видах діяльності: навчальній, трудовій, суспільно-корисній, особливо таких її видах, де учні поставлені в ситуації безпосереднього вияву турботи про природу.

Список використаних джерел:

1. Байбара Т. М. Методика викладання природознавства у початкових класах // Т. М. Байбара. – К.: Освіта, 2001. – 424 с.
2. Бондаренко Г. Уроки мислення як засіб формування творчих здібностей молодших школярів // Початкова школа. – 1999. – № 5 – С. 51–53.
3. Варакута О. Формування природничих понять в учнів початкових класів // Початкова школа. – 1999. – № 5. – С. 20-23.
4. Варакута О. Пізнавальні завдання для формування природничих понять // Початкова школа – 1999. – № 8. – С. 53–56.
5. Іванова О. Формування екологічної культури // Початкова школа. – 1998. – № 8. – С. 40–42.
6. Сухомлинський В. О. Школа і природа. – Вибрані твори: В 5-ти т. – Т. 5. – К., 1997. – С. 542–543.
7. Хафізова Л. М. Екологічне виховання молодших школярів // Початкова школа. – 2001. – № 3. – С. 33–34.
8. Химинець О. Психолого–педагогічні основи екологічного виховання // Початкова школа. – 1998. – № 4. – С. 38–40.

Матвєєв В.В.

викладач,

Чернівецький індустріальний коледж

ХРОНОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНЦІЯ НА ЗАНЯТТЯХ ІСТОРІЇ

В процесі практичної реалізації вивчення історії досить часто прослідковується суттєва проблема – формування комплексного підходу до засвоєння історичного матеріалу. Більшість студентів в цілому володіють історичними фактами, можуть викладати їх у хронологічній послідовності, знають найважливіші дати. Проте, проблемою залишається формування загального історичного світогляду (студенти досить абстрактно уявляють історичний процес).

Студент повинен не тільки знати, в яку історичну епоху відбувається та чи інша історична подія, але і у чому полягає її сутність та історичне значення. В свою чергу, теоретичні та фактологічні знання повинні поєднуватися із знаннями про історичну добу.

Отже, виходячи з необхідності формування цілісної картини історичних знань, складовою частиною якої є знання про історичну добу, зупинимося саме на роботі з хронологією на заняттях з історії.

Першим кроком в роботі історика є упорядкування хронології. Для цього він відновлює послідовність подій. Це – не є складністю, але в цьому процесі, події іноді підносять історика неприємні сюрпризи – вони нашаровуються одні на одні. Тож, щоб не скоювати «насилства» над даними, хронологічний порядок повинен бути гнучким, зваженим і зрозумілим.

Другий крок – це періодизація (на практиці обидві ці операції часто змішуються). Це є чисто практичною необхідністю: не можна охопити ціле, не поділивши його на частини. Але не всі окремі структури, на які ми ділимо історію, можуть вважатися рівноцінними: треба будувати такі, які мали б сенс

і дозволяли бачити відносно взаємопов'язані частини. Історик повинен знаходити відповідні критерії, щоб «розділити» історію на періоди, іншими словами, замінювати невлівому безперервність часу якоюсь евристично значущою структурою. Періоди і інші відрізки часу, які використовують історики, мають штучний характер, це «уявні розподіли», що одночасно спрощують і ускладнюють ремесло історика.

Періодизація відкриває шлях до інтерпретації. Вона робить історію якщо і не цілком доступною для розуміння, то, принаймні, вже мислимою.

Тому історія постає для викладача не лише роботою над часом, але і роздумом над часом. І це має вирішальне значення в її побудові.

Впродовж вивчення всього курсу і на всіх рівнях історичної освіти підготовка у сфері хронології залишається провідним компонентом мети і змісту навчального предмету «історія». І гуманістична місія сучасного викладача полягає в тому, щоб, з одного боку, не перестаратися з датами і не відбити у своїх учнів чи студентів інтерес до тимчасової атрибутики минулого, а з іншою – разом з ними рухатися від «роботи з часом» до «роботи над часом».

З практики викладацької діяльності, можливим є здійснити типологію хронологічних завдань з історії, які можуть бути представлені як самостійні прийоми навчальної роботи, як способи роботи з історичним матеріалом, так і способом діагностики глибини, міцності, якості навчальних досягнень в «роботі над часом».

Локалізація подій у часі (хронологічні вміння) – комплекс специфічних умінь учнів, які передбачають: визначення тривалості і послідовності подій; співставлення історичних подій між собою; співставлення процесів з певним періодом історії; співставлення однотипних процесів вітчизняної та всесвітньої історії; складання хронологічних і синхроністичних таблиць.

Людина знайомиться з історією і одразу стикається з роками, століттями, тисячоліттями, епохами, ерами які ніяк не складаються в єдину систему, забуваються, губляться і плутаються.

Як допомогти їй локалізувати події у часі? Як сухі цифри зробити цікавими? Як стимулювати бажання працювати з цифрами і повторювати їх?

Необхідними умовами роботи з історичними датами є: активізація уяви шляхом надання матеріалу, що вивчається, яскравої, незвичної форми; регулярне повторення (із свідомим підключенням зорової пам'яті); постійне нагадування матеріалу; визначення внутрішніх зв'язків матеріалу (змістовних, структурних, асоціативних); використання асоціації (повторення дат і образів).

Метою вивчення хронології в системі загальноосвітнього курсу освіти продемонструвати послідовність подій і явищ, тривалість їх у часі, підвести до розуміння виміру часу і познайомити з системами літочислення.

Формування хронологічної компетентності має бути органічним елементом у загальній системі навчання історії; його слід планувати на всіх етапах навчального процесу – від початкового (ознайомлювального) вивчення матеріалу до його закріплення, повторення, узагальнення й оперування ним.

Найважливішим елементом у методиці розвитку хронологічних умінь на першому етапі постають хронологічні задачі, серед яких можна виділити два підвиди: стандартні й нестандартні. Якщо стандартні дозволяють розвивати найпростіші хронологічні вміння, такі як вміння співвідносити рік зі століттям, підраховувати час, який минув від однієї події до іншої, то нестандартні розраховані на формування таких складних умінь, як співвідносити різні системи літочислення, працювати з неадаптованими історичними джерелами, зміст яких складає хронологічний матеріал.

Наведемо приклади стандартних хронологічних задач: на встановлення віддаленості події від сьогодні; на встановлення віддаленості однієї події від іншої; на встановлення дати події за її віддаленістю від сьогодні; на встановлення дати події за її віддаленістю від іншої події; на встановлення віддаленості події від зазначеної дати (з переходом через еру); на встановлення дати події нашої ери за віддаленістю її до іншої події (з переходом через еру); на встановлення дати події, що відбулася до нашої ери за віддаленістю її від сьогодні (або від певної дати); на встановлення подій за датами або дат за подіями; на встановлення та групування дат на основі наведених подій, явищ, процесів; на співвіднесення дат з явищем або процесом; на встановлення синхронності фактів, подій, історичних періодів. на встановлення хронологічної послідовності подій з використанням уривків з джерел, історичних малюнків (картин) тощо.

На основі стандартних хронологічних задач побудовано й різноманітні дидактичні ігри з використанням хронологічного матеріалу. Звісно, навчальні ігри передбачають використання широкого спектру завдань, у тому числі і на перевірку знань хронології. З цією метою можна запропонувати вирішення історичних рівнянь. Вони, як правило, передбачають кілька операцій, змушують замислитися над умовою та послідовністю виконання.

Хронологічні рівняння допомагають не просто пригадати дати історичних подій, але і співвіднести їх між собою, знайти нові взаємозв'язки і відносини між фактами, що мали місце в різні періоди і в різних країнах. Вони діагностують рівень розвитку невербальної уяви, їх логічні здібності, сприяють виробленню точності і лаконічності усної мови.

Прикладом нестандартних хронологічних задач можуть бути такі задачі: співвідносити різні системи літочислення, або працювати з неадаптованими історичними джерелами, що містять хронологічний матеріал.

Як діагностуючі і контрольні завдання по хронології також використовуються різного роду тестові завдання. Серед них, найбільш типовими є: з вибором однієї або множинними правильними відповідями; з вибором відповіді на перевірку і формування умінь встановлювати синхронність фактів; з вибором правильної відповіді на перевірку і формування вмінь співвідносити факти з певним періодом історичного розвитку; з вибором відповіді на перевірку і формування умінь розв'язувати хронологічні задач; на відновлення відповідності для перевірки знання дат і подій; на групування хронологічної інформації для розвитку і перевірки вмінь співвідносити історичні факти з певними періодами часу; з обмеженими відповідями для перевірки знань дат і подій; на визначення хронологічної послідовності для перевірки знань дат і подій, а також для розвитку і перевірки вміння визначати їх послідовність і взаємозв'язки; на виключення зайвого для розвитку вміння міркувати логічно на основі знання дат і сутності історичних фактів; на продовження ряду в заданій послідовності для розвитку вмінь міркувати логічно на основі знання дат і сутності історичних фактів; на визначення неправильної відповіді.

Важливе значення у розвитку хронологічних вмінь має робота з різноманітними типами таблиць, як то: загальна хронологічна; тематична хронологічна; синхроністична; таблиця зворотної хронології подій; історичні календарі й хронотопи.

Історія неможлива поза часом: лише встановивши час подій та їх послідовність, історики здатні не тільки визначити причини та наслідки, виявити закономірності, а й відтворити істинний перебіг подій,

реконструювати минуле. Хронологічна компетентність належить до загальноновизнаної і стабільної групи предметних компетентностей, яких набуває учень чи студент під час вивчення історії.

Список використаних джерел:

1. Баханов К. О. Сучасна шкільна історична освіта: інноваційні аспекти / К. О. Баханов. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2005. – 384 с.
2. Баханов К. О. Професійний довідник вчителя історії / К. О. Баханов. – Харків: «Основа», 2011. – 239 с.
3. Короткова М. В. Наочність на уроках історії / М. В. Короткова // Методика викладання історії. – 2001. – № 5. – С. 25–84.
4. Пометун О. І. Компетентнісний підхід у сучасній історичній освіті / О. І. Пометун // Історія в школах України. – 2007. – № 6. – С. 3–13.
5. Пометун О. І. Методика навчання історії в школі / О. І. Пометун, Г. О. Фрейман. – Київ: Генеза, 2006. – 328 с.
6. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково-методичний збірник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – Київ: А.С.К., 2004. – 192 с.

Оксенюк А.В.

студентка,

Науковий керівник: Красовська Л.В.

викладач методики трудового навчання з практикумом,

ВКНЗ «Коростишівський педагогічний коледж імені І.Я. Франка»

Житомирської обласної ради

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ ШКОЛЯРІВ

Наприкінці ХХ століття досить повно проявилась залежність майбутнього нашої цивілізації від здібностей та якостей особистості, сформованих у процесі навчання. В умовах стрімкого зростання інформації найпершою виникла проблема пошуку форми добору та синтезу знань, адекватних сучасному етапу розвитку науки та суспільства.

Розвиток якості творчої особистості здійснюють у психологічно повноцінній творчій діяльності та соціальній поведінці. Домінуючі інформаційні види навчальної діяльності, пов'язані з механічною передачею та засвоєнням знань, повинні бути підпорядковані і включені у більш соціальні та особистісно значущі продуктивні творчі види діяльності.

Метою Державної національної програми «Освіта» («Україна ХХІ ст.») є виведення освіти України на рівень розвинутих країн світу, що можливо лише за умов відходу від авторитарної педагогіки і впровадження сучасних педагогічних технологій [1].

Життя доводить, що в складних умовах, що постійно змінюються, найкраще орієнтується, приймає рішення, працює людина творча, гнучка, креативна, здатна до генерування і використання нового (нових ідей, задумів, нових підходів та рішень). Це людина, яка володіє рішучістю, вмінням не зупинятися на досягнутому, сміливістю мислення, вмінням бачити за межі того, що бачать сучасники і бачили попередники. Тому вся увага зосереджена на видозміну уроку як форми навчання. Він повинен стати інноваційним, нестандартним.

Термін «інновація» означає оновлення процесу навчання, який спирається, головним чином, на внутрішні фактори. Інноваційні технології – це цілеспрямований системний набір прийомів, засобів організації навчальної діяльності, що охоплює весь процес навчання від визначення мети до одержання результатів. Система ґрунтується на внутрішніх умовах навчання. Тому ідея «інноваційної технології» полягає у виробленні певної сукупності технологій навчання, що сприяють розвитку творчих здібностей, інтересів, умінь і навичок та інших інтелектуальних чинників у сучасних школярів [5, с. 27-68].

На відміну від звичайних уроків, метою яких є оволодіння знаннями, вміннями та навичками, нестандартний урок найбільш повно враховує вікові особливості, інтереси, нахили, здібності кожного учня. У ньому поєдналися елементи традиційних уроків – сприймання нового матеріалу, засвоєння, осмислення, узагальнення – але у незвичайних формах [2, с. 8-12].

До продуктивних творчих видів діяльності можна віднести проектування на уроках трудового навчання, як один із ефективних методів трудового виховання і політехнічної освіти.

Характеризуючи діяльність учнів під час виконання творчих проектів, треба підкреслити, що тут органічно взаємопов'язується навчання і праця, тобто доцільно розглядати творчу навчально-трудова діяльність як два етапи однієї цілісної діяльності.

Отже, проектна діяльність учнів – це діяльність, в основі якої лежить активізація пізнавальних і практичних складових, в результаті яких школяр виробляє продукт, що має суб'єктивну (іноді об'єктивну) новизну.

Однією з найважливіших вимог щодо підбору проектів є його творча спрямованість. Під час добору творчих проектів слід враховувати індивідуальні особливості школярів, ступінь їхньої підготовки, вікові та фізіологічні особливості. Важливою вимогою при підборі творчих проектів є їх суспільно корисна чи особиста значущість.

Основними критеріями вибору проектів є: оригінальність, доступність, надійність, технічна досконалість, естетичні перспективи, безпечність, відповідність суспільним потребам, зручність експлуатації, технологічність, матеріаломісткість, вартість та ін. [3, с. 26-40].

Отже, розробка та виконання творчих проектів школярами сприяє технологічному навчанню, формуванню технологічної культури кожного учня, що допоможе йому по-іншому дивитися на середовище проживання, більш раціонально використовувати ресурси, примножувати природні скарби і людський потенціал. Необхідність урахування сучасної інноваційної ситуації та майбутніх змін в освітньому середовищі вимагає, на мою думку, переорієнтації дисциплін всіх циклів професійної підготовки (гуманітарного та соціально-економічного, природничо-наукового, професійної і практичної підготовки) на формування випускника вищої школи як суб'єкта інноваційної діяльності.

Трудове навчання є важливим дидактичним процесом, на результативність якого впливає велика кількість чинників. Одним з яких є професійна готовність і обізнаність учителя з трудового навчання. Розкриття сутності даної проблеми, наукових понять вказують в своїх дослідженнях відомі педагоги, психологи такі як Ж.–Ж. Руссо, Я. Коменський, В.О. Петровський, М.Б. Ханін, С.М. Шабалова, Г.І. Щукіна та інші [3, с. 8-10].

Основним джерелом виявлення нових форм і методів навчання є сукупність педагогічного досвіду. Він включає в себе всебічний аналіз дій вчителя з метою виявлення причин і недоліків.

Головною метою трудового навчання є формування творчої особистості учня, розвиток його здібностей, обдарувань, наукового світогляду.

Залучення учнів до активної участі у різноманітних видах діяльності є ефективним засобом розумового розвитку, естетичних смаків, які визначаються змістом та умовами їхньої навчальної діяльності. На уроках трудового навчання, на відміну від уроків мови і літератури, образотворчого мистецтва та багатьох інших навчальних предметів, де в учнів формуються уявлення про такі естетичні категорії, як прекрасне і потворне, величне і низьке, трагічне і комічне та багато інших, виникає можливість розкрити і показати їм взаємовідношення між виробництвом, технікою і мистецтвом. І це цілком закономірно, адже сприйняття і розуміння людиною прекрасного виникло, головним чином, у процесі трудової діяльності. Працюючи, людина отримувала задоволення від успішних творчих, фізичних і розумових зусиль, від корисності та вдосконалення власноруч виготовлених предметів, перетворення доквілля.

Учитель створює такі умови, щоб учні не тільки усвідомили суспільно корисне значення своєї праці, але й змогли б проявити свої творчі здібності, реалізувати їх у конкретних трудових справах. І цьому найкраще сприяє особистісно-орієнтована технологія навчання, зокрема проектний метод, де поєднуються різні аспекти трудової підготовки, зв'язок з іншими предметами, з життям [2].

Інноваційні процеси в освіті виникали в різні історичні періоди і визначали її розвиток. Термінологічний аналіз інноваційної діяльності показує, що поняття «інноваційні процеси», «інноватика» з'явилися у педагогічній науці відносно недавно. Їх поява обумовлена розширенням міжнародного співробітництва в галузі педагогіки. Оскільки вітчизняні педагогічні поняття нееквівалентні реально існуючим педагогічним явищам, то з'являються нові поняття, наприклад, «інноватика» [5, с. 67-69].

Якщо в 60-70 роки ХХ століття термін «інновація» використовувався періодично, то у 80-90 роки в дослідженнях Б. Гершунського, В. Гінецінського, С. Гончаренка, В. Журавльова, В. Краєвського, І. Лернера, О. Пехоти, М. Скаткіна, С. Сисоевої, В. Шубинського та інших вчених він не лише використовується, а й обґрунтовується. В їхніх роботах висуваються проблеми теоретико-методологічного характеру, які відносяться до інновацій і творчої діяльності педагога [4].

Освітні інновації – новостворені чи вдосконалені технології навчання, виховання, управління, що істотно змінюють структуру і якість освітнього процесу. У широкому розумінні освітні інновації – це вперше створені, вдосконалені або застосовані освітні, дидактичні, виховні, управлінські системи, їх компоненти, які суттєво поліпшують результати освітньої діяльності.

Педагогічні інновації – це процес становлення чи вдосконалення теорії і практики освіти, котрий оптимізує досягнення її мети; результат процесу впровадження нового в педагогічну теорію і практику, що оптимізує досягнення освітньої мети. Інноваційна педагогічна діяльність полягає у розробці, поширенні чи застосуванні освітніх інновацій [6, с. 68-73].

Отже, лише вдала інтеграція сучасних педагогічних технологій інтерактивного, особистісно-орієнтованого, проектного навчання на основі постійного розвитку критичного мислення учнів дасть змогу розвивати творчі здібності, а значить, і формувати творчу особистість учня.

Список використаних джерел:

1. Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття» [Електронний ресурс]: <http://www.info-library.com.ua/books-text-563.html>
2. Коберник О.М. Проектно-технологічна система трудового навчання / О.М. Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003. – № 4. – С. 8–12.
3. Коберник О.М., Яшук С.М. Методика організації проектно-технологічної діяльності на уроках трудового навчання: Навчально-методичний посібник / О.М. Коберник, С.М. Яшук. – Умань: СПД Жовтий, 2001. – 82 с.
4. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. – К.: А.С.К., 2004. – 192 с.
5. Химинець В.В., Кірик М.Ю. Інновації в початковій школі. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 312 с.
6. Яшук С.М. Організація проектно-технологічної діяльності учнів основної школи на уроках трудового навчання: дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2004.

Попович А.С.

*кандидат філологічних наук, доцент, професор,
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка*

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ СТИЛІСТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ-СЛОВЕСНИКАМИ

Здобуття фаху вчителя української мови і літератури реалізується насамперед через засвоєння фахових (спеціальних, професійно-орієнтованих) дисциплін мовознавчого та літературознавчого циклів і ґрунтовне вивчення лінгвістичних одиниць усіх рівнів національної мови. Завершальною й узагальнювальною прикладною дисципліною з-поміж мовознавчих є стилістика української мови.

Методику навчання стилістики української мови у вищій школі розробляли Н. Бабич, В. Бадер, З. Бакум, Н. Баранник, О. Біляєв, В. Ващенко, Г. Волкотруб, О. Караман, С. Караман, А. Капелюшний, А. Коваль, В. Коптілов, П. Кордун, Л. Кравець, І. Кучеренко, В. Луценко, І. Мамчур, Л. Мацько, В. Новосьолова, С. Омельчук, М. Пентилюк, К. Серажим, Л. Сугейко, Л. Шевченко, Н. Шульжук, Н. Янко та інші.

Мета нашої розвідки – проаналізувати особливості вивчення стилістики майбутніми вчителями української мови і літератури.

Стилістика уможливорює ґрунтовне вивчення мови в комунікативно-діяльнісному аспекті та відіграє непересічне значення в професійно-методичній підготовці вчителів української мови і літератури.

М. Пентилюк переконує: «Щоб правильно побудувати роботу зі стилістики на уроках української мови, учитель повинен добре знати зміст стилістичних понять, передбачених чинною програмою, особливості кожного стилю мовлення та можливості їх опрацювання на уроках фонетики, лексики, граматики і зв'язного мовлення» [4, с. 318].

Студенти мають оволодіти стилістичними навичками, розвинути стилістичне чуття, здійснювати функціонально-стилістичний підхід до викладання української мови.

Неперервне і взаємопов'язане вивчення стилістики української мови у вищій школі відбивається в етапності навчання:

1) пропедевтичний (підготовчий) етап – з'ясування окремих стилістичних явищ на заняттях з сучасної української літературної мови;

2) основний (систематичний) етап – вивчення дисципліни «Стилiстика української мови»;

3) поглиблювальний (професійно орієнтований) етап – поглиблення знань зі стилістики на освітньому ступені «магістр», третьому освітньо-науковому рівні при підготовці доктора філософії, у закладах післядипломної освіти (підвищення кваліфікації, стажування).

Вивчаючи сучасну українську літературну мову, увагу студентів зосереджуємо «на природі й сутності мовних одиниць, семантичних і формально-граматичних ознаках» [3, с. 3].

Мета вивчення стилістики української мови у виші – поглибити в студентів розуміння мовних явищ, показати систему української мови в її довершеній, поліфункціональній формі, домогтися засвоєння основних понять теоретичної стилістики і оволодіння стилістичними нормами літературного мовлення, прищепити чуття естетики мовлення, вміння працювати над словом і стежити за мовленням учнів [2].

На напрямі підготовки «Середня освіта (Українська мова і література)» освітнього ступеня «бакалавр» виокремлюємо три змістові модулі: Вступ. Основні поняття стилістики; Фоностилістика, лексична і фразеологічна стилістика; Стилiстичні засоби словотвору, морфології та синтаксису.

На спеціальності «Середня освіта (Українська мова і література)» освітнього ступеня «магістр» пропонуємо читати такі курси, як «Мовна культура ділового спілкування» («Ділове спілкування», «Етика ділового спілкування»), «Гендерна стилістика», «Комунікативна стилістика», «Когнітивна стилістика», на спеціальності «Журналістика» – «Медійна стилістика».

Стилiстична підготовка має продовжуватися і на третьому освітньо-науковому рівні при підготовці доктора філософії. Для аспірантів через, скажімо, дисципліни «Функційно-стилiстичні особливості художнього дискурсу», «Декодування поетичного тексту», «Лінгвістична поетика»; для здобувачів вищої освіти іншого фаху – «Культура наукової української мови» («Українська наукова мова»), «Наукові основи професійного мовлення», «Теорія і практика наукового дискурсу» тощо.

В умовах європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи вважається обов'язковим неперервний професійний розвиток – навчання впродовж життя [1]. Це актуальне для вчителів-словесників, тому на курсах підвищення кваліфікації продовжується стилістична підготовка, зокрема можна звернути увагу на певні стилістики української мови (праця К. Лучаковського «Начерк стилістики, поетики і риторики з додатком про красу мови і будову вірша», книга О. Курило «Уваги до сучасної української літературної мови» як «неоцінений стилістичний порадник», підручник В. Домбровського «Українська стилістика і ритміка», допоміжний вид навчального видання зі стилістики І.Огієнка «Український стилістичний словник», розвідка М. Сулими «Українська фраза. Коротенькі начерки», окремий спеціальний курс стилістики української мови Б. Ткаченка «Нарис української стилістики» і т. ін.); сучасні напрями стилістики (когнітивна і комунікативна стилістика, прагмастилiстика, гендерна стилістика, медійна стилістика, креативна та графічна стилістика); тенденції української мовної практики; стилістичні новації різних мовних рівнів тощо.

Отже, майбутньому вчителеві-словеснику важливо навчитися володіти словом як основним інструментом своєї професійної діяльності. Водночас він повинен навчити мовної майстерності учнів, виховати культуру мовлення й стилістичну вправність. Завдання вчителя української мови і літератури – кваліфіковано організувати навчання учнів зв'язному мовленню, творам та іншим видам літературно-творчої роботи. Ці вимоги до професійної підготовки вчителя-словесника висувують стилістику на одне з центральних місць в системі профільних дисциплін лінгвістичного циклу.

Список використаних джерел:

1. Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система: довідник користувача / пер. з англ.; за ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. М. Рашкевича та д-ра пед. наук, доц. Ж. А. Таланової. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2015. – 106 с.
2. Мацько Л. Стилістика української мови: програма для філологічних факультетів вищих навчальних закладів України / Л. Мацько // Дивослово. – 2002. – № 9. – С. 50-57.
3. Мацько Л. І. Стилістика української мови: підручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; за ред. Л. І. Мацько. – К.: Вища школа, 2003. – 462 с.
4. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах: підручник / кол. авторів за ред. М. І. Пентилюк. – К.: Ленвіт, 2005. – 400 с.

Сірант Н.П.

*викладач-методист,
Педагогічний коледж*

*Львівського національного університету
імені Івана Франка;*

асистент,

Львівський національний університет імені Івана Франка

Дума З.М.

*спеціаліст вищої категорії, старший учитель,
учитель СЗШ № 42 м. Львова*

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДИТИНИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Все частіше і частіше приділяється увага до проблеми теорії та практики естетичного виховання дитини на уроках математики в початковій школі, як засобу розумового, морального виховання так і, як важливого засобу формування відношення до реальності до засобу формування всесторонньо розвиненої особистості.

Відчуття краси природи оточуючих людей, речей створює в дитині особливі емоційно-психічні стани, збуджує інтерес до життя, загострює допитливість, розвиває мислення, пам'ять, волю і інші психічні процеси [1, 2, 3]. Творити особистість та естетичну культуру, у найбільш сприятливому для цього, молодшому шкільному віці – відзначає багато педагогів, письменників, діячів культури (В.О. Сухомлинський, К.Д. Ушинський, Б.М. Неменський).

На уроках математики, насамперед геометрії, потрібно розвивати в учнів просторову уяву. А для цього необхідно вчитися сприймати певні образи, щоб вони згодом виникали в свідомості школярів. Питання про виникнення образу в свідомості особистості досліджували ще античні філософи (Платон,

Аристотель). Особливої уваги заслуговують праці про виникнення зорового образу під час сприймання художньої ілюстрації. У психолого-педагогічній літературі вирішується питання про вплив ілюстрацій на розвиток уважності, спостережливості, емоційності учнів (Я.А. Коменський, К.Д. Ушинський, С.Ф. Русова, П.М. Якобсон).

Естетичне виховання молодших школярів при вивченні будь-якого предмета повинно будуватися на основі виявлення естетичних елементів у змісті і формах пізнавального процесу. Тим більше, що роль кожного навчального предмета, що відображає якості певної сторони дійсності і області науки, незамінна і неповторна в загальному процесі естетичного виховання учнів. Одночасно не тільки в кожному навчальному курсі, а й між різними предметами повинні бути взаємозв'язки, що сприяють формуванню естетичної спрямованості дій і оцінок школярів, що позитивно впливає на пізнавальну, естетичну і творчу активність. В основі реалізації завдань виховання культури поведінки, має лежати синтез загальнолюдського досвіду і моральних цінностей та особливостей дітей. Тому необхідно звертатися до джерел української народної педагогіки, в яких нагромаджений досвід народу щодо виховання та навчання дітей різного віку, його погляди на мету, завдання й методи виховання молодого покоління, традиційні для українців форми та засоби виховного впливу. На основі багатовікового досвіду українців склалися народна філософія, мораль, система знань і вірувань, які й утворили основу української народної педагогіки. Педагогічні знання та вміння народу зосереджені в українському фольклорі, традиціях, звичаях та обрядах, що можна використовувати як засоби виховного впливу на учнів початкових класів. На уроках математики в початковій школі повинно бути естетичного виховання як раціональний зміст і як художнє виховання.

Навчити бачити прекрасне довкола себе в оточуючій дійсності, призначена система естетичного виховання. Естетичний компонент притаманний математичній науці. На відміну від більшості інших дисциплін математика, має предметом свого навчання не безпосередньо речі, що становить навколишній світ, а просторові форми та кількісні відносини, властиві цим речам. Мова математики – це особлива мова науки. У відмінності від природної мови, яка в основному класифікує предмети і тому є мовою якісною, мова математики перш за все кількісна [5, с. 104]. Найважливішою перевагою кількісної мови математики є стислість і точність. У цьому її величезна перевага і в цьому її краса, бо саме в математичній мові втілюється один з основних ознак краси в науці: зведення складності до простоти.

У ряду математичних дисциплін шкільного курсу початкової освіти важлива роль відводиться вивченню геометричного матеріалу. Вплив на мотиваційну сферу відбувається на початок уроку – це дуже важливий момент з виховної точки зору. Урок можна почати з виконання таких завдань, які виведуть на можливість створити проблемну ситуацію. Наприклад, при вивченні теми формули знаходження периметра чотирикутника, можна організувати самостійне відкриття формули знаходження периметра квадрата. При даному прийомі відбувається розумове виховання, виховується творча самостійність, сила волі, працьовитість, відповідальність [5, с. 144]. Так само, урок можна почати з практичної роботи дослідницького характеру. Наприклад, при вивченні теми «Площа трикутника» на початку уроку роздаємо кожному вирізані з паперу трикутники різного вигляду і запропонуємо за допомогою палетки знайти їх суму (периметр). Обговорюючи результати практичної роботи, молодші школярі роблять

висновок, що сума у всіх вийшла приблизно однакова – з'являється гіпотеза, яку потрібно довести. Проведення такої роботи дозволяє виховувати критичне мислення, працьовитість, акуратність, дозволяє створити ситуацію успіху, викликає інтерес, створює мотиви до вивчення теми. На етапі актуалізації опорних знань можна організувати також, різними способами. Це може бути робота з пропедевтики геометрії з готовим кресленням, складання свого завдання, завдання – загадки «На що схоже?», «Що ти бачиш?», «Накресли свою геометричну фігуру і розфарбуй її» і так далі. Все це дозволяє виховувати сміливість думок, відповідальність, пізнавальну та розумову активність, критичне мислення, естетичні смаки.

4	9	2
3	5	7
8	1	6

Так, «магічні» квадрати, якими займалися ще здавна в Індії та Візантії, – цей вдячний матеріал для естетичного виховання учнів доцільно використовувати як на уроках, так і в позакласній роботі з математики. У молодших класах відбувається ознайомлення дітей з так званою «магічною сумою» – сумою натуральних чисел від 1 до 10, які розставлені так, що сума чисел у кожному рядку, стовпці та діагоналях – однакова. Молодші школярі дізнаються також, що найменший «магічний» квадрат (його знайдено в стародавньому китайському рукописі) може мати 9 полів.

На уроці математики в початковій школі ми можемо використовувати різноманітний контроль в системі виховних завдань. Різноманітні види контролю, з погляду естетичного виховання дозволяють здійснювати виховувати відповідальність, етичне виховання, культуру естетичного виховання, критичність, самостійність, комунікабельність, силу волі, працьовитість.

Справі естетичного виховання слід підпорядкувати і посилення вимог до культури усних та письмових обчислень, до написання математичних знаків і цифр, виконання рисунків на дошці і в зошиті.

Дуже важливо, щоб використовувані вчителем математичні моделі (як фабричні, так і саморобні) давали не лише навчальний, а й виховний ефект, тобто вони мають бути не тільки практично корисними, а й красивими.

З усіх навчальних предметів, за умов методично правильної організації навчального процесу естетично-виховні аспекти виявляються на різноманітних уроках початкової школи. Вони дають змогу правильно формувати ідеали, смаки, естетичні знання учнів, творчі здібності, розвивати їхні естетичні почуття тобто допомагають закладати фундамент загального естетичного розвитку. Водночас вони значно підвищують ефективність навчально-виховної роботи школи [5, с. 44].

Будь-який урок несе величезний виховний потенціал і тому, на вчителя початкової світи, покладається велика відповідальність, щоб не нашкодити дитині молодшого шкільного віку. Якщо урок математики побудовано методично правильно, то він виховує кожним своїм етапом.

Тому сучасна початкова школа має не просто давати знання, а й формувати естетичні смаки, культуру, так як вона повинна вчити бачити прекрасне. З огляду на це ми повинні пам'ятати, що урок з математики в початковій школі має бути, перш за все цікавим, насиченим інформацією, різноманітним за формою проведення, обладнаним яскравою, естетичною, кольоровою наочністю.

Список використаних джерел:

1. Антонюк В.З. Формування художньо-естетичної культури старших підлітків у процесі вивчення інформатики у загальноосвітній школі: автореф. дис. на здобуття наук. Ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія та методика виховання» / В.З. Антонюк. – Херсон, 2008. – 20 с.
2. Васянович Г.П. Вибрані твори: В 5-ти т. Т. 1: Філософія: Навчальний посібник / Григорій Петрович Васянович. – Львів: Сполом, 2010. – 348 с.
2. Мішкіс А.Д. Про розвиток математичної інтуїції учнів / А.Д. Мішкіс, П.Г. Сатъянов // Математика в школі. – 1987. – № 5. – С. 18.
3. Сікорський Д. Питання естетичного виховання у навчально-виховному процесі / Д.Сікорський // Рідна школа. – 2012. – № 3. – С. 41.
4. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / Василь Сухомлинський // Вибрані твори: у 5 т. – К.: Радянська школа, 1977. – Т. 3. – С. 5-279.
5. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / М.М. Фіцула – К.: «Академвидав», 2006. – 352 с.

Смальоха Л.С.*студентка,**Науковий керівник: Барнич О.В.**кандидат педагогічних наук, доцент,**Чернігівський національний педагогічний університет
імені Т.Г. Шевченка***КАЗКА ЯК ЗАСІБ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ
ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Нові соціальні реалії вимагають якісно нових дослідницьких підходів до проблеми морального виховання молодших школярів. Актуальність її визначається зростанням значення гуманістичних завдань сучасного суспільства щодо реалізації наявних суспільних можливостей і резервів у цьому напрямі. Водночас, практика морального виховання в цілому характеризується протиріччями і суперечливістю. Це зумовлено недоліками суспільного розвитку, негативними прикладами поведінки дорослих, що нині повсюдно спостерігається: розбіжність слова і діла, соціальна індиферентність, жорстокість і байдужість у ставленні до оточуючих, граничний егоцентризм.

Особливе місце у моральному вихованні молодших школярів належить засобам української народної педагогіки, зокрема українським народним казкам. Виховний потенціал народних казок досліджували В. Анікін, С. Литвиненко, С. Русова, М. Чумарна та ін. Національний фольклор як засіб морального виховання учнів розглядають О. Алексійчук, О. Воропай, Г. Довженко, С. Горбенко, П. Ігнатенко, М. Стельмахович, Є. Сявавко та інші.

Казка є невід'ємним елементом у вихованні дітей. Вона доступною мовою вчить дітей життя. Діти беруть з них багато корисних для себе знань: перші уявлення про час та простір, про зв'язки людини з природою, з предметним світом. Казки дозволяють дитині вперше відчувати хоробрість і стійкість, побачити добро і зло [1, с. 3].

За допомогою казки у дитини формуються морально-естетичні почуття. Її етичний потенціал містить у собі джерело моралі і водночас є народним засобом виховання (В. Даль, В. Сухомлинський, М. Чумарна).

Метою пропонованої статті визначаємо дослідження потенціалу української казки як засобу морального виховання молодшого школяра.

Досить вдале визначення «казки», на наш погляд, пропонує О. Поммеранцева: «Народна казка або казка, байка – це епічний усний художній твір, переважно прозаїчного, чарівного, авантюрного або побутового характеру з настановою на вимисел. Остання ознака відрізняє казку від інших жанрів усної творчості: оповідання, переказу, легенди, тобто розповідей, які доносять до слухачів розповідь про події, що відбувалися, якби малоймовірними і фантастичними вони іноді не були» [4, с. 171].

Казкові історії носять фантастичний характер, але вони не є простою фантазією казкаря. А.Н. Афанасьєв писав: «Казка не пуста вигадка, в ній, як і взагалі у всіх творіннях цілого народу, не могло бути і насправді нема ні навмисно складеної брехні, ні навмисного відхилення від дійсності світу» [2, с. 114]. У казках завжди перемагає добро – це дуже важливо у вихованні дітей, тоді дитині легше буде справлятися з життєвими труднощами. Тисячі років казка накопичувала духовний досвід народу, здійснювала вплив дивовижної сили на людську душу, виховувала, допомагала ставати мудрішими.

Дитина захоплена цим життям, колись вона буде, може, так само з увагою прислухатися до наукових законів біології, хімії, які розкажуть їй справжнє, теж повне краси життя природи. «Ось через це й не можна вважати казку шкодливою задля духовного розвитку дитини, навпаки – вона кілька літ має рішучий вплив на думки дитячі й навчає дитину з книжки вибирати радість, вона розвиває естетичний смак, який і надалі одверне дитину від погані лубочної», – стверджувала С. Русова [5, с. 275].

Казки з етично-моральною основою сприяють виробленню у дітей розуміння людських характерів, суспільних відносин, закріплюють у свідомості визначення про те, що таке «добре» і що таке «погано». Переслідуючи соціальне зло, долаючи життєві перешкоди, розвінчуючи сили, спрямовані проти добра, справедливості, казки кличуть до якісного видозмінення світу за допомогою людяності.

Широке використання казок у початковій школі зумовлюється тим, що їх зміст викладений у цікавій формі. Існує чіткий поділ персонажів на добрих і поганих, сутність вчинків яких легко розуміється дітьми і дає змогу визначити якості кожної дійової особи. Це полегшує правильну оцінку дітьми моральної цінності вчинку [6, с. 22].

На думку В. Сухомлинського, казка – активне естетичне мистецтво, яке захоплює усі сфери духовного життя дитини: розум, почуття, уяву, волю. Казковий жанр розвиває мислення кожної дитини, сприяє створенню інтелектуальної атмосфери в дитячому колективі.

Непересічність виховного впливу казок пояснюється їх художніми засобами, які легко сприймаються, добре й надовго запам'ятовуються.

Для українських народних казок характерними є наявність орнаментальних прийомів, традиційних зачинів і кінцівок, різноманітних художніх засобів, зокрема, ретардація (уповільнення), гіперболізація (перебільшення), числа символіка, градація. Складовими елементами народних казок виступають прислів'я, приказки, загадки, сновидіння, приповідки, забобони, повір'я, лічилки, каламбури, скоромовки та ін. Так, досить часто в текстах казок використовуються приказки та прислів'я – короткі влучні вислови, в яких виражено повчальний, з точки зору моралі, досвід народу: «Краще голодна воля, як сита неволя», «Мала капля лупає скалу», «Потрудись, побігай, а тоді вже й обідай; поробиш усю роботу, то й поспиш в охоту» [3, с. 45]. Твори усної

народної творчості підсилюють головну думку казки та виховний вплив. У свою чергу окремі мотиви казок органічно проникають в сучасне усне мовлення як прислів'я, афоризми чи каламбури.

Таблиця 1

Деякий перелік казок під час читання яких вирішуються завдання морального виховання

Казкові твори	Які якості виховує у дитині
«Лисичка та Журавель»	Доброта, порядність, товариськість, щирість, гостинність.
«Кирило Кожум'яка»	Повага до старших, доброта, чуйність, відвага, взаємодопомога.
«Федорине горе»	Чуйність, доброзичливість, охайність, бережливе ставлення до предметів, які нас оточують.
«Як звірі хату будували»	Доброта, порядність, працьовитість, правдивість, охайність.

Джерело: розроблено автором

Безумовно, більшість українських народних казок повчальні, утверджують певні моральні, етичні істини, розвивають мислення, творчу уяву дітей, почуття.

Можемо зробити висновок, що українська казка, як форма образного відтворення дійсності, виховує не шляхом доказів чи переконань, а завдяки художньо – образному розкриттю визначених життєвих ситуацій та конфліктів (зіткнення добра і зла, «Правди» і «Кривди», особистих і суспільних інтересів, права і обов'язку та ін.).

Встановлено, що кращі зразки українських народних казок, котрі упродовж віків акумулювали морально-етичний кодекс народу є унікальним засобом морального виховання молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Аникин В. Русская народная сказка / В. Аникин. – М.: Худож. лит., 1984. – 176 с.
2. Дунаєвська Л. Українська народна казка / Л. Дунаєвська. – К.: Вища школа, 1987. – 312 с.
3. Литвиненко С. Виховання гуманних понять молодших школярів засобами української народної казки – Одеса, 1994.
4. Померанцева Э. Русское народное поэтическое творчество / Э. Померанцева – М.: Учпедгиз, 1996. – 295 с.
5. Русова С. Вибрані твори / С. Русова. – К.: Освіта, 1996. – 304 с.
6. Чумарна М. Від початку світу. Організація початкової освіти. Материнська школа «Оріяна» / М. Чумарна // Початкова школа. – 1994. – № 1-5. – С. 19-36.

Химченко Є.В.

студентка;

Цуруль О.А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ БІОЛОГІЧНИХ ЕКСКУРСІЙ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ

Останніми роками в українській школі пройшли фундаментальні зміни у напрямку гуманізації навчально-виховного процесу на засадах особистісно-орієнтованого підходу. Загальноосвітня школа має забезпечувати всебічний і гармонійний розвиток учнів, сприяти розвитку їх талантів та інтелектуальних здібностей. Саме в сприянні всебічного розвитку їх особистості, її інтелектуальних індивідуальних особливостей розкривається значний гуманістичний потенціал навчальної екскурсії, її різноманітність і багатогранність.

Об'єкт дослідження: навчально-виховний процес з біології у загальноосвітніх навчальних закладах.

Предмет дослідження: методи, методичні прийоми організації та проведення навчальних екскурсій з біології.

Мета дослідження: з'ясувати особливості організації та проведення віртуальної екскурсії в основній школі.

Досягнення мети передбачає розв'язання наступних завдань:

1) здійснити аналіз психолого-педагогічної, методичної, біологічної літератури та шкільної практики з проблеми організації і проведення біологічних екскурсій;

2) охарактеризувати методи та методичні прийоми організації та проведення біологічних екскурсій в основній школі;

3) розробити інструктивно-методичні матеріали для проведення біологічних екскурсій в основній школі.

Неодмінною умовою виконання навчальної програми є проведення шкільних екскурсій. Учитель має право самостійно обирати час їх проведення, використати години навчальної практики [4]. Спілкування учнів з природою на екскурсіях, під час виконання завдань, створює умови для розвитку в учнів почуття прекрасного, любові до рідної землі, сприяє формуванню в них відповідального ставлення до природи й усвідомлення місця людини в біосфері.

Обґрунтування методики організації та проведення навчальних екскурсій з біології здійснено у дослідженнях О.Я. Герда, В.В. Половцева, Б.Є. Райкова, М.М. Верзіліна, В.М. Корсунської, Ю.І. Полянського, І.М. Пономарьової, І.Т. Суравегіної, І.В. Мороза, Н.Б. Грицай та ін. Їх аналіз дає підстави для узагальнення: методична думка щодо визначення місця екскурсії у навчально-виховному процесі та її методики еволюціонувала від екскурсії як методу навчання до екскурсії як самостійної форми навчання біології.

Шкільна екскурсія – форма навчально-виховної роботи з класом або групою учнів, що проводиться поза школою з пізнавальною метою при пересуванні від об'єкта до об'єкта в їхньому природному середовищі або штучно створених умовах, за вибором учителя і за темами, пов'язаними з програмою [1, с. 213].

Методика ефективної організації та проведення навчальної екскурсії з біології залишається актуальною проблемою, що зумовлено її специфічними особливостями. Це один із найскладніших видів навчально-виховної роботи дослідницького характеру, який відкриває можливості для комплексного використання методів навчання, розширює і поглиблює знання учнів і вчителя, допомагає виявити практичну значущість знань, сприяє ознайомленню учнів з сучасними досягненнями науки, є ефективним засобом виховання (екологічного, естетичного, патріотичного і т.п.) та розвитку учнів.

Шкільні екскурсії поділяють на різні види за такими ознаками: характером об'єкта (музейні, на природу, за певним маршрутом, на виробництво), зв'язком з навчальною програмою (програмні, непрограмні), обсягом (одно-, багатотемні, комплексні та інтегровані), методом проведення (дослідницькі, ілюстративні, комбіновані), часом проведення (вступні, супровідні, підсумкові), способом пересування (активні, пасивні), кількістю учасників (групові, масові). Також виділяють осінні, зимові, весняні та літні [3].

Одним із нестандартних, сучасних видів проведення екскурсії є віртуальна екскурсія – це організаційна форма навчання, що відрізняється від реальної екскурсії віртуальним відображенням реально існуючих об'єктів з метою створення умов для самостійного спостереження, збирання необхідних фактів тощо. Н.Б. Грицай слушно зазначає: «Такі екскурсії дають можливість побачити ті організми, яких немає змоги спостерігати у живій природі, побувати в тих установах, які в умовах шкільного навчання неможливо відвідати реально» [2, с. 128].

Аналіз педагогічної теорії і шкільної практики свідчить, що провідною ідеєю проведення екскурсії є дотримання її всіх структурних елементів. Вчитель повинен ретельно підготувати всю потрібну інформацію, щоб вона відповідала як навчальній програмі, так і віковим особливостям учнів, була доступною та цікавою.

У ході виконання завдань дослідження ми розробили та апробували під час педагогічної практики програмну віртуальну екскурсію «Походження людини» (9 клас) [5]. Її мета – вивчення об'єктів під час віртуального походу до Національного науково-природничого музею м. Києва [6] і Національного музею природи та науки Японії [7], що передбачає ознайомлення з особливостями проміжних форм еволюції людини, виокремлення їх найсуттєвіших ознак, вивчення зовнішнього вигляду, знайдених решток (кісток, знарядь праці тощо).

Під час дослідження було проведено:

а) діагностичний зріз № 1 (ДЗ 1), який передував екскурсії, проводився напередодні на завершальному етапі стандартного, традиційного уроку;

б) діагностичний зріз № 2 (ДЗ 2), який проводився на завершальному етапі віртуальної екскурсії, організованої за авторськими інструктивно-методичними матеріалами.

Анкетуванням було охоплено 20 учнів 9 класу однієї із шкіл м. Києва (табл. 1). Анкети містили рефлексивні запитання, які є загальновідомим інструментарієм реалізації зворотнього зв'язку щодо якості ходу і результатів навчального процесу.

Порівняння результатів діагностичних зрізів та їх аналіз дають підстави для висновків про позитивну динаміку за більшістю показників, а отже і позитивний вплив на учнів розроблених інструктивно-методичних матеріалів для проведення віртуальної екскурсії. Перспективними вважаємо подальші дослідження проблеми у контексті реалізації Концепції Нової української школи.

Результати анкетування

№ з/п	Запитання	Варіанти відповідей	Кількість учнів (%)	
			ДЗ 1	ДЗ 2
1	Мій настрій на початку уроку	добрий	75	78
		поганий	25	22
2	Матеріал уроку для мене був	зрозумілим	100	100
		незрозумілим	0	0
		корисним	95	95
		некорисним	5	5
3	Урок мені здався	цікавим	88	100
		нудним	22	0
		короткотривалим	80	85
		довготривалим	20	15
4	За урок я	не втомився/лась	83	100
		втомився/лась	16	0
5	Своєю роботою на уроці я	задоволений/на	65	90
		незадоволений/на	35	10
6	На уроці я був/була	активним/ною	35	65
		пасивним/ною	65	35
7	Мій настрій наприкінці уроку	поліпшився	80	90
		погіршився	20	10
8	Домашнє завдання мені здалося	легким	50	-
		важким	50	-
		цікавим	70	-
		нецікавим	30	-
9	Звіт про виконання роботи	легким	-	90
		важким	-	10
		цікавим	-	80
		нецікавим	-	20

Джерело: розроблено авторами

Список використаних джерел:

1. Верзілін М.М. Загальна методика викладання біології: Підручник для студентів біол. фак. пед. ін.-тів. Пер. з рос. / М.М. Верзілін, В.М. Корсунська – К.: «Вища школа», 1980. – 352 с.
2. Грицай Н.Б. Екскурсії в природу як один із видів активізації пізнавальної діяльності учнів з біології / Н.Б. Грицай // Нова педагогічна думка. – 2004. – № 4. – С. 105-109.
3. Мороз І.В. Позакласна робота з біології: Навч. пос. / І.В. Мороз, Н.Б. Грицай. – Тернопіль: «Навчальна книга – Богдан», 2008. – 272 с.
4. Сілін М.І. Методика організації та проведення навчальної практики з біології у загальноосвітніх навчальних закладах / М.І. Сілін, О.А. Цуруль // Пошук молодих. Вип. 13: Матеріали Всеукр. студ. наук.-практ. конф. [«Актуальні проблеми природничо-математичної освіти в середній і вищій школі»], (Херсон 24-25квітня 2014 р.) / Укладачі: В.Д. Шарко, І.В. Коробова. – Херсон: ПП В.С. Вишемирський. – 2014. – С. 139-141.
5. <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>
6. <http://museumkiiev.org/paleontology.html>
7. <https://www.google.com/culturalinstitute/beta/exhibit/cwIC7J6LG1rwJA>

Цимбрило С.М.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний університет «Львівська політехніка»

КРАЇНОЗНАВСТВО ЯК НЕОБХІДНА ДИДАКТИЧНА СКЛАДОВА У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВТНЗ

У зв'язку зі швидкими темпами входження України у Європейський Союз, намаганнями покращення міжнародної, міжкультурної комунікації, обміну досвідом, у вищих навчальних технічних закладах актуальною та необхідною педагогічною складовою є дисципліна країнознавство, особливо при вивченні іноземної мови.

Міжкультурна ж комунікація можлива лише за умови наявності толерантного та відкритого відношення до представників різних мовних спілок, вміння творчо підходити до своєї справи, а також загального вміння мобілізувати свій культурний та мовний досвід, міжкультурні знання для вирішення задач в ситуації міжкультурного спілкування (2). Країнознавство належить до такого типу інтегрованих наук, що поєднує в собі історичні, культурні, звичаєві факти тощо. Характерно при тім те, що усі ці відомості стосуються однієї території; приділяється увага персоналіям, цікавим фактам, літературі, архітектурі. Країнознавство є одним із важливих джерел стимулювання інтересу до вивчення іноземної мови. Інформація про іншу країну наближує іншомовну комунікацію до особистісного досвіду студента, дозволяє йому орієнтуватися у фактах та відомостях, з якими він зіштовхується щодня.

При використанні джерел про державу (країну) у навчанні іноземної мови, як правило, виділяють наступні групи країнознавчих даних: географічні, історичні, суспільні, економічні (4). Країнознавство акцентує увагу на важливі події, що відбувалися на даній території, на видатні особистості, вагомість архітектурних та археологічних пам'яток, красу пейзажів. Країнознавство само собою досить популярне, і в цьому відношенні у системі наук воно займає чільне місце. Воно вчить не тільки поважати інші країни, але й любити свій рідний край. Володіння інформацією про іншу країну (мова якої вивчається студентами) – необхідна умова для взаємодії культур, цього багатогранного процесу, яким є міжкультурна комунікація, тому для міжкультурної комунікації необхідною умовою є оволодіння країнознавчою інформацією, цінностями іншої культури. Комунікація та спілкування являють собою найважливішу частину людського життя, а значить, і частиною культури.

Відмітною рисою цього підходу є розуміння та пізнання іншої культури тільки на базі знань про свою рідну культуру (3). На погляд багатьох дослідників, у зміст освіти необхідно включати елементи країнознавства на кожному етапі розвитку, враховуючи вікову специфіку та інтелектуальну зрілість. При виборі країнознавчого матеріалу, варто враховувати: реальність матеріалів для студентів, тобто студенти повинні точно мати уявлення, про що йдеться; зацікавити студентів цими матеріалами; наявність повноти інформації про даний матеріал тощо. Використовуючи ресурси мережі Інтернет, можна вирішувати і задачі лінгвокраїнознавчого характеру, як, наприклад, знайомитися з культурознавчими відомостями, що включають у себе мовний етикет, особливості мовного поведіння носіїв мови, особливості культури.

Процес формування країнознавчої компетентності здійснюється на основі принципів цілісності та системності, історизму, полікультурності, особистісно орієнтованого підходу в освіті; при обґрунтуванні та визначенні критеріїв

відбору країнознавчого матеріалу важливо враховувати змістовий, методичний та особистісний аспекти. Зокрема, враховувати їх культурологічну та країнознавчу цінність; функціональність, а також потреби та інтереси студентів, рівень їх когнітивного розвитку.

Як відзначає Ю. Коган, країнознавчі матеріали збагачують студентів знаннями про країну, мова якої вивчається, конкретними та переконливими відомостями з різних галузей суспільного життя; служать джерелом інформації для мовленнєво-мисленнєвої діяльності: на їх основі можна зіставляти соціокультурні явища, робити гіпотези та висновки, відслідковувати зміни, виявляти тенденції; показують реальне функціонування мовних засобів в автентичних документах та країнознавчих текстах; дають можливість не тільки ілюструвати та синтезувати, але й активізувати лексичний і граматичний матеріал у висловлюваннях, які мають країнознавчий зміст (1).

Вихідною методичною позицією викладання країнознавства є діалог культур, міжкультурна комунікація, оскільки країнознавство надає широкі можливості для забезпечення як мовної компетенції, так і загальної освіти студентів. Новітні технології є складовою частиною освітнього процесу – йдеться про формування освітнього простору, заснованого на застосуванні новітніх мультимедійних Інтернет-технологій, які сприяють появі нових можливостей та перспектив для учасників цього процесу. Використання інформаційних технологій створює умови для одержання необмеженого обсягу країнознавчої інформації. Технології мультимедіа дозволяють оптимізувати пошук та використання країнознавчої інформації, активізують пізнавальний інтерес, простежується думка про те, що настав час відмови від стандартних підручників та перейти на динамічні веб-програми. Викладання країнознавства із залученням Інтернет-технологій сприяє поживленню всього навчального процесу, підвищенню мотивації, зацікавленості з боку студентів. Використання на лекціях відео- та аудіокліпів значно підвищує пізнавальну активність студентів. Особливу увагу слід звернути на художні тексти, що містять проблемні запитання та сприяють розвитку аналітичної діяльності студентів. За наявності країнознавчих матеріалів, студенти мають можливість порівнювати регіональні особливості країнознавчого компонента, що, безумовно, сприяє підтримці інтересу до даної дисципліни та розвитку дослідницького спрямування їх навчальної діяльності. Використання проектної технології при викладанні країнознавства дає можливість формувати такі корисні навички та вміння, як пошук, відбір, систематизація та аналіз інформації, робота з першоджерелами, оформлення та презентація проектів. Використання комп'ютерних технологій дозволяє максимально враховувати індивідуальні особливості студентів, визначати темп засвоєння, адаптувати обсяг матеріалу для вивчення відповідно до можливостей конкретного студента, здійснювати різнорівнєве навчання. Використання Інтернет-технологій потребує ретельної підготовки з боку викладача, комп'ютерної грамотності та належної кількості технічних засобів для результативної роботи.

Одним із можливих напрямків вирішення проблеми країнознавства – це інтегрований підхід до вивчення країнознавчого матеріалу й формування країнознавчої компетентності студентів, тобто оволодіння іншомовною культурою через іноземну мову й навчання іноземної мови на матеріалі країнознавства.

Таким чином, використання країнознавчого матеріалу забезпечує позитивний результат студентів у практичних навичках у процесі вивчення іноземної мови та одночасно набуваються корисні знання, що їм знадобляться в

майбутньому. Тому використання країнознавчої інформації як мотиваційного засобу при навчанні іноземної мови робить свій певний внесок у формуванні різних видів компетенції студентів: мовної, мовленнєвої, лінгвокраїнознавчої.

Список використаних джерел:

1. Коган Ю. М. Країнознавство як компонент професійної підготовки вчителів іноземної мови у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук / Коган Ю. М. – Луганск, 2006. – 20 с.
2. Нефедова М. А. Отбор материалов лингвострановедческого содержания для чтения // Иностранные языки в школе. – 1994. – № 4. – С. 38-41.
3. Ощепкова В. В. Культурологические, этнографические и типологические аспекты лингвострановедения. – М., 1995. – С. 96.
4. Рахштейн А. Д. Лингвострановедческий аспект в преподавании иностранных языков // Иностранные языки в школе. – 1990. – № 36 – С. 13-16.

Черній Л.В.

*кандидат педагогічних наук, викладач,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

ВИКОРИСТАННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИХ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ РІВНЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ТУРИЗМ» З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Оскільки Україна заявила стала рівноправним партнером в рамках Болонського процесу, то українські ВНЗ повинні здійснювати навчальний процес відповідно до європейських стандартів володіння мовою. Враховуючи результати національної реформи викладання англійської мови у загальноосвітніх школах та беручи до уваги міжнародну практику мовної освіти у ВНЗ, Типова програма з англійської мови професійного спрямування констатує, що мінімально прийнятний рівень володіння мовою для бакалавра є В 2 (Незалежний користувач) [2, с. 3].

Специфіка вивчення іноземної мови професійного спрямування студентів географічного факультету спеціальності «Туризм» полягає в тому, щоб створити усі умови для досягнення такого рівня володіння мовою, який би дозволив використовувати її в подальшій професійній діяльності. Мета навчання англійської мови як основної є комплексною і передбачає практичне формування у студентів навичок та вмінь володіння іноземною мовою, відповідно до вимог Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти та Програми з англійської мови професійного спрямування. Рівень В 2 передбачає розуміння основних ідей тексту як на конкретну, так і на абстрактну тему, у тому числі й дискусії за фахом; вільне спілкування з носіями мови; чітке та детальне висловлювання на широке коло тем; вираження аргументованої думки з певної проблеми тощо.

Метою вивчення англійської мови професійного спрямування студентами спеціальності «Туризм» є формування, розвиток і поглиблення комунікативної компетенції, що проходить на II-III курсі та залежить від рівня володіння соціокультурною і соціолінгвістичною компетенціями, які

забезпечують входження особистості в інший соціум і сприяють її соціалізації в новому для неї суспільстві.

З метою отримання високих результатів під час практичних занять з англійської мови професійного спрямування серед студентів спеціальності «Туризм» застосовується диференційований підхід як такий спосіб організації навчальної діяльності, за якого основна мета реалізується шляхом розподілу на часткові цілі, кожна з яких вирішується за допомогою системи методів, що добираються з орієнтиром на показники попередньо проведеного тестування групи студентів. Проведення попередньої діагностики дозволяє визначити рівень володіння іноземною мовою, індивідуальні особливості студентів, які впливають на якість засвоєння матеріалу, та підібрати найбільш ефективні форми і методи навчання. Таким чином, диференційований підхід на практичних заняттях з іноземної мови враховує такі критерії: рівень підготовленості студента; спрямованість особистості (у якій провідне місце належить мотивації); стиль навчальної діяльності; рівень розвитку комунікативних умінь; результативність та якість навчання.

Відповідно, рівень володіння англійською мовою визначаємо як низький, середній, достатній, високий.

За умови низького рівня підготовленості студента, доцільно організовувати спільну навчальну діяльність з більш сильним партнером; проводити систематичні консультації; давати чіткі та зрозумілі завдання з поступовим підвищенням рівня складності; систематично контролювати поетапне виконання індивідуальних завдань.

Якщо у студента виявлено середній рівень володіння англійською мовою, то в першу чергу необхідно зацікавити його змістом навчального матеріалу, наголосити на важливості вивчення іноземної мови для його майбутнього кар'єрного і особистого росту.

Достатній та високий рівень володіння мовою дозволяє студентові здійснювати завдання підвищеного рівня складності. Як правило, у таких студентів чітко сформовані навички до самостійного навчання та удосконалення отриманих знань. В процесі опанування курсом, окрім спільних для всіх завдань, студенти залучаються до виконання творчої індивідуальної роботи: презентації частини нової інформації; власної інтерпретації наданої викладачем інформації під час практичних занять, з метою додаткового роз'яснення матеріалу для решти студентів; ведення діалогу з викладачем з метою закріплення інформації та побудови чіткої відповіді на поставлене запитання; роз'яснення навчального матеріалу слабшим студентам.

Оцінювання навчальних досягнень студентів з англійської мови професійного спрямування проводиться під час поточного, модульного / тематичного, семестрового контролю.

Найпоширенішою формою контролю є комп'ютерні тестові завдання. Досвід використання комп'ютерів під час тестувань доводить, що вони дозволяють збільшити дидактичні можливості викладачів, активізувати пізнавальну діяльність та адаптувати процес навчання до індивідуальних особливостей студентів. Таким чином, комп'ютерне тестування диференціює навчально-виховний процес, робить його цікавим і насиченим.

Під час розробки тестових завдань для модульного та семестрового контролю ми враховували декілька правил, а саме: всі завдання повинні бути чітко сформульованими, мати ситуативну основу з опорою на засвоєні граматичні та лексичні одиниці окремої теми та підсилювати мотиви

студентів; говорити, писати, слухати та читати іноземною мовою. Жодне із завдань не повинно бути підказкою для відповідей на подальші завдання.

Варто зазначити, що тестові завдання дозволяють перевірити обмежену частину знань і не можуть повністю замінити інші форми контролю, а саме – спонтанне, непідготовлене мовлення. Вважаємо, що тестові завдання є найбільш ефективними для визначення рівня граматичної та лексичної компетенцій, а для перевірки комунікативних навичок варто використовувати рольові ігри, презентації, ситуативне, діалогічне і монологічне мовлення, творчі проекти.

Найпоширенішими завданнями під час тестування лексико-граматичної компетенції є:

1) задовільно – із запропонованих варіантів обрати правильну відповідь; до поданих слів підібрати синоніми, антоніми; обрати і вставити пропущені слова в речення; поставити слова в логічній послідовності;

2) добре – поставити слово в дужках у правильній часовій формі; написати слово, відповідно до запропонованого визначення; створити діалог, використовуючи запропоновані репліки; розгадати кросворд;

3) відмінно – перекласти речення; замінити виділене слово на інше, синонімічне, відповідно до контексту; вибрати адекватний переклад речень; перетворити поданий перелік слів на текст; створити власний діалог за малюнком або схемою; доповнити речення; прокоментувати ситуацію; висловити своє ставлення, тощо.

Оцінювання тестових завдань відбувається за критеріями зовнішнього незалежного оцінювання з англійської мови:

1) Завдання, які оцінюються в 1 бал: обрати правильну відповідь; до поданих слів підібрати синоніми, антоніми; обрати і вставити пропущені слова в речення; поставити слова в логічній послідовності; поставити слово в дужках у правильній часовій формі.

2) Завдання, які передбачають написання слова, відповідно до запропонованого визначення; створення діалогу із запропонованих реплік; розгадування кросворду; заміна виділеного слова на синонімічне, відповідно до контексту; обрання адекватного перекладу речень тощо, оцінюються в 2 бали.

3) Перевірка творчих завдань (опис малюнка, есе, твір, створення власного діалогу, доповнення речень тощо) оцінюється в 10 балів та передбачає наявність комунікативної складової (зміст, лексичний і граматичний діапазон, організація зв'язності тексту тощо).

Таким чином, використання диференційованих тестових завдань для перевірки рівня знань студентів з англійської мови є одним із основних шляхів формування їх професійної компетентності. Студенти краще засвоюють навчальний матеріал, якщо він розподілений на окремі блоки, які подаються із урахуванням принципу від простого до складного. Розподіл домашнього завдання за рівнями складності стимулює пізнавальну активність, а диференційоване використання методів і прийомів подачі та перевірки рівня знань студентів сприяє ефективному розвитку їх професійно значущих якостей.

Список використаних джерел:

1. Інтеграція освітніх систем України і Європи: Навчально-методичний посібник // В. К. Медведєв, Ю. В. Стасєв, С. В. Залкін, О. С. Челпанов, К. І. Хударковський, А. І. Комишан / За ред. В. К. Медведєва. – Харківський університет Повітряних сил імені Івана Кожедуба. – Харків, 2005. – 124 с.

2. Посібник з англійської мови для професійного спрямування / Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнко та ін. – К.: Ленвіт, 2005. – 119 с.

Яцканич Н.М.
*старший викладач,
Ужгородський національний університет*

СЕМАНТИЧНА ГРАМАТИКА В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ/ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

З часів появи поняття «граматика іноземної мови» побутувала думка, що вона відображає самотність та специфіку свого народу і, як наслідок, повинна стати предметом вивчення у навчальних закладах. Проте власне граматики не має нічого абсолютного, вона залежить від мети, яку переслідують в процесі її опанування, та від засобів, які використовують для вивчення. Її не існує «єдиної» граматики, а ціла їх низка в рамках однієї мови, оскільки завжди існувало й два типи граматичних видань: наукові та навчальні, які, всупереч існуючій думці, створювали для окремої аудиторії, а не для загальної.

В даній науковій публікації автор прагне представити певну концепцію «семантично-експресивної граматики», адже, на нашу думку, під час навчання не завжди є можливим досконало опанувати теоретичні засади іноземної мови (або граматики).

Важливим фактором в процесі розгляду питання змісту дисципліни, безперечно, є соціальні умови її вивчення, які залежать не лише від керівництва освітнього закладу та виконання навчального плану педагогами. Ми, без сумніву, відзначаємо важливість вищевказаних чинників, але змушені констатувати й факт існування цілої їх низки, не менш вагомих, в процесі вивчення іноземної мови. Ще зовсім нещодавно пропозиції щодо вирішення даної проблематики полягали, насамперед, в покращенні функціонування закладів освіти, однак питання змісту навчання залишається й досі відкритим.

Навчальний процес передбачає дві складові, тісно пов'язані між собою (зміст та методи навчання), й залежить, зокрема, від факторів, які безпосередньо впливають на всіх його учасників, а саме – вагомості, користі та доцільності вивчення даної дисципліни. Очевидним є й той факт, що вищевказані поняття не є тотожними, коли мова йде про керівництво навчального закладу, викладачів чи то ж студентів. Проте вони безпосередньо впливають на організацію всього процесу навчання та забезпечують високі результати в опануванні дисципліни або ж, у разі необхідності, пояснюють його невдачі.

Серед усієї сукупності вищевказаних умов варто виокремити три наступні, які, на нашу думку, є основними під час вивчення граматики іноземної мови. Першою та домінуючою варто вважати можливість використовувати набуті навички. Коли мова йде про вміння розмовляти та писати іноземною мовою, факт оволодіння цією навичкою ніколи не підтверджується спроможністю виконувати тренувальні вправи на практичних заняттях. Не слід бути впевненим в тому, що ґрунтовне знання функціонування певної системи покращує вміння комунікувати іноземною мовою, адже, як стверджує значна кількість науковців, зовсім необов'язково вміти проводити детальний аналіз, щоб вільно висловлюватися та спілкуватися. Наступною важливою умовою ефективності навчального процесу автор називає його послідовність. В жодному випадку викладач не повинен «перебігати» від однієї навчальної системи до іншої, від одного виду умінь до іншого, не акцентуючи увагу на багажі знань, який студент вже засвоїв в минулому сам особисто або ж завдяки дорослому поколінню, яке його оточує та формує певні «образи» цих навичок. Отже, порадимо

дотримуватися певного порядку (традицій) в процесі навчання. Третьою, не менш важливою умовою є дисциплінарність. Викладачі повинні взяти до уваги той факт, що вирішення проблемних питань вивчення мови знаходиться поза межами їх дисципліни.

Новий метод у вивченні граматики іноземної мови в першу чергу полягає у визначенні прогалів під час залучення інших методів. На даному етапі, вважаємо доцільним протиставити дві основні концепції в процесі навчання граматичному матеріалу: морфологічну, що акцентує свою увагу на тлумаченні мовних форм, та семантичну, зосереджену власне на змісті. Відмітимо, що в сучасній педагогіці привалює залучення методу морфологічної граматики, який спрямований на визначення конкретних форм: утворення слів, поділ на частини мови (морфологія) довкола чітко визначених граматичних категорій (іменник, прикметник, дієслово, прислівник), правила взаємодії цих форм та побудову речень (синтаксис). З цієї точки зору вивчення граматики, іноземна мова розглядається як сукупність форм, які необхідно засвоїти.

Розглянемо питання семантичної граматики, яка, варто відзначити, не заперечує існування правил та необхідності їх дотримання, проте намагається пов'язати ці форми зі значенням, залежно від того, з якою метою їх використовують. Тут розрізняють граматику висловлювання, граматику мовних явищ та граматику роздумів.

ГраMATика висловлювання повинна розглядатися з точки зору категорій, що відповідають змісту комунікації, порівнюючи засоби, які дозволяють її відображати.

ГраMATика мовних явищ констатує, що не слід задовольнятися виключним визначенням категорій, й тоді виявляється, що форми, які служать для їх вираження, спричиняють появу особливих змістових явищ, в залежності від яких, вони використовуються в тій чи іншій ситуації, в тому чи іншому контексті.

Кожна граматка вважається з'ясувальною, проте існує багато прийомів для роз'яснень. Розрізняють історичні пояснення, які трактують феномен, відповідно до його походження; функціональні, які висвітлюють процес формування слів (морфологія та деривація) та правила їх взаємодії; семантичні, які окреслюють відмінності між різними методами вираження однієї інтенції. Й саме останній тип тлумачень намагається змалювати світогляд, що пропонує певна категорія, та чисельні змістові явища, які вона здатна продукувати. Мова йде про роз'яснення, які спонукають до роздумів та міркувань.

З педагогічної ж точки зору залучення методу семантичної граматики повинно не лише надати соціального підґрунтя процесу вивчення іноземної мови, а й розтлумачити та продемонструвати як саме слід навчати іноземній мові, щоб змусити зрозуміти той факт, що різні мовні категорії служать для засвоєння механізмів висловлювання, які дозволяють чітко змалювати, розповідати та аргументувати, досконало володіючи іншомовною компетенцією.

Список використаних джерел:

1. Аракин В. Д. Типология языков и проблема методического прогнозирования / В. Д. Аракин. – М.: Высшая школа, 1989. – С. 78–97.
2. Пассов Е. И. Основы методики обучения иностранным языкам / Е. И. Пассов. – М.: Русский язык, 1977. – 216 с.
3. Пассов Е. И. Условно-речевые упражнения для формирования грамматических навыков / Е. И. Пассов. – М.: Просвещение, 1978. – 128 с.
4. Филипова Т. И. Принцип систематизации при обучении грамматике / Т. И. Филипова. – М., 2002. – 240 с.

5. Сысоев П. В. Нужна ли нам грамматика, и если нужна, то какая? / П. В. Сысоев // Иностранные языки в школе. – 2007. – № 2. – С. 31–35.

6. Терлецька Л. Нові тенденції навчання іноземної мови на Заході. – Вісник романо-германської філології / За ред. Кеменя В. П. – Вип. 4. – Дрогобич, 2009. – С. 169-175.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Багорка А.М.

викладач,

Економіко-правничий коледж

Запорізького національного університету

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В СИСТЕМІ «КОЛЕДЖ-УНІВЕРСИТЕТ»

У сучасній психолого-педагогічній науці готовність до того чи іншого виду діяльності здебільшого трактується як цілеспрямоване вираження особистості, що вміщує її погляди, мотиви, почуття, інтелектуальні якості, знання, вміння та навички. Причому, така якість формується та розвивається під час професійної, психолого-педагогічної, моральної підготовки і є результатом всебічного розвитку майбутнього фахівця за рахунок вимог, які зумовлені особливостями професійної діяльності.

Залежно від рівня кваліфікації та складності освоюваної професії професійна підготовка включає вищу, середню спеціальну або нижчу (професійно-технічну) освіту. Вища освіта дається, як правило, в стаціонарних спеціальних навчальних закладах: в коледжах, університетах, інститутах, консерваторіях, академіях [1].

Умови сьогодення висувають неабиякі вимоги до якості професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту. Передусім, це зумовлено соціальною значущістю вказаних спеціалістів. Фахівець фізичної культури і спорту з високим рівнем формування професійних компетентностей виконує такі функції:

- популяризація здоров'язбережувальних технологій у різних суспільних верств;
- створення поняття про фізичну культуру і спорт, їх роль, засоби та форми;
- залучення населення до турботи за своїм здоров'ям та активного способу життя: занять різними видами рухової діяльності, активного відпочинку тощо.

Аналіз сучасної педагогічної літератури з проблеми досліджуваного категорійного поняття засвідчив, що найчастіше професійну підготовку визначають як процес формування фахівця певної галузі діяльності, оволодіння ним певним родом занять, професією. Слід також зазначити, що учені-педагоги часто ототожнюють професійну підготовку з професійною освітою, яка містить поглиблене ознайомлення з науковими основами й технологією обраного виду праці; прищеплення спеціальних практичних навичок і вмінь; формування психологічних і моральних якостей особистості, важливих для роботи в певній сфері людської діяльності.

У енциклопедії професійної освіти професійна підготовка тлумачиться як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей, трудового досвіду і норм поведінки, які забезпечують можливість успішної праці за обраною професією; процес повідомлення учням відповідних знань і умінь [5, с. 390].

У словнику професійної освіти термін «професійна підготовка» тлумачиться як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей особистості, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної праці за обраною професією [2, с. 262].

У педагогічному словнику «професійна підготовка» визначається як «систематична, цілеспрямована діяльність з отримання та вдосконалення знань, умінь, навичок у будь-яких видах навчальних закладів і шляхом самоосвіти» [4, с. 120].

Детальний теоретичний аналіз різних літературних джерел (Г. Арзютов, А. Конох, А. Барабанов, Л. Сущенко, О. Вацеба, Л. Тютюн, М. Герцик, Р. Маслюк, О. Демінський, К. Костюченко, Ю. Коваленко, В. Кукса, О. Куц, О. Петунін, О. Атамась, В. Платонов, Б.М. Шиян та ін.) дозволяє підсумувати, що під професійною підготовкою майбутніх фахівців фізичної культури і спорту розуміється процес, який включає науково й методично обґрунтовані заходи вищих навчальних закладів, спрямованих на набуття рівня професійних компетентностей особистості, який дозволив би організувати фізичне виховання населення з урахуванням сучасних вимог ринку праці.

Освіта, в межах якої і здійснюється професійна підготовка, виступає у ролі соціального інституту, та відіграє важливу роль у формуванні економічного, інтелектуального, морального та культурного потенціалу сучасного суспільства. Освіта фахівців фізичної культури і спорту, крім цього, впливає ще й на фізичний розвиток нації, завдяки якому формується її культура як до розумного ставлення до себе, так і до соціуму. В цьому контексті доречним є вислів науковця І.А. Зязюна, що освіта є «соціокультурним інститутом нації» [3, с. 13].

Здобуття якісної вищої освіти достовірно ефективніше у системі «коледж-університет», яка характеризується наступністю професійної підготовки, попередній підготовці в межах ВНЗ нижчого рівня, і сприяє кращому і глибшому засвоєнню знань під час навчання у ВНЗ вищого рівня; кращими адаптивними здібностями до швидких змін в умовах ринку.

Отже, для забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту на високому рівні доцільно отримувати освіту ступенево в системі «коледж-університет».

Створення навчальних комплексів типу «коледж-університет» у сучасній системі освіти України – не рідкісне явище. На сьогоднішній день налічується кілька десятків подібних комплексів. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту у багаторівневій безперервній освіті – безпрограшне рішення у виборі оптимального освітнього маршруту. Така система передбачає у своєму потенціалі ефективну співпрацю одного рівня освіти з іншим, використання спільної матеріально-технічної бази, відповідне використання кадрового потенціалу. Проте для ефективного результату головним принципом побудови структури навчально-виховного процесу у подібному комплексі має бути узгодженість і інтегративність компонентів усіх циклів дисциплін навчального плану коледжу з навчальними планами університету, а навчальні плани університету мають розроблятися виключно із застосуванням принципу наступності. Під узгодженістю планів ми розуміємо як змістовно-професійне, так і організаційне забезпечення можливості переходу майбутнього фахівця з одного освітнього рівня на інший в рамках системи «коледж-університет».

Список використаних джерел:

1. Беляева А.П. Методолого-теоретические основы развития профессионального образования в современных условиях // Методолого-теоретические проблемы развития профессионального образования. – М.: Радом, 1995. – 144 с.
2. Вишнякова С.М. Профессиональное образование: словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика / С.М. Вишнякова. – М.: НМЦ СПО, 1999. – 538 с.
3. Зязюн І.А. Інтелектуально творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія / За ред. І.А. Зязюна. – К.: Віпол, 2000. – С. 11–58.
4. Коджаспирова Г.М., Коджаспиров А.Ю. Педагогический словарь. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 176 с.
5. Энциклопедия профессионального образования: В 3 т. / Под ред. С.Я. Батышева. – М.: АПО, 1999. – Т. 2. – 440 с.

Барковська О.О.

*викладач образотворчого мистецтва з методикою навчання,
спеціаліст вищої категорії,
КВНЗ «Бериславський педагогічний коледж
імені В.Ф. Беньковського»*

РОЗВИТОК ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ ЧЕРЕЗ СТВОРЕННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЗАНЯТТЯХ, ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ТА В ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ

Одним із стратегічних напрямів оновлення сучасної освіти є орієнтація вищої педагогічної школи на здійснення комплексу заходів щодо прилучення студентської молоді до художньо-естетичної культури, створення умов для формування творчої особистості майбутнього педагога, реалізації його природних задатків і можливостей в освітньому процесі ВНЗ.

Існує ряд суперечностей, які мають місце у процесі розвитку художньо-творчих здібностей майбутніх фахівців, а саме: між необхідністю розвитку творчих можливостей вихованців та недостатнім рівнем підготовки до такої діяльності педагога; між потребами суспільства у розвитку творчої особистості педагога та недостатньою розробленістю методики розвитку у нього відповідних художньо-творчих здібностей.

Специфікою художньо-педагогічної освіти у ВНЗ є необхідність спрямування навчального процесу на опанування естетичним змістом мистецтв, використання у навчально-виховному процесі мистецтва слова, музики, образотворчого мистецтва, мистецтва театру, кіно та ін., що має сприяти розвитку художньо-творчих здібностей майбутніх педагогів.

Аналіз наукових джерел дає підстави стверджувати, що проблема розвитку художньо-творчих здібностей є актуальною, а в сучасній психології та педагогіці мистецтва існує певний досвід у розробці теоретичних положень у цьому напрямку.

Так, Б. Теплов зазначав: «По-перше, під здібностями розуміються індивідуально-психологічні особливості, що відрізняють одну людину від іншої; по-друге, здібностями називають не будь-які індивідуальні особливості, а лише ті, що мають відношення до успішності виконання будь-якої діяльності, чи багатьох діяльностей, по-третє, поняття «здібність» не зводиться до тих знань,

навичок чи умінь, які вже вироблені у даної людини», але можуть пояснити легкість і швидкість набуття цих знань і навичок» [2, с. 16].

Актуальними питаннями психології, на думку О. Бодальова, є виявлення у людини загального, особливого і одиничного в ансамблях властивостей її психіки, що відносяться до її здібностей, створення науково обґрунтованої типології здібностей і надійного інструментарію для їхньої діагностики з метою подальшого прогнозування тенденцій переважаючого розвитку [3, с. 27].

Успішне виконання певної діяльності передбачає своєрідне поєднання загальних і спеціальних здібностей: «В природі художнього таланту міститься взаємодія загальних і спеціальних здібностей, які моделюють зміст і форму художніх образів на усіх фазах творчості» [4, с. 15].

Під художньо-творчими здібностями ми розуміємо особистісно-інтегративне утворення, що виражає потребу до створення нового і здатність до пізнання, оцінювання художніх образів та самовираження у мистецькій діяльності.

Шляхом до розвитку художньо-творчих здібностей майбутніх спеціалістів в умовах педагогічного коледжу може стати створення дослідницького середовища на заняттях образотворчого мистецтва, під час педагогічної практики та в позааудиторній роботі.

Дослідницьку діяльність ми визначаємо як інтеграційний компонент особистості, який характеризується єдністю знань цілісної картини світу, вміннями, навичками наукового пізнання, ціннісного ставлення до його результатів і розвиненим інтелектом, що забезпечує її самовизначення й саморозвиток. Одним із прикладів навчання, який дозволяє навчати критичному мисленню, формувати навички дослідницьких і пошукових умінь є проблемне навчання. Основа ідея проблемного навчання полягає в організації викладачем самостійної пошукової діяльності студентів, у процесі якої вони засвоюють нові знання, розвивають загальні здібності, творчу активність та дослідницькі вміння та навички. При цьому процес навчання уподібнюється науковому пошуку і відображається в поняттях: проблема, проблемна ситуація, гіпотеза, засоби вирішення, експеримент, результати пошуку. На кожному із етапів учитель здійснює функцію управління процесом навчання і переведення учня з досягнутого рівня на вищий рівень пізнавальної самостійності, від звичайної активності до формування навичок мислення високого рівня [1, с. 100].

Враховуючи зміну сучасної парадигми освіти та підвищення значення самостійної роботи, лекція залишається однією з основних форм навчальної діяльності студентів. Використання ж дослідницького підходу під час лекції з методики образотворчого мистецтва розширює її функціональні можливості. На заняттях намагаємось передавати наукові знання студентам, за допомогою висунення проблеми, вчимо їх формулювати гіпотезу, перевіряти її під час дискусії, ознайомлювати з дослідницькими методами. При цьому, саме під час лекції, занурюючись у дослідницьке середовище, студент вчиться абстрагувати, моделювати, ідеалізувати та формалізувати об'єкт чи явище, що досліджується, проводити теоретичний аналіз і синтез, робити індуктивні та дедуктивні висновки [7].

Прикладом використання пошуково-дослідницького напрямку діяльності студентів, можуть бути випереджаючі завдання до лекцій: створення презентацій проектів по темам матеріалу що викладається, підготовка повідомлень про видатних художників, скульпторів, архітекторів і дизайнерів,

також про окремо взяті види художньої діяльності, техніки малювання, жанри образотворчого мистецтва.

Дослідницька діяльність студентів проявляється в написанні курсових робіт з предметів: «Методика зображувальної діяльності» та «Образотворче мистецтво з методикою навчання», коли студент має можливість опрацювати різні джерела інформації, перевірити поставлене проблемне запитання на практиці.

Самостійна робота один з видів пошуково-дослідницької діяльності студентів. Під час організації навчальної самостійної роботи ставимо перед студентами цілі, пов'язані з необхідністю засвоєння навчального матеріалу, і пропонуємо їм самостійно, досягнути цих цілей. Залежно від задуму визначаємо час здійснення самостійної роботи в процесі навчальних занять, проводимо інструктаж щодо їх виконання, з'ясовуємо повноту, глибину та обсяг обов'язкового виконання завдань, здійснюємо консультації, співбесіди.

Проводимо індивідуальну роботу зі студентами, що забезпечує реалізацію їх творчих можливостей через індивідуально спрямований розвиток здібностей, науково-дослідну роботу і творчу діяльність.

Підготовка студентів до педагогічної практики передбачає пошукову роботу і збір матеріалу по темі майбутнього уроку. Обов'язковим є створення супроводжувальної презентації до уроків, добірка відео фрагментів, фрагментів мультфільмів, створення поетапних схем, зразків зображень. Найкращі презентації збираються в колекцію для наступного використання.

Основні завдання позааудиторної роботи: сприяти творчій спрямованості особистості, розвитку творчих рис характеру, творчій самосвідомості, розвитку творчих якостей інтелекту, постійному зростанню потенціалу творчої діяльності, формуванню психічних якостей творчої особистості, вихованню у студентів здатності до творчого спілкування, тощо.

Гуртківцями є обдаровані студенти коледжу, які бажають розвивати образотворчі вміння і навички в позааудиторний час. Тематика занять пов'язана з поглибленим вивченням різноманітних технік малювання, а також з загальноколеджними святами і визначними датами. Щорічні виставки художніх робіт студентів є звітом роботи гуртка.

Творчий потенціал і пошукова робота студентства розкривається в малюнках-графіті до Дня захисника вітчизни, у створених і розписаних власноруч Великодніх сувенірах.

В останні роки проведено виставки малюнків за творами Т.Г. Шевченка, В. Сухомлинського, В. Шекспіра, І. Франка. На основі ілюстрацій казок створено аудіо-візуальні інтегровані проекти казки «Покинуте кошеня», «Лисичка і журавель» [8].

Отже, дослідницьке середовище, що створюється на заняттях образотворчого мистецтва, під час педагогічної практики та в позааудиторній роботі є запорукою і шляхом до розвитку художньо-творчих здібностей майбутніх спеціалістів в умовах педагогічного коледжу.

Список використаних джерел:

1. Гершунский Б. С. Компьютеризация в сфере образования: Проблемы и перспективы / Б. С. Гершунский. – М.: Педагогика, 1987. – 264 с.
2. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей. Избранные труды в 2-х т. / Б. М. Теплов. – М.: Педагогика, 1985. – Т. 1 – 329 с.
3. Бодалев А. А. Психология о личности // – Москва, 1988. – 188 с.
4. Дранков В. Л. О природе художественного таланта: автореф. дисс. на соиск.уч.степени докт. психолог. наук: по спец. 19.00.01 / В. Л. Дранков – Л.: ЛГИК, 1973. – 39 с.

5. Бодалев А. А. О направлениях и задачах научной разработки проблемы способностей / А. А. Бодалев // Вопросы психологии – 1984. – № 1. – С. 119-124.

6. Ковалев А. Г. Психология личности / А. Г. Ковалев. – М.: Просвещение, 1965. – 288 с. 6. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Під ред. Л. М. Проколієнко / Г. С. Костюк. – К.: Радянська школа, 1989. – 608 с.

7. Крушельницька О. В. Методологія і організація наукових досліджень студентів: [навч. посібник] // – Київ, 2003. – 193 с.

8. Казка «Покинуте кошеля» В. Сухомлинського руками студентів. [Електронний ресурс]: відеоматеріал / Офіційний сайт КВНЗ Бериславський педагогічний коледж імені В.Ф.Беньковського. – Режим доступу: <http://muzprck.bpc.ks.ua/?p=271> – Назва з екрана. – (Дата перегляду 22.02.2017).

Бровченко Б.А., Сплавский В.И.

курсанти;

Козюра О.П.

преподаватель высшей категории, преподаватель-методист,

Мореходный колледж технического флота

Национального университета «Одесская морская академия»

ПРОБЛЕМА РЕКРЕАЦИОННЫХ РЕСУРСОВ ПРИЧЕРНОМОРЬЯ В ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ

«Из всех морей Понт Евксинский – самое замечательное...»

Актуальность темы. 31 октября 1996 г. когда в г. Стамбуле подписали Стратегический План Действий по восстановлению и охране Черного моря, был провозглашен по инициативе Координаторного Центра Черноморской Экологической Программы. В этот день было собрано и удалено огромное количество пластиков, оставленных отдыхающими, выброшенных волнами и засорявших черноморские пляжи. Мы не случайно выбрали эту тему, будучи патриотами этого края, прекрасно зная его проблемы.

Из 350 км морского побережья Одесской области, 100 километров по которым мы прошли, являются самыми ценными в рекреационном плане, поскольку располагаются между морем и богатыми лечебными и восстановительными для человеческого организма свойствами, лиманами.

К последним относятся Будакский, группа Тузовских лиманов, а также Шаганы и самый большой морской лиман – Сасык. Непродуманное вмешательство человека во второй половине 70-х годов – начале 80-х годов прошлого столетия, направленное на полное опреснение этого природного водоёма, привело к нарушению экологического равновесия в Северо-западном бассейне Чёрного моря. Как результат, здесь практически исчезли такие виды рыб как кефаль, скумбрия, значительно уменьшилась популяция разных видов камбалы (гlossы, калкана), ставриды, а сам Сасык превратился в цветущий гнилью закрытый водоём в результате его отмежевания от моря искусственной дамбой длиной в 14 км. Лиман утратил своё значение как огромное нерестилище указанных видов рыб, потерял свои бальнеологические свойства. Ведь до начала 70-х годов на его берегу в с. Борисовка Татарбунарского района располагался крупнейший в бывшем СССР грязелечебный комплекс. Отмежевание лимана от моря и попытка его опреснения проводилась с целью создания Дунай-Днестровской оросительной

системы с продлением её в Днестровско-Бугско-Днепровскую оросительную систему. Но авторы не учли того фактора, что Сасык кроме прорвы в существующей до дамбы косе, соединялся с Чёрным морем посредством подземных источников в центральной его части.

В результате грубого нарушения технологии промывки лимана и подачи дунайской воды на поля, порядка 30.000 га пахотных земель Татарбунарского и, частично, Саратовского и Белгород-Днестровского районов были выведены на длительное время из активной производственной эксплуатации.

Кроме того, подобные факторы значительно ухудшили способность кос самоочищаться и под верхним, остающимся чистым слоем песка, в нижних слоях кос начала образовываться гниль от варварски-бессистемной эксплуатации этих кос «дикими» и организованными отдыхающими. Бархатные пляжи удерживают в себе все, что принесли человеческие ноги. И очень плохо было бы, если бы мириады мало кому известных мельчайших живых существ, обитающих в порах между песчинками, не ликвидировали эти следы людей, убирая и перерабатывая (минерализуя) органические поступления в песок пляжей. К примеру, выройте ямку в песке: если на глубине 10-15 сантиметров обнаруживается черный слой с запахом сероводорода, значит не справились маленькие «ассенизаторы» с нагрузкой. То ли их мало в этом месте, то ли работа оказалась непосильной, но загорать на таком пляже – нежелательно [1, с. 6].

На косах начали «вырастать» разношерстные, частные, так называемые, базы отдыха, размещение которых происходило и происходит без соответствующих экологических экспертиз и оценок.

В результате отсутствует система канализации и утилизации отходов жизнедеятельности человека, система подачи воды, не налажен вывоз твердых мусорных остатков.

В результате того, что в богатейший своими бальнеологическими свойствами Будаковский лиман была выведена система канализации пгт. Сергеевка, он также начал катастрофически терять свои лечебные свойства.

К сожалению, приходится констатировать, что недалёковидная политика украинского Минздрава привела к тому, что прекратили своё действие также известнейшие в прошлом детский и взрослый бальнеологические санатории.

Отдельно хочется сказать о воздухе в районе рассматриваемых кос. Он обладает особыми целебными свойствами, поскольку сочетают в себе степную и морскую составляющую. Здесь человек постоянно ощущает запах йода, степной полыни, дикой ромашки, чабреца и других трав. Именно такой коктейль специалисты считают наиболее живительным для человеческого организма. Свидетельство тому – санаторий «Приморский», в котором проходят реабилитацию переболевшие туберкулёзом люди из Украины, ближнего и дальнего зарубежья.

Требуют также нашего внимания пространства между косами с характерными крутыми берегами, которыми давно никто целенаправленно не занимался. Укрепляющие их защитные насаждения, варварские вырублены. В результате происходят оползневые процессы, разрушающие эти берега и выносящие в море, засоренную различными микроорганизмами, пестицидами, гербицидами глину.

Поэтому, часто морская вода у берегов тёмно-зеленого (от наносимых водорослей), буроватого, сероватого цвета, а не характерного светло-голубого оттенка.

Всё вышесказанное свидетельствует о том, что Черноморское побережье Одесской области способно стать действительно украинской Меккой туризма и отдыха. Оно требует постоянного внимания к себе, а главное желания и воли системно заниматься решением этих важных проблем.

И у нашего государства есть все возможности. В его распоряжении имеются научно-исследовательский институт биологии южных морей, Одесский экологический университет, ряд других научных и учебных учреждений.

Именно, объединив их усилия, а также финансовые возможности инвесторов и государства, можно и нужно сдвинуть проблему с мёртвой точки, в считанные годы, превратив юго-запад Одесской области в туристический и экономически выгодный для страны край.

Охрана и рациональное использование природно-заповедных территорий – это необходимое, но вовсе недостаточное сегодня условие для их успешного развития. Очень важным становится их использование как природно-рекреационных территорий, основы для развития массового отдыха. Возможности же для этого, как мы видели выше, огромные. Однако они не будут реализованы, если не будет комплексного сочетания мер государственной поддержки с введением рыночных механизмов в сфере рекреационного обслуживания. Только такое сочетание позволит резко повысить качество рекреационного обслуживания, увеличить социальный эффект от функционирования всего курортно-рекреационного хозяйства.

Список использованных источников:

1. Зайцев Ю. «Твой друг Море» изд. «Маяк» 1985, с. 6.
2. Зайцев Ю. «Это удивительное море» изд. «Маяк» 1978, с. 3.
3. Симоненко В.К. «Вища школа» 1996, с. 197.

Вінтюк Ю.В.

*кандидат психологічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»*

СТВОРЕННЯ І АПРОБАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «ПСИХОЛОГІЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ ОСОБИСТОСТІ»

Необхідність діяльності у сучасних умовах ринкової економіки вимагає зміни підходів до процесу підготовки фахівців різного профілю, у всіх сферах діяльності, зокрема, практичних психологів. У наявній ситуації професійному психологу потрібно не лише мати належний рівень фахової компетентності, а також знайти відповідну сферу для прикладання своїх знань і вмінь. Наша країна, яка постала перед викликами світової спільноти і її економічної системи, вимагає інтенсифікації процесів суспільного розвитку, що зумовлює необхідність впровадження професії психолога у найрізноманітніші сфери діяльності. А головною умовою адаптації до наявних реалій є формування високої конкурентоспроможності, як всіх галузей господарства, так і окремих фахівців, різного профілю. Звідси слідує потреба так організувати процес підготовки психологів у вітчизняних ВНЗ, щоб майбутні фахівці були здатними до діяльності в умовах конкуренції на ринку праці.

Мета роботи: з'ясувати наявні можливості підвищення конкурентоспроможності майбутніх фахових психологів у процесі їхнього навчання у

ВНЗ, виробити і реалізувати раціональний підхід для створення відповідного навчального курсу, розробити і апробувати його.

Передусім необхідно відзначити, що підвищення конкурентоспроможності майбутніх фахових психологів здійснюється в процесі навчання у ВНЗ, оскільки в ході нього відбувається розвиток їхньої професійної компетентності. Але, оскільки результати зачасту далекі від бажаних, для оптимізації цього процесу видається доречним розробка і впровадження навчального курсу, який мав би зробити хід формування конкурентоспроможності майбутніх фахових психологів усвідомленішим і цілеспрямованішим.

Початково планувалося скласти психологічний портрет особистості конкурентоспроможного фахівця шляхом з'ясування ряду психологічних особливостей, для чого передбачалося послідовно висвітлити такі аспекти проблеми: мотиваційний, інтелектуальний, когнітивний, комунікативний, афективний, особистісний, діяльнісний та ін. Проте, як з'ясувалося, з окремих складових практично не можливо скласти цілісний психологічний портрет конкурентоспроможної особистості, ні зрозуміти хід її формування тощо. Звідси постала необхідність розглядати не окремі компоненти, а процес становлення і функціонування конкурентоспроможної особистості в її цілісності. Для пошуку шляхів вирішення поставленого завдання було здійснено огляд наукових публікацій за темою дослідження.

Сучасні дослідники приділяють чимало уваги вивченню феномену конкурентоспроможності особистості (див., напр.: [1-3] та ін.). Теоретичні основи конкурентоспроможності, з позицій сучасних наукових поглядів, детально і різнобічно розглянуто в працях: А. В. Алексеевої, Н. В. Ортікової, С. А. Подосіннікової, С. І. Савчук та ін. Висвітленню головних аспектів конкурентоспроможної особистості теж присвячено низку праць. Так, Л. В. Галаган при формуванні конкурентоспроможності фахівця вважає за необхідне враховувати економічний аспект проблеми. Чимало публікацій на дану тему присвячено педагогічному аспекту; зокрема, розвиток конкурентоспроможності особистості в системі освіти розглянуто в працях С. Н. Бегідової, М. Є. Бушуєвої, Т. А. Данилової, Н. В. Корнейченко, С. Д. Резніка та ін.

Н. М. Черновол звертає увагу на необхідність врахування валеологічного аспекту проблеми конкурентоспроможності особистості; на профорієнтаційний аспект проблеми звертає увагу В. І. Шаповалов; інші автори відзначають важливість врахування акмеологічного аспекту: І. Н. Васильєв, Н. В. Кузьміна та ін. Ряд авторів вказує на важливість побудови раціональних стратегій забезпечення життєвого і професійного успіху; інформацію про це викладено у публікаціях Т. В. Гурої, С. Р. Кові, Д. Колінза, О. Г. Романовського та ін. Можливості розвитку конкурентоспроможності особистості висвітлено в публікаціях В. І. Андреева, М. Аткинсона, Т. Голві, Л. М. Мітіної, С. Д. Резніка, С. М. Романової та ін. Розгляд думок названих авторів та їхній аналіз не наводиться, оскільки здійснити навіть конспективний їх виклад не дозволяє обсяг даної публікації, проте вони враховані при формуванні підходу до вирішення проблеми.

З'ясування думок фахівців з приводу проблеми, що розглядається, дозволило встановити, що основою конкурентоспроможної особистості є не стільки її конкретні психологічні особливості, а передусім певні стратегії, які вона реалізує у процесі життєдіяльності. Ця обставина дозволила сформулювати раціональний підхід, який було реалізовано при укладанні навчального курсу

«Психологія конкурентоспроможної особистості», до якого увійшли наступні розділи та теми.

I. Вступ до курсу. Тема 1. Поняття і сутність конкурентоспроможності особистості.

II. Формування конкурентоспроможності особистості в процесі виховання і навчання.

Тема 2. Формування основ майбутньої конкурентоспроможності особистості в процесі дошкільного виховання.

Тема 3. Формування конкурентоспроможності особистості в системі загальної середньої освіти.

Тема 4. Адекватний вибір майбутньої професії як стратегія забезпечення життєвого успіху і конкурентоспроможності особистості.

Тема 5. Формування конкурентоспроможності особистості в системі вищої освіти.

III. Головні аспекти і підходи до формування конкурентоспроможності особистості.

Тема 6. Економічний аспект конкурентоспроможності.

Тема 7. Валеологічний аспект конкурентоспроможності.

Тема 8. Акмеологічний підхід до формування конкурентоспроможності особистості.

Тема 9. Поведінковий аспект конкурентоспроможності.

IV. Стратегії досягнення життєвого і професійного успіху як шлях забезпечення конкурентоспроможності особистості.

Тема 10. Стратегія успіху Ф. Скіннера: особливості та специфіка реалізації.

Тема 11. Стратегія успіху за А. Маслоу: особливості побудови та реалізації.

Тема 12. Стратегії успіху за С. Кові: теоретичні основи та особливості побудови.

V. Вимоги ринку праці до фахівця в сучасних умовах та забезпечення його конкурентоспроможності.

Тема 13. Особливості працевлаштування професійного психолога у ринкових умовах.

Тема 14. Побудова індивідуальної стратегії забезпечення життєвого і професійного успіху та особливості її реалізації.

VI. Технології підвищення конкурентоспроможності особистості в процесі самовдосконалення.

Тема 15. Психологічні засади розвитку конкурентоспроможності особистості.

Тема 16. Коучинг як інтерактивна технологія розвитку потенціалу особистості.

Апробація розробленого спецкурсу була здійснена протягом осіннього семестру біжучого навчального року, протягом якого спецкурс «Психологія конкурентоспроможної особистості» викладався магістрам спеціальності «Психологія», що дає підстави констатувати наступне. Спецкурс викликав інтерес у майбутніх фахових психологів, більшість із них виявили бажання не лише освоїти набуті знання, але й використати їх для підвищення власної конкурентоспроможності шляхом активізації особистісного розвитку. Вони не лише активно долучалися до обговорення винесених на розгляд питань з запропонованих тем, але й самі займалися пошуком додаткового матеріалу, який використовували для виступів під час практичних занять тощо.

Найактивніші навіть робили конструктивні пропозиції щодо включення у спецкурс нових тем, розгляду запропонованих питань під іншим ракурсом, а також пропонували внести певні зміни у процес викладання та ін.

Проведене дослідження дає підстави зробити наступні висновки:

Здійснене вивчення проблеми, яка перебуває у центрі розгляду, дозволило констатувати, що сучасний стан розвитку психологічної науки і практики дозволяє сформувати і реалізувати раціональний підхід до її вирішення. Сформований у результаті проведеного дослідження підхід можна реалізувати за допомогою складання і викладання майбутнім фаховим психологам навчального спецкурсу «Психологія конкурентоспроможної особистості». Апробація розробленого і впровадженого спецкурсу дозволяє стверджувати, що внаслідок його викладання відбувається активізація і оптимізація процесу формування конкурентоспроможності особистості студентів, оскільки дозволяє зробити його усвідомленішим і цілеспрямованішим, викликає у них зацікавленість і бажання скористатися набутими знаннями та вміннями.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко Т. В. Вимоги до конкурентоспроможного спеціаліста / Т. В. Андрущенко // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2007. – № 5. – С. 43-47.
2. Глубока І. Асертивна поведінка як одна з основних складових конкурентоздатності й успішної професійної кар'єри учнівської молоді / І. Глубока // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2012. – № 1. – С. 172-178.
3. Митина Л. М. Психология развития конкурентоспособной личности / Л. М. Митина. – М., Воронеж: МСПИ, МОДЭК, 2003. – 400 с.

Гора Н.В.

аспірант,

*Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ТОВАРОЗНАВЦІВ

Входження України в глобалізований економічний простір на даний час вимагає від вищих навчальних закладів під час підготовки майбутніх фахівців з товарознавства впровадження та розвиток принципів, закономірностей, а також тенденцій вищої освіти економічного спрямування в нашій державі. Характерною підготовкою успішних та конкурентоспроможних фахівців з товарознавства в Україні потребує відповідного змістового наповнення, оновлення наукових підходів до сучасних вимог, повноцінну розробку та впровадження яких є можливим, на нашу думку, лише при детальному аналізі досягнень та розвитку тенденцій економічної науки загалом і економічної освіти зокрема [9].

Підготовка людини до професійної діяльності завжди була соціально-педагогічним завданням, від вирішення якого залежить економічний й культурно-технічний розвиток суспільства. Крім того, професія впливає на тип мислення, духовні якості та поведінку людини.

Для визначення основних проблем сучасності щодо забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців з товарознавства спочатку з'ясуємо думки науковців та дослідників щодо визначень понять «професійна підготовка» та «якість професійної підготовки».

Зазначимо, що спираючись на науковий доробок О. Павленко, щодо питань професійної підготовки фахівців, яку можна характеризувати, як процес оволодіння сукупністю «спеціальних знань, умінь і навичок, які дозволяють виконувати роботу у певній сфері діяльності» [6].

Ну думку науковців Л. Подоляка та В. Юрченко, які виокремлюють певні особливості ознак навчально-професійної діяльності, котра характеризується впровадженням професійної підготовки у вищій школі. З їхньої точки зору вона розпочинає свій вплив під час формування професійних знань, умінь і навичок в процесі вивчення дисциплін, окрім того повинна надавати наукові теоретичних та практично-методичні знання студентам; має носити проблемний та професіоналізований характер; враховувати вікові та індивідуальні особливості студентів; повинна максимально зближувати самостійну роботу студентів з науково-дослідною роботою викладачів, забезпечуючи єдність навчальної та наукової роботи студентів [8].

Поняття «професійна підготовка» науковцями трактується як:

– цілеспрямований процес навчання реальних і потенційних працівників з метою набуття навичок професійних знань та вмінь, котрі необхідні в подальшому житті для виконання певних видів робіт (І.М. Грищенко) [2];

– сукупність конкретних предметних знань, умінь і навичок, які надають можливість виконувати роботу в певній сфері діяльності, та є загальною передумовою оволодіння способами вирішення виробничих проблем (Н. Волкова) [1, с. 115]

– розвиток важливих для професійної діяльності здібностей майбутнього фахівця, виховання потреб і мотивів, пов'язаних з професією, формування професійних знань, умінь та навичок (Т.Д. Якимович) [10];

Основні вимоги до підготовки майбутніх товарознавців у сучасних умовах зумовлюються загальними економічними та суспільними потребами держави.

Деякі науковці все частіше звертають свою увагу на те, що «...в останні роки сфера товарознавства розширилася і стала включати послуги і їх матеріальний результат...» [5].

Тому вони пропонують сучасні напрямки професійної підготовки фахівців з товарознавства:

– формування компетенцій та здобуття компетентностей у прогнозуванні перспективних товарів;

– розробці властивостей товарів з урахуванням подальших потреб;

– забезпечення та розвиток властивостей товару на всіх етапах його товаропросування.

Тому вимоги, зміст та процес до підготовки майбутніх товарознавців мають бути зорієнтовані на сучасний ринок праці, а також носити випереджаючий характер порівняно з усталеною теорією і практикою.

Отже, забезпечення реалізації випереджаючої стратегії розвитку компетенцій майбутніх фахівців з товарознавства та здобуття їх конкурентноспроможних знань, умінь і навичок лежить в основі роботи педагогічного колективу вищого навчального закладу [3].

Істотною ознакою кваліфікації майбутнього фахівця є її рівень, зумовлений такими критеріями, як:

– рівень засвоєння знань, умінь і навичок;

- рівень професійної компетентності та мета професійних якостей;
- здатність раціонально організувати й планувати свою роботу;
- здатність самостійно діяти в нестандартних ситуаціях (швидко адаптуватися до змін технології, організації та умов праці).

Відповідно, здобуття кваліфікації здійснюється в процесі професійної підготовки і професійної освіти – науково обґрунтованого процесу та результату освоєння певного виду професійної діяльності [4].

Вагомим фактором у підготовці майбутніх кваліфікованих, компетентних фахівців відіграє якість освіти. Згідно із Законом України «Про вищу освіту» визначено, що «якість вищої освіти – це сукупність якостей особистості з вищою освітою, що відображає її професійну компетентність, цілісну орієнтацію, соціальну спрямованість і зумовлює здатність задовольняти як особисті духовні і матеріальні потреби, так і потреби суспільства» [6].

Отже, основними умовами професійної підготовки майбутніх товарознавців можна назвати забезпечення необхідного рівня професійної компетентності, якостей та засвоєних знань під час навчання.

Список використаних джерел:

1. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. / Н. П. Волкова. – 2-ге вид, доп. – К.: Видавництво «Академвидав», 2007. – 615 с.
2. Грищенко І. М. Освіта та професійна підготовка фахівців у світлі євроінтеграційних процесів – статтю підготовлено на основі доповіді на Міжнародному науковому семінарі «Інформатика та економіка –2010» (21–27 лютого 2010 р., м. Хургада, Єгипет) – 2010. – С. 59.
3. Іноземцев В. А. Роль педагогічного колективу ВНЗ у формуванні професійних компетенцій майбутнього товарознавця / В. А. Іноземцев, С. Е. Мороз // Конференція ЕМС 2015: Тезиси по основным тематическим направлениям конференции: Секция 6. Формирование профессиональных компетентностей при подготовке товароведов-экспертов. – <http://konfemc.ukrainianforum.net/t129-topic> – 2015 – Назва з екрану (29/03/2017).
4. Максимчук Л. В. Підготовка майбутніх економістів-міжнародників у форматі теоретичного аналізу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/3616/1/ПІДГОТОВКА%20МАЙБУТНІХ%20ЕКОНОМІСТІВ-МІЖНАРОДНИКІВ%20У%20ФОРМАТІ%20ТЕОРЕТИЧНОГО%20АНАЛІЗУ.pdf>
5. Муратов В. С. Предмет, объекты и субъекты товароведной деятельности / В. С. Муратов // Современные наукоемкие технологии. – 2007. – № 7. – С. 37.
6. Офіційний сайт Верховної Ради України Закон України «Про вищу освіту» від 1.07.2014 р. № 1556-VII – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/1556-18> – (Дата звернення 25.03.2017) – Назва з екрану.
7. Павленко О. О. Формування комунікативної компетенції фахівців митної служби в системі неперервної освіти [Електронний ресурс]: дис. докт. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Олена Олександрівна Павленко. – Дніпропетровськ, 2010. – 539 с. – Режим доступу – <http://lib.iitta.gov.ua/106803/5/dis.pdf>
8. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи: навч. посіб. [Електронний ресурс] / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко. – К.: ТОВ «Філ-студія», 2006. – 320 с. – Режим доступу: <http://www.psych.kiev.ua>
9. Хоружий К. С. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук [Електронний ресурс] – Методика застосування інформаційної системи управління якістю освіти майбутніх економістів – Хоружий Костянтин Сергійович – 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті – Київ – 2015 – 260 – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/10862/1/Дисертація_Хоружий%20К.С%20.pdf
10. Якимович Т. Д. Основи дидактики професійно-практичної підготовки: навчально-методичний посібник / Якимович Т. Д. – Львів, 2013. – С. 138. – С. 8.

Горбенко Д.О., Крамаренко В.О.
студенти;

Александрова І.О.
*викладач-методист, викладач вищої категорії,
Білгород-Дністровський морський рибпромисловий технікум*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ У МІСТІ БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКИЙ

Актуальність питання. На сучасному етапі значного підвищення активності громадських рухів у всіх сферах культурного і соціального середовища в Україні, роль молоді в реальному житті міста Білгорода-Дністровського не може бути поза увагою студентських колективів, які виявляють інтерес до науково-дослідницької діяльності. Автори статті досліджують питання поліпшення міського середовища через оптимізацію інфраструктури міста, підвищення його екологічності, створення проекту за принципами «розумне місто».

Проблема питання сформована історично-архітектурною специфікою міста Білгорода-Дністровського. Автори статті ставлять за мету дослідження питання, щодо можливості втілення в умовах стародавньої історичної спадщини досягнень, які відповідають принципам будови екологічних «розумних міст. Завдання даної статті обґрунтувати гіпотезу можливості збереження архітектурних особливостей стародавнього міста і водночас спрогнозувати засади підвищення його екологічності і створення умов для розвитку потужного туристичного напрямку міста, як бюджетоутворюючій галузі. Автори статті використовують аналітичні та емпіричні методи досліджень.

Змістовна частина статті має: аналіз літератури та ґрунтовність наукових досліджень в галузі оптимізації соціально – культурного простору в містах різного типу; оцінку особливостей містоутворюючих елементів Білгорода-Дністровського та їх призначення; висновки щодо гіпотези можливої екологічної оптимізації стародавнього міста на прикладі Білгорода-Дністровського.

Сучасна тенденція зростання ролі міст призвела до започаткування нового прикладного напрямку екології – урбоекології, як області знань не тільки про умови життєдіяльності великих і малих міст, їх еколого-економічних особливостей, а й на стійкі закономірні процеси міського способу поселень. У давнину міста були оточені кріпосною стіною, яка відмежовувала їх від прилеглого до них простору і була захистом від агресивних сусідів. Наше місто є живим прикладом стародавніх принципів будови міст (рис. 1).

Сучасне місто – це великий населений пункт, жителі якого зайняті в галузях промисловості, послуг, управління, науки, культури й відповідає основним принципам структурованості міських поселень (рис. 2). Характерними ознаками міста є: переважання забудованої території над незабудованою, штучного покриття над природним; наявність, а часто і переважна більшість багатоповерхових будівель; розвинута система громадського транспорту; розвинута торгова мережа; високий рівень забруднення природного середовища; наявність специфічних «хвороб урбанізації»; наявність рекреаційних зон; наявність закладів освіти та охорони здоров'я; культові споруди; наявність періодичних видань; наявність приміської зони [1, с. 2].

Рис. 1. Макет фортеці – міста Білгорода Дністровського

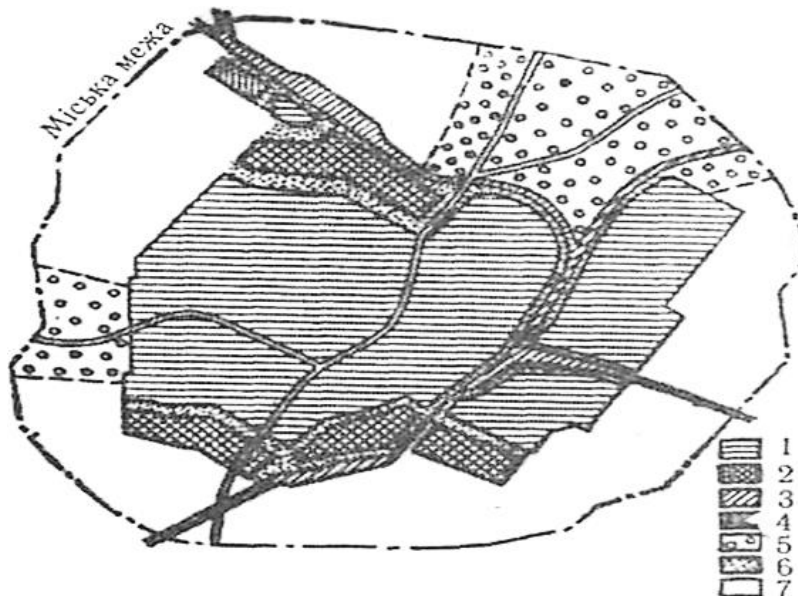

Рис. 2. Міська структура. 1 – сільбицна; 2 – промислова; 3 – транспортна; 4 – складська; 5 – лісопаркова; 6 – захисні зони; 7 – резервні землі

Концепція «розумного міста» формувалася у 90-х роках минулого століття, як актуальна трансформація теорії регіонального зростання та розвитку, що відповідала викликам обмеження природними ресурсами, необхідністю їх економії, підвищення ефективності їх використання та збільшення екологічного навантаження у містах. На теперішній час розроблені і навіть реалізовані за принципом «розумного міста» такі проекти, як Сонгдо (Південна Корея), Масдар (ОАЕ), ПланІТ Веллей (Португалія), які створювалися без історичного досвіду і культурного простору. Концепція їх забудови за принципом «зверху», коли величезні корпорації оціфровують міське середовище [2, с. 7]. Зараз концепт «розумного міста» змінюється. В статті Caragliu A. «Smart cities in Europe» [4, с. 2] автор виділяє наступні риси «розумного міста»: використання інфраструктурної мережі, соціальної і культурної функції міста; підвищення інвестиційної привабливості; залучення smart-карт; новітні технології міських комунікацій, транспорту, зв'язку; сталий розвиток та екологічна стійкість. Сьогодні урбаністи приділяють все більше уваги до перетворення історично-сформованих поселень, де стає

доцільним створення в них комфортних та ефективних просторів екологічної безпеки та ефективного використання територій за принципом «знизу» [3, с. 3]. Серед «розумних міст» сьогодення-це, Торонто, Нью-Йорк, Токіо, Берлін, Копенгаген та ін.

Розглянувши відомі методики визначення забруднення від рухомих джерел, автори визначили райони найбільшого забруднення повітря в місті, через особливості забудови сельбищної території. Їм виявилися житлові райони «Победа», «Тіра», ділянка вул. Портова (від елеватора до порту), вул. Сонячна та Ізмаїльська. Саме тут відбувається найбільше навантаження у будні дні, через надання послуг міського транспорту автотранспортними підприємствами у складі яких налічується від 180-200 одиниць, враховуючи автобуси міського та міжміського сполучення. Тими самими маршрутами за день проїжджає до 1000 автомобілів, переважна більшість яких працює на бензині. З відомих нам джерел [5, с. 32]. на середній швидкості бензиновий двигун за 100 км пробігу викидає в атмосферу 0,05% вуглеводнів (від загального викиду), а на малому ходу – 0,98%, оксиду вуглецю відповідно 5.1% й 13.8%. Виходячи з припущення, що пробіг кожного авто складає в середньому 15 тис км, на рік отримуємо показники зменшення кисню на 4350 кг й підвищення оксиду вуглецю до 3250 кг, 93 кг вуглеводню й 7кг оксидів азоту. В цілому по місту це забруднення може скласти величини на порядок більші, а їх дія на здоров'я і небезпека щодо виникнення різноманітних широко відомих хвороб всіх систем організму вже добре відома. Це явище називається «грусть нових городів» [6, с. 36]. Альтернативою може стати перехід на електротранспорт (тролейбус, трамвай), як більш екологічний. Враховуючи особливості міста Білгорода-Дністровського, де переважна кількість доріг є вузькими, що є перепорою для переходу на двосторонній рух електротролейбусів, автори пропанують розробити односторонню кільцеву мережу троллейбусів (рис. 3).

Спираючись на досвід створення «розумних міст» із збереженням історично-культурного середовища ми вважаємо доцільним: 1) створення санітарно-захисних зон вздовж залізничних колій; 2) винесення сміттєзвалищ за межі 50км зони; 3) організацію сортування відходів та їх утилізацію; 4) повернення в історичній частині міста гужового транспорту, як туристичне привабливого компоненту; 5) побудову велодоріжок та розвиток велосипедного транспорту; 6) контроль якості атмосферного повітря автоматизованими системами контролю забруднення повітря (АСКЗП).

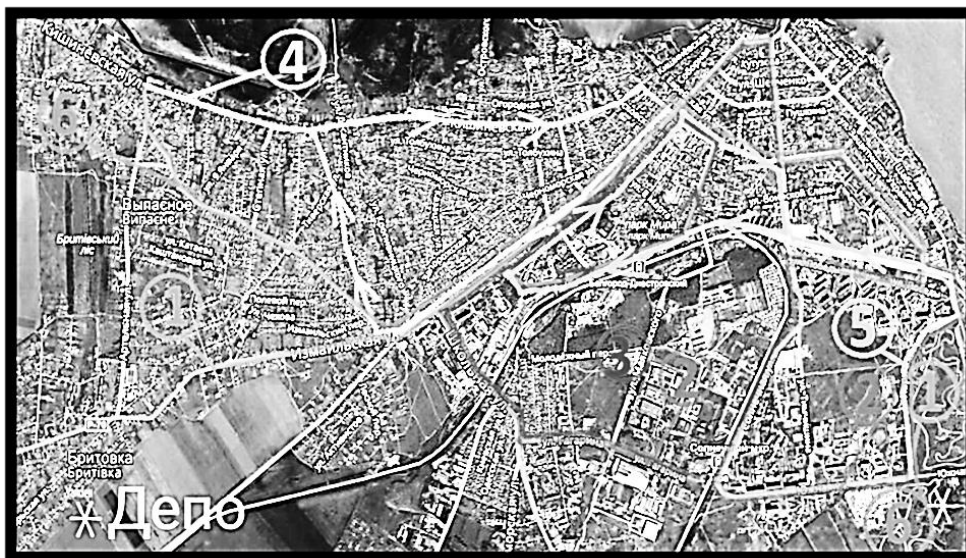

Рис. 3. Схема функціонування троллейбусних маршрутів (гіпотеза)

Таким чином, сьогодні зростання кількості міст і міського населення зумовила ряд екологічних проблем. Основною проблемою є забруднення міського середовища, яке в Білгороді-Дністровському зумовлене інтенсивністю транспортних потоків та проблемами утилізації відходів. Для вирішення цих проблем потрібні висококваліфіковані спеціалісти-урбоекологи, виховання і освіта яких повинна здійснюватися із врахуванням нових підходів до урбоекологічних проблем сучасності. Автори вважають доцільним подальше дослідження, щодо оптимізації міського простору у Білгороді-Дністровському.

Список використаних джерел:

1. Білявський Г.А., Стольберг Ф.В., Ладиженський В.Н., та ін. Екологія міста, підручник для ВУЗов // К.: «Лібра» – 2000.
2. Екологія міста, під ред. Стольберга: Підручник. – К.: Лібра, 2004. – 464 с.
3. Мізрахі М.В. «Розумне місто»: Еволюція концепту. Ініціативи міських сообществ розвитку міста / М.В. Мізрахі // Записки Таврійського нац. університету імені В.І. Вернадського. – 2013. – Т. 24(65). – № 3. – С. 216-219.
4. Caragliu A. Smart cities in Europe [Электронный ресурс] / Caragliu A., Vo С., Nijkamp P. [Serie].
5. Берджесс Э. Рост города: введение в исследовательский проект / Эрнст Берджесс // Личность. Культура. Общество. – М., 2002 – С. 168-181 (Т. 4, № 1-2).
6. Реймерс Н.Ф., Роздин И.А., Лестровой А.П. Отходы как источники энергии. – М.: О-во «Знание» РСФСР, 1986. – 47 с.

Гуліна М.С.

здобувач,

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ УМІНЬ З ДІЛОВОГО ЕТИКЕТУ ЯК ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ МАГІСТРІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Сучасна система освіти, в умовах стрімкого розвитку науки й техніки, повинна ґрунтуватися на формуванні не тільки фахівців, які володіють сукупністю професійних знань, умінь та навичок, а й особистостей з високим рівнем моральних, етичних, ділових якостей і навичками ділового етикету.

На сьогодні системою вищої технічної освіти приділяється недостатньо уваги вивченню професійної та ділової етики. Тож вважаємо за доцільне вивчення магістрантами технічних ВНЗ дисциплін психолого-педагогічного циклу, програмами яких передбачено вивчення й основ ділової етики.

Серед вітчизняних науковців, що займалися дослідженням проблем формування основ ділового етикету, ми можемо відзначити І.О. Агалець, Я.В. Стрельчук, а серед російських – Н.О. Лук'янову; дослідженням проблем формування ділових комунікативних умінь – В.О. Михайлюка, О.Л. Канюка, Т.П. Рукас, В.І. Свистун, В.П. Сукачової, В.В. Ягупова.

З метою формування ділового етикету слід коректно трактувати сутність поняття «діловий етикет», що дозволить оптимізувати цей процес. *Діловий етикет* – правила доцільної поведінки партнерів у спільній справі, що забезпечує повагу людської особистості й дотримання взаємних моральних, правових, та етичних зобов'язань [1, с. 101]. Максимально коректно

тракувати сутність поняття «діловий етикет», з метою формування його основ в магістрів технічних спеціальностей, дозволить аналіз компонентів ділового етикету.

Спираючись на визначення вчених щодо компонентів ділового етикету [6, с. 59], [7, с. 67], вважаємо доцільним визначити компоненти ділового етикету магістрів технічних спеціальностей, з урахуванням особливостей їх професійної підготовки та представивши їх наступним чином.

Когнітивний компонент – передбачає знання особливостей реалізації комунікативної сторони спілкування; інформаційну владу та пошук виходу з ситуації, що виникає [1, с. 37]. Вважаємо, що він складається з таких чинників як: *а) комунікативний; б) інформаційно-орієнтовний.*

Гносеологічний компонент. Предметом гносеології виступає специфіка наукового знання та ін. [2, с. 236]. Тому їх складають такі чинники: *а) обізнаності; б) самопізнання та саморозвитку.*

Емоційний компонент. Емоції – це суб'єктивні реакції людини на зовнішні та внутрішні впливи [5, с. 5]. Тому емоційний компонент складають такі чинники: *а) настрою; б) відношення до ситуації.*

Ціннісно-смысловий компонент – ґрунтується на ціннісних орієнтирах людини, усвідомленні своєї ролі і призначення, умінні вибирати цільові та смислові установки для своїх дій і вчинків [2, с. 3]. Представлений компонент включає наступні чинники: *а) духовного розвитку; б) мотивації; в) самоорганізації.*

Іміджевий компонент – це уявлення, яке людина створює сама про себе, зовнішнє відображення її особистості, ділових і людських якостей [3, с. 8]. Цей компонент включає наступні чинники: *а) першого враження; б) зовнішнього вигляду; в) вихованості; г) партнерських взаємовідносин; д) ділової поведінки.*

Представимо вищесказане у вигляді схеми (рис. 1). Запропонована схема дозволяє наочно побачити, що наявність у магістра технічних спеціальностей саме ділових умінь та ділових якостей є підґрунтям для формування його професійної етики.

Забезпечити магістрів технічних спеціальностей уміннями з ділового етикету на основі ділових умінь та ділових якостей можливо за рахунок використання в навчальному процесі комплексного психолого-педагогічного впливу, який би одночасно сприяв виявленню наявних ділових якостей, удосконаленню внутрішніх ділових якостей і швидкому оволодінню необхідними діловими вміннями.

Проаналізувавши існуючі програми дисциплін психологічного та педагогічного циклу в Харківському національному автомобільно-дорожньому університеті ми дійшли висновку, що на формування ділових умінь магістрів технічних спеціальностей відведено дуже мало навчального часу. З огляду на це, вважаємо за доцільне збільшити обсяг предметів і кількість навчального часу, відведеного на формування ділового етикету магістрів технічних спеціальностей за рахунок доповнення навчальних програм психолого-педагогічного циклу та оптимізації змісту таких дисциплін як «Педагогіка вищої школи» та «Психологія вищої школи». Відпрацювання ж навичок ділового етикету найбільш доцільно здійснювати під час проведення педагогічного стажування.

Вивчення студентами компонентів ділового етикету в курсі основ педагогіки та психології вищої освіти дозволить магістрам технічних спеціальностей пізнати та зрозуміти основу побудови ефективних ділових

відносин. Основне ж завдання педагогічного стажування полягатиме у формуванні у студентів практичних навичок з професійного ділового спілкування, а також методології викладання у вищій школі для подальшого застосування в професійній діяльності в обраній галузі науки й техніки.

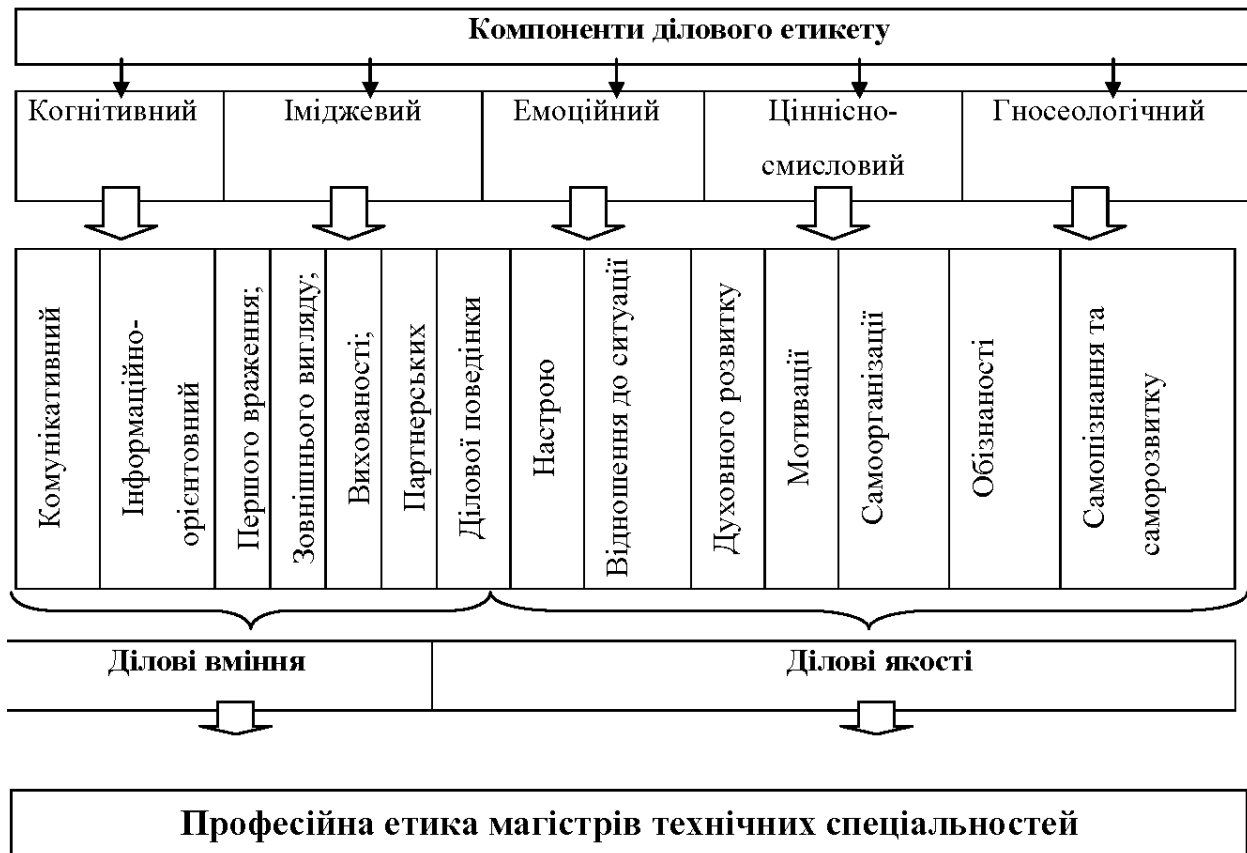

Рис. 1. Компоненти ділового етикету

Джерело: розроблено автором

Оснoву професійної етики магістрів технічних спеціальностей складають їх уміння з ділового етикету. Проведене дослідження компонентів ділового етикету дозволяє зробити висновок, що професійна етика магістра технічних спеціальностей будується на основі ділових якостей особистості (ціннісно-сміслові, гносеологічні та емоційні) та ділових умінь, що їх набувають майбутні магістри у процесі навчання (когнітивні та іміджеві). Сформува ти необхідні уміння ділового етикету в магістрів технічних спеціальностей можливо на основі вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу.

Список використаних джерел:

1. Горбатов А.В. Деловая этика: учебное пособие / А.В. Горбатов, О.В. Елескина. – Кемерово: Кузбассвузиздат, 2007. – 142 с.
2. Ключева Н.В. Педагогическая психология: Учеб. для студ. вузов / Н.В. Ключева. – М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005. – 400 с.
3. Кузин Ф.А. Современный имидж делового человека бизнесмена, политика / Ф.А. Кузин – М.: Ось-89, 2002. – 512 с.
4. Михайлюк В.О. Формування культури ділового мовлення студентів аграрного вузу: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02 «Теорія та методика навчання» / В.О. Михайлюк. – К., 1999. – 28 с.
5. Рубинштейн С.Л. Эмоции. Психология эмоций / С.Л. Рубинштейн. – М.: МГУ, 1984. – С. 152-161.
6. Уткин Э.А. Этика бизнеса: Учеб. для вузов / Э.А. Уткин – М.: ТЕИС, 2003. – 271 с.

7. Ягер Дж. Деловой протокол: стратегия личностного успеха: [пер. с англ.] / Джен Ягер. – М.: Альпина бизнес букс: Деловая культура, 2004. – 343 с.

Єршов Б.В.

студент;

Смогла Н.В.

*викладач, спеціаліст вищої категорії,
Білгород-Дністровський морський рибпромисловий технікум»*

РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК НЕОБХІДНОЇ УМОВИ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

Серед проблем політичного, економічного, соціального характеру, якими характеризується розвиток людства на початку третього тисячоліття, особливо гострою є екологічна. Стихійна діяльність людини як основна природоперетворююча сила призвела до екологічної кризи.

Технократична парадигма мислення, що була характерною для ХХ століття, вбачала вихід з цієї ситуації у контролі за промисловими технологіями, прийнятті природоохоронних законів, створенні екологічно чистих підприємств та інших корективах технічного прогресу. З цих позицій здійснювалося виховання бережливого ставлення до природи у кожного громадянина України, освоєння підростаючим поколінням екологічної культури, гармонії співжиття людини з живою природою.

Особливості екологічної кризи в сучасних умовах відрізняються від передумов її виникнення в минулому. Якщо раніше екологічні кризи носили локальний характер, то зараз виникла загроза глобальної кризи, яка вже реалізується внаслідок необміркованого природокористування, необмеженого росту населення планети, неусвідомлення результатів і темпів наближення екологічної катастрофи за умов продовження руйнування людиною біосфери і відсутності змін у формуванні екологічної свідомості кожної особистості.

На думку академіка М. Моїсеєва, здатність правильно використовувати і регулювати міць сучасного суспільства, виконуючи вимоги екологічного імперативу, й визначає рівень його екологічної культури, суть екологічного мислення [3, с. 232].

Актуальність проблеми полягає в тому, що формування екологічного мислення є необхідною умовою усвідомлення залежності життєдіяльності людини від загальних законів природи, формування екоцентричного світосприйняття особистості ХХІ століття. Різноманітні підходи до пізнання навколишнього світу переконують, що трансформація України в екологічно «чисту» державу можлива лише за рахунок ставки на знання, досвід, традиції і інновації. Для цього необхідно розвивати у особистості екологічне мислення.

Екологічне мислення – це рівень знань, культури, виховання, за якого кожна людина в своїй професійній і непрофесійній діяльності наслідує мету створення і організації найкращих умов психоемоційного, природного і суспільного середовища для подальшого розвитку людини, збереження і розвитку її здоров'я [1, с. 191]. Воно постає процесуальним аспектом екологічної свідомості, невід'ємною частиною екологічної культури особистості, інтелектуальним базисом її формування і розвитку.

Дослідження вчених вказують, що екологічне мислення як особлива категорія, відображає навколишню дійсність через призму взаємовідношення двох найважливіших її складників: світу людини і світу природи.

У процесі екологічного мислення людина виходить за межі чуттєвого пізнання і починає осягати такі властивості предметів і явищ навколишнього світу, які безпосередньо не дані у чуттєвому відображенні, тобто мислення розпочинається там, де чуттєве відображення є недостатнім.

І. Кондратьєв розглядає мислення як єдність закономірностей розвитку природи, суспільної діяльності людини як суб'єкта практичної і пізнавальної діяльності [2, с. 21]. Мислення трактується в контексті багаторівневого теоретичного осягнення світу в тісному переплетенні з практично-духовним його освоєнням, з формами суспільної самосвідомості людини.

Екологічне мислення дозволяє сконцентрувати знання, які передбачають усвідомлення та відображення екологічної ситуації на основі проникнення в суть взаємозв'язків суспільства з природою і створення передумов для формування поглядів, що передбачають пріоритет екологічних цінностей.

Необхідними компонентами сформованого екологічного мислення є:

розвинене логічне мислення як необхідний інструмент осмислення інформації, встановлення закономірностей і взаємозв'язків в системі «людина-природа», «людина-навколишнє середовище», сутності внутрішніх процесів і необхідних умов збереження людини як виду, особистості, її інтелекту;

розвинене образне мислення, пов'язане з естетичним сприйняттям середовища, з процесом переходу отриманої інформації в особистісно-значуще знання, асоційоване з власним досвідом людини, образами її уяви і пам'яті;

– творче мислення, що відрізняється оригінальністю, нестандартним підходом до розв'язання проблем як екологічних, так і екопсихологічних (в освіті, вихованні, формуванні екологічної культури особистості).

Екологічне мислення вимагає дослідження сукупності взаємозв'язків, взаємовпливів абіотичних і антропогенних чинників з урахуванням людського фактору і можливих наслідків людської поведінки, умов забезпечення майбутнього людства. До них можна віднести:

усвідомлення єдності Людини і Природи, Людини і Всесвіту;

усвідомлення права на життя для кожного суб'єкта (об'єкта) біосфери;

неможливість припинення існування будь-якого елемента Універсуму, виходячи з бажання іншого;

необхідність пізнання законів Всесвіту, розвитку природи для координації діяльності людства, самопізнання і самосвідомості людини;

об'єктивна неможливість зміни параметрів навколишнього середовища в окремо взятому місці без зрушень в усій системі в цілому;

усвідомлення катастрофічності для існування людства подальшого розвитку техногенної цивілізації;

усвідомлення розв'язання першочергових екологічних і психолого-екологічних завдань задля припинення самознищення [6, с. 82].

В зв'язку з формуванням екологічного мислення сучасної людини постає проблема формування культури життєдіяльності людини, культури споживання, екологічної культури, культури мислення, здоров'язбереження, розвитку вищих потреб особистості.

Вплив культурного середовища на формування екологічної культури індивіда є одним з провідних чинників ефективності формування екологічного мислення особистості, екологічної свідомості і екологічної культури взагалі.

Ю. М. Швалб запропонував поняття екологічності в контексті міжособистісної взаємодії і характеристики середовища [7, с. 426].

Глибинна сутність екологічної культури – це творча діяльність людини, спрямована в майбутнє. Отже, розвиток творчого потенціалу особистості, креативності, стає провідним чинником формування екологічної культури особистості, розвитку екологічного мислення.

Шлях до високої екологічної культури лежить через ефективну екологічну освіту. Концепція екологічної освіти України передбачає: підготовку громадян з високим рівнем екологічних знань, екологічної свідомості і культури на основі нових критеріїв оцінки взаємовідносин людського суспільства й природи [5].

Екологічна педагогіка, освіта, як цілісне культурологічне явище, що включає процеси навчання, виховання, розвитку особистості, повинна спрямовуватись на формування екологічної культури, як складової системи національного і громадянського виховання всіх верств населення України, а також на професійну екологічну підготовку через базову екологічну освіту.

Але існуюча система екологічної освіти виявляється недостатньою. Тому програми формування екологічної культури особистості мають включати як освітні засоби, так і просвітницьку діяльність, спеціально організовані соціокультурні акції, роботу засобів масової інформації, громадських об'єднань, організацію дозвілля студентської молоді.

Отже, екологічна ситуація в світі досить складна і потребує прийняття негайних заходів. Однак для можливостей реалізацій таких мір необхідно усвідомлення як молоддю, так і всім суспільством глибини і важливості екологічних проблем, що назріли. Необхідно сформувати певну екологічну культуру, в основу якої покласти принципи гуманної мудрості. У такому разі екологічна культура стане принципом орієнтації цінностей суспільства і молоді на захист природи, людини, суспільства, духовної сфери суспільства. Формування екологічної культури суспільства не можливе без фундаментальних екологічних знань, екологічного мислення, що ґрунтуються на ставленні до природи як універсальної, унікальної цінності.

Список використаних джерел:

1. Капітон В. П. Природа філософського знання: навч. посібник / В. П. Капітон, Л. М. Табінська, В. І. Шубін. – Дніпропетровськ, 2003. – 235 с.
2. Кондратьев И. М. Анализ идеи как формы творческого мышления субъекта познания / Кондратьев И. М. // Проблемы философии. – 1986. – № 67. – С. 21–26.
3. Моисеев Н. Н. Человек и ноосфера / Н. Н. Моисеев. – М.: Мол. Гвардия, 1990. – 351 с.
4. Подольська Є. А. Культурологія: навч. посібник / Є. Подольська, В. Лихвар, К. Іванова. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 288 с.
5. Про концепцію екологічної освіти в Україні. Рішення Колегії Міністерства освіти та науки України № від 13/6-9 від 20.12.2001 // «Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України». – № 7, квітень, 2002 р. – С. 3.
6. Складановська М. Г. Людина і світ. Вступ до екологічної психології: навч. посібник / М. Г. Складановська. – Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2004. – 130 с.
7. Швалб Ю. М. К проблеме определения экопсихологических систем / Швалб Ю. М. // Актуальні проблеми психології: Зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка. – 2003. – Т. 7. – Ч. 1. – С. 426-433.

Заблоцька Л. М.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ СТУДЕНТІВ СФЕРИ «ТУРИЗМ»

Одне із пріоритних завдань освіти в умовах євроінтеграційних процесів, які відбуваються в Україні останні десятиліття – сприяти індивідуальному розвитку особистості. Тому реформування вищої освіти в Україні, яке відбувається на даному етапі, покликане не тільки радикально змінити процес навчання з інформаційно-пояснювального на особистісно-зорієнтоване, уніфікувати оцінювання знань студентів, наблизивши його до міжнародних стандартів, але й забезпечити можливість якісного навчання й удосконалення упродовж життя, сприяти розвитку особистості як у соціальній, так і у професійній сфері.

Сучасний світовий ринок праці вимагає висококваліфікованих фахівців, здатних спілкуватися іноземними мовами. Знання іноземної мови сприятиме не тільки їхній професійній мобільності, пошуку та обміну інформацією з фаху, встановленню та підтриманню ділових стосунків із бізнес-партнерами, але й свідчитиме про високий культурний рівень фахівців.

Досвід інших країн, які щойно вийшли на європейську арену або знаходяться на цьому шляху, показує, що саме відсутність фахівців з достатньою мовною підготовкою, яка необхідна для роботи на міжнародному рівні, є однією з перешкод, що заважає увійти до європейських структур [3, с. 418].

Попри все, існують очевидні суперечності між попитом на висококваліфікованих спеціалістів, які вільно оперують знаннями з фаху і можуть спілкуватися іноземною мовою й фактичною пропозицією, що вказує на їх недостатній (низький) рівень володіння іноземними мовами; високими вимогами, що висувуються до іншомовної комунікативної спроможності майбутніх фахівців й реальною недосконалістю системи освіти у вітчизняних вишах, щоб забезпечити ці вимоги; бажанням отримати престижну вакансію й недостатнім усвідомленням студентів того, що іноземна мова є одним із засобів, що свідчить про професійні навички й готовність обіймати цю посаду та ін.

Різні аспекти проблеми іншомовного професійного спілкування і його впливу на становлення особистості майбутнього спеціаліста висвітлювалися у працях Н. Бориско, Г. Бородіної, Л. Виготського, Н. Власенко, Е. Ганиш, Н. Драб, З. Коннової, О. Кузнецової, І. Кухти, О. Локшиної, В. Михайлюк, Л. Морської, О. Полякова та інших.

Вважається, що навчання іноземної мови є невіддільною складовою у процесі професійної підготовки студентів і покликане задовільняти потреби майбутніх фахівців. Однак, як показує практика, за останні роки (починаючи із 2014 р.) кількість годин, що відводиться на іноземну мову у вишах різко скоротилася. Зокрема, якщо у 2015/2016 н.р. для студентів-першокурсників за спеціалізацією «Туризм» виділялося 44 год у I семестрі і 46 год. у II семестрі, то у 2016/2017 н.р. – на вивчення предмету «Іноземна мова за професійним спрямуванням» відведено по 18 год. на семестр. Вважаємо, такий підхід до вивчення дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» на даному етапі невиваженим і надто завчасним. Можливо у майбутньому, коли зміниться ставлення до іноземної мови і школи випускатимуть учнів, які володіють іноземною мовою на рівні B1 (згідно із міжнародними стандартами) не

формально, а реально, тоді, за таких умов, можливе скорочення навчальних годин у вишах. Адже більшу частину першокурсників, які вступають до вузу із різним рівнем підготовки, доводиться навчати у більшості випадків «з нуля». Згідно із «Програмою з англійської мови для професійного спілкування», для набуття певних навичок з іноземної мови, які б відповідали визначеному міжнародними стандартами рівню, необхідна визначена кількість часу. Нижче подається таблиця 1, в якій зазначається необхідна кількість аудиторних годин для здобуття певного рівня володіння іноземною мовою.

Таблиця 1

Необхідна кількість аудиторних годин (1 година = 60 хвилин) [2, с. 14]

Цільовий рівень \ Вступний рівень	A2	B1	B2	C1
A1	200 год	400 год	600 год	850 год
A2		200 год	400 год	650 год
B1			200 год	450 год
B2				250 год

Далі у програмі пропонується: «якщо рівень володіння мовою вступників до вишу є нижчим рівня B1+ (напр., A2 – Елементарний користувач) з різних причин (напр., вивчали іншу іноземну мову у школі), то вузі повинні пропонувати факультативні (підготовчі або інтенсивні) мовні курси, з тим щоб підняти РВМ своїх студентів A2 до рівня B1+, перш ніж вони почнуть вивчати обов'язковий курс англійської мови за професійним спрямуванням. У такому випадку потрібно буде виділяти більше аудиторних годин, для того щоб заповнити більші прогалини у вивченні/викладанні мови» [2, с. 14].

У процесі розподілу навчальних годин у вузі дуже важливо розуміти специфіку певних спеціальностей, адже не всі спеціальності вимагають однакової мовної поведінки. Знову звертаємось до Програми, де у таблиці 2 зазначено міжнародно прийнятні рівні щодо володіння іноземною мовою для різних спеціальностей.

Як пересвідчуємося, такі професійні галузі як право, журналістика, бізнес і туризм вимагають більш високого рівня володіння мовою для ефективного професійного спрямування, ніж, скажімо, технологія, суто природничі науки, сільське господарство та інженерні науки. Ця різниця пояснюється тим, що спочатку названі першими професії передбачають більш інтенсивну комунікативну діяльність, ніж ті, що названі останніми» [2, с. 15].

Звісно, можна говорити про оптимізацію навчального процесу, використання інформаційних технологій, підвищення мотивації студентів та інші методи та засоби ефективного навчання. Однак залишається питання: «Яким чином підняти рівень знань з іноземної мови у студентів із рівнем нижче A2 до рівня B2 всього за 32 год. (18 пар) за рік?». Таке бігле навчання тільки руйнує мотивацію студентів, які повинні за стислий період опрацювати велику кількість іншомовного матеріалу.

Таблиця 2

**Міжнародно прийнятні рівні володіння мовою
для різних спеціальностей [2, с. 15]**

Спеціалізація	Магістерські курси		Бакалаврські курси	
	Вимагають складної мовної поведінки, напр., Медицина, Право, Бізнес, Туризм, Журналістика	Вимагають менш складної мовної поведінки, напр., Технологія, Математичні науки, Сільське господарство	Вимагають складної мовної поведінки, напр., Інженерні науки, Прикладні науки	Вимагають менш складної мовної поведінки, напр., Тваринництво, Громадське харчування
Діапазони IELTS (рівні)				
7.5 + (C2)	Прийнятний	Прийнятний	Прийнятний	Прийнятний
7.0 (C1)	Імовірно прийнятний	Прийнятний	Прийнятний	Прийнятний
6.5 (B2 +)	Потребує вивчення мови	Імовірно прийнятний	Прийнятний	Прийнятний
6.0 (B2)	Потребує вивчення мови	Потребує вивчення мови	Імовірно прийнятний	Прийнятний
5.5 (B2)	Потребує вивчення мови	Потребує вивчення мови	Потребує вивчення мови	Імовірно прийнятний

Список використаних джерел:

1. Костенко Н.І. Специфіка іншомовної підготовки студентів ВНЗ економічного профілю / Н.І. Костенко // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2012. – № 6. – С. 67-70. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2012_6_18
2. Програма з англійської мови для професійного спілкування. Колектив авторів: Г.Є. Бакаєва, О.А. Борисенко, І.І. Зуєнок, В.О. Іваніщева, Л.Й. Клименко, Т.І. Козимирська, С.І. Кострицька, Т.І. Скрипник, Н.Ю. Тодорова, А.О. Ходцева. – К.: Ленвіт, 2005. – 119 с.
3. Озірська С. Проблеми підготовки державних службовців з європейських питань: деякі уроки з досвіду країн Європейського Союзу // зб. наук. пр. УАДУ при Президентові України: в 4 ч. – К. Вид-во УАДУ, 2000. – Вип. 2. – Ч. IV. – С. 418–424.

Іваненко І.В.

здобувач,

Національна академія Служби безпеки України

ФАКТОРИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ НАУКОВИХ КАДРІВ

Наразі вища освіта України акцентує увагу на становленні особистості професіонала-дослідника, підготовленого до неперервної самоосвіти, здатного ефективно працювати в сучасних умовах. Виходячи з цього, пріоритетним

напрямом вищої школи сьогодні є процес освітньої діяльності, в якому наукові кадри виступають суб'єктом власного розвитку, готові, здатні і вміють здобувати та обробляти інформацію шляхом самостійної дослідницької практики в межах компетентнісного підходу. Реалізація цього напряму потребує розвитку дослідницької компетентності наукових кадрів, що дозволить фахівцю максимально проявити себе в професійно-науковій діяльності. Зазначене вище зумовлює потребу у визначенні факторів, які сприяють розвитку дослідницької компетентності наукових кадрів у вищій школі.

Зміни в освіті зумовили необхідність проектування особистої лінії науковця, що дозволяє сформуванню власний темп творчої дослідницької праці, забезпечити високий рівень міжнародної академічної мобільності та доступ до дослідницької інфраструктури провідних наукових світових центрів. З огляду на це постала потреба у створенні певних організаційних, психологічних, педагогічних і фінансових умов діяльності, необхідних для реалізації здібностей та розвитку дослідницької компетентності наукових кадрів.

На нашу думку, дослідницьку компетентність наукових кадрів слід розглядати як фактор соціальної конкурентоспроможності. Загалом поняття «фактор» тлумачиться як рушійна сила будь-якого процесу, явища; змінна величина, яка за припущенням впливає на результат експерименту [1, с. 1526].

Учені (Г. Андрєєва, Ю. Бабанський, З. Борисова, Д. Данилова, О. Дубасенюк, Н. Кузьміна, Г. Мордовська, К. Недялкова, К. Нікітіна, Л. Онучак, В. Панчук, Н. Сидорчук) однастайні в тому, що реалізація цілей професійної освіти досягається впливом на них сукупності зовнішніх, внутрішніх і спрямовуючих факторів у комплексі.

Аналіз психолого-педагогічної літератури (О. Дубасенюк, Н. Кузьміна, В. Панчук та ін.) показав, що в педагогічній науці відсутнє єдине тлумачення поняття «фактор». Виходячи з міркувань фахівців, фактори розвитку дослідницької компетентності наукових кадрів ми розглядаємо як зовнішні та внутрішні причини, що сприяють формуванню дослідницької позиції науковця в професійно-дослідницькій діяльності.

З методологічної позиції виокремлюють три групи факторів: соціально-педагогічні (нормативно-правовий фактор, фактор середовища); психолого-педагогічні (фактор персоніфікації та саморозвитку); спрямовуючі (організація освітнього процесу та його зміст). Зокрема, нормативно-правовий фактор розглядається як одна з важливих умов, що регулює процес неперервності розвитку дослідницької компетентності наукових кадрів у контексті загальної підготовки, враховуючи принципи науковості та фундаментальності [4, с. 26–27]. До змісту цього фактора слід віднести закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про наукову та науково-технічну експертизу», «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», Національну доктрину розвитку освіти України, Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») тощо. Цей аспект доповнюють Стандарти вищої освіти, що містять чіткі орієнтири стосовно підготовки наукових кадрів нового типу, формування їх професійної, зокрема дослідницької, компетентності.

Вплив загальних факторів (екологічних, соціальних, економічних, психологічних тощо) на спеціальні, вплив зовнішніх факторів на внутрішні, взаємовплив цих факторів підвищує результативність підготовки наукових кадрів.

У контексті нашого дослідження, фактори впливу, які підвищують результативність підготовки наукових кадрів, розкриваються за таких умов:

- системного розвитку дослідницької компетентності, що веде до прояву дослідницької майстерності;
- підбору інноваційних методів та форм, що зумовлює отримання унікальних даних і нових інтерпретацій;
- оптимальних психолого-педагогічних умов формування дослідницької позиції майбутнього фахівця;
- індивідуалізації освітнього процесу як засобу дослідницького саморозвитку наукових кадрів;
- мотиваційного впливу на професійно-наукову діяльність (стимули, завдяки яким формуються й удосконалюються компетентності науковця);
- організаційно-практичного спрямування – інтерпретації нових знань через оригінальне дослідження, що демонструє здатність виконувати незалежні, придатні для опублікування дослідження [2, с. 77–78];
- матеріального стимулювання шляхом винагород, премій, творчих відпусток тощо;
- урахування освітніх потреб, що дає поштовх для створення індивідуальних освітніх програм, із використанням різноманітних форм роботи тощо;
- середовища у спеціальному, продуманому освітньому просторі, де можуть бути використані усі потенційні можливості (накопичення практичного досвіду дослідницької діяльності, активізації творчого розвитку й саморозвитку особистості);
- персоніфікації, що передбачає індивідуальний підхід до аспірантів, який досягається конструюванням особистісного освітнього процесу для його саморозвитку [5, с. 137];
- професійної спрямованості (складна якість особистості, що включає систему спонукань (потреби, мотиви, інтереси), яка визначає загальну активність особистості й відображає її вибіркове ставлення до об'єктивних умов дійсності, людей, самої себе [3, с. 107].

Інтеграція цих умов впливає на індивідуально-професійний, науково-дослідницький розвиток наукових кадрів.

Зазначені фактори підвищують результативність наукової діяльності і, впливаючи на дослідницьку компетентність, передбачають формування таких рис особистості:

- здатність до здійснення кваліфікованого науково-дослідницького пошуку;
- здатність цілеспрямовано розвивати дослідницьку компетентність шляхом запровадження цієї дисципліни в освітньому процесі;
- володіння сучасними методиками оброблення та систематизації інформації;
- здатність до аналізу фактів з урахуванням різних точок зору та різних підходів;
- бачення конкретних напрямів упровадження результатів дослідження в практичну діяльність ВНЗ.

З огляду на викладене вище, наукові кадри, а саме керівники наукових проектів, повинні мати нові особистісні та професійні якості, використовувати педагогічні форми заохочень за виконану роботу, бути об'єктивними в оцінюванні результатів досліджень здобувачів, мати дослідницьку компетентність, яка б діяла в двосторонньому напрямі; навчати аспіранта послідовно мислити, створювати умови для самореалізації, заохочувати до саморозвитку.

Отже, факторами оптимізації підготовки наукових кадрів пропонуємо вважати наступні: соціально-педагогічні (нормативно-правовий фактор, фактор середовища); психолого-педагогічні (фактор персоніфікації та саморозвитку); спрямовуючі (організація освітнього процесу та його зміст).

Список використаних джерел:

1. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови // Київ; Ірпінь, 2009. – 1736 с.
2. Зайченко І. В. Педагогіка // Чернігів, 2003. – 528 с.
3. Захарченко В. М., Луговий В. І., Рашкевич Ю. М., Таланова Ж. В. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації // Київ, 2014. – 120 с.
4. Никитина Е. С. Региональные проблемы подготовки педагогических кадров: организационно-педагогические основы // Новосибирск, 2003. – С. 160.
5. Зимняя И. А. Ключевые компетентности – новая парадигма результата образования // Київ, 2003. – С. 107–112.

Казачінер О.С.

*кандидат педагогічних наук, старший викладач,
КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»*

КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Актуальність теми дослідження. Необхідність зіставлення результату процесу формування компетентності та його мети, яка завжди є певною мірою ідеалізованою, ставить проблему визначення критеріїв і показників розвитку інклюзивної компетентності вчителів філологічних дисциплін у системі післядипломної освіти.

На основі аналізу існуючих дефініцій інклюзивної компетентності (К. Бовкуш, Ю. Бойчук, І. Демченко, О. Кузьміна, І. Хафізулліна та ін.) ми можемо визначити інклюзивну компетентність учителя філологічних дисциплін як інтегративно-особистісне утворення, що обумовлює здатність здійснювати професійні функції в процесі організації навчання мов і літератури дітей з особливими освітніми потребами спільно з однолітками типового розвитку в умовах ЗНЗ. Ця компетентність має виявлятися в умінні вчителя філологічних дисциплін: виховувати загальну культуру дітей, забезпечувати обізнаність школярів з історією і культурною спадщиною своєї національної спільноти та українського народу у світовому контексті; здійснювати полікультурний підхід до формування змісту мовно-літературної та іншомовної освіти школярів; прищеплювати дітям любов до України, повагу до державної, іноземних мов, а також до мов національних меншин, бажання оволодіти ними, інтерес до народних традицій, звичаїв, обрядів, усної народної творчості та творчості поетів і прозаїків різних країн світу; виховувати в учнів толерантність і повагу до дітей (людей) різних національностей, а також до дітей (людей), які мають різні особливості психофізичного розвитку та проживають на території України, навчаються в одному класі; формувати культуру спілкування, культуру мовленнєвої поведінки; враховувати особливості засвоєння мовного та мовленнєвого

матеріалу дітьми з різними особливими освітніми потребами порівняно з учнями типового розвитку; відповідно до цього планувати й використовувати різні види діяльності на уроках із метою виявлення, коригування та профілактики можливих ускладнень у навчанні, а також адаптувати й модифікувати навчальні матеріали з мов і літератури відповідно до різних особливих освітніх потреб учнів; застосовувати у власній педагогічній практиці найефективніші форми, засоби, методи і прийоми, а також спеціальні діагностичні та корекційні методики розвитку мовлення дітей; створювати мовне середовище на уроках та позаурочній діяльності таким чином, щоб його навчальний, виховний та розвиваючий потенціал був найбільш оптимальним для кожної дитини відповідно до її віку, особливостей психофізичного та інтелектуального розвитку, різних рівнів та можливостей щодо опанування школярами мовами; здійснювати формування й розвиток умінь оцінних суджень учнів у процесі сприймання ними художніх текстів.

Для обґрунтування теоретичних основ виділення критеріїв та рівнів інклюзивної компетентності вчителя філологічних дисциплін як складової його професійної компетентності важливе значення для нас мають дослідження В. Баркасі, О. Волченко, В. Калініна та ін.

Так, В. Баркасі виділяє такі критерії та показники професійної компетентності вчителя іноземної мови: 1) *процесуально-змістовий* із показниками: знання (методологічні, загальнотеоретичні, спеціальні), уміння, навички; оволодіння основами педагогічних технологій; використання прийомів педагогічного менеджменту; 2) *суспільно-громадянський* із показниками: громадянська відповідальність; розуміння значущості педагогічної діяльності; суспільна активність; 3) *культурологічний* із показниками: усвідомлення себе носієм національних цінностей; толерантність, повага до мови, релігії, культури різних націй; планетарне мислення; 4) *регулятивно-оцінний* із показниками: мотивація досягнення компетентності; рівень професійної самосвідомості; емоційна гнучкість; 5) *професійно-особистісний* із показниками: гуманність; мобільність; комунікативність [1, с. 74]. О. Волченко виділяє *професійно-мотиваційний, змістово-операційний, персоналізований, результативний критерії* [4].

У свою чергу Ю. Бойчук [2; 3] вважає, що з огляду на особливості кожного компонента інклюзивної компетентності, відповідні їм критерії розкривають такі рівні: *особистісний критерій* – рівень сформованості інклюзивної спрямованості особистості педагога; *інтелектуальний критерій* – рівень обізнаності педагога стосовно здобутих інклюзивних знань і рівень володіння спеціальними інклюзивними вміннями, необхідними в професійній діяльності педагога в процесі інклюзивного навчання; *аналітико-оцінний критерій* – рівень здатності педагога до самоконтролю, самовдосконалення, самооцінки.

Крім того, З. Фалинська [5] пропонує визначити рівні сформованості готовності, зокрема соціальних педагогів, до реалізації інклюзії засобами гуманізації навчального процесу через такі критерії: когнітивні, ціннісно-мотиваційні, рефлексивні, оцінюючі.

Таким чином, на основі аналізу науково-педагогічної літератури нами було визначено особистісно-ціннісний, практично-діяльнісний та аналітико-коригувальний критерії розвитку інклюзивної компетентності вчителів філологічних дисциплін.

Особистісно-ціннісний критерій визначає наявність сформованості мотивації, цінностей та інтересу вчителів філологічних дисциплін до формування та вдосконалення інклюзивної компетентності, сформованість

інтересу до питань інклюзивної компетентності та її вдосконалення, наявність і ступінь сформованості особистісних і професійно значущих якостей у даній категорії вчителів. Сформованість інклюзивної компетентності передбачає гуманний зміст мотивів особистості (потреб, нахилів, емоцій, настанов, ідеалів). Мотивація інклюзивної поведінки передбачає усвідомлення аналізу й оцінки альтернатив, особистісний вибір і прийняття рішення, відповідальність за свої вчинки.

Ми визначили такі показники сформованості цього компонента: 1) *ступінь сформованості мотивації та інтересу вчителів філологічних дисциплін на формування та вдосконалення власної інклюзивної компетентності;* 2) *наявність ціннісних орієнтирів у вчителя, необхідних для здійснення навчання учнів мов і літератури в умовах інклюзивного освітнього середовища;* 3) *наявність і ступінь сформованості особистісних і професійно значущих якостей у даній категорії вчителів, необхідних для здійснення навчання учнів мов і літератури в умовах інклюзивного освітнього середовища.*

Практично-діяльнісний критерій розвитку інклюзивної компетентності вчителів філологічних дисциплін відображає гуманістичну спрямованість усіх знань, якими оволодіває педагог, включення будь-якого знання до системи знань, що забезпечують стратегію навчання мов і літератури дітей з особливостями психофізичного розвитку разом із дітьми, які мають типовий розвиток в класах загальноосвітнього навчального закладу.

Показниками сформованості даного компонента можна вважати: 1) *рівень сформованості інклюзивних знань за їх якостями: системність, узагальненість, усвідомленість, гнучкість, дієвість, повнота, міцність;* 2) *характер засвоєних інклюзивних знань (креативний, репродуктивний та адаптаційний);* 3) *рівень сформованості інклюзивних умінь.*

Аналітико-коригувальний критерій характеризує розвиток рефлексивного мислення та здатності до аналізу, оцінки й корекції власної інклюзивної поведінки, ступінь спонукань до самовдосконалення інклюзивної компетентності вчителів філологічних дисциплін.

Серед показників сформованості цього компонента нами було визначено такі: 1) *рівень готовності вчителів до самоосвіти та самовдосконалення в напрямі навчання учнів мов і літератури на засадах інклюзії;* 2) *вміння вчителя прогнозувати, проектувати і планувати свою роботу щодо навчання учнів мов і літератури в умовах інклюзивного освітнього середовища;* 3) *вміння вчителя здійснювати оцінку й корекцію власної професійної діяльності з навчання учнів мов і літератури на засадах інклюзії.*

Таким чином, наприкінці тез ми можемо дійти висновку про те, що інклюзивна компетентність учителя філологічних дисциплін – це інтегративно-особистісне утворення, що обумовлює здатність здійснювати професійні функції в процесі організації навчання мов і літератури дітей з особливими освітніми потребами спільно з однолітками типового розвитку в умовах ЗНЗ. Критеріями розвитку інклюзивної компетентності вчителів є: особистісно-ціннісний, практично-діяльнісний та аналітико-коригувальний.

Список використаних джерел:

1. Баркасі В.В. Формування професійної компетентності в майбутніх учителів іноземних мов (1997–2004 рр.): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / В.В. Баркасі. – Одеса, 2004. – 254 с.
2. Бойчук Ю.Д. Инклюзивное образование в Украине: современное состояние и тенденции развития / Ю.Д. Бойчук // Особый ребенок: междунар. научн.-практ. журн. – Екатеринбург, 2012. – № 2. – С. 113-118.

3. Бойчук Ю.Д. Компетентнісний підхід / Ю.Д. Бойчук // В кн.: Наукові підходи до наукових педагогічних досліджень: [монографія] / за заг. ред. докт. пед. наук, проф., чл.-кор. НАПН України В.І. Лозової. – Х.: Апостроф, 2011. – С. 188-216.

4. Волченко О.М. Комуникативна компетенція майбутніх учителів іноземних мов у контексті теорії діяльності / О.М. Волченко // Зб. наук. пр. Уманського держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини. 2005. – № 1. – С. 40–46.

5. Фалинська З.З. Формування готовності майбутніх соціальних педагогів до реалізації інклюзії засобами гуманізації навчального процесу / З.З. Фалинська // Ідеї гуманної педагогіки та сучасна система інклюзивного навчання: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної конференції, присвяченої 97-річчю від дня народження Василя Сухомлинського, 29-30.09 2015 р. / уклад. О.Е. Жосан. – Кіровоград: Ексклюзив-систем, 2015. – С. 407-411.

Кіпар М.О.

студент,

Вігер І.О.

викладач біології,

Кілійський транспортний коледж

*Київської державної академії водного транспорту
імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного*

МОТИВИ ЄДНАННЯ ЛЮДИНИ І ПРИРОДИ В ТВОРЧОСТІ ПОЕТІВ ПОДУНАВ'Я

Проблема взаємовідносин Людини і Природи в нинішній переломний момент людської історії набула, на жаль, трагічного звучання. Серед численних соціально значущих проблем, що встали перед народами, головне місце зайняла проблема виживання Людства і всього живого на Землі, адже людському буттю загрожує самознищення. Без глобальної філософської перебудови відносин в системі «Людина-Природа» всі заходи економічного та науково-технічного характеру матимуть частковий характер і не зможуть стати серйозною перешкодою на шляху екологічної катастрофи, що насувається. Кінцевий висновок фахівців, що займаються цією проблемою, досить жорстокий: «Або людина повинна змінитися, або їй призначено зникнути з лиця Землі» [4].

В умовах екологічної катастрофи, що насувається, необхідний пошук шляхів і можливостей формування у людини нової системи цінностей, за допомогою якої можна буде запобігти сповзанню Людства до власної загибелі.

На нашу думку, важливим завданням мистецтва та літератури є формування екологічно свідомої особистості за допомогою засобів емоційного та художньо-естетичного впливу на людину.

Таким чином, основна ідея доповіді: поетична творчість, оспівуючи красу природи рідного краю, сприяє формування екологічно свідомої особистості.

Подунав'я – своєрідний мальовничий куточок України, хліборобний та рибальський край. Величний Дунай, синє небо, дерева дивують і надихають наших поетів. Історично, географічно і навіть кліматично цей регіон налаштовує на творчість – майже не залишає іншого вибору. Автори Подунав'я завжди емоційно реагують на виклики часу.

Так, Еміліан Буков стверджує:
 Земля моя,
 Какой угодно будь –
 Сухой, солёной,
 Тощей, каменистой, –
 Тебя я влагой
 Напою как сын.
 Земля моя,
 Меня ты родила,
 Так стань же песней
 Радостной и честной.
 Моя земля! [1].

Поет визнає, що його земля може бути неідеальною. І це стосується не лише землі в фізичному сенсі цього слова – але і світу загалом. Навколишній світ поета може бути недосконалим, але він не зречеться його, а стане тим, чого світові не вистачає. В даному випадку, вологою. Поет демонструє нам модель поведінки, в якій ми не лише приймаємо існуючий стан речей, а й готові зробити його більш довершеним.

Рідна природа для кожної людини своя. Ми звикли до птахів і рослин нашого краю і сприймаємо їх майже нейтрально. Творчі особистості дивляться на природу рідного краю ніби вперше, очима гостя – принаймні таке відчуття може виникнути від знайомства з їх творами:

Стривожили ранок пташинії зграї...
 О, скільки уже повернулося зграй!
 Вони тут удома, в казковому краї,
 Де тихі заплави, де річка Дунай.
 (Валерій Виходцев) [3, с. 10].

Валерій Виходцев – засновник літературного об'єднання «Дунайська хвиля», дивиться на рідну землю очима птахів, які повернулися додому. Він ніби літав з ними на південь, повернувся додому і зрозумів, що кращого місця на землі немає.

В сузір'ї українських міст
 Є Кілія – містечко тихе.
 (Євгенія Томша) [3, с. 60].

Наше місто автор цих рядків вважає невеликою зіркою, тихою і непомітною на тлі інших міст. Проте, подібно зірці, воно сяє; і ми любимо сяйво свого міста. Рідна природа, подібно матеріальним культурним цінностям, є живим історичним музеєм. Знамениті рядки «Ой, над полем килиїмським» зберегли наше місто для історії.

Піклуючись про природу рідного краю, ми оберігаємо не лише сьогодення, а й минуле. Спогади Валерія Виходцева пов'язані з нашими полями і степами:

Коли ордою в полі килиїмським
 Кривих мечів проносились полки,
 Де прапор закріпили український
 Назавжди запорізькі козаки [3, с. 8].

Оспівуючи красу рідного краю, митці прямо або завуальовано закликають до бережливого ставлення до навколишнього середовища. Людина, захоплена заходом сонця на Дунаї або світанком в парку, не зможе забруднювати місця, які вона вважає улюбленими.

Художні засоби поетів Подунав'я нерозривно переплетені з явищами навколишнього середовища. Різноманітність барв рідного краю у різні пори року допомагає передати емоційний стан людини. Сум пов'язаний з листопадом, зимою, холодами; радість схожа на літній день, аромат квітів і трав; старіння нагадує в'янення.

Червоным золотом сверкая,

Шумит отжившая краса.

Ах, сумасшедшая какая,

Что верит снова в чудеса.

(Євгенія Томша) [3, с. 61].

Галуззя розкіш вабить очі.

Впав діамантовий туман.

Земля квітує серед ночі,

П'янкий даруючи дурман.

(Євгенія Томша) [3, с. 62].

До верби старої пригорнуся,

Заплету сивіючі гілки,

Подумки в дитинство повернуся

Хвилями життєвої ріки. [3, с. 65].

(Анатолій Єфименко) [3, с. 62].

Тремтливо до природи і гармонії відноситься Олександр Вігер:

Мне страшно наступить на первый снег.

Гармонию кристалликов нарушить.

Какой восторг. Какой лучистый свет.

Здесь нужно стать и тишину послушать [2, с. 31].

Спостереження за природою і аналіз творчості поетів рідного краю переконує нас в тому, що природа прекрасна і в той же час тендітна. Тільки дбайливе ставлення до неї може зберегти її і, разом з нею, саму людину, адже людини поза природи не існує. І тоді поети майбутнього матимуть змогу продовжувати писати про звичні для них речі, а екологічні катастрофи змальовуватимуть лише у фантастичних творах.

Гармонізація взаємовідносин Людини і Природи цінна не тільки у власне екологічному значенні. Вона важлива також і для розв'язання інших проблем. Екологічно виправдані рішення є в той же час і соціально -- позитивними, остільки сама людина і суспільство загалом є частиною природи в широкому значенні слова.

Таким чином, саме з любові до свого міста, рідного краю, починається любов до світу, дбайливе ставлення до нього.

Список використаних джерел:

1. Висов Е. (1960). Избранные стихи и поэмы [Пер. с молд.]. Москва: Государственное издательство художественной литературы. – 312 с.
2. Вігер, Сборник стихотворений «Чувства и мысли», 2014 г.
3. Сповідь серця // Збірник віршів Кілійського районного літературного об'єднання «Дунайська хвиля». – 2010. – 144 с.
4. Шуневич О. С. Філософські аспекти взаємовідносин людини і природи в умовах глобальної екологічної кризи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://knowledge.allbest.ru/philosophy/2c0a65635a2ad68a4c43a89521316c27_0.html

Ковальчук О.А., Наумчук С.В.

студенти,

Науковий керівник: Січко І.О.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Миколаївський національний університет

імені В.О. Сухомлинського

ВИКОРИСТАННЯ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ У НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ УЧНІВ У КУРСІ «Я У СВІТІ»

Наш час диктує нові підходи до освіти та виховання школярів. У сучасному глобалізованому світі школа зосереджується насамперед на інтелектуальному розвитку учнів з практичним застосуванням набутих знань. Однак унаслідок нинішньої глобалізації українського суспільства проявляється тенденція нехтування етнокультурними надбаннями. Це призводить до того, що виростає ціле покоління молодих людей, які позбавлені національної гідності. Без національно-культурних традицій неможливо сформувати підростаюче покоління, яке покликане не лише правильно сприймати соціально-економічні перетворення в країні, а й стати соціально-активною силою. Тому важливим є визначення педагогічного потенціалу використання народних традицій у початковій школі з метою виховання в учнів національно-патріотичних почуттів.

Психолого-педагогічні засади патріотичного виховання визначено видатними педагогами та психологами, серед яких Б. Ананьєв, І. Бех, П. Блонський, О. Болдирєв, Л. Виготський, Г. Волков, Г. Костюк, О. Петровський, С. Максименко, Б. Теплов. У національно-культурних традиціях вбачали загальнолюдські цінності, розглядаючи національні здобутки українського народу як складову золотого фонду вселюдської культури Б. Грінченко, М. Костомаров, П. Куліш, І. Нечуй-Левицький, І. Франко, Т. Шевченко. На сучасному етапі розвитку педагогічної науки окремі аспекти виховання учнів загальноосвітніх шкіл на національних культурних традиціях українського народу розглядалися у дослідженнях А. Бойко, Р. Дзвінки, О. Дубасенюк, П. Ігнатенко, В. Кузя, Ю. Руденко, М. Стельмаховича, В. Струманського, В. Поплужного, Г. Шевченко.

Мета статті полягає у розкритті важливості використання народних традицій у національно-патріотичному вихованні учнів.

Поняття «традиції» походить від латинського *traditio*, що в перекладі означає – передача. Кожне покоління входить у життя через освіту, виховання, соціалізацію, самопізнання і самотворення індивідууму як особистості. Передусім, саме шляхом передачі соціального досвіду від старших до прийдешніх поколінь традиції забезпечують засвоєння найвищих національних, культурних і матеріальних, нагромаджених віками цінностей, норм, правил, ідеалів, відображають наступність соціального досвіду. Традиції, спрямовані на розширення знань про свій народ, уможливають реальний особистий вибір у житті, праці, моралі, у сучасному естетично-творчому, побутовому відродженні національного менталітету. Традиції поєднують способом передачі найцінніші моральні й матеріальні здобутки українського народу минулих епох і теперішнього часу [4].

Сьогодні перед школою як соціальним інститутом стоїть складне і відповідальне завдання – сформувати в учнів комплекс громадянських якостей, глибоке розуміння ними належності до українського народу, до своєї Батьківщини, внутрішню потребу й готовність відстоювати та захищати її інтереси, реалізовувати свій особистісний потенціал на благо зміцнення української держави.

Учитель мусить знати, що педагогічний вплив національно-культурних традицій на формування особистості дитини неоціненний. Українські народні традиції та обряди мають такі педагогічні характеристики та властивості:

- за допомогою прислів'їв та приказок здійснюється патріотичне виховання, вони відбивають такі моральні норми, як честь, гідність, обов'язок, щирість, добро;

- на основі народних казок виховуються ввічливість, працелюбність, любов до рідної землі, розуміння понять «добро» і «зло»;

- застосування українських народних пісень у навчально-виховній роботі призводить до виховання у дитини любові до рідної землі, батьків і праці, поваги до старших, інтересу до культурної спадщини українського народу;

- за допомогою українського народного мистецтва – ткацтва, вишивання, писанкарства виховується зосередженість, уважність, повага і любов до традицій свого народу;

- українська національна символіка прищеплює приналежність до незалежної держави, виховує гордість за свою Батьківщину [1, с. 140].

На основі культурно-історичного досвіду нашого народу, його багатовікової мудрості та духовності початкова школа виховує майбутніх громадян України. Національні та загальнолюдські цінності реалізується такими основними шляхами і засобами, як рідна мова, родовід, рідна історія, краєзнавство, природа рідного краю, національна міфологія, фольклор, народний календар, національна символіка, народні прикмети, вірування, релігійно виховні традиції, родинно-побутова культура, національні традиції, звичаї і обряди, національна творчість. Багато з вищезазначених аспектів поєднує в собі народне мистецтво, що визначає його величезний виховний вплив на молодших школярів, на формування їх національного світогляду [2, с. 81].

Важливим засобом громадянського виховання є вивчення символіки нашого народу. Знайомство з народними та державними символами відбувається в першому класі, яке постійно поглиблюється в ході проведення виховних годин та ранків («Національні символи України», «Що для мене Україна?», «Наші обереги», «Український рушник у народознавчих звичаях і традиціях», «Червона калина», «Свято врожаю») [1].

Найповніше етнокультурна спадщина українців представлена в освітній галузі «Суспільствознавство», яка у початковій школі реалізується через викладання навчального предмету «Я у Світі». Його головна мета – це соціалізація особистості молодшого школяра, його патріотичне і громадянське виховання. Зваживши незначний соціальний досвід молодших школярів, етнографічний матеріал підручників з цієї дисципліни обмежується рамками найближчого оточення – дім, родина, школа, місто чи село, рідний край. Використання етнографічного матеріалу відбувається протягом вивчення всього курсу. Найбільший аспект на національно-патріотичному вихованні висвітлюється в змістових лініях програми, таких як: «Я – українець», «Я – європеєць».

У процесі реалізації національно-патріотичного виховання засобами народних традицій формується система основних компонентів духовного світу особистості:

– національна психологія, яка обумовлена матеріальними чинниками, культурно-історичними обставинами, природними особливостями українців тощо;

– національний характер і темперамент;

– любов до рідної мови;

– національний спосіб мислення, який спрямований на оволодіння результатами розумової діяльності попередніх поколінь;

– народна мораль, етика (людяність, доброта, милосердя, співпереживання) як найвищі духовні надбання рідного й інших народів;

– народна естетика (естетичні погляди, смаки, гідна поведінка, доброзичливе ставлення до людей);

– національний світогляд (система поглядів, переконань, ідеалів особистості, ціннісних орієнтацій [3, с. 38].

Прилучення учнів до національно-культурних надбань рідного народу має пронизувати зміст, форми, методи, всю організацію діяльності загальноосвітнього навчально-виховного закладу. Школа покликана спиратися на народні традиції, звичаї, обряди, вироблені віками норми поведінки, психологічні та моральні якості українця, спонукати школярів до свідомого регулювання своєї поведінки, що відповідає б народному духу, і українській ментальності [4].

Таким чином, національно-патріотичне виховання – це передусім виховання дітей на культурно-історичному досвіді рідного народу, в основі якого – його традиції, звичаї, обряди, ритуали, свята. Педагогічне значення народних традицій полягає в тому, що вони є результатом виховних зусиль протягом багатьох поколінь і виступають завжди важливим засобом виховання. Через систему традицій та звичаїв український народ витворює себе, свою духовну, народну культуру, свій характер, національну психологію своїх дітей. Чим глибші і змістовніші будуть знання учнів про рідний край, про свою Вітчизну, про її видатних людей, тим більше буде можливостей у формуванні благородного розумового почуття: прагнення краще пізнати свій край, глибока шана і повага до традицій земляків, а головне, – вони допоможуть іншим на своїх прикладах зрозуміти суть і всю повноту патріотизму і почуття відповідальності перед своїм народом, перед Батьківщиною.

Список використаних джерел:

1. Грицик Л. Виховання дітей на традиціях рідного народу / Л. Грицик // Молодь і ринок. – 2011. – № 12. – С. 137-140.

2. Іонова О. М. Формування національного світогляду молодших школярів в сучасній педагогічній науці // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2013. – Вип. 2. – С. 76–82.

3. Онопрієнко О. Система патріотичного виховання на засадах української етнопедагогіки / О. Онопрієнко, О. Онопрієнко // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. – 2012. – № 3. – С. 38–42.

4. Хоменко Л. Виховують народні традиції / Л. Хоменко // Рідна школа. – 1999. – № 10. – С. 12–15.

Кондрук А.М.

*завідувач технологічним відділенням,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;*

Кордонська А.В.

*голова циклової комісії суспільно-гуманітарних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;*

Чорненька Л.Г.

*завідувач бухгалтерським відділенням,
спеціаліст I категорії,
Могилів-Подільський технологіко-економічний коледж
Вінницького національного аграрного університету*

ІННОВАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК УМОВА РОЗВИТКУ ЙОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

Рушійною силою інноваційної діяльності є педагог як творча особистість, оскільки суб'єктивний чинник є вирішальним під час пошуку, розробки, впровадження і поширення нових ідей. Творчий викладач має широкі можливості і необмежене поле для інноваційної діяльності, оскільки на практиці може експериментувати і переконуватися в ефективності методик навчання, коригувати їх, здійснювати докладну структурування досліджень навчально-виховного процесу, пропонувати нові технології та методи навчання.

Майстерність педагога – це вирішення різноманітних педагогічних завдань, успішна організація навчально-виховного процесу й отримання відповідних результатів, але її сутність полягає в певних професійних і особистісних якостях, які формують цю діяльність і забезпечують її ефективність. Тому справжній викладач повинен постійно працювати творчо, з метою підвищення оптимізації професійного і особистісного потенціалу, оскільки педагогічна майстерність – це своєрідне поєднання особистої культури, знань і світогляду викладача, його всебічної теоретичної підготовки з досконалим володінням прийомами навчання і виховання, педагогічного технікою і власним досвідом роботи.

Справжній майстер педагогічної справи повинен володіти такими основними рисами педагогічної майстерності: мати вихідну позицію, яка є особистісно-гуманною; бути яскравою особистістю, мудрою, чуйною, доброзичливою і принциповою людиною.

Основою педагогічної майстерності викладача є педагогічна культура, основні складові якої – педагогічна спрямованість, психолого-педагогічна ерудиція, висока педагогічна майстерність і організованість, уміння продуктивно поєднувати навчально-виховну, науково-дослідницьку діяльність, сукупність професійно-важливих якостей, постійне самовдосконалення. Педагогічну діяльність здавна кваліфікують як творчу. Вона є своєрідною, пов'язаною із характером процесу, із його результатом – особистістю студента. Творчість викладача проявляється в таких аспектах: вміння вільно застосовувати відомі дидактичні засоби в нових стандартних (або нестандартних) ситуаціях; здатність оптимально вирішити ситуацію іншим шляхом, відмінним від уже відомих.

Особливістю педагогічної творчості є те, що це завжди співтворчість. Вона тісно пов'язана з творчістю усього педагогічного колективу коледжу, кожного студента.

Перехід від знань до професійної підготовки висококваліфікованих спеціалістів ставить певні вимоги до особистості викладача. Формування молодшого спеціаліста, професійно компетентного, умілого керівника, ініціативного, творчого, самостійного, може здійснити тільки педагог, який бездоганно володіє вказаними якостями та систематично розвиває їх у собі. Педагогічні здібності викладача включають такі компоненти: дидактичні, академічні, організаторські, авторитарні, комунікативні.

Вміння педагога спілкуватися зі студентами входить в структуру комунікативних здібностей: здатність розуміти студента, бачити в ньому рівноправну особистість; критичне ставлення до самого себе та спокійне сприйняття критики; вміння переконувати та говорити правду, здійснювати необхідний педагогічний вплив, володіти почуттям гумору та майстерністю слова.

Відомо, що педагогічне спілкування характеризується поетапним розгортанням: *перший етап* педагогічного спілкування пов'язаний з моделюванням, побудовою гіпотетичної схеми майбутньої взаємодії; *другий етап* – безпосереднє спілкування в процесі діяльності (заняття); *третій етап* – аналіз динаміки та результатів навчального впливу в процесі діяльності та спілкування (зворотний зв'язок, що дозволяє здійснити відповідну педагогічну корекцію). Технологічні особливості цих трьох основних етапів слід розглядати з урахуванням існуючих сучасних наукових підходів.

В процесі проведення різних видів навчальних занять, застосування тих чи інших методів ми використовуємо відповідний набір методів навчання для забезпечення належного навчального впливу. З точки зору методичної майстерності, важливим є розгляд змісту навчального впливу як фактора ефективності спілкування. Велике значення має виділення суттєво-значущих ознак організації, змісту та методики основних видів навчальних занять, що визначає їх ефективність.

Забезпеченню навчального та виховного ефекту занять сприяє: створення обстановки, що спонукає до вільного висловлювання думок і відстоювання своєї точки зору, колективного розв'язання навчальних питань, організація та підтримка полеміки; чіткий та розумний розподіл навчального часу; тактовність, відкритість викладача до спілкування, його зацікавленість в результатах занять; глибина знань, ерудиція, загальна та педагогічна культура викладача тощо. Подібний перелік специфічних ознак викладач може сформулювати і для будь-яких інших видів навчальних занять. Ці ознаки є технологічними орієнтирами в конструюванні педагогом адекватних комбінацій педагогічного інструментарію та їх послідовної реалізації.

Під *методичною майстерністю* викладача розуміють високий рівень володіння ним конкретними прийомами, способами, технікою та засобами педагогічної діяльності, завжди пов'язаною із методикою конкретної навчальної дисципліни, залученням студентів у різні види діяльності та організацію колективу навчальної групи. У такій діяльності викладач будує модель останньої з урахуванням прогнозу можливих результатів навчання в реальних умовах навчального процесу; а також оцінює ефективність засобів, які використовує, стан педагогічної системи, можливості і резерви її удосконалення.

Розглянемо можливі *форми розвитку методичної майстерності* викладачів, які мають забезпечити високий рівень проведення всі видів навчальних занять, спираючись на новітні інноваційні технології, досягати високих результатів у навчанні та вихованні студентів при мінімальних матеріальних, часових та енергетичних витратах.

Як свідчить досвід, добре себе зарекомендували такі форми розвитку методичної майстерності: курси перепідготовки та підвищення кваліфікації науково-педагогічних і наукових працівників: навчально-методичні збори; проведення відкритих навчальних занять; участь в організації та проведенні наукових, методичних, теоретичних та науково-практичних семінарів і конференцій; професійна підготовка; проведення педагогічних експериментів і досліджень; періодичний контроль методичної майстерності викладачів та вироблення заходів щодо усунення відхилень у методичній діяльності; стажування в інших вітчизняних та закордонних вищих навчальних закладах.

На рівні засідань циклової комісії ефективними є: участь у методичних зборах; підготовка та проведення наукових, методичних, теоретичних, науково-практичних семінарів і конференцій; обмін досвідом педагогічної майстерності;

застосування інноваційних педагогічних технологій; проведення інструктивно-методичних занять з головами інших циклових комісій; підготовка та видання навчальних посібників, підручників; створення електронних підручників; проведення інструктивно-методичних занять з молодими викладачами.

Для самостійної роботи викладачам можна рекомендувати знайомство з педагогічними інноваціями, кращим досвідом, новими ефективними методиками, прийомами навчання тощо, використання їх на практиці, експериментування.

Як одну з дієвих форм можна запропонувати постійне удосконалення професійно-етичного рівня викладача, яке складається з двох взаємозв'язаних та взаємообумовлених елементів: самооцінки та самовиховання, зокрема, придбання досвіду етичної поведінки. Важливими передумовами цього процесу ми вважаємо такі: формування високої життєвої мети та ідеалів, розвинену мотивацію викладача на самовдосконалення та самореалізацію; набуття ним відповідних етичних та психолого-педагогічних знань, формування умінь, спрямованих на самовдосконалення; здатність об'єктивно оцінювати свою поведінку, рівень морального розвитку, своєї культури; високий рівень вольового саморегулювання, особливо в складних ситуаціях педагогічної діяльності.

Професійне вдосконалення викладача коледжу, на нашу думку, сприятиме вирішенню ряду принципів завдань: формування механізму підвищення професійної майстерності як невід'ємної нормативної і змістової складової навчально-виховного процесу, моделювання очікуваних результатів та їх системна діагностика; створення відповідного середовища. Отже, розвиток професійної компетентності викладача є одним з проявів професійної майстерності, показники сформованості професійно необхідних якостей і характеристик на засадах системи теоретичних знань та практичного досвіду, що зумовлюють достатній рівень готовності до виконання професійних обов'язків відповідно до визначених вимог, забезпечують високий рівень його самоосвіти та професійної самореалізації.

Список використаних джерел:

1. Віаніс-Трофименко К.Б., Лісовенко Г.В. Підвищення професійної компетентності педагога. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – (Серія «Бібліотека журналу «Управління школою», вип. 7(55)). – С. 11-17.
2. Дороніна М.С. Культура спілкування ділових людей. – Київ: Вид. дім «KM Academia», 1997. – 191 с.

3. Островерхова Н. Чинники спонукання вчителів до вдосконалення майстерності // Завуч. – 2005. – № 28. – С. 10-11.

Кравченко С.О.

аспірант,

Полтавський університет економіки та торгівлі

СУТЬ, СТРУКТУРА ТА ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ ДО ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У майбутньому все більше місце займатимуть проблеми збереження навколишнього середовища. У зв'язку із збільшенням рівня забруднення довкілля людством екологічні проблеми постануть на одне з перших місць. Відповідно, попит на професійних екологів буде підвищуватися, але й будуть збільшуватися вимоги до них, так як професія еколога стане однією з найбільш затребуваних і важливих. Тому, на сучасному рівні підготовки даних фахівців необхідно чітко та виважено окреслити коло компетенцій, якими повинен оволодіти випускник-еколог при підготовці в навчальному закладі, щоб стати високоякісним фахівцем. Навчальний процес динамічний, він постійно потребує пошуку методів та засобів для кращої підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності. Зрозуміло, що для підготовки таких затребуваних в недалекому майбутньому спеціалістів-екологів, необхідно чітко зрозуміти, якими навичками повинен оволодіти випускник за час навчання, щоб гідно за їх допомогою вирішувати в подальшому виробничі питання.

З огляду на розмаїття професійних завдань, що постануть перед майбутнім екологом, можна стверджувати, що така діяльність вимагатиме відповідної підготовки. Отже, результатом підготовки майбутніх екологів до професійної діяльності є їхня готовність до її здійснення. Для чіткого розуміння суті поняття «готовність» було проведено відповідне дослідження.

У великому енциклопедичному словнику дається таке визначення поняття «*готовність*» – стан, за якого все зроблено, все готове, а поняття «*підготовка*» тлумачиться як «*діяльність*», спрямована на навчання, надання необхідних знань, «*професійна підготовка*» – як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей, трудового досвіду й норм поведінки, які забезпечують успішність роботи з певної професії [1]. Отже, готовність є результатом підготовки, а підготовка – процесом формування готовності фахівців.

Готовність до діяльності в сучасній науковій літературі, розглядається як цілісне вираження особистості, яке містить мотиви, переконання, інтелектуальні здібності, знання, уміння і навички, налаштованість на професійну діяльність, що характеризує сформованість до виконання обраної професії. Так, у дослідженні А. Резановича готовність трактується «як внутрішня якість особистості, в якій виражено її прихильність до здійснення діяльності, а також ступінь засвоєння нею елементів, відповідного соціального досвіду та здатність використовувати цей досвід у професійній діяльності. Готовність може бути представлена єдністю елементів: мотиваційна готовність, теоретична готовність, практична готовність» [2, с. 22].

У дослідженні С. Бризгалової під готовністю розуміється цілісне особистісне динамічне утворення, придбане в результаті спеціального

навчання, яке включає у свою структуру взаємопов'язані елементи: науково-теоретичний, практичний та психологічний [3, с. 32].

Вчені М. Дьяченко та Л. Кандибович виокремили психологічний аспект готовності до діяльності. Поняття «психологічна готовність до діяльності» було введено у їх в дослідженнях з інженерної психології та психології праці. Основним аргументом для введення даного поняття стала необхідність виділення із сукупності чинників, що зумовлюють продуктивність діяльності, психологічного компонента, який за певних умов відіграє вирішальну роль в опануванні тим чи іншим видом діяльності. Автори зазначають, що готовність як передумова для виконання будь-якої діяльності є водночас і її результатом. Відповідно до змісту і конкретних завдань, які розв'язуються суб'єктом трудової діяльності, готовність поділяється на ситуативну, що детермінується відповідними психічними станами, і сталу, що відзначається стабільними властивостями особистості [4].

У структурі професійної готовності К. Дурай-Новакова розрізняє такі компоненти: мотиваційний – професійно значимі потреби, інтереси та мотиви професійної діяльності; орієнтаційно-пізнавальний – знання вимог обраної професії та уявлення про її зміст, володіння засобами вирішення професійних завдань і вміння оцінювати стан своєї професійної підготовленості; емоційно-вольовий – відповідальність за прийняття професійних рішень, самоконтроль, вміння управляти діями, які необхідні для виконання професійних обов'язків; операційно-дієвий – мобілізація та актуалізація професійних знань, умінь і навичок, адаптація до професійних вимог та умов діяльності; настановчоповедінковий – готовність до професійного виконання робочих завдань [5].

Професійна готовність є закономірним результатом спеціальної підготовки, самовизначення, освіти й самоосвіти, виховання й самовиховання. Формування готовності до екологічної діяльності охоплює кілька етапів; профорієнтація, професійний відбір, бажана довузівська біологічна підготовка, навчання в профільному вищому навчальному закладі та професійна адаптація. З даної позиції *готовність* варто розглядати як професійно значущу властивість особистості, яка забезпечить її розвиваючий перехід із системи вузівської підготовки в систему професійної діяльності та включає професійні мотиви, сукупність професійних знань, практичних умінь і навичок, досвід особистості, особистісні професійно значущі якості.

Наші попередні дослідження були присвячені виявленню необхідності формування в студентів-екологів дослідницьких умінь, як самостійного компоненту освітньо-виховного процесу в вищому навчальному закладі. Адже багаторічний досвід залучення вченими і викладачами-практиками студентів до науково-дослідницької діяльності, розробки проектів, виконання творчих робіт дозволяє створити сприятливі умови для їх самоосвіти та професійної орієнтації [6].

Актуальність залучення до дослідницької діяльності для набуття повноцінної професійної компетенції гостро постала при підготовці майбутніх екологів-бакалаврів. Можливість формування дослідницької компетенції засобами ІКТ цілком узгоджується із загальноєвропейськими тенденціями розвитку освіти, зокрема Болонської декларації, згідно якої відбувається переорієнтація національної системи освіти України на кінцевий результат, викладений у термінах компетентнісного підходу, а також формування національної системи кваліфікацій (НСК), узгодженої з європейською системою кваліфікацій (ЄСК).

Дослідницька діяльність студентів-екологів стане способом реалізації однієї з найважливіших завдань освіти – навчити самостійно мислити, знаходити і вирішувати проблеми, залучаючи для цієї мети знання з різних областей, вмінні прогнозувати результати і можливі наслідки різних варіантів рішення [7].

За нинішнього зростання потоків наукової інформації репродуктивне засвоєння студентами необхідного обсягу знань стає неможливим без інтеграції інформаційних технологій в освіту майбутніх екологів. За таких умов головним завданням професійної підготовки стає навчити майбутнього спеціаліста здобувати, обробляти та зберігати отриману інформацію, ефективно використовувати її у професійній діяльності, що потребує залучення сучасних інформаційних технологій до роботи студентів під керівництвом викладача, самостійної роботи студентів у лабораторіях, обладнаних комп'ютерами та доступом до мережі Інтернет, роботи на об'єктах майбутньої професійної діяльності під керівництвом практичних працівників.

Засвоєння інтегрованих знань, умінь і навичок, здійснене за допомогою нових інформаційних технологій, має низку переваг, а саме: «ущільнює», організовує інформацію, дає змогу виробити індивідуальну траєкторію руху та темп професійної підготовки, відкриває більші можливості одержання, переробки та використання навчальної інформації, чим поліпшує рівень підготовки студента, піднімає його на якісно новий щабель організації самостійного навчання.

І тому, вважаємо, що застосування ІКТ в навчанні майбутніх екологів повинно ґрунтуватися на застосуванні технологій навчання, виховання, наукових досліджень і управління, заснованих на використанні обчислювальної та інформаційної техніки і спеціального програмного, інформаційного та методичного забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Большой энциклопедический словарь. – 2-ое изд., перераб. и доп. – М.: Научное издательство «Большая Российская энциклопедия»; СПб.: Норинт, 2001. – 1456 с.: ил. (с. 962-963).
2. Резанович А. Е. Развитие готовности студентов вузов к организаторской деятельности: автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика проф. образ.» / А. Е. Резанович. – Магнитогорск, 2002. – 22 с.
3. Брызгалова С. И. Формирование в вузе готовности учителя к педагогическому исследованию: теория и практика / С. И. Брызгалова. – Калининград, 2004. – 312 с.
4. Дьяченко М. И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Мн.: Изд-во БГУ, 1976. – 176 с.
5. Дурай-Новакова К. М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности: Автореф. дис. ... д-ра пед. наук: [спец.] 13.00.01 / К. М. Дурай-Новакова – М., МГПИ им. В. И. Ленина, 1983. – 32 с.
6. Кравченко С. О. Дослідницька компетенція як необхідна складова професійності майбутнього еколога / С. О. Кравченко // «Становлення і розвиток педагогіки» (м. Івано-Франківськ, 23-24 грудня 2016 р.). – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2016. – С. 87-90.
7. Кравченко С. О. Теоретичні аспекти організації формування дослідницької компетенції майбутніх екологів засобами інформаційно-комунікаційних технологій / С. О. Кравченко // «Педагогіка: традиції та інновації» (м. Запоріжжя, 17-18 лютого 2017 р.). – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. Ч. 2, с. 7-11.

Лілянова І.А.

*викладач методики трудового навчання,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач,
КВНЗ «Бериславський педагогічний коледж
імені В.Ф. Беньковського» Херсонської облради*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЧЕРЕЗ РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ МЕТОДИКИ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ З ПРАКТИКУМОМ ТА В ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ

Досвід свідчить, що розвиток наукових досліджень безпосередньо впливає на якість навчального процесу, оскільки вони змінюють не лише вимоги до рівня знань студентів, а й сам процес навчання і його структуру у вищій школі, підвищуючи ступінь підготовленості майбутніх спеціалістів, їхній творчий практичний кругозір.

Розвиток спеціаліста творчого, ініціативного, який має організаторські навички і вміння спрямовувати свою діяльність на вдосконалення технологічного процесу шляхом запровадження у практику нових досягнень науки і техніки є неодмінною умовою навчально-виховного процесу. Потрібно не просто дати студенту базовий рівень освіти, а й сформувати компетентності, яких потребує сьогодні суспільство: здібність навчатися усе життя, комунікативність, творчість та креативність, самовдосконалення, здатність робити вибір та нести за нього відповідальність, високий рівень самостійності особистості [1].

На нашу думку на заняттях методики трудового навчання з практикумом та в позааудиторній роботі доцільно для формування професійних компетентностей студентів використовувати метод проектів, інформаційні та інтерактивні технології.

Розробка дослідницьких, інформаційних та практико-орієнтованих проектів має вигляд наукового пошуку і реалізуються на заняттях методики трудового навчання та в позааудиторній роботі через створення портфоліо: «Техніки рукоділля в англійських країнах», студентські проекти: «Педагогіка народної ляльки», «Мотанка» – українська народна іграшка, вивчення творчості видатних педагогів, реалізацію набутого досвіду через педагогічний театр і театралізоване дійство, такі як: «Казки школи під голубим небом», тетралізація казок та оповідань К. Д. Ушинського, І. Франка. Така робота завершується презентаціями, повідомленнями чи портфоліо. Ознайомлення та вивчення різних технік рукоділля дає змогу студентам не тільки оволодівати предметними компетенціями, а й вносити елементи новизни в педагогічну практику, що є необхідною умовою розвитку творчої особистості майбутнього педагога. У цьому студентам допомагають укладені викладачем методичні рекомендації: «Умови формування творчої особистості засобами методики трудового навчання з практикумом», «Застосування мультимедійних дидактичних засобів під час викладання методики трудового навчання», «У майстерні творчого вчителя».

Основні напрямки використання інформаційних технологій у процесі формування професійних компетентностей на заняттях методики трудового навчання з практикумом та в позааудиторній роботі реалізуються через апробацію електронних засобів навчання, розробку електронного супроводу

навчальних занять, роботу з тестовими програмними засобами навчання, використання технологій у позааудиторній роботі.

При підготовці до уроків практики студенти створюють: мультимедіа-презентації, слайд-шоу, електронні звіти, мультимедіа-доповіді, проекти, портфоліо сучасних технік рукоділля, які розміщують на вкладці власного блогу «Трудове навчання». Безпосередньо на уроках у початковій школі використовують навчальні ігри, розміщені, як в Інтернеті (on-line), так і на різних носіях (off-line), мультимедіа-тренажери, навчальні фільми та відео демонстрації та багато інших мультимедіа-систем, відеоролики з поетапним виготовленням, відео майстер-класи.

Вдале поєднання інформаційно-комунікаційних технологій з давно відомими традиційними забезпечує легкість сприймання інформації, надає можливість здійснювати швидкий оперативний індивідуальний підхід, вчить освоювати, перетворювати і використовувати великі масиви інформації, робить навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним, викликає емоційно-пізнавальний інтерес [2].

Використання інтерактивних технологій на заняттях методики трудового навчання на нашу думку допомагає кожному студенту відчувати себе здібним, потрібним, цікавим.

Щоб інтерактивні методи знайшли застосування в початковій школі, перш за все педагог повинен надати майбутнім учителям інформацію про них. Найкраще, коли ця інформація надходить від самих студентів. Для цього можна запропонувати підготувати у вигляді домашнього завдання фрагмент уроку для початкової школи із застосуванням інтерактивних методів, розробити проблемні ситуації для учнів 3-4 класів з використанням інтерактивних прийомів: «мозковий штурм», «інтерв'ю», «фантазування», «метод зразків», «метод фокальних об'єктів», «створення образу ідеального об'єкта»... Такі завдання привчають майбутнього вчителя діяти ініціативно і творчо в будь-якій педагогічній ситуації [3].

Однією з вимог інтерактивного навчання та розвитку творчих здібностей є ставлення студента до конспекту уроку як до сценарію, підготовка якого складається не тільки з методичної грамотності, а й визначення педагогічної позиції у ставленні до учнів, також необхідності передбачення своєї комунікативної поведінки.

Перед проведенням уроків з трудового навчання треба здійснювати процес виявлення очікувань, що, на наш погляд, сприяє визначенню студентами своїх завдань на уроці, допомагає їм коригувати свою діяльність, глибше визначити дидактичну мету уроку. Після проведення уроків ми пропонуємо студенту визначити рівень досягнення ним очікуваних результатів. У процесі аналізу майбутні вчителі визначають: якою мірою було реалізовано мету; при використанні яких інтерактивних прийомів виникли труднощі в учасників (дітей і студента); скільки дітей протягом всього уроку брали активну участь у роботі; на які моменти під час підготовки наступного уроку треба звернути особливу увагу?

Для виявлення очікувань і побоювань учнів початкової школи вчимо використовувати прислів'я або девізи, наприклад: «Не кажи «не вмію», а кажи «навчуся»!».

Важливо навчити студентів проводити психологічну підготовку учнів 1-4 класів до уроку одним із запропонованих варіатів:

1) обрати символ залежно від свого настрою: веселе обличчя – мені добре, я задоволений; похмуре обличчя – мені погано, не хочу працювати; спокійне обличчя – мені байдуже;

2) виберіть, що ви очікуєте від уроку: отримати гарний виріб; навчитися майструвати; отримати цікаву інформацію; зробити гарну іграшку (сувенір, макет) [4].

Наприкінці заняття радимо визначати, чи справдилися очікування дітей від уроку. Наприклад, намалювати певне обличчя:

- сумне – було важко виконувати завдання, є помилки;
- спокійне – роботу виконано, але не впевнений, що добре;
- веселе – було легко виконали завдання і все вийшло добре.

Використання в практиці початкової школи та заняттях методики трудового навчання з практикумом інтерактивних технологій, сприяє інтелектуальній активності студентів, підвищує ефективність занять, сприяє духовній і творчій самореалізації, формуванню професійних навичок та якостей.

Відповідно, використання раніше зазначених технологій не може не сформувати творчої особистості. Тому студенти з великим захопленням беруть участь у майстер-класах: квілінг, модульне орігамі, мушлювання, лялька мотанка, декупаж, скрапбукінг, створення пасхальних яєць з атласних стрічок, пасхальний віночок, пасхальні сувеніри в техніці квілінг, айріс-фолдінг, канзаши, торцювання.

Отже, формування комплексу науково-методичних компетенцій майбутнього вчителя на заняттях методики трудового навчання з практикумом та в позааудиторній роботі відбувається через розвиток умінь користуватися різними методиками дослідження, створення умов, що визначають потреби майбутнього вчителя у творчості, педагогічних інноваціях, нестандартному підході до вирішення педагогічних проблем. Таким чином це стимулюватиме студентів застосовувати у своїй майбутній професійній діяльності сучасні інтерактивні методи, технології, методологічний і методичним інструментарій наукової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Івчук Т.А. Формування навчально-пізнавальної компетентності учнів // Науково-методичний журнал. – 2012. – № 11-12. – С. 34-35.
2. Очеретяна О. Формування предметних компетенцій засобами ІКТ // Початкова школа. – 2012. – № 33-34. – С. 33-34.
3. Методи творчої діяльності на уроках трудового навчання. Терещук А. // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2006. – Січень (1). – С. 19-23.
4. Розвиток творчого мислення учнів на уроках трудового навчання. Куліш В.В. // Обдарована дитина. – 2010. – № 6. – С. 63-67.

Лукашук І.Т.

студент;

Перепелиця А.В.

викладач екологічних дисциплін,

Білгород-Дністровський державний аграрний технікум

РОЗВИТОК ТЕОРІЇ ВЕРНАДСЬКОГО ПРО НООСФЕРУ

Упродовж тривалої еволюції біосфери в ній склалася стійка динамічна рівновага, яка визначалася споживально-відтворювальною функцією, тобто спожиті природні ресурси постійно та своєчасно (в межах одного або декількох вегетаційних періодів) відтворювалися. Це забезпечувало сталість живої речовини в біосфері. З появою людини ця динамічна рівновага постійно порушувалась. Однак доки чисельність населення зростала повільними темпами, в природі за рахунок самовідтворення та наявності ще невичерпаних резервів живої речовини відбувалося відновлення динамічної рівноваги.

З кожним етапом значного зростання чисельності населення все відчутнішими ставали порушення рівноваги в біосфері. Це пояснюється зростанням споживання природних ресурсів, на що вперше вказав у 1798 р. Т. Мальтус. Він стверджував, що чисельність населення нашої планети зростає в геометричній прогресії, а природні ресурси, необхідні для задоволення потреб людства, – в арифметичній. Отже, голод завжди супроводжував і супроводжуватиме людське суспільство через нестачу природних ресурсів для задоволення його споживчих потреб.

У конкурентній боротьбі за подолання голоду виникали війни й хвороби, що були гальмівними факторами зростання чисельності населення. Небували темпи зростання науково-технічного прогресу дали в розпорядження людству над могутню термоядерну зброю, яка здатна знищити не лише людство, а й саму планету Земля.

Надпотужна техногенна діяльність людини істотно змінює біосферу Землі, яка, за визначенням В.І. Вернадського, перетворюється на ноосферу [5, с. 45].

Термін «ноосфера» введений в науку у 1927 р. французькими вченими Е. Леруа та П. Тейаром де Шарденом. Теоретичною основою їх концепції послужили лекції В.І. Вернадського в Сорбонні в 1922-1923 р. [8, с. 23].

Спочатку Вернадський розглядав ноосферу (від грец. *noos* – розум та *sphera*) як особливу «розумову» оболонку Землі, яка розгортається над біосферою, поза нею. Але згодом він дійшов висновку, що ноосфера – це новий етап біосфери, при якому розумова діяльність людини стає тим фактором, який визначає її розвиток [6, с. 29].

Ноосфера – це змінена та змінювана людством біосфера. В ній людина вперше стає величезною геологічною силою, яка в процесі своєї діяльності змінює майже всі компоненти біосфери – літо-, атом- та гідросферу. В останні десятиріччя людина, вирвавшись за межі біосфери за допомогою космічних супутників і ракет, підняла межі біосфери на сотні кілометрів.

Ноосфера – це єдина система, «людство – виробництво – природа», що розвивається на основі сучасних нових соціальних законів в інтересах теперішнього та майбутнього людства [7, с. 38].

В.І. Вернадський визначив кілька загальних умов, які необхідні для створення ноосфери:

- людство має стати єдиним в економічному та інформаційному відношеннях;
- людство повинне прийти до цілковитої рівності рас, народів незалежно від кольору шкіри й інших відмінностей;
- ноосфера не може бути створена до припинення війн між народами [3, с. 27].

У 1986 р. американський еколог Ю. Одум висловив думку, що незважаючи на величезні можливості й здібності людського розуму та здатність керувати природними процесами, ще рано говорити про ноосферу, людина ще не здатна передбачити всі наслідки своїх дій. В першу чергу стає питання, чому біосфера Землі, що складається з великої кількості різноманітних і нескорельованих істот, які не мають розуму, виявляє всі властивості надзвичайної точної, збалансованої та стійкої організації, тоді як людське суспільство не тільки не має позитивних якостей, а й своєю стихійною неорганізованістю та поведінкою загрожує існуванню біосфери і самого себе [4, с. 179].

Слід зазначити, що ноосфера В.І. Вернадського не зовсім відповідає сучасним уявленням про гармонійне співіснування людини та біосфери. Будучи представником своєї епохи, він уявляв собі ноосферу як «технократичний рай» у якому всі природні регуляторні функції біосфери мав би на себе «всесвітній розум» [2, с. 18]. Якщо людство хоче створити систему для повного керування біосферою, то вона має бути складнішою від самої біосфери. За підрахунками вчених, для цього всю поверхню Землі довелось б укрити шаром ідеальних комп'ютерів розміром із бактерію з комірками пам'яті молекулярних розмірів і програмами, складнішими, ніж генетичні програми розвитку мільйонів видів живих істот [1, с. 108].

Список використаних джерел:

1. Білявський Г.О., Фурдуй Р.С., Костіков І.Ю. Основи екології: Підручник – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2005. – 408 с.
2. Грицик В., Канарський Ю., Бедрій Я. Екологія довкілля. Охорони праці. Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2011. – 292 с.
3. Дорогунцов С.І., Коценко К.Ф., Хвесик М.А. та ін. Екологія: Підручник / К.: КНЕУ, 2006. – 371 с.
4. Дуднікова І.І., Пушкін С.П. Екологія: Навч. посібник. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2006. – 328 с.
5. Запольський А.К., Салюк А.І. Основи екології: Підручник / За ред. Ситника К.М. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К.: Вища шк., 2004. – 382 с.
6. Малимон С.С. Основи екології. Підручник. – Вінниця: Нова Книга, 2009. – 240 с.
7. Ониськів М.І., Цапко В.Г., Гончаров Ф.І. Основи аграрної інженерної екології: Навч. посіб. – К.: Основа, 2008. – 240 с.
8. Сафранов Т.А. Екологічні основи природокористування: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, 3-тє видання, стереотипне. – Львів: «Новий Світ-2000», 2006. – 248 с.

Мінін Р.В.

студент;

Воробйова В.О.

*викладач, спеціаліст вищої категорії,
Білгород-Дністровський морський рибпромисловий технікум*

ПРОБЛЕМА РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ: ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ В УКРАЇНІ

На рубежі третього тисячоліття значно загострився антропогенний вплив на природне середовище, який становить серйозну небезпеку для навколишнього середовища та самого суспільства. Будь-яка людська діяльність тісно пов'язана з використанням природно-ресурсного потенціалу, а відтак супроводжується забрудненням навколишнього природного середовища.

В період економічних реформ і бурхливого індустріального розвитку сталось різке погіршення якості природного довкілля, що змусило більшість держав, у тому числі і Україну, замислитись про проблеми екології і важливість їх негайного вирішення [4, с. 11]. Сучасне екологічне становище України не може розглядатись без врахування важливої моделі: людина – виробництво – природа [3, с. 157].

Питання взаємовідносин природи і суспільства та використання природних ресурсів стають дедалі актуальнішими. Надмірне землекористування, водокористування, лісокористування та використання мінеральних ресурсів призводить до ускладнення екологічної ситуації. Очевидно, що з розвитком виробництва у світі вилучаються нові багатства природи, зростає вартість сировини, збільшується обсяг відходів, які викидаються у навколишнє середовище.

У зв'язку з цим постають дві, тісно переплетені між собою, проблеми: перша – надмірний вплив на використання природних ресурсів у розвитку суспільного виробництва, постійно зростаюче забруднення навколишнього середовища, вилучення все нових багатств природи; друга – необхідність розробки комплексу заходів щодо ліквідації цієї небезпеки для суспільства.

Природні ресурси – це природні компоненти та сили природи, що використовуються або можуть бути використані як засоби виробництва та предмети споживання для задоволення матеріальних і духовних потреб суспільства, підвищення якості життя людей.

Раціональне природокористування – це використання природних ресурсів в обсягах та способами, які забезпечують сталий економічний розвиток, гармонізацію взаємодії суспільства і природного середовища, раціоналізацію використання природно-ресурсного потенціалу, економічні механізми екологічно безпечного природокористування.

Раціональне природокористування повинно забезпечити повноцінне існування і розвиток сучасного суспільства за умови збереження високої якості середовища проживання людини, завдяки економічній експлуатації природних умов і ресурсів при найефективнішому режимові їх відтворення з урахуванням перспективних інтересів розвитку господарства і збереження здоров'я людей.

На базі Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» розроблено Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища

України, який включає цілі забезпечення екологічно збалансованого природокористування. Основними напрямками державної стратегії раціонального природокористування є:

- постійний контроль за дотриманням надрокористувачами проектів розробки та технологічних схем при розробці родовищ корисних копалин;
- розвиток заповідної справи та збереження біорізноманіття, розширення існуючих і створення нових природно-заповідних об'єктів;
- державне фінансування діяльності по утилізації відходів;
- запобігання забруднення річок, озер, водосховищ, та інших гідрологічних об'єктів і підтримка їх сприятливого гідрологічного стану;
- втілення сучасних технологій у лісове господарство і лісоексплуатацію;
- впровадження еколого-економічних важелів раціонального використання природних ресурсів та формування екологічних фондів для фінансування природоохоронної діяльності [1].

Сучасний етап розвитку науково-технічного прогресу характеризується все більш активним впливом фундаментальних досліджень технологій виробництва. Принципово нові сучасні технології (ядерна, електронна, лазерна та ін.) відрізняються використанням матеріалів і принципів їх оброблення, що не зустрічаються в природі.

З метою обмеження використання невідновлювальних та повільно відновлювальних енергоресурсів (вугілля, нафти та газу) потрібно ширше й ефективніше використовувати енергію Сонця та інших «нетрадиційних» джерел енергії: вітру, термальних джерел, морських припливів і хвиль, попутних газів, водневу енергетику, біогаз, депоновану теплоту в глибинах земних надр і Світового океану тощо. У перспективі все більшого масштабу набуває використання біотехнологій у виробництві продуктів харчування, енергетиці та захисті біосфери від антропогенних забруднень.

Під час розгортання науково-технічної революції винаходи українців перевернули уявлення про світ та значно полегшили життя людству: перший вертоліт, трамвай, штучний супутник Землі, рентгенівський знімок, гіпсова пов'язка та інші корисні речі, без яких зараз не може обійтися ціла планета.

На сучасному етапі гостро постає питання розробки та впровадження безвідходних ресурсо- і енергозберігаючих технологій, у рамках яких забезпечується раціональне використання ресурсів і принципів безвідходності.

За часів незалежної України українці-винахідники пропонують новітні підходи до раціонального використання природних ресурсів.

Харків'янин С. Тимчук вирішив питання з утилізацією пакувальних матеріалів, створивши їстівну плівку для продуктів. Екологічно чистий поліетилен дозволяє подовжити термін зберігання їжі й абсолютно не шкодить навколишньому середовищу. Матеріалом для плівки став кукурудзяний крохмаль на основі власного сорту кукурудзи. За допомогою такої плівки можна збільшити термін придатності хліба з декількох днів до місяця. Якщо поліетилен кинути в окріп, то він «розтане» за 15-20 хвилин і стане основою для приготування супу. Навіть якщо викинути плівку – за кілька тижнів від неї не залишиться й сліду [7].

В економічних перетвореннях сучасної України особливе місце належить ефективному і ощадливому використанню природних ресурсів. Прикладом такого підходу є унікальний вітрогенератор О. Оніпко, який починає роботу навіть при швидкості вітру менше 1 м/с, тоді як іншим подібним пристроям потрібно 2,5-3 м/с. Пристрій можна поставити прямо на балконі та економити

на електроенергії. Вартість вітряка в три рази менше за традиційні. Винахід вже замовили кілька зарубіжних країн [7].

Харків'янин О. Збарський створив автомобіль, який працює на стисненому повітрі. Хоча така екоавтівка й їздить зі швидкістю 40 км/год, однак не виробляє шкідливі викиди і дозволяє їздити абсолютно безкоштовно.

Ще одне енергетичне диво продемонстрував інженер зі Славутича В. Мельников. Він сконструював машину, яка перетворює відходи деревини в паливні брикети: пів під тиском розігріває тирсу до 300°C, утворюється рослинний клей, який прес стискає з силою 200 т. на см², формуючи паливний брикет, схожий на антрацит [7].

Житель Севастополя Д. Чулков винайшов спеціальні жалюзі, які завдяки сонячній енергії підтримують в квартирі температуру 22-24°C, працюючи за принципом сонячних колекторів, перетворюючи енергію Сонця в теплову [7].

Л. Смирнов, професор ОДАХ, розробив технологію опріснення морської води, придатної до пиття. Заморожена особливим чином морська вода перетворюється в кристали, з поверхні яких видаляються шкідливі домішки і солі. Винаходом одесита зацікавився іноземний інвестор [7].

Отже, такі нові підходи до раціонального природокористування пропонують звичайні українці вже сьогодні. Політику раціонального природокористування проводити в державі досить важко, навіть за умов процвітаючої економіки. Особливо складно Україні, яка змушена вирішувати політичні, економічні, соціальні, екологічні та інші проблеми. Ці проблеми є результатом тривалого нехтування законами розвитку відносин між людиною і природою, нерозуміння принципів раціонального природокористування. Усвідомлення взаємозв'язку людини з довкіллям має стати відправною точкою нової екологічно-економічної політики нашої держави, основою її збалансованого розвитку.

Головний шлях розв'язання проблем екології – перехід промислового та сільськогосподарського виробництва на безвідходні технології та замкнуті цикли природокористування, які виключають викид шкідливих речовин і відходів у навколишнє середовище. Об'єктивною є потреба в удосконаленні державної політики, включаючи заходи у сфері інвестування та регулювання.

Список використаних джерел:

1. Ваниева А. Р. Досвід та перспективи раціонального використання природних ресурсів на основі вторинного ресурсокористування / А. Р. Ваниева – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_ENXXI_2013/Economics/13_136553.doc.htm
2. Єременко В. Соціальна економіка // В. Єременко / Видання третє, оновлене. – К.: Інформаційно-видавничий центр Держкомстату, 2011. – 369 с.
3. Іванова Т. В. Державне управління сталим екологічним розвитком України та її регіонів у системі раціонального природокористування: теорія, методологія, перспективні напрями // Т. В. Іванова / [монографія] – Донецьк: Юго-Восток, 2011. – 400 с.
5. Іванова Т. В. Природні ресурси регіонів України як фактор розвитку та охорони довкілля / Іванова Т. В., Орлатий М. К., Кризіна Н. П., Мариненко В. О. // Науковий вісник Академії муніципального управління: Серія «Управління». Державне управління та місцеве самоврядування. – 2013. – № 2. – С. 55-65.
7. Ніколайчук С. 24 винаходи українців, які допомогли людству. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nday.te.ua/24-vynahody-ukrajintsiv-yaki-dopomohly-lyudstvu-sered-vynahidnykiv-je-zhytel-ternopilschyny/>

Mishkov V.S.

Student;

Chebotarenko N.F.

*Lecturer of English Language, Specialist of II category,
Bilhorod-Dnistrovskyy Maritime College of Fishing Industry*

ECO FRIENDLY CONSTRUCTION METHODS AND MATERIALS

Every year the humanity becomes smarter. Finally we have realized that we should change this situation and start to live in harmony with nature. The governments of many countries such as Norway, Switzerland, Germany, the USA and many other developed countries pay much attention to the projects of eco-houses and even eco-villages.

What does the term of «ecological way of life» mean? It includes two components: saving natural resources and saving human health. Everybody agrees that health is the main value for every man. But we mustn't forget about natural resources. Unfortunately it's very difficult to combine these two things. They often come in conflict with the traditional way of life. Finally we've found how to solve this problem.

Eco-friendly, or ecological, construction is building a structure that is beneficial or non-harmful to the environment, and resource efficient. Otherwise known as green building, this type of construction is efficient in its use of local and renewable materials, and in the energy required to build it, and the energy generated while being within it.

Eco-friendly construction has developed in response to the knowledge that buildings have an often negative impact upon our environment and our natural resources. This includes transporting materials hundreds or thousands of miles, which has a negative impact in the energy required to transport them,

Eco-friendly ways to build a house. Eco-Friendly ways to build houses greatly lessens the impact humans put on the natural ecosystem. This is why more and more homeowners consider getting their new home constructed using these eco-friendly building techniques.

Many options are now available to those wishing to design and build an eco-friendly dwelling. Architects, engineers and builders worldwide are now using construction techniques that have been developed throughout human history, in response to local environmental concerns and the physical resource opportunities available, coupled with 21st century technological refinements.

This range from rammed earth construction, which involves clay-based material mixed with water and then rammed into brick or solid wall form, suitable in hot and dry climates, to straw bale houses, literally using bales of straw as the core structure. Straw is a great insulator, is a breathable material that filters the air passing through it, and contrary to expectation, is fire-resistant when compressed. And it is low cost.

In more conventional building construction, it is how technology and building materials merge and create ecological resources that are the key to green success, as well as using simple and readily available materials.

For example, using pulped recycled paper for roof insulation is a simple but highly effective ecological resource. The damage to human health from asbestos insulation, laid out in rolls in thousands of UK homes, is now well known. Asbestos also takes hundreds of years to decompose in landfill.

Other features of an ecological building might include:

- The varied use of solar panels for domestic hot water heating,
- Water conservation, possibly including biological waste water treatment and re-use, and the simple collection and recycling of rainwater for garden use,
- Low energy light bulbs, which can last up to 100 times longer than regular bulbs,
- Cellulose insulation (like the paper in the above example),
- Non-toxic or lead-free paints and wood preservatives,
- Locally-grown and harvested timber from sustainably managed forests.

Building in wood provides great benefits when combined with clever planning, high precision and well monitored construction and high quality implementation.

Over hundreds of years timber has been used to build quality homes and buildings which are still standing strong centuries later, shown by many examples of very old timber buildings in Switzerland, Germany, Scandinavia, the UK, Turkey and Japan, some of which were built hundreds of years ago (the most well know example of an ancient timber building is the 1300 year old temple complex of Nara).

Wood helps to minimize energy consumption in several ways. In terms of embodied energy, which includes the energy required to extract, process, manufacture, transport, construct and maintain a material or product.

Some arguments to build wooden house:

1. Wooden houses can be built and installed in any season.
2. Whether you're the type of person who likes to pay attention to the smallest details, than it's good to know that the necessary time needed to build a house it's about 100 days. Keep in mind though, that you can build a wooden house, all finished, in just 30 days.
3. Also, wood is a highly effective insulator. Resistance that impedes the flow of heat flux is 300 times greater than steel and 10 times greater than concrete. That means cool in the summer and warm in the winter, faster and cheaper than houses constructed of other materials.
4. Another good news is that you should not be afraid of earthquakes. Because wood is an elastic material.
5. If you care for others then you will be glad to know that the wood is 100% natural, 100% recyclable and does not pollute the environment in the manufacturing process (as is happening with concrete or steel).
6. The price of such a construction is significantly lower, mainly due to the rapidity of construction
7. Thermal insulation of a wooden house is superior to traditional houses. Mineral wool used have superior thermal coefficients and the amount increased its wooden structure, creating thermal comfort.
8. The positive energy of houses is well known and appreciated by people with a high standard of living and culture such as Norway, Switzerland, Germany and France.
9. The speed of execution of a wooden house is a clear advantage. This leads to both saving materials and reducing disturbance from the client
10. Wooden houses can be green construction, which meet the highest standards in this regard. material of wood (wood fiber, wood wool, cellulose, OSB without formaldehyde).

Wood is a building material with a positive CO₂ balance and requires less primary energy during the build. Wood uses solar energy to grow and stores vast amounts of carbon dioxide during photosynthesis. A cubic meter of timber thus locks away around one ton of the harmful greenhouse gas. At least another ton is saved when using wood instead of other building material.

Living and working in eco timber houses means being in a pleasant and healthy environment. Timber is diffusible and hygroscopic. It filters the air and thus provides a fresh and healthy climate in a building. It has humidity regulating properties which have positive effects on the atmospheric conditions of a room. Timber smells good, looks good and feels good and thus has a positive effect on our wellbeing. Timber positively affects all human senses.

Green house building materials: recycled timber could be used for studs. Insulation made of used materials as jeans can be used for the walls. Materials that last a very long time minimize the amount of waste that's dumped into landfills and save natural resources that would otherwise be utilized to replace them. Such products include: stand and seam metal roofing, stone and bricks, and cement board siding. It's vital to utilize materials that don't emit toxins (labeled formaldehyde-free for particleboard and LOW-VOC for paint).

Alternative Source of Energy. Sources of alternative energy are becoming more and more common in private houses. Some systems produce electric power directly, like the photovoltaic or the PV or solar electric and wind power systems. Others, like the solar and geothermal hot water make use of the sun to heat water for domestic use or for heating and cooling a room. Normally, the solar hot water and PV systems are installed on the roof, while wind systems have land requirements.

Water Management. Regulating water usage is often an ignored element in eco-friendly houses. Rainwater running off the roof can be funneled to rain barrels to be used in lawns and gardens. Also, installing low-flow toilets can help conserve water.

But in renovating and building homes, as individual homeowners we can do something meaningful for the planet – cutting energy use, saving water and also cutting waste. Considering the relationship between people, material and the environment is of utmost importance when building a home.

References:

1. Eco Friendly Construction Methods and Materials – Sustainable Build: www.sustainablebuild.co.uk › Construction Methods – Назва з екрану.
2. 6 Good Reasons to Build Timber Houses – Stommel Haus UK: <https://www.stommelhaus.co.uk/welcome/6-good-reasons/> – Назва з екрану.
3. 10 reasons to build a wooden house – Kurt Reinner: reinner.com/10-reasons-build-wooden-house/ – Назва з екрану.

Нуржинська А.В.

аспірант,

Національний університет «Києво-Могиланська академія»

КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ЗІ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

Основною вимогою до сучасної вищої школи є підготовка висококваліфікованого, компетентного фахівця. Тому переважна більшість вищих навчальних закладів орієнтується на формування основних професійних компетентностей у майбутніх випускників.

Згідно до вимог освітньо-професійної програми метою підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю є формування загальнокультурних та професійних компетентностей в галузі зв'язків з громадськістю. В результаті

підготовки майбутні фахівці зі зв'язків з громадськістю повинні володіти наступними компетентностями: володіння методами проведення соціологічних, психологічних та маркетингових досліджень;

- виявлення джерел інформації, їх аналіз, забезпечення надійності та достовірності інформації;
- розробка рекламних та PR-проектів/кампаній та критеріїв оцінки ефективності їх реалізації;
- визначення ефективних методів просування продукту;
- здійснення планування та реалізації рекламних та PR-проектів/кампаній;
- створення рекламного та PR-продукту;
- організація та проведення спеціалізованих заходів: прес-конференцій, презентації, івентів тощо;
- створення текстів та документів, що використовуються у сфері зв'язків з громадськістю та реклами, володіння навичками літературного редагування, копірайтингу;
- володіння основами мови, знання її видів, правил мовного етикету та ведення діалогу, законів композиції та стилю, прийомів переконання;
- вміння готувати проектну документацію (техніко-економічне обґрунтування, технічне завдання, бізнес-план, креативний бриф, угода, договір, контракт та ін.);
- розуміння стратегічних відмінностей тактик, що задіяні у зв'язках з громадськістю і рекламі, та вміння застосовувати їх у плануванні діяльності з реклами та PR;
- вміння критично мислити відносно економічних, соціальних, технологічних, політичних та етичних чинників, які впливають на прийняття рішень у сферах PR і реклами [1].

Оскільки, головною метою професійної діяльності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю є вміння відчувати актуальні тренди та тенденції, то саме тому суттєвою складовою професійної компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю є вміння раціонально використовувати сучасні інноваційні технології як у майбутній професійній діяльності, так і для самоосвіти. Враховуючи те, що наскрізною компетентністю майбутнього фахівця зі зв'язків з громадськістю є вміння створення документів для PR діяльності та проектної документації. Тому розглянемо цю компетентність як ключову серед професійних компетентностей та визначимо її основні компоненти.

Для визначення компонентів компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю для підготовки матеріалів для PR діяльності розглянемо основні практичні функції майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю під час підготовки матеріалів для PR, які полягають у здійсненні низки функцій:

- комунікативної: встановлення й підтримка необхідних контактів, налагодження комунікації з метою створення інформаційних матеріалів для громадськості;
- гностичної: проводити аналіз матеріалу, який буде використано для створення PR матеріалів; прогнозувати рівень його сприйняття; об'єктивно оцінювати результати застосування, створених матеріалів – написаних виступів або статей;
- конструктивно-планувальної: планувати процес підготовки матеріалів для PR діяльності, аналізувати громадську думку;

– організаторської: здійснювати реалізацію плану підготовки матеріалів з урахуванням особливостей та вимог; творчо інтерпретувати управлінські рішення, організовувати підготовку фото, відео матеріалів.

На основі парадигмального моделювання науковці виокремлюють основні компоненти професійної компетентності фахівця: мотиваційний – прагнення до появи компетентності (прагнення до прояву цієї властивості у діяльності, поведінці людини); когнітивний – володіння знаннями щодо змісту компетентності (знання засобів, способів, програм виконання дій, рішення соціальних і професійних завдань, здійснення правил і норм поведінки); поведінковий – досвід прояву компетентності в різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях; ціннісно-смысловий – відношення до змісту компетентності та об'єкту її прикладення (особистісні значущість); емоційно-регуляційний – прояви емоційно-вольової саморегуляції процесу та її результату [2, с. 7].

Відповідно до зазначеного типу моделювання визначимо такі компоненти компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю для підготовки матеріалів для PR діяльності: ціннісний, когнітивний, технологічний, оцінково-результативний.

Відповідно до компонентів компетентності підготовки матеріалів для PR діяльності, визначимо основні завдання формування основних професійних якостей майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у процесі професійної підготовки, які включають:

1. Ціннісний компонент передбачає формування системи особистісних поглядів, які мають вплив на пошук, добір, опрацювання та створення даних, що є необхідними для реалізації фахових завдань у підготовці матеріалів для PR діяльності.

2. Когнітивний компонент компетентності включає набуття майбутніми фахівцями зі зв'язків з громадськістю системи знань, вмінь, навичок з програмної складової ІКТ, яка буде реалізована у майбутній професійній діяльності для виконання основних фахових завдань.

3. Технологічний компонент передбачає формування у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю комплексу умінь та навичок із написання текстів для матеріалів PR діяльності із раціональним використанням сучасних інноваційних технологій.

4. Оцінково-результативний компонент компетентності реалізується через самодіагностику майбутніми фахівцями зі зв'язків з громадськістю цілей, процесу та результатів своєї діяльності.

Отже, наскрізною компетентністю майбутнього фахівця зі зв'язків з громадськістю є вміння створення документів для PR діяльності та проектної документації, яка включає такі компоненти: ціннісний, когнітивний, технологічний, оцінково-результативний, формування яких відбувається у процесі професійної підготовки.

Список використаних джерел:

1. Бакалаврська освітньо-професійна програма «Реклама і зв'язки з громадськістю» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.hneu.edu.ua/Advertising_and_public_relations_Bachelor_program

2. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців на основі інтегративного підходу: методичні рекомендації / І.М. Козловська, Я.М. Собко, О.О. Стечкевич, О.М. Дубницька, Т.Д. Якимович. – Львів: Сполом, 2012. – 64 с.

Опанасенко В.П.

*кандидат педагогічних наук, старший викладач,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка*

ВІДОБРАЖЕННЯ КОМПОНЕНТНО-СТРУКТУРНОГО СКЛАДУ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕЖАХ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

Проведений аналіз психолого-педагогічних наукових джерел [1; 2; 4] засвідчив, що процес формування дослідницьких умінь має етапний характер, визначений компонентно-структурним складом дослідницької діяльності. Здійснення цієї діяльності студентами (від аналізу та синтезу навчальної інформації до абстрактного моделювання та експериментальної перевірки гіпотези) є дуже важливим, бо реалізує циклічність наукового пізнання – «проблема – гіпотеза – експеримент – висновки – проблема», що відображено нами у структурі навчального дослідження системи занять з професійно-орієнтованих дисциплін [3, с. 90]. Дотримання логіки наукового пізнання реалізуються через єдність лекційних, лабораторних, розрахунково-практичних та семінарських занять з використанням індивідуального підходу.

Запропонована структура навчального дослідження відповідає вимогам дослідницького, особистісно-орієнтованого та інтегративного підходів та лежить в основі моделі формування дослідницьких умінь майбутніх інженерів-педагогів у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін (рис. 1), що викладаються для спеціальності «Професійна освіта. Технологія виробництва і переробка продуктів сільського господарства». Саме тому розроблена нами модель містить чотири блоки: цільовий, організаційно-змістовий, процесуальний та результативний.

Цільовий блок передбачає формулювання основної мети – формування дослідницьких умінь майбутніх інженерів-педагогів під час вивчення професійно-орієнтованих дисциплін на основі інтеграції натурального та віртуального експериментів, а також прогнозування та очікування результату. Її реалізація може відбуватись за такими основними напрямками, як створення навчально-дослідницького середовища або системи виробничих проблемних ситуацій з метою формування дослідницьких умінь шляхом виконання індивідуальних дослідницьких завдань, лабораторного експерименту тощо.

Організаційно-змістовий блок охоплює зміст, принципи, методологічні підходи та педагогічні умови формування дослідницьких умінь майбутніх інженерів-педагогів. Зміст інженерної складової їхньої фахової підготовки спрямовано на забезпечення підготовки фахівця, здатного до самостійного, творчого мислення, який володіє професійними знаннями, вміннями та навичками, організаторськими здібностями, прийомами та методами дослідницької діяльності як у сфері освіти, так і на виробництві, а також наділений комплексом професійно-особистісних якостей, що відповідають освітньо-кваліфікаційній характеристиці фахівця.

Рис. 1. Модель формування дослідницьких умінь майбутніх інженерів-педагогів у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін
 Джерело: розроблено автором за даними [1, 2, 3]

Ефективність розробленої моделі формування дослідницьких умінь майбутніх інженерів-педагогів у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін забезпечується дослідницьким, комплексним, особистісно-орієнтованим, інтегративним та диференційованим підходами, що взаємодіють та доповнюють один одного, а також загальнодидактичними (систематичності й послідовності, зв'язку теорії з практикою, наочності, науковості) й спеціальними (моделювання професійної діяльності у навчальному процесі, інтеграції наукової праці з навчальною) принципами.

Процесуальний блок ґрунтується на взаємодії викладача зі студентом і пов'язаний з етапами навчально-дослідницької діяльності (визначення і формулювання проблеми; розроблення плану дослідження; збирання інформації з проблеми та її аналіз; формування робочої гіпотези; планування експерименту для перевірки робочої гіпотези, планування вхідних величин та передбачення результатів експерименту; проведення експериментального дослідження; аналіз результатів експерименту, формування висновків), що реалізуються за допомогою відповідних організаційних форм (лекції I та II типів, семінари, практичні та лабораторні заняття, самостійна та індивідуальна робота), методів (проблемне викладання матеріалу, діалог, дискусія, демонстрація, моделювання процесів, лабораторна, практична і самостійна роботи, виконання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань) і засобів навчання (навчально-лабораторне обладнання, підручники та довідкова література, програмне забезпечення «Delphi 7.0», віртуальні лабораторні стенди, комп'ютер) з використанням наявного матеріально-технічного та розробленого навчально-методичного забезпечення.

Таким чином, у цьому блоці визначаються особливості процесу формування дослідницьких умінь майбутніх інженерів-педагогів та вибір методів дослідницької діяльності. Відбувається перехід від репродуктивних за формою знань до професійної, творчої, дослідницької розумової діяльності.

Результативний блок містить критерії, показники та рівні сформованості дослідницьких умінь, на основі яких визначається результативність дослідницької діяльності майбутніх інженерів-педагогів під час вивчення професійно-орієнтованих технічних дисциплін у процесі їхньої фахової підготовки, та результат.

Отже, процес формування у студентів дослідницьких умінь потребує узагальнення різних педагогічних підходів до забезпечення їхньої професійної підготовки, вивчення сучасного стану досліджуваної проблеми у педагогічній і методичній літературі та реального стану навчально- та науково-дослідної роботи студентів з метою забезпечення особистісного зростання майбутнього фахівця.

Список використаних джерел:

1. Гловин Н. М. Формування дослідницьких умінь з дисциплін природничо-математичного циклу в студентів агротехнічного інституту в процесі фахової підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Надія Миронівна Гловин. – К., 2007. – 202 с.
2. Кулешова В. В. Формування пошуково-дослідницьких умінь майбутніх інженерів-педагогів [Текст]: навч.-метод. посіб. для викладачів та самостійної роботи студентів інженерно-педагогічних спеціальностей / Вікторія Володимирівна Кулешова. – Харків: УПА, 2007. – 91 с.
3. Опанасенко В. П. Формування дослідницьких умінь майбутніх інженерів-педагогів у процесі вивчення дисциплін професійно-орієнтованого циклу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Віталій Петрович. Опанасенко. – Глухів, 2016. – 236 с.

4. Рогозіна О. В. Формування дослідницьких умінь під час позааудиторної роботи студентів [Текст] / О. В. Рогозіна // Проблеми інженерно-педагогічної освіти – № 8. – Харків, 2004. – С. 124–128.

Осіпенко М.С.

студентка;

Ніткова Т.О.

викладач, спеціаліст вищої категорії,

Білгород-Дністровський морський рибпромисловий технікум

МЕТОДИ І ТЕХНОЛОГІЇ ОЧИЩЕННЯ СТИЧНИХ ВОД

Земля – водная планета, на которой качество воды определяет качество жизни. Хорошая вода – хорошая жизнь. Плохая вода – плохая жизнь.

Нет воды – нет жизни.

Питер Блейк

Проблема очищення стічних вод є надзвичайно актуальна на сьогоднішній день. Вода – найпоширеніше неорганічне з'єднання на нашій планеті. Вода – основа всіх життєвих процесів, єдине джерело кисню в головному процесі на Землі – фотосинтезі. Вода присутня у всій біосфері: не тільки у водоймищах, але і в повітрі, у ґрунті, і у всіх живих істотах. В даний час проблема забруднення водних об'єктів (річок, озер, морів, ґрунтових вод і т.д.) є найбільш актуальною.

Забруднення води відбувається внаслідок надходження у водойми зі стічними водами різних шкідливих домішок неорганічної (кислоти, мінеральні солі, луґи тощо) й органічної природи (нафта й нафтопродукти, органічні сполуки, поверхнево-активні речовини, миючі засоби, пестициди тощо). Більшість із них є отруйними для мешканців водойм. Вони поглинаються фітопланктоном і передаються далі по харчових ланцюгах, причому у кожній наступній ланці харчового ланцюга вміст шкідливих сполук підвищується. Особливої шкоди завдають нафта і нафтопродукти, які утворюють плівку на поверхні води, що перешкоджає газообміну між водою й атмосферою та знижує вміст кисню у воді. Кількість хімічних забруднювачів води постійно зростає і досягає зараз близько тисячі різновидів. Шкідлива дія багатьох з них має пролонгований вплив, тобто їхня дія виявляється в наступних поколіннях живих істот і полягає в появі шкідливих мутацій, генетичних розладах тощо. Забруднена вода може бути причиною виникнення ряду шлунково-кишкових захворювань. Насамперед до них відносяться гострі кишкові інфекції (холера, черевний тиф, бактерійна і амебна дизентерії, гострі ентерити інфекційного характеру). Причиною захворювань людей через забруднення води можуть бути і віруси. Нині відомо близько ста видів вірусів, які є у фекаліях людини. Через воду можуть передаватися і антропозоонозні захворювання (хвороби, на які хворіють тварини і люди). Серед таких захворювань треба назвати лептоспіроз, туляремію, бруцельоз. Все це може викликати спалахи епідемій та різних захворювань.

Ще до недавнього часу люди не дуже переймалися тим, куди дівати відходи міста, що як правило розміщались на узбережжях річок та морів, куди і

зливались всілякі нечистоти. Про наслідки такої поведінки ніхто не задумувався. То ж не дивно, що з усією гостротою постала потреба збирати стічні води, організовано їх відтворити і знешкоджувати.

Потреба в очищенні води виникла ще в часи Стародавнього Риму з появою перших систем водопостачання, за допомогою яких джерельна вода надходила до міста. На території сучасної України археологами були виявлені зачатки водопроводів в районах фортець, які витримували тривалі облоги. Перший водопровід був побудований у Львові приблизно в 15-му столітті, труби якого виготовлялися гончарями з глиняної маси. Однак ще в глибоку давнину тільки джерела і колодязі вважалися більш-менш надійними джерелами питної води, і вже тоді люди почали задумуватися над очищенням навіть самої чистої води перед її вживанням.

Тим часом число людей Землі збільшувалась, зростало і число міст та інших поселень, і вже наприкінці XIX століття деякі ріки були настільки забруднені, що не зважати на це було просто неможливо.

Отже, виявилось, що самоочисна здатність водойм не є безмежною і покликана забезпечувати очищення води тільки від забруднень, що потрапляють до неї звичайним, природним шляхом. То ж не дивно, що виникла проблема очищати стічні води.

З цією метою створено багато різноманітних методів очищення стічних вод – механічних, фізико-хімічних, біологічних.

До індустриальних методів біотехнології очищення належить обробка стічних вод аеробними організмами в аеротенках. У 1914 році в Англії було створено перший аеротенк, робота якого ґрунтувалася на функціонуванні дуже складного біоценозу, що дістав назву «активний мул». Нині найбільш популярні і поширені в Україні та інших розвинених країнах біологічні методи очищення води, які ґрунтуються на використанні активного мулу.

Як і будь-яка інша біотехнологія, біологічні методи очищення води ґрунтуються на використанні тих чи інших комплексів-біоценозів.

Таких біоценозів в очищенні води нині відомо п'ять:

1. Біоплівка.
2. Активний мул.
3. Анаеробні мікроорганізми – деструктори певних забруднень.
4. Селекційні мікроорганізми – деструктори певних забруднень.
5. Гідробіоценози (біоконвеєр).

Біологічне очищення є основою, зовні простою до примітивності, а насправді надзвичайно складного процесу перетворення брудної, токсичної рідини – промислових чи побутових стічних вод на чисту, екологічно безпечну, біологічно повноцінну воду. Набір класичного процесу включає три стадії:

- первинна – механічне очищення;
- вторинне – власне біологічне очищення;
- третинне – фізико-хімічне доочищення стічних вод.

Перші очисні споруди в місті Білгород-Дністровському були побудовані в 1972. В зв'язку з розбудовою міста і появою нових багатоповерхових мікрорайонів їх перебудували, так як старі споруди не могли справлятися з такою кількістю стічних вод.

В 1992 році була введена в експлуатацію черга нових очисних споруд і діє біологічне очищення стічних вод за допомогою «активного мулу», а в 2000 році ввели в експлуатацію біоставки. Біологічні процеси відбуваються у воді на всіх етапах проходження її крізь очисні споруди. Більше того, вони розпочинаються в момент утворення стічних вод до очисних споруд (у

каналізаційних мережах), не припиняються після будь-якого, навіть, найбільш ретельного очищення і знезараження води.

«Стерильної води на поверхні Землі нема і бути не може», як пише професор, доктор біологічних наук П.І. Гвоздик. Під час механічного очищення стічна вода проходить крізь решітки, де затримуються грубі механічні домішки і потрапляє у первинні відстійники, де завдяки силам гравітації все, що важке за воду, осідає на дно, а все що легше за воду – підіймається на поверхню води, де згрібається спеціальними пристроями в бункер.

Однак найбільш помітне біологічне очищення стічних вод відбувається саме на другій біологічній стадії, де спеціально селекціоновані мікроорганізми у спеціально створених для них умовах, у відповідних спорудах аеротенках інтенсивно розмножуються, споживаючи з води органічні сполуки та інші речовини, які ми розглядаємо як забруднення. Біомасу гідробіонтів, що наростає під час очищення води, відділяють у так званих вторинних відстійниках, звідки її подають на мулові майданчики.

Третинне очищення води полягає в основному у спробі знезаразити воду – знищити можливо наявні в ній епідемічно-небезпечні організми та вібріони (збудники захворювань травного каналу – холери, дизентерії, гепатиту). Для цього на міських спорудах використовують хлорування. У разі обробки очищених стічних вод хлором їх витримують протягом 20-30 хвилин у контакті, після його скидають у ставки. Біоставки – це штучно зроблені споруди в землі з гідроізоляцією дна, де проходять природні процеси очищення води. На дні ставка відкладають «активний мул», який виноситься частково з вторинних відстійників і являється основною для кореневої системи вищих рослин – рогозу, комишу, водяному перцю, череді. Мул та водяні рослини сприяють аерації води, що очищається, вилучають з неї біогенні елементи, зокрема фосфор, калій, азот. Таких остатків на очисних спорудах два, які поступово з'єднані один з другим і з них відстояна, очищена, насичена киснем вода втікає в Дністровський лиман.

Серйозні побоювання викликає стан каналізаційної системи у м. Білгород-Дністровський. Загальна протяжність його каналізаційних мереж становить 80 км. Половина з них зношені або знаходяться в аварійному стані, що загрожує для міста екологічною катастрофою.

До певного часу очищення стоків на діючій міській станції біологічної очистки вважалось задовільним, але експлуатація комплексу без капітальних вкладень позначилась на її якості, до того ж більш суворіші стали технологічні та природоохоронні нормативи викидів у водойми.

Також ситуація з не завершеним будівництвом каналізаційного колектора в с. Шабо, уже декілька років балансує на межі екологічної катастрофи. Не один рік рідкі відходи зливаються прямо у Дністровський лиман.

Окрему розмову слід вести про курортну Затоку, яка з покон віків не мала центральної каналізаційної мережі.

Недоочищені або недостатньо очищені стічні води, потрапляючи в природні водойми, мають здатність до самоочищення. Проте здатність водойм до самоочищення має свої межі.

Гідросфера України сьогодні вже неспроможна самоочищуватися, саморегулюватися і самовідновлюватися – вона дедалі активніше деградує. Нині річки, озера і інші водойми самотужки вже не можуть подолати зростаюче антропогенне навантаження. Тому суспільство повинно вдатися до заходів для очищення забруднених вод і повернення джерел водопостачання до стану, придатного для подальшого їх використання.

Хлор, який використовується для знезараження води має не менш згубний вплив ніж хвороботворні організми, так як є сильною отрутою. В ХХІ ст. вченими були відкриті альтернативи хлору для знезараження води, одними з яких найпоширенішими стали багатоступінчасті фільтри для очищення води побутового призначення, а також метод озонування води.

Список використаних джерел:

1. Петрук В.Г., Северин Л.І., Васильківський І.В. Безвозюк І.І. Методи очищення стічних вод // Вінниця, 2014. – 254 с.
2. СанПиН 2.1.4.559-96. Питьевая вода. Гигиенические требования к качеству воды централизованных систем питьевого водоснабжения. Контроль качества.
3. Луценко Г.А., Цветкова А.И., Свердлов И.Ш. Физико-химическая очистка городских сточных вод. – М.: Стройиздат, 1984. – 88 с.
4. Веселов Ю.С., Лавров И.С., Рукобратский Н.И. Водоочистное оборудование. – Л.: «Машиностроение», 1985. – 230 с.
5. Журба М.Г. Очистка воды на зернистых фильтрах. – Львов: «Вища школа», 1980. – 195 с.

Palytsia A.O.

Student;

Novodvorska M.Ye.

Lecturer of Cyclic Commission of Social-Humanitarian Disciplines,

Odesa College of Finance and Economics

Kyiv National University of Trade and Economics

ENVIRONMENTAL ECONOMICS

The main law of a Native American people is «To design something, we have to consider the impact of this action on seven future generations» [7]. Now this law is very important in terms of ecology, especially in terms of environmental management. For humanity is ever aware of the lack of natural resources in the near future and is seriously ponder over the question «What will we do when all resources will be on the verge of exhaustion and how to save it?».

The definition of «Nature» – a set of different possible forms of exploitation of natural resources and measures for its preservation.

The increase of material production, improvement of the productive forces, deteriorating health, and the growth rate of pollution and at the same time the simultaneous depletion of resources – all contributed to the formation of a new field of science known as environmental economics [1, p. 29]. It examines the most effective methods of human impact at nature to maintain balance and cycle of matter in nature. The costs associated with maintaining this balance, used to preserve the most favorable conditions for the reproduction of material wealth as now and in the future. There are always contradictions between the growing needs of people and the biosphere disabilities in the development of society. Because the environment performs such vital functions as providing people with natural services (recreation, tourism, and aesthetic pleasure), natural resources, waste and pollution absorption, you should know the economic value and the price of the damage caused to nature and man-made pollution impacts.

Currently, it is considered that all natural resources are exhaustible, and differs only in the time of their exhaustion. Conventionally it is considered inexhaustible wind energy, solar, seas and oceans, geothermal. Natural resources are divided into recovery, restoration and irreplaceable part. Partial reduction includes water, forests, some species of flora and fauna, soil.

After the huge economic losses from improper management, it became clear that the principles of nature are different if we want to survive. «Pollution – is primarily an economic issue, which should determine the economic terms» – American economist Raffi said [4].

That's why, environmental and economic interests face, and, unfortunately, most of the latter win, deforestation is more common than their using for recreation, development of tourism is preferred over the preservation of rare landscape or sea, and the sea for oil – over preserving marine ecosystems and so on. Today the price of natural goods and services are either not defined or underestimated.

The main objectives of Environmental Economics [2, p. 52-53]:

- Calculation of damages which was caused to the economy, industry, enterprise, area, separate private economy or a particular person because of the irrational nature, violations of laws, rules or regulations for Conservation of Nature;
- Determining the amount of expenses necessary to eliminate negative effects of anthropogenic impacts at the environment;
- Assessment of costs of protection and restoration of nature, choose the best options for environmental protection and natural resources;
- Development of economic management of environmental work and ways to stimulate the environmental protection and the greening production.

It is necessary that environmental economics will gradually pass into the economy nature conservation.

It is necessary to have the price of land, natural water, soil, air, minerals, forests, flora and fauna, and recreational facilities. In other words, it is necessary that natural resources have the economic assessment. This pollution tax must be high enough to protect the environment.

In Ukraine, as in other states, forming a system of economic regulation of environmental activities began:

- The payments for natural resources and environmental pollution were introduced;
- The environmental funds and banks were established;
- It started the environmental licenses and quotas trade, and so on.

The Nature can be rational and irrational.

The rational nature is a highly effective, environmentally beneficial economic activity which does not change natural resources. It aims to ensure the conditions of human existence and stable reception of wealth [3, p. 97].

The irrational nature loses its ability to reproduce and self-clean and it self-disturbs equilibrium Biosystems, limits material resources, deteriorates recreational, wellness and health conditions, aesthetic characteristics of the landscape, living conditions in general.

The environmental activities are not only economic benefit (cost savings to treat patients and social security, increased productivity, etc.), but also social – to improve the mood of people, reducing their migration, conflicts, crime and so on.

Ukraine has to control nature [5, p. 21]. It's a shame, but our young country has the economic crisis, hyperinflation, common crime, the problem of shortages of radical environmental rehabilitation constantly postponed, the problem of environmental management is not solved, and the number of accidents increases.

What can we do to improve the situation of environmental management in Ukraine? For example, there are the billions of tons of scrap metal in Ukraine. This is enough to ensure the work of the steel industry for decades (in Germany about 75% of steel are produced from scrap). If Ukraine uses the gas instead of oil in vehicles, it will save about 10 million tons of fuel (for example, about 20 million tons of oil) and significantly reduce air pollution.

Thus, Ukraine has a diverse natural resource potential. But now the land, water and forest resources require a cautious attitude. That's why today we must also recognize the need to maintain decent living conditions for future generations.

References:

1. Врублевська О. В. Конспект лекцій з економіки природокористування. – Львів: УкрДЛТУ, 2003. – 210 с.
2. Синякевич І. М. Економіка природокористування: Навч. посібник. – К.: ІЗМН, 1996. – 156 с.
3. Мороз П. І., Косенко І. С. Екологічні проблеми раціонального природокористування: Навч. посібник. – Львів: Престиж Інформ, 1999. – 282 с.
4. Яремчук Г. І. Економіка природокористування. – К.: Пошукове-видавниче агентство «Книга Пам'яті України», Видавничий центр «Просвіта», 2000. – 431 с.
5. Шевчук В. Довідник з питань економіки та фінансування природокористування і природоохоронної діяльності, видавництво «Геопринт» – Київ, 2000 – 41 с.
6. Лазор А. Екологічна політика України: Європейський вибір / А. Лазор // Вісн. НАПА. – 2003. – № 3. – 265-270 с.
7. Сайт на екологічну тематику [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <http://www.eco-live.com.ua/content/book/53-ekonom%D1%96ka-prirodokoristuvannya>

Палиця А.О., Харченко А.О.

студентки;

Солянікова О.П.

*викладач, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист,
голова методичної комісії викладачів географії Ради директорів
ВНЗ I-II рівнів акредитації Одеської області*

ПРОБЛЕМИ СМІТТЄЗВАЛИЩ, СПОСОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

На сьогодні в Україні проблема смітників – одна з найважливіших і найактуальніших серед проблем забруднення навколишнього середовища. Ця проблема поширена не тільки в Україні, а й у всьому світі, що навіть з'явився такий вислів «відходи беруть нас за горло». Якщо подивитися як людство ставиться до сміття, можна побачити наскільки суспільство цивілізоване та виховане. Чим вищий розвиток суспільства, тим більше постає проблема утилізації різноманітних відходів. В європейських країнах давно прийшли до висновку – чисто не там, де прибирають, а там де не сміять.

Україна – одна з найбільш забруднених країн світу, тому що наша країна виступає європейським лідером за кількістю відходів на душу населення, – зазначив голова Народної екологічної партії України Андрій Свинаренко [8]. Для порівняння: техногенне навантаження на одиницю площі в нашій країні вдсятеро перевищує таке в Росії. За переробку сміття українець платить 20-30 гривень на рік, у той час як поляки сплачують 100 євро. У США і

країнах Західної Європи вже давно використовують роздільне збирання твердих побутових відходів (ТПВ), на відміну від України [3, с. 398-412].

Нині площа сміттєзвалищ та полігонів в Україні займають 7% від території всієї країни. Це більше ніж площа Данії, або ж 14 столиць України. В Україні налічується 6,5 тис. законних і близько 35 тис. незаконних сміттєзвалищ, 6 тисяч офіційних і більше 30 тисяч неофіційних захоронень сміття. За підрахунками екологів, Україна накопичила 54 млн куб. м. відходів, а сміттєві полігони країни щорічно поповнюються приблизно на 15-17 млн т. У середньому щодня один українець викидає 1-2 кг сміття. Підраховано: щорічно жителі України виробляють 11 млн. кубометрів побутових відходів, вони займають 260 тисяч гектарів – приблизно таку ж площу, як держава Люксембург [7].

За останні роки кількість небезпечних відходів стрімко зростає. При цьому з 35 млн. т/рік ТПВ повторно використовується лише 1 млн. т/рік [1, с. 89].

Основні фактори, що сприяють погіршенню стану, є невиконання місцевою владою вимог, визначених Законами України. Згідно з даними Державного комітету статистики України, щороку кількість відходів у Києві збільшується на 20% [6, с. 103].

За прогнозами закордонних фахівців, екологічна ситуація в Україні, без перебільшення, є критичною, адже переробкою відходів у нас займаються на дуже низькому рівні. Ринок переробки відходів став дуже прибутковим в Європі, в той час як в Україні він просто відсутній. Проте Україна має досить великі можливості для вторинної переробки сміття. Нараховується 15 підприємств з переробки макулатури, переробки скляних виробів – 15 підприємств, виробів з металу – 16 підприємств, ПЕТ (поліетилентерефталат) – 19 підприємств, вторинних полімерів – 37 підприємств.

Людство давно вигадало три способи, які можна використовувати для позбавлення від сміття: закопування, спалювання чи утилізування. Раніше, в основному використовували перші два способи. Однак сміттєзвалища займають багато місця і швидко заповнюються, а спалювання забруднює навколишнє середовище. Колишні сміттєспалювальні заводи забруднювали повітря продуктами згоряння, а нові – працюють набагато чистіше. Проте при спалюванні зменшується обсяг сміття, але не його маса, а викидання шкідливих токсичних речовин підвищується, так що зола може виявитися дуже отруйною для безпечного поховання її на смітниках.

В Україні серед усіх способів утилізації відходів перевага віддається спалюванню. Але в нас, на відміну від інших країн, лише десята частина сміття йде на переробку! (див. мал. 1). Перевагою процесу є можливість використати сміття як енергетичну сировину. У середньому з 1 т твердих відходів можна отримати 1000 кг пари і 150 кВт електроенергії. Проте при спалюванні утворюються шкідливі сполуки, такі як метан, формальдегіди, які призводять до онкозахворювань та задухи суспільства. Відходами сміттєспалювальних заводів є: тверді відходи (золи та шлаки), рідкі (стічні води), газоподібні (димові гази та інше).

Не меншою проблемою є розповсюдження на звалищах небезпечних хвороб. Харчові відходи, які складають 25-30% всього сміття, є поживою для комах, щурів, собак та ряду птахів. У сприятливих для розвитку умовах хвороби розмножуються та розповсюджуються, а тоді зі звалища переносяться в місця проживання людей – у такий спосіб звалища стають розплідниками багатьох дуже небезпечних бактерій, які загрожують здоров'ю

населення. Також за дослідженнями вчених, на смітнику був знайдений вірус СНІДу [3, с. 56-58]. Деякі полігони розташовані дуже близько до житлової забудови, водних об'єктів, на ділянках, де відбуваються зсуви ґрунту, порушуючи вимоги щодо санітарно-захисних зон.

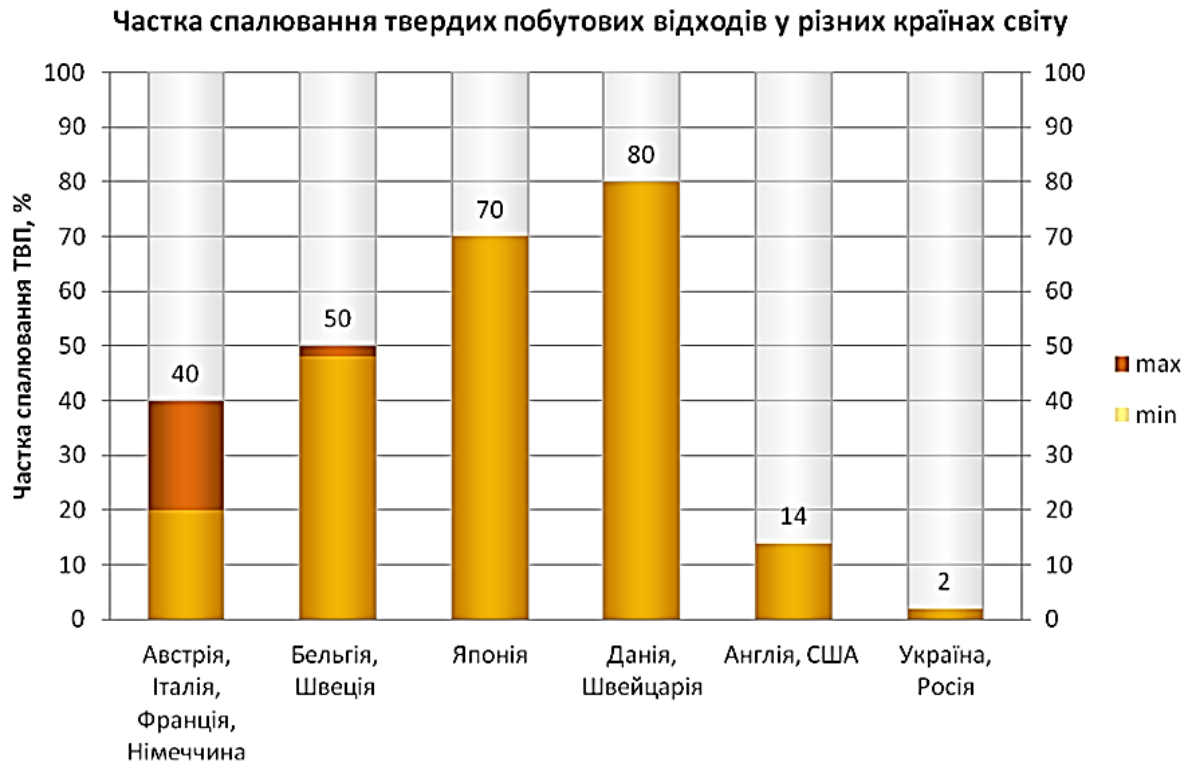

Рис. 1.

Захоронення поширюються через відкриті звалища. При цьому сміття просто закопують у землю або висипають на поверхню і зверху присипають шаром ґрунту. Оскільки відходи в такому випадку не горять і вкриті ґрунтом, вдається уникнути забруднення повітря і розмноження небажаних тварин. Як правило, в основному ці обставини, а також фінансові можливості беруться до уваги при влаштуванні захоронень сміття. Не приділяється належна увага тому, які речовини можуть утворитися в процесі розкладу сміття, як запобігти іншим небажаним явищам, як відбувається кругообіг води. Будь-яке зручне пониження рельєфу стає місцем захоронення сміття.

Міністерство екології та природних ресурсів України розпочало використання нової техніки на сміттєзвалищах в Україні для покращення екології. Зокрема, розробляється інтерактивна карта звалищ і полігонів (див. рис. 2), на яку нанесено вже близько 3000 сміттєзвалищ [9]. У той же час в парламенті зареєстровано 4 законопроекти, покликаних ввести нові правила використання відходів.

Ми пропонуємо наступні методи боротьби зі сміттям в Україні:

1. Необхідно створити комісію нагляду за відходами для розробки основних стратегій та напрямків управління ними.

2. Посилити контроль за стихійними звалищами та наслідками їх існування.

3. Збільшити штрафи за викидання сміття в недозволеному місці, оскільки вони в нашій країні дуже малі й нікого не лякають.

4. Потрібно позбавитися від поліетиленових пакетів і замінити їх паперовими (картон) як це давно було зроблено в США [2, с. 27-29].

5. Створити заводи для розкладання сміття біологічними методами, які не будуть нести загрозу природі.
6. Ввести обов'язковий роздільний збір ТПВ!

Рис. 2.

Сподіваємося, що ці заходи допоможуть Україні подолати проблему сміття! Адже якщо усе сміття почати переробляти вже зараз, то тисячі гектарів чорнозему стануть придатними до використання через 300 років. Для цього звісно потрібно дуже багато часу, але у майбутньому через виконання таких дій Україна зможе покращити життя людей та навіть зменшити людські захворювання.

Смітники у собі зберігають дуже багато корисного. Проблема лише в тім, як необхідне відокремити від непотребу. Не навчившись згодом робити це – сміття стане джерелом великих екологічних, економічних й соціальних проблем. З використанням сучасних екологічно чистих технологій переробка, зокрема утилізації сміття – дуже ефективний спосіб рішення проблеми, але для цього необхідно змінити звичайну поведінку людей. Ми маємо викидати сміття, сортуючи окремо харчові відходи, скло, метал і папір (так, як проблема відходів має високу гостроту через низьку швидкість їхнього розкладання: папір руйнується через 2-10 років, консервовані банки майже за 100 років, поліетиленові матеріали – за 200 років, пластмаса – за 500 років, а скло для повного розкладу вимагає 1000 років) [5, с.117]. Тільки запровадження безперервного та замкнутого циклу переробки відходів дозволить вирішити проблему.

Список використаних джерел:

1. Дослідження політики та законодавства у сфері управління хімічними речовинами в Україні. – Київ: ВЕГО «МАМА-86», 2003. – 102 с.
2. Робинсон Н. Правовое регулирование природопользования и охраны окружающей среды в США: Пер. с англ. / Под ред. О.С. Колбасова и А.С. Тимошенко. – М.: Прогресс, 1990. – 528 с.

3. Юфит С.С. Мусоросжигательные заводы – помойка на небе. – Н. Новгород: НГМА, 1999. – 85 с.

4. Закон України «Про відходи» // Відомості Верховної Ради. – 1998. – № 36-37. – С. 242-252.

5. Ігнатенко О.П. Економіко-екологічні аспекти рециклу вторресурсів з твердих побутових відходів // Екологія і ресурси. – 2003. – № 4. – С. 115-120.

6. Скорик Ю.И., Флоринская Т.М., Баев Л.С. Отходы большого города: как их собирают, удаляют и перерабатывают: Справочник. – Санкт-Петербургский научный центр Российской Академии Наук. Санкт-Петербург – 1998. – С. 178-191.

Інтернет-джерела:

7. <https://sites.google.com/site/smittaustitaukraieni/home>

8. http://debug.volynnews.com/news/ukraine/ukrayina__nayzasmichenisha_u_sviti__ekolohy

9. <http://ecozakarpat.gov.ua/?p=4067>

Панасенко Є.О.

випускник,

*Національна академія державного управління
при Президентові України*

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ДЕРЖАВНИХ УПРАВЛІНЦІВ В УКРАЇНІ

Реформування державної служби в Україні зачіпає не лише соціально-економічні, політичні, правові аспекти, а й перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, різномірних установ та організацій. Чи не найскладнішою і водночас дуже актуальною проблемою у процесі перепідготовки та підвищення кваліфікації державних управлінців є формування англомовної компетентності. Досвід показує, що не всі державні службовці володіють англійською мовою на належному рівні, відповідно це ускладнює взаємодію з європейськими структурами, унеможливує доступ до передових світових методик, моделей державного управління і запозичення необхідного досвіду, що у свою чергу є гальмуючим процесом у входженні України не просто до простору ЄС, а й взагалі процесу глобалізації, укріплення політичних, соціально-економічних зв'язків [1, с. 4].

Ціль дослідження – актуалізація уваги щодо оптимізації процесу викладання англійської мови для державних управлінців в Україні.

Згідно з глобальним рейтингом EF ENGLISH PROFICIENCY INDEX Україна посідає середній рівень знання англійської (34 місце з 70), в той час як у Європі знання англійської мови залишається набагато вище, ніж в інших регіонах, і продовжує покращуватися. Варто відмітити, що Туреччина, Польща, Угорщина, Індія і Росія значно покращили свій рівень за останні роки [3].

Необхідно відмітити, що шкільна підготовка відбувається у рамках GE (General English – Загальна англійська мова), а програма підготовки академічних спеціальностей передбачає вивчення іноземної мови у професійній сфері.

Студенти, вступаючи до вишів на різні спеціальності, починають вивчати англійську мову за професійним спрямуванням, переважно це стосується навчання в магістратурі. Проте, студенти не в змозі ефективно засвоїти магістерську програму англійської мови за професійним спрямуванням, оскільки

вони не мають належного рівня підготовки загальної англійської мови, яка викладалася у середніх навчальних закладах та на перших курсах у вишах.

Курси іноземних мов за професійним спрямуванням посідають особливе місце. Вони спрямовані на специфічні особливості викладання, які є актуальними для певних осіб, пов'язаних однією професією (економіка, юриспруденція, хімія, медицина, державне управління тощо). На таких курсах особливий акцент робиться саме на професійній термінології, типової для конкретних професій. Однак, окрім термінологічного апарату необхідно володіти загальними компетенціями іноземної мови (лексична, граматична, фонетична і так далі). Проблема полягає ще в тому, що багато осіб, які починають вивчати курс іноземна мова за професійним спрямуванням, взагалі не підготовлені, вони мають обов'язково повторити пройдений матеріал, який вивчали у ВНЗ та школах. Основи володіння іноземною мовою закладаються у середніх навчальних закладах.

Професійне спрямування вивчення англійської мови не оминає і державну службу та працівників публічного адміністрування. Професійна діяльність працівників публічного адміністрування пов'язана з офіційним, діловим стилем англійської мови, акцентується увага на термінології державного управління, відповідних фразах та конструкціях діловодства, уміння вести ділову переписку (ділове листування), вести переговори не лише на офіційних прийомах та церемоніях, а й у приватній атмосфері, грамотно і коректно володіти граматичним матеріалом. Професійна лексика, так чи інакше, тісно пов'язана із загальною лексикою, тому потрібно дотримуватись гармонійного поєднання вивчення коректного використання професійних термінів із вживанням загальних лексичних одиниць, оскільки неможливо розмовляти, використовуючи лише професійних термінологічний апарат. Окрім цього, державний службовець має розрізняти офіційних та неофіційних стилі у мові, він має чітко підбирати відповідні фрази і використовувати їх відповідно до ситуацій.

Виходячи з рангу і категорій державних службовців, як вважає Ю.П. Сурмін, на основі докладного аналізу посадових інструкцій можна диференціювати мету навчання по домінуючому виду мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, письмо, аудіювання), який превалює в посадових обов'язках державних службовців конкретної категорії. Тобто, діяльність державних службовців I – III категорій вимагає володіння як усними, так і письмовими формами спілкування, оскільки їм належить вести як особистий прийом громадян, так і забезпечувати ділове листування з різними органами виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями [2, с. 86].

Проблематика, зазначена у дослідженні є очевидною. Вивчивши відповідні джерела та інформаційні дані, необхідно оптимізувати навчальний процес викладання англійської мови для державних службовців.

Перед тим, як деталізувати проблеми у процесі викладання, слід акцентувати увагу на тому, що метою вивчення будь-якої іноземної мови є процес спілкування, комунікації, що означає обмін інформації як усно так і письмово, а це, в свою чергу, означає, що державний службовець має навчитися сприймати інформацію на слух (читання теж є видом сприйняття інформації), уміти висловити свою точку зору (письмово і усно). А оскільки у процесі навчання була зазначена саме така мета, то доцільно використовувати комунікативний підхід у навчанні, який інтегрує усі види мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, читання, письмо) та надасть змогу управлінцям спілкуватися іноземною мовою. Тобто, доцільно

використовувати аудіо- та відеоматеріали, монологічне та діалогічне мовлення, написання різноманітних есе та анотацій до прочитаних текстів. Це оптимізує усі чотири види мовленнєвої діяльності.

Першою проблемою є розрізнення державними службовцями формального та неформального стилю мовлення. Відомо, що офіційні документи, листи, виступи на офіційних заходах мають свою стилістику. Важливо розуміти, що залежно від ситуації ми використовуємо різні мовні конструкції, фрази, кліше. Тому питання щодо формального/неформального стилю є надзвичайно актуальним та змістовним у підготовці державного службовця. Важливо навчити його розрізняти ці два стилі, надати необхідні фрази, які використовуються в тому чи іншому стилі. У рекомендаціях подано зразки формального/неформального стилів та завдання для практики визначення стилю.

Друга проблема: невідповідності між англійською та українською мовами. Відомо, що ментальність і культурна спадщина народів відрізняється, а це, в свою чергу, відображається у мові. Намагаючись говорити англійською мовою, українець мислить українською, переносить стандартні українські мовні конструкції в англійську мову, замінюючи при цьому лише слова, проте смисл фрази в таких випадках набуває іншого значення або взагалі втрачається. Тому потрібно акцентувати увагу саме на таких проблематичних конструкціях, щоб полегшити процес говоріння англійською мовою. У рекомендаціях викладені основні такі моменти, коли переклад між мовами є особливо ускладненим, відповідні фрази та речення доцільно подати у табличній формі, де у першій колонці слід зазначити англійські фрази, а у другій – українські еквіваленти.

Третьою проблемою є граматична складність. Граматика англійської та української мови значною мірою відрізняються. Ускладнення для українця представляє різноманіття часових форм в англійській мові, тонкощі вживання прийменників та артиклів, будова речення в англійській мові. Зазначений матеріал варто презентувати також у табличному варіанті: окремо потрібно презентувати використання означених артиклів із власними назвами, порівняння часових форм дієслова, винятки утворення множини іменників, використання прийменників часу і місця, узгодження підмета з присудком, керування дієслів і порівняння прикладів з українськими еквівалентами – це те, що представляє особливі труднощі для вивчення.

Не менш важливим є ділове листування. Перш за все, варто наголосити, що в англійській мові існують чіткі правила та послідовність написання ділового листа, в якому мають бути обов'язкові елементи. З метою полегшення вивчення тонкощів ділової кореспонденції, в рамках курсів англійської мови мають бути представлені зразки різних ділових листів, а також універсальні фрази, які можуть бути прикладом для написання власного листа, крім того, у цій частині необхідно вводити вправи на розвиток навичок написання листів. Окрім ділового листування, доцільно указати як правильно укладати резюме, стислий виклад офіційної події, факс та електронний лист.

Останній аспект – формування професійної лексики: термінологія та вокабуляр, пов'язаний із державним управлінням, менеджментом, тощо. Лексичний складник є необхідним елементом щодо англомовної підготовки державних службовців, проте, наразі знайти укомплектовані професійні словники, які є адресовані державним службовцям є проблемою. Проблема полягає в тому, що немає єдиного уніфікованого термінологічного словника, зазначені лексичні одиниці можна віднайти лише фрагментарно у різноманітних

посібниках, методичних рекомендаціях для державних службовців, а це є досить незручним фактором під час опанування лексичного матеріалу.

Узагальнюючи матеріал, слід зазначити, що на сьогодні в теорії та методиці викладання англійської мови у професійній діяльності наявні проблеми: невідповідність українських стандартів освіти із закордонною, застарілі та неактуальні матеріали, різнорідність методик та технологій навчання, які викликають гальмування позитивного результату у процесі навчання.

Таким чином, до проблеми викладання англійської мови для державних управлінців необхідно підходити комплексно: розробити чіткі та уніфіковані методичні рекомендації викладання англійської мови для державних службовців, акцентувати увагу на проблематичних моментах, які викликають ускладнення для управлінців у процесі навчання, використовувати методи викладання, які охоплюватимуть різні елементи: професійна лексика, граматики, діловий стиль. Обов'язково слід враховувати комунікативний підхід у процесі викладання мови, який надасть змогу управлінцям почати говорити іноземною мовою.

Список використаних джерел:

1. Бронікова С.А., Панасенко Є.О. Формування англомовної компетентності державного службовця: методичні рекомендації [Текст] / С.А. Бронікова, Є.О. Панасенко. – Київ, Видавництво КМЦППК, 2017. – С. 24.
2. Сурмін Ю.П. Необхідність концептуальних змін професійного навчання державних службовців в Україні [Текст] / Ю.П. Сурмін // Вісник НАДУ. – К.: Вид-во НАДУ, 2005. – Вип. 4. – С. 84–91.
3. Go Global: Національна програма вивчення та популяризації іноземних мов. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fsr.org.ua/page/go-global-nacionalna-programa-vyvchennya-ta-populyaryzaciyi-inozemnyh-mov>

Ратушний А.Е.

студент;

Вігер І.О.

викладач біології,

Кілійський транспортний коледж

Київської державної академії водного транспорту

імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного

МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕЛІЦЕКУЛЬТУРИ В ПРИРОДНИХ УМОВАХ ПІВДЕННО-ЗАХІДНОЇ ЧАСТИНИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Геліцекультура, як одне з джерел сировини для харчової промисловості, в останній час привертає все більшу увагу спеціалістів. В наш час основними споживачами молюсків є мешканці таких країн, як Франція, Італія, Іспанія, Бельгія, Швейцарія, Германія, США. Інтенсивний промисел молюска призвів до того, що світові природні ресурси *Helix pomatia* різко скоротились, у зв'язку з чим цей цікавий та перспективний, з економічної точки зору, вид молюсків потребує ретельної уваги. Ряд досліджень [1, 3, 5] доводить перспективи отримання екстрактів зі слизу наземних молюсків та виробництва лікарських та косметологічних препаратів на їх основі. Однак, фахівці вказують на відносно

невеликі запаси біоматеріалу в природних умовах, у зв'язку з чим виникає потреба у штучному розведенні наземних моллюсків, серед яких найбільш цінним та придатним видом є *Helix pomatia Linnaeus*,

Ідея проекту: обґрунтувати можливість та доцільність впровадження геліцекультури в природних умовах південно-західної частини Одеської області.

М'ясо виноградних равликів має високу харчову цінність. У філе равликів містяться: 12–18% білка; 1,5% жирів, у складі яких дуже корисні фосфоліпіди (до 50%); 1,1–1,4% вуглеводів; 1,7–2,1% мінеральних солей [1, 3, 5].

За смаком м'ясо равликів нагадує яловичину з грибами. Деякі автори [Бурлака В.А., Шевчук В.Ф., Беляєв С.М.] навіть рекомендують вживати його сирим, оскільки воно містить біологічно активні речовини і згубно діє на патогенну мікрофлору кишечника [1].

Якщо порівняти санітарно-гігієнічні показники м'яса, яке отримали від слимаків, з м'ясом птиці чи жуйних тварин, то за більшістю показників воно є кращим. Так, у м'ясі слимаків вміст протеїну на рівні 14–16%, а у птиці – 13–14%. Вміст жиру у м'ясі піддослідних слимаків на рівні 0,6–0,7%, тоді як в філе яловичини – 10,5%, а птиці – 10%. М'ясо равликів низькокалорійне і тому може використовуватися у дієтах [1, 5].

В останні роки лікарі й косметологи використовують препарати слизу у складі кремів, лосьйонів та аерозолів. За рахунок високого вмісту біологічно активних речовин, ці препарати сприяють швидкому загоюванню ран, регенерації шкіри, збереженню її еластичності й запобіганню зморшок.

Науковці [Шевчук В.Ф., Бурлака В.А., Кривий М.М., Мамченко В.Ю.] стверджують, що моллюсків вигідно не знищувати, а збирати і виготовляти цінні білково-мінеральні кормові добавки для тварин або використовувати як харчові продукти [1, 5].

В наші дні найбільшим виробником і експортером слимаків вважається Франція. Щорічно ця країна постачає на світовий ринок 5000 т живих равликів і близько 1500 т замороженого м'яса слимаків [6].

Для вирощування равликів використовують спеціальні біоферми, але можна їх вирощувати в більш простих умовах, використовуючи для цього сараї, підвали, теплиці, парники і т.д. Сьогодні розвиток геліцекультури у світі пов'язаний з постійним ростом попиту на цю продукцію [1, 3].

Ми розділяємо думку авторів [Бурлака В.А., Шевчук В.Ф., Беляєв С.], які стверджують, що в Україні існують широкі можливості для раціонального використання не тільки природних слимаків роду *H.*, а й для штучного розведення цінних та перспективних харчових слимаків роду *H.* [1, 5].

Згідно висновків науковців ОНУ ім. Мечникова, Кілійський район належить до низки районів з досить високим природно-ресурсним потенціалом. Частка природних ресурсів коливається від 4,5 до 5,5% від загального природно-ресурсного потенціалу Одещини [4].

Моллюски роду *Helix* є типовими представниками наземної малакофауни південно-західної частини Одеської області. Встановлено, що в територіальних межах дослідження домінуючим є вид *H. pomatia L.*, 1758 [2].

З метою аналізу щільності місцевих популяцій виноградного равлика, протягом травня – вересня 2016 проводились підрахунки кількості особин на облікових ділянках та вимірювання маси знайдених екземплярів, здійснене обчислення кількості екземплярів виноградного равлика на одиницю площі ділянки (табл. 1) та біомаси на одиницю площі ділянки. (табл. 2).

Показники достатньої високої щільності популяцій та питомої біомаси свідчать про наявність сприятливих природно-кліматичних умов для даного

виду молюсків. Найбільшу активність молюсків спостерігали після дощу, особливо протягом червня місяця. При настанні посушливого періоду, в липні місяці, більшість знахідок молюсків перебувала в стані діапаузи. В жовтні та, навіть, в листопаді, при тривалому теплому періоді, спостерігались окремі екземпляри молюсків в активному стані. Таким чином, Період активності *H. romatia* співпадає з періодом року, коли температура повітря та поверхні ґрунту не нижче $+10^{\circ}\text{C}$ і знаходиться в прямій залежності від кількості опадів.

Таблиця 1

Щільність популяцій (екз./м²) виноградного равлика *H. romatia*

Місяць спостережень	Облікові ділянки						Середнє значення за місяць
	Присадибне господарство			Паркова зона			
	I	II	III	IV	V	VI	
Травень	2,2	2,5	1,9	1,2	0,92	0,8	1,58±0,22
Червень	2,4	3,42	2,5	1,61	1,2	0,98	2,02±0,8
Липень	0,46	0,54	0,48	0,32	0,25	0,18	0,37±0,14
Серпень	1,23	1,46	1,15	0,75	0,68	0,62	0,98±0,18
Вересень	0,68	0,72	0,82	0,64	0,54	0,94	0,86±0,09
Середнє значення по обліковій ділянці	1,39	1,73	1,37	0,9	0,72	0,71	1,162±0,28

Таблиця 2

Питома біомаса (г/м²) популяцій виноградного равлика *H. romatia*

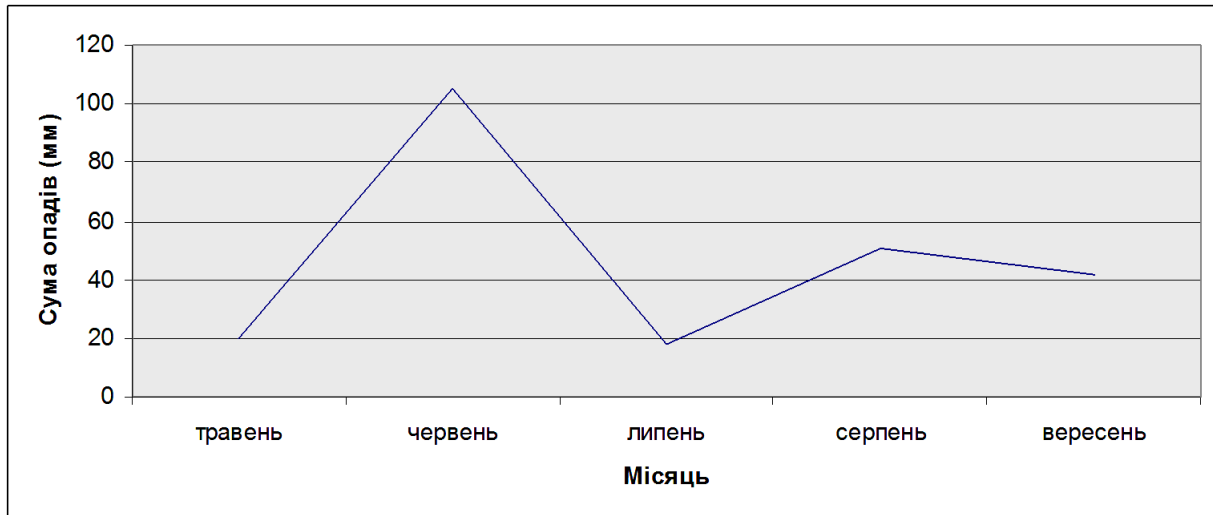
Місяць спостережень	Облікові ділянки						Середнє значення за місяць
	Присадибне господ.			Паркова зона			
	I	II	III	I	II	III	
Травень	42,8	45,8	35,8	22,4	18,2	17,5	30,4 ± 11,2
Червень	51,5	64,6	43,5	31,2	25,4	22,7	39,8 ± 16,6
Липень	10,4	9,2	11,6	7,5	6,3	5,2	8,36 ± 1,8
Серпень	18,75	20,4	18,4	15,3	14,5	12,4	16,62 ± 4,2
Вересень	8,5	5,3	9,5	6,2	7,8	6,8	7,35 ± 2,4
Середнє значення по обліковій ділянці	26,4 ± 6,8	29,06 ± 9,4	24,7 ± 8,2	16,52 ± 5,8	14,44 ± 4,2	12,9 ± 3,4	20,5 ± 5,3

Під час здійснення польових досліджень спостерігали скупчення особин досліджуваних молюсків в місцях зростання дрібнолистих дерев, таких як: липа серцелиста, в'яз, ясень. Серед дикорослих трав'янистих рослин равлики віддавали перевагу таким як: кропива дводомна, кульбаба лікарська, подорожник великий та середній, реп'ях великий. Практично не спостерігалось представників роду *H.* на відкритій місцевості та біля хвойних дерев.

Серед городніх рослин ми спостерігали равликів найчастіше на таких рослинах, як: малина, виноград, хрін, суниця.

Вважаємо, що результати дослідження можуть бути використані у випадку організації промислу та штучного розведення виноградного равлика. Рекомендуємо проводити дослідження ефективності застосування дієти з м'яса равликів роду *H.* при лікуванні захворювань і станів, пов'язаних із порушеннями балансу та нестачею кальцію в організмі. Вважаємо

перспективними дослідження з визначення хімічного складу слизу равликів роду *Н.*, вдосконалення методів отримання та переробки слизу, розробку та апробацію косметичних та лікувальних препаратів на основі екстрактів слизу. Вивчення морфологічної мінливості, структури популяцій наземних молюсків привертає значну увагу. Вважаємо, що в природних умовах південно-західної частини Одеської області існують досить сприятливі умови для впровадження геліцекультури. Істотною перешкодою може стати той факт, що на цій території досить тривалий посушливий період влітку. На нашу думку, на біофермах з розведення виноградних равликів, за рахунок штучного зволоження є можливість досягти високої продуктивності молюсків.

Динаміка місячної суми опадів в часових межах дослідження

Необхідно всебічно вивчати досвід зарубіжних та вітчизняних науковців з провадження геліцекультури з метою раціонального використання запасів молюсків.

Список використаних джерел:

1. Бурлака В. А., Шевчук В. Ф., Беляєв С. М. Вирощування слимака роду *Helix pomatia* в умовах Полісся України // Еколого-функціональні та фауністичні аспекти досліджень молюсків, їх роль у біоіндикації стану навколишнього середовища / Збірн. наук. пр. Житомир «Волинь». – 2004. – С. 15–17.
2. Гураль-Сверлова Н. В., Гураль Р. І. Визначник наземних молюсків України. – Львів, 2012. – 216 с.
3. Леонов С. В. Поширення, структура популяцій і біологія розмноження кримських молюсків роду *Helix* (Gastropoda, Pulmonata) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://referatus.com.ua>
4. Одеський регіон: природа, населення, господарство: навч. пос. / О. Г. Топчієв, І. І. Кондратюк, О. І. Полоса та ін.; За заг. ред. О. Г. Топчієва. – Одеса: Астропринт, 2003. – 184 с.
5. Шевчук В. Ф., Бурлака В. А., Кривий М. М., Мамченко В.Ю. Безпека та санітарна якість м'яса слимаків при їх утриманні в умовах промислової ферми. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua>
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://malacolog.com>

Smyrnov O.Yu.

Student;

Novodvorska M.Ye.

Lecturer of Cyclic Commission of Social-Humanitarian Disciplines,

Odesa College of Finance and Economics

Kyiv National University of Trade and Economics

THE ECO-CITY PROJECT

From the Middle Age a population of the Earth started to grow up exponentially with each new century. The first billion was reached in 19th century, the second billion – in the first part of the 20th century. In 1987 the population was 5 billion, in 1999 – 6 billion, in 2011 – 7 billion. So our modern time has complicated distinctive feature – the overcrowding. With the population increasing, the development of the science, art and technologies and also opening more and more transnational links between societies of different countries, cities got the main role in the life of the contemporary planet. It gave rise to rapid urbanization.

The urbanization is the process of development of the infrastructure and the size of the cities. Downtowns tend to grow up to the sky: more buildings, more floors, more roads and bridges, more glass and concrete, more industry. The population of the downtowns increases because of the migration: each year more and more people move from the countryside to the industry centre. With the process of the urbanization the residential neighborhoods of the cities are used to grow too. It's so-called 'suburbanization'. Often the industry society – the main native population of the city – moves to the uptown looking for a quiet life in green, clean districts. But people, living in the uptown, often become the 'slave of a car', because the uptown is too far from the city center or other official districts for the municipal transportation connection as metro or buses, and too close for the railway connection. Thus each family, living on the edge of the city, is used to have at least one automobile. All of this factors destruct ecology.

The cities are the dark points and even spots on the map of the air pollution, water pollution and waste landfills. The temperature of the air is higher in the city than in the less crowded country areas because of the warmth of the people and traffic fumes. Also the line of sight gets closer because of the smog is created by cars and factories. Every morning the citizens of Shanghai have to wear special protective masks to breath through this poisonous industrial mist. It gives us a reason for the reviewing the question of planning the city with the environmental point of view.

Ecological city (eco-city) has as important canons as an elimination all carbon waste, production energy entirely through renewable resources, recycling, provoking health way of life and has less influence on environment [3].

The first big problem is carbon waste. Because of the using benzene, poisonous gases fall into the air. Every family, with the middle financial income, needs to have the car in our world. Now we have almost 1 billion automobiles (registered in 2010) creating smog above the city. The right decision is an electric car. The electric car is an automobile that is propelled by one or more electric motors, using electrical energy stored in rechargeable batteries or another energy storage device. But totally changing automobiles is not just an idea. A newspaper 'Dagens Naeringsliv' in Norway says that the Government of Norway wants to pass a bill which will forbid using automobiles with diesel and benzene engines in 2025 [8]. The owners of electric cars don't have to

pay taxes for buying and registering, they can use free charge stations (for charging the electric cars) and drive on the special lanes. The purpose of this bill is to make an atmosphere as in the countryside as in the big cities cleaner and to reduce the air pollution. It seems an impossible task but even now almost 24% of sold automobiles in Norway are electric cars.

The second problem of the cities is waste. Every year the amount of garbage increases by 3%. Without chemical pollution, the countries of post-Soviet territory produce about 100 million tons of waste per year. Almost 230 million tons of garbage is produced every year in USA [5]. Every citizen must think about it because waste of city is transported behind the city line. This way is the recycling. The recycling is the process of converting waste materials into new materials and objects. It is an alternative to «conventional» waste disposal that can save material and help lower greenhouse gas emissions (compared to plastic production, for example). The recycling can prevent the waste of potentially useful materials and reduce the consumption of fresh raw materials, thereby reducing: energy usage, air pollution (from incineration), and water pollution (from landfilling).

The recyclable materials include a lot of kinds of glass, paper, and cardboard, metal, plastic, tires, textiles, and electronics. The composting or other reusing of biodegradable waste – such as food or garden waste – is also considered recycling. Materials are brought to a collection center or picked up from the curbside, and then they are sorted, cleaned, and reprocessed into new materials destined for manufacturing.

The third problem is the city planning. Every year the cities of the world grow up extremely and consolidate into one big city – an agglomeration. The irrational using of the natural space makes the impossible conditionals in the agglomerations. The territories of cities (more in post-Soviet countries) are growing up (the private houses and factories), but the territories of cultivation are decreasing. Less food – more people. It provokes traffics, decreasing of green zone and destructing sources of oxygen. The agglomerations break eco-systems of animals and plants. China is one of the largest countries in the world, but 98% of the population lives on the 1% of the Chinese territory. This irrational spacing makes influence at the nature. Eco-cities must be located far from each other, because they have less influence on the environment.

The Eco-city has to use the energy, but the modern energy stations use coal, gas, gasoline and other damaging resources. So the main sources of power in the eco-city must be renewable resources such as sunlight, wind, rain, tides, waves and geothermal heat [6]. Some places and at least two countries, Iceland and Norway generate all their electricity already using renewable energy, and a lot of other countries have the set a goal to reach 100% renewable energy in the future. For example, in Denmark the government decided to switch the total energy supply (electricity, mobility and heating/cooling) to 100% renewable energy by 2050.

The cities can produce energy by themselves (about it later) or the energy can be provided by only one big energy station like as the Gemasolar in Spain. The Gemasolar is the first commercial solar plant with central tower receiver and molten salt heat storage technology. It consists of 30.5 hectares (75 acres) solar heliostat aperture area with a power island and 2,650 heliostats, each with 120 square metres (1,300 sq ft) aperture area and distributed in concentric rings around the 140-metre-high (460 ft) tower receiver. The total land using of the Heliostats is 195 hectares (480 acres). The most innovative aspects of the plant, which belong to the company Torresol Energy, are its molten salt receiver, its heliostats aiming system and its control system. In addition, its storage system allows producing electricity for 15 hours without sunlight (at night or on cloudy days). This storage capacity makes its solar power manageable so it can be in demand. The plant has already been able

to supply a full day of uninterrupted power supply to the grid, using thermal transfer technology developed by SENER [7].

But these aspects must be provided by the government and often we don't have permission to change the form of our cities. So the European society has taken care about it and created passive and energy-plus houses. Passive house is the type of house construction with the minimum of using power. Passive house is a rigorous, voluntary standard for energy efficiency in a building, reducing its ecological footprint [1].

But the science and art of house building don't wait and now we have an energy-plus house. An energy-plus house produces more energy from renewable energy sources, over the course of a year, than it imports from external sources [2]. This is achieved using a combination of microgeneration technology and low-energy building techniques, such as: passive solar building design, insulation and careful site selection and placement. A reduction of modern conveniences can also contribute to energy savings, however many energy-plus houses are almost indistinguishable from a traditional home, preferring instead to use highly energy-efficient appliances, fixtures, etc., throughout the house.

The eco-city project is the idea for the future constructing and present reconstructing. And now the world has the model of such city – Masdar City. It's a planned city project in Abu Dhabi, in the United Arab Emirates. It was designed by the British architectural firm «Foster and Partners»; the city relies on solar energy and other renewable energy sources [4]. Masdar City is being constructed 17 kilometers. The original master plan envisioned a city functioning on its own grid with full carbon neutrality. However, the development was later hooked into the public system, and by 2016 its managers determined that the city would never reach net-zero carbon levels. Masdar is powered by a 22-hectare (54-acre) field of 87,777 solar panels with additional panels on roofs.

The Eco-city project is the way for a new free life, for the renaissance all of eco-systems. People will be able to live in the houses that can produce energy and be a new source of income. The eco-city project is the future and the main aspects of this city are:

- Zero-carbon atmosphere;
- Recycle;
- Energy of renewable resources;
- New vision in way of constructing.

Also all people must know that our ecology depends on us, not only on government, and if we do something by ourselves, we will be able to change the world.

References:

1. Zeller Jr., Tom. Beyond Fossil Fuels: Can We Build in a Brighter Shade of Green, New York Times, September 26, 2010.
2. Voss Karsten and Musall Eike: Net zero energy buildings – International projects of carbon neutrality in buildings 2nd edition, November 2012.
3. Register Richard (1987). Ecocity Berkeley: Building Cities for a Healthy Future. North Atlantic Books.
4. «Masdar plan». The Economist. 4 December 2008. Archived from the original on 28 July 2012.
5. «PM's advisor hails recycling as climate change action». Letsrecycle.com. November 8, 2006.
6. Ellabban Omar; Abu-Rub Haitham; Blaabjerg, Frede (2014). «Renewable energy resources: Current status, future prospects and their enabling technology». Renewable and Sustainable Energy Reviews.

7. «Torresol's landmark Gemasolar CSP solar plant is officially commissioned». International Resource Journal. 24 May 2011.

8. Сайт журналу Dagens Naeringsliv Journal [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: http://www.dn.no/nyheter/politikk/Samfunn/2016/06/02/2144/Motor/frp-vil-fjerne-bensinbilene?_1 – Dagens Naeringsliv Journal.

Смутченко О.С.

аспірант,

Херсонський державний університет

СУБКУЛЬТУРА СТУДЕНТІВ МОВНИХ ВНЗ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

В останні роки великою популярністю користуються різноманітні молодіжні субкультури, що мають різне походження, традиції, смислові конфігурації текстів. Тому виникає потреба в дослідженні впливу різних факторів на формування субкультури особистості студентів.

Поняття «субкультура» набуло широкого значення й увійшло в обіг досить недавно, але швидко стало популярним не лише серед науковців, але й в буденному спілкуванні. Установленої системи поглядів щодо визначення поняття «субкультура» немає, але кожна наука трактує це поняття з позицій своїх предмета та методології.

Дослідниця сучасних проблем молоді Т. Щепанська так характеризує це поняття: «Спочатку на перший план виступає префікс «sub» (тобто «під-»), позначаючи приховані, неофіційні культурні пласти, що є підкладкою «денної поверхні» пануючої культури. Це поняття використовувалося поруч з такими, як *subterranean culture* (підземна культура) і *underground* (підпілля). Простежується і звичне сприйняття не інституціональних культурних явищ як низових – на протигагу «високій» офіційній культурі. У тому ж контексті (ідеології і практики молодіжного протесту проти цінностей суспільства споживання, трудової етики і технократичної цивілізації) використовувалося й поняття «контркультура», що визначало ідеологію молоді як таку, що руйнує будь яку культуру взагалі і протистоїть їй [4].

О. Божок наголошує: «субкультура – це перш за все групове світобачення та своєрідний тип особистості, яким відповідно до сформованої системи цінностей відрізняє себе з-поміж інших індивідів. Сутність феномену субкультури не обмежується розумінням змісту, значення і ролі соціальної групи. Субкультура є частиною певного культурного шару, фундаментом якого виступають соціальні групи, а не суспільства в цілому. Під субкультурою слід розуміти систему пануючих норм та цінностей, що не претендує на заміщення, протистояння домінуючій культурі в суспільстві, а реформує культурні засади в суспільстві» [2].

Одним із видів субкультури є молодіжна субкультура, яка до кінця 80-х років ХХ століття сприймалась досить негативно і докладно не розглядалась.

Науковець О. Білецька характеризує молодіжну субкультуру як «явище тимчасове, форму життєвого пошуку, основи якої пов'язані її «життєвим стартом» – отриманням освіти, початком трудової діяльності, формуванням сім'ї, професійним просуванням тощо. Зміст молодіжної субкультури завжди залежить від культурних процесів і навпаки. Тобто на неї впливають як

національна, так і міська та сільська культури, а також інші субкультури, що надає їй різнобічного, багатогранного характеру. В той же час молодіжна субкультура являє собою невід'ємну частину тих самих національної чи міської культур. В основу молодіжної субкультури покладено основний спосіб відношення світу зі всією системою духовних цінностей. Молодіжна субкультура – це певний спосіб буття, в якому існують люди, які безпосередньо дотримуються останнього, це форма самовираження молоді, що ставить перед собою ціль змінити світ, своє життя, зробити його іншим, відкинути від себе стереотипи, відмовитись від соціальних канонів» [1].

Отже, молодіжна субкультура – це певне коло молодих людей, пов'язаних певними інтересами, цінностями та традиціями.

При дослідженні сучасних напрямів молодіжних субкультур, ми дійшли висновку, що в сучасній Україні переважають молодіжні субкультури професійного, мистецького, культурного спрямування, які позитивно впливають на особистість.

Кожній особистості студентського віку властиві свої інтереси, цінності, орієнтації, цілі, завдання в оволодінні професією, що в результаті формує студентську субкультуру. У студентські роки у молоді формується характер та її світогляд.

Характерними рисами юнацького віку є максималізм суджень, своєрідний егоцентризм: висуваючи свої теорії, юнак досить часто поводить себе так, ніби оточуючі повинні підпорядковуватись його теоріям, а не теорії – об'єктивній дійсності. Прагнення довести свою незалежність і самобутність можуть супроводжуватися типовими поведінковими реакціями, зокрема зневажливим ставленням до порад батьків чи викладачів, недовірою, іноді відвертою немотивованою протидією. І в той же час для юнацтва характерними є сугестивність і конформізм відносно впливу ровесників, що обумовлює однаковість інтересів, смаків, стилів поведінки [3].

Саме в цей час формується субкультура студентів. Вона може бути як професійно зорієнтована, студенти об'єднані спільною учбовою діяльністю, у них з'являється свій особливий жаргон, так і субкультура утворена у вільний від навчання час, коли молодь об'єднана спільними інтересами (музика, кіно, мода, ігри тощо), тут можуть створюватися музичні, мистецькі, геймерські субкультури, а також неформальні об'єднання.

Список використаних джерел:

1. Білецька О.О. Трансформаційні процеси української молодіжної субкультури наприкінці ХХ–ХХІ ст. // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: Збірник наукових праць. – К., 2010. – Вип. 24. – С. 139–144.
2. Божок О.І. Феномен субкультури в багатогранності буття культури // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»: Збірник наукових праць. – К., 2009. – С. 17–21.
3. Туркот. Соціально-психологічні особливості студентського віку [Електронний ресурс] / Туркот – Режим доступу до ресурсу: <http://westudents.com.ua/glavy/50527-sotsalno-psihologchn-osoblivost-studentskogo-vku.html>
4. Щепанская Т.Б. Традиции городских субкультур // Современный городской фольклор. – М.: РГГУ, 2003.

Солянікова О.П.

*Голова методичної комісії викладачів географії
ВНЗ I-II рівня акредитації Одеської області;
спеціаліст вищої категорії; викладач-методист,
Одеський фінансово-економічний коледж
Київського національного торговельно-економічного університету*

Макушкіна М.П.

*Голова циклової комісії природно-математичних дисциплін;
спеціаліст вищої категорії;
викладач-методист відокремленого структурного підрозділу
Одеський коледж комп'ютерних технологій
Одеського державного екологічного університету*

МОДЕЛЮВАННЯ ГІДРОХІМІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ НЕЛІНІЙНИМИ МЕТОДАМИ

Бажання забезпечити сталий економічний розвиток не може бути реалізоване інакше, як через збільшення навантаження на навколишнє середовище. Одним з негативних наслідків таких процесів є, зокрема, катастрофічне збільшення забруднення різних природних середовищ, в тому числі гідросфери. Сучасна класифікація забруднюючих навколишнє середовище речовин містить декілька класів небезпечних з екологічної точки зору речовин (зокрема радіоактивні ізотопи, хлорорганічні сполуки, нітрати, сульфати, фосфати, важкі метали тощо), токсичність яких виявляється вже за дуже низьких рівнів вмісту, а їх наявність у водному середовищі є взагалі недопустимою.

Вивчення динаміки процесів забруднення водних середовищ характеризується відсутністю достатньо надійних та ефективних методів і моделей, тому що ці процеси є дуже складними та різноманітними, а еволюція екологічного стану шуканих гідроекологічних систем визначається сукупністю низки факторів: хімічними властивостями речовин, гідродинамічними умовами, біологічними структурами, термодинамічними та кінематичними параметрами тощо. Одним з найперспективніших підходів можна вважати гідродинамічне тривимірне моделювання. Проте є добре відомими концептуальні та обчислювальні труднощі цього підходу, що стимулює пошук альтернативних методів.

В останні роки активно розвиваються і адаптуються до конкретних задач методи теорії хаосу, фракталів та динаміки нелінійних схоластичних систем; наприклад, вони виявилися плідними для аналізу та прогнозування концентрацій забруднюючих речовин в атмосфері промислового міста. Очевидно, що застосування зазначених методів у гідроекології є актуальною і своєчасною задачею, враховуючи той факт, що до сьогодні це практично ніким не робилося. Також через те, що динаміка гідроекосистеми визначається впливом багатьох факторів, зв'язки між останніми є дуже складними, унаслідок чого залишається невирішеною задача комплексного дослідження структурних особливостей забруднення водних ресурсів і оцінки антропогенного навантаження на них.

Метою дослідження є розробка нових моделей аналізу та прогнозу впливу антропогенних факторів на екологічний стан водних басейнів рік, пригирлових зон, що ґрунтуються на методах теорії хаосу та фракталів.

До класичних підходів з вивчення динаміки природних середовищ належать методи багатовимірної статистичного аналізу, які дозволяють на основі матриць коваріації та кореляції одержати характеристики статистичної структури полів концентрації різних інгредієнтів та пояснити фізичні механізми формування цих полів. Наприклад, для переобчислення полів концентрації доцільно побудувати модель у вигляді системи рівнянь множинної регресії. Нажаль, ці методи реалізуються успішно тільки за умов наявності розгалуженої мережі постів екологічного моніторингу з достатньо довгими часовими рядами відповідних динамічних змінних системи.

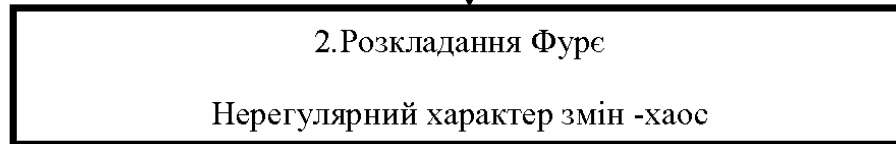
Ще одні підходи, методи гідродинамічного моделювання, ґрунтуються на чисельному розв'язанні відповідних рівнянь гідродинаміки, тобто Нав'є-Стокса або іншої аналогічної системи еволюційного типу, спільно з хіміко-біологічною частиною задачі. Коефіцієнти різноманітних функціональних залежностей часто визначають емпірично, що може бути імовірною причиною недостатньо задовільної якості прогнозу. Ці моделі є безумовно перспективними, проте непередбачувальні чисельні помилки не дозволяють на сьогодні використовувати їх для адекватного аналізу та прогнозу розповсюдження забруднюючих речовин у водному середовищі.

Найважливішим питанням є виявлення відмінностей між хаотичними та стохастичними системами. Як правило, припускається, що до хаотичних належать системи, аттрактор яких можна вкласти у простір не дуже великої розмірності. Інакше кажучи, здійснюючи процедуру реконструкції відповідного фазового простору, можна відділити хаотичні системи від стохастичних, а потім, що є найважливішим для задач економічного моніторингу, побудувати модель прогнозу. Отже, ключовим є питання і визначення розмірності аттрактора відповідної гіпердинамічної моделі явищ в гідроекологічній системі, а саме ця розмірність має бути невеликою і, принаймні скінченною.

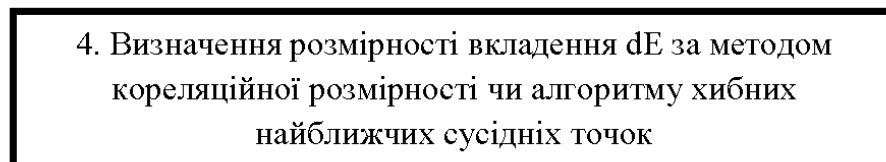
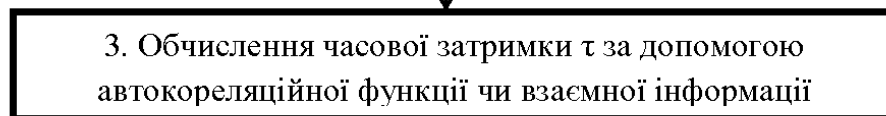
Таким чином, методика роботи з будь-яким часовим рядом може бути сформульована у вигляді алгоритму, який подано на рис. 1

Досліджувався внесок р. Дунай у загальне винесення забруднюючих речовин у Чорне море. Аналіз показує, що вміст, наприклад, ДДТ, у поверхневому шарі води різко зростає у весняний період. При цьому кількісно показано, що зростання рівня вмісту досліджених речовин відповідає багатоводному періоду (на підставі даних по стоку). Це досить чітко спостерігається в емпіричних даних для пригирлових зон північно-західної частини Чорного моря (гирлова зона р. Дунай (II) (а також, р. Дністер (I)). В районі I весною 1992 р. вміст ДДТ у поверхневому шарі води у порівнянні із зимою зріс у 1,5 рази і становив у середньому 1,58 і 5,52 нг/дм³, у II районі – в 2-3 рази (4,41 і 17,33 нг/дм³, відповідно). Концентрація ДДТ у окремих випадках досягали 35 нг/дм³. Рівень вмісту α,γ -ГХЦГ (гексахлорциклогексан) весною зріс у порівнянні з зимою і становив 10-12 нг/дм³. Ми виконали детальний мультифрактальний аналіз даних коливань сезонних витрат і часової еволюції флуктуацій хлорованих вуглеводів у пригирлових зонах північнозахідної частини Чорного моря (р. Дунай, Дністер) у період 1984-1998 рр. просторово-часових флуктуацій концентрацій забруднюючих речовин, винайдено феном генезису фрактальних розмірностей у системі «річкова система – морська екосистема»

I. Попередній висновок про наявність хаосу

II. Фазовий простір

III. Прогноз

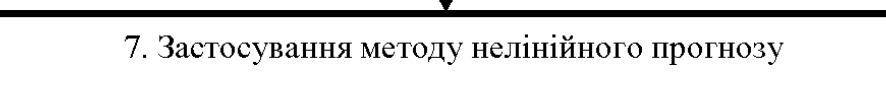
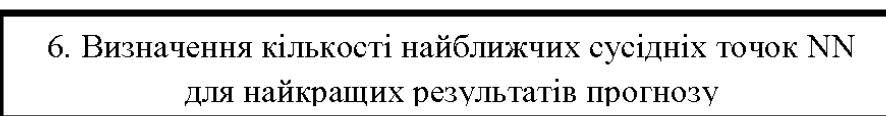
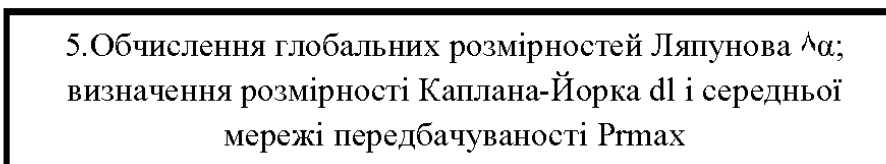

Рис. 1. Алгоритм розрахунку характеристик хаотичного часового ряду і застосування до нього методу нелінійного прогнозу

Список використаних джерел:

1. Солянікова О.П. Дослідження часових рядів концентрацій забруднюючих речовин (сульфатів) в водних басейнах Малих Карпат / О.П. Солянікова // Вісник Одеського державного екологічного університету – 2009. – Вип. 7. – С.49-53.

2. Солянікова О.П. Дослідження часових рядів концентрацій забруднюючих речовин (нітратів) в водних басейнах Малих Карпат / О.П. Солянікова // Вісник Одеського державного екологічного університету. – 2008.

Shevchenko M.V.

Lecturer,

*National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»*

PRINCIPLES OF MULTIMEDIA IN ESP CLASSROOM

At present, more and more foreign language teachers are turning their attention to audiovisual means to convey new educational material to their students in a memorable way. Multimedia is the aid to do so. It is an interdisciplinary technology oriented on applications, which exploits the multi-sensory nature of people, as long as we typically use multiple senses—sight and hearing among others—to communicate with each other. Among the benefits of the above-mentioned educational means is the ability to present various aspects of the English for Specific Purposes (ESP) course curriculum—which cannot be defined or comprehended easily through text and images provided in the students' course book—with the help of video clips, audio commentaries, animation, etc., and therefore making new ideas easily understandable [2]. Students' multi-sensory perception of the ESP study material through the aforementioned audiovisual aids promotes their in-depth understanding of topics, including concepts and technological processes, as well as better retention. Multimedia makes students more involved at the English for Specific Purposes lessons, and so, interested in learning some new information in the foreign language and storing it in the memory, in particular, as a result of a subject matter discussion in class.

To be able to prepare comprehensible and effective multimedia for the ESP lesson, it is vital to study multimedia bases, i.e. principles, which are [3]:

1) complementary perspectives: to ensure better subject memorization and understanding, various aspects of one matter should be presented in different media formats in a complimentary manner;

2) correspondence of themes: parts of the multimedia presented in the form of different media (video, pictures, graphs, and schemes) should match well, creating the comprehensible whole;

3) compatibility of a new material with students' existing knowledge: images, diagrams, signs, and symbols or other multimedia information should be comprehensible to students who will be assimilating the received information;

4) feasible load of provided information: preparing multimedia aids for an English for Specific Purposes lesson, especially audio- and video records, a teacher should make sure the authentic means of education is presented at the manageable rate and there will be no overload of students' information-processing capacity;

5) reinforce messages: an effort to demonstrate students the same concept using diverse modalities is beneficial to lasting memory cues formation.

Mayer (2004) [1], in his turn, mentions more multimedia principles that somewhat correlate with the ones presented above:

1) multimedia principle (words and pictures are more effective in teaching English for Specific Purposes at universities than words alone);

- 2) modality principle (students study better from graphics and narrations than from animation and on-screen text);
- 3) redundancy principle (study becomes more efficient when visuals and audio are presented together, not video, narration, and subtitles);
- 4) coherence principle (when unimportant words, pictures, and sounds are excluded from a multimedia means, students learn a new lexical material better);
- 5) principle of spatial contiguity (comparable words and images on multimedia means, e.g. on a video, should be near rather than far from each other);
- 6) principle of temporal contiguity (it is better for students' English language learning when interrelated words and pictures are presented concurrently rather than in succession);
- 7) segmenting principle (the foreign language study is better when tasks at a multimedia lesson are presented in student-paced segments, not as a nonstop unit);
- 8) signaling principle (when a definite structure of the work with the studied material is determined, the ESP lesson becomes more productive);
- 9) pre-training principle (it is easier for students to show good results at the lesson when they are familiar with the names and features of the main concepts presented on a multimedia aid, especially on an authentic video record in English);
- 10) personalization principle (students remember new vocabulary better when they come across these words and study them in the conversational style rather than formal one);
- 11) voice principle (when the oral speech on multimedia means is in a friendly–not a machine–voice, students' learning results are higher);
- 12) image principle (the presence of a speaker on the screen does not mean automatically better understanding and remembering of the heard information).

References:

1. Mayer R. E., Fennell S., Farmer L., and Campbell J. (2004). A Personalization Effect in Multimedia Learning: Students Learn Better When Words are in Conversational Style Rather than Formal Style. *Journal of Educational Psychology*. 96(2), 389-395.
2. Parekh R. (2013). *Principles of Multimedia*. 2nd ed. Tata McGraw Hill Education Private Limited.
3. Sutcliffe A. (2003). *Multimedia and Virtual Reality*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Юрескул В.М.

студент;

Доній Ю.Г.

викладач англійської мови, спеціаліст II категорії,

Білгород-Дністровський морський рибпромисловий технікум

ЖИТТЯ БЕЗ ПОЛІЕТИЛЕНУ: ЧИ МОЖЛИВО?

Щорічно на поверхню нашої планети людство викидає понад 150 мільйонів тон поліетилену, з них близько п'яти мільярдів припадає на Україну. Такі цифри вражають, якщо врахувати, що цей матеріал розкладається щонайменше 200 років. Тобто весь цей час використані пакети чи пляшки лежать на полігонах для сміття та виділяють в ґрунт шкідливі речовини, які негативно впливають на стан довкілля. Використані вироби з

полімерних матеріалів важко утилізувати: в Україні лише 10% відходів полімерних матеріалів переробляються, – решта накопичуються на полігонах та місцевих сміттєзвалищах. Часто, через перенавантаження звалищ, відходи починають спалювати, в результаті чого виділяються діоксини та інші токсичні речовини [1].

В даній ситуації експерти радять звернутися до передового досвіду інших країн, адже наразі одна четверта частина населення планети живе в умовах повної або часткової заборони на поліетиленові пакети, доводячи тезу про дієвість даного способу боротьби з відходами і забрудненням.

Так, наприклад, Данія ввела податок на безкоштовну роздачу поліетиленових пакетів ще у 1994 році, в результаті чого попит на поліетилен у країні знизився на 90%.

У Сінгапурі та Бангладеш повна заборона на використання пакетів вступила в силу після того, як останні стали причиною засмічення каналізаційного трубопроводу, спричинивши серйозні затоплення та загибель більше тисячі чоловік.

У Німеччині користуються пакетами, які розкладаються від сонячного світла або безслідно зникають після нагріву у компостних купах.

Великобританія, наприклад, розробила і активно використовує перші в світі біорозкладні пакети для хліба.

З 2007 року на багаторазові сумки та екологічно безпечну упаковку почали переходити супермаркети Латвії та Польщі.

В Україні ж законопроект про заборону виробництва і розповсюдження одноразових пластикових пакетів, об'ємом менше 20 літрів і товщиною – менше 0,025 мм, був розроблений у 2012 році. Але надалі суттєвих зрушень в цьому напрямку зроблено не було [2].

Зголосилися на ініціативу лише окремі підприємства, серед яких, зокрема столична організація «Київміськвотресурси», яка першою виявила бажання переробляти поліетилен. У Києві було створено близько ста пунктів збору виробів з пластику. І хоч 1 кілограм такого сміття коштував активістам всього 1,50 грн, станом на 1 листопада вже вдалося зібрати близько 30 тон кульків. Спеціалісти підприємства розповідають, що спочатку пакети сортують за кольором, тоді роздрібнюють, варять при високій температурі та роблять напівфабрикати, з яких в подальшому виготовляють сантехнічні труби, тазики, лопати тощо [1].

Оцінюючи позитивні зрушення в досягненні мети щодо збереження природи, варто замислитися над тим, чи може кожен з нас особисто зробити свій внесок в процес захисту навколишнього середовища? І ми з упевненістю можемо сказати – так! Натхненні досвідом таких екоактивістів, як журналістки Маріанни Бойко з Києва, та екоблогера з Нью-Йорку, Лорен Сінгер, яка вже 4 роки **веде нормальне життя і при цьому не засмічує планету**, нами було проведено 30-денний експеримент, метою якого була повна відмова від поліетилену.

В ході експерименту ми:

1. Відмовилися від одноразових пакетів на користь тканинних торбинок. Їх можна брати з собою кожного разу, збираючись у магазин. Крім того, деякі супермаркети вже самі пропонують покупцям таку альтернативу: поруч із звичайними поліетиленовими пакетами біля каси висять і такі багаторазові сумки. Щоправда, коштують вони дорожче, і це часто стає вагомим фактором при виборі того чи іншого продукту. Втім, якщо поррахувати, скільки пакетиків зберігається у кожного з нас вдома, виходить, що на них витрачено

не менше, аніж було б придбати таку багаторазову річ, як тканинна сумка. Таким чином на одноразових пакетах за рік можна заощадити мінімум 200 гривень собі і хвилину життя планеті.

2. Для сипучих продуктів (борошно, крупи, цукор) обрали полотняні торбинки. Служать вони дуже довго. А попередньо прокип'ятивши торбинки у розчині кухонної солі, вам вдасться уникнути появи в них комах.

3. Перед походом до магазину готували список необхідних продуктів, що дозволило уникнути покупок, зроблених імпульсивно (серед яких могли трапитися продукти, загорнуті в поліетилен).

4. Використовували сміттеві пакети з позначкою «Еко», термін розпаду яких складає 3 роки.

5. Знайшли альтернативу одноразовому посуду – ним став посуд з бамбуку, який наразі є в вільному доступі. Використання такого посуду – це насамперед турбота про зелені насадження, адже бамбукові ліси не знищуються, в них лише обрізають паростки, в той час як сама рослина продовжує рости і відновлюватися (від 2 до 80 см на добу). Крім того, будучи ненароком залишеним на природі, такий посуд повністю розпадається в найкоротший термін без шкоди для природи, на відміну від пластику та інших синтетичних матеріалів.

Відмовившись від поліетилену, ми, звісно, зіштовхнулися з такими складнощами, як необхідність замовлення екологічних сміттевих пакетів онлайн; відмова від фасованих продуктів на користь вагових, що було не завжди зручним; значна вартість бамбукового посуду в порівнянні з одноразовим пластиковим тощо.

Та попри все наш експеримент довів, що жити без поліетилену вже сьогодні – цілком можливо, варто лише поставити собі за мету захист і збереження наших природних багатств, і докласти певних зусиль.

Підсумовуючи, хотілося б навести цитату практикуючого екоблогера та природозахисника Лорен Сінгер: «Відмова від поліетилену – це найкращий спосіб пізнати себе. Спочатку обмеження сковують, проте згодом окриляють, адже Ви захищаєте природу, свій дім». Тож, перевірте себе і спробуйте повторити наш досвід. Результати Вас вразять.

Список використаних джерел:

1. Друге життя для поліетилену: <https://ecology.unian.ua/1709691-druge-jittya-dlya-poletilenu.html>
2. Як у світі борються з поліетиленовими пакетами: <http://ecotown.com.ua/news/YAk-u-sviti-boryutsya-z-polietylenovymy-paketamy>
3. Блог Лорен Сінгер: www.trashisfortossers.com
4. Блог Маріанни Бойко: <https://www.mariannaboyko.com>

СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Войтовська А.І.

викладач,

*Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини*

ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ЧУЙНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ВНЗ У КОНТЕКСТІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

В Україні проблема гендерної чуйності у зв'язку з інвалідністю практично не зачіпалася в соціальних дослідженнях, а на Заході ця тема потрапляє в поле академічної дискусії в 1980-ті рр. під впливом соціальних рухів. З одного боку, суспільство відмовляє людям з інвалідністю у статевому вираженні, і найпростіша ілюстрація того – це знаки на туалетах у громадських установах на Заході. Відмітимо, що в Україні людям з особливими потребами на візках взагалі відмовлено у громадській діяльності, зважаючи на велику кількість фізичних бар'єрів, відсутність спеціально обладнаного транспорту, в'їздів у будівлі, ліфтів та місць громадського користування. Гендер виступає найважливішим чинником переживання студентів з інвалідністю (особливо студентки).

У вітчизняній і зарубіжній педагогіці накопичений великий досвід у дослідженні проблем підготовки викладачів. Формування професійно-педагогічних здібностей досліджували Н. Кузьміна, М. Дьяченко, Л. Кандибович, А. Маркова.

Ми виходимо з того, що саме система вищої освіти, яка має сьогодні потужний науково-педагогічний потенціал і працює з молодими людьми, які в майбутньому стануть елітою країни і вестимуть за собою інших, здатна стати основною ланкою у формуванні нових підходів і традицій, що сприятимуть проникненню принципів гендерної рівності в усі сфери життя українського суспільства.

Характеризуючи організацію навчання студентів в умовах української інклюзивної університетської освіти, О. Фудорова відзначає низький рівень централізованої навчально-методичної підготовки викладачів ВНЗ з самостійним вирішенням ними поточних питань інклюзивної освіти шляхом самоосвіти. В університеті, що працює за принципами інклюзії, авторка пропонує використання необхідних інформаційних, технологічних та організаційних ресурсів, зокрема, професійну підготовку викладачів [1, с. 305-308].

Основні уміння в інклюзивному середовищі, перш за все це здатність педагога ВНЗ до *педагогічної взаємодії зі студентами з особливими потребами*, оскільки саме у різноманітній діяльності, яка організована педагогом університету, успішно проходить процес гендерної соціалізації студентів.

Друга особливість полягає у становленні інклюзивної самосвідомості на основі провідної ролі таких рефлексивних процесів, як самоаналіз і прогнозування ефективності власної інклюзивної діяльності, складання певної *програми самоосвіти та самовдосконалення*.

За словами В. Сухомлинського «...немає людей більш допитливих, невгамовних, більш одержимих думками про творчість, як учителі».

Будь-яка форма самоосвіти та самовдосконалення є ефективною, якщо вона має результат. Результатом самоосвітньої діяльності викладача є підвищення рівнів професійної та педагогічної майстерності; захист кандидатських та докторських дисертацій, написання та видання навчально-методичної літератури – підручників, посібників, практикумів, методичних рекомендацій та ін.; розробка нових методик проведення занять; підготовка доповідей та виступів; проведення показових лекцій, практичних, семінарських та лабораторних занять; розробка авторських методів викладання навчальних дисциплін; вивчення передового педагогічного досвіду та ін.

Також ми вважаємо, що адаптація *робочих навчальних програм* до гендерної освіти студентів з особливими потребами є одним із елементів самовдосконалення викладачів вищої школи і має сприяти успішному пристосуванню таких юнаків і дівчат до гендерної соціалізації в умовах ВНЗ.

Ідея впровадження гендерних спецкурсів отримала підтримку й на законодавчому рівні.

Таким чином, ми дійшли висновку, що викладачі ВНЗ постійно мають працювати над програмою самовдосконалення в інклюзивному навчальному середовищі для гендерної чуйності та педагогічно взаємодіяти зі студентами з інвалідністю, впроваджуючи при цьому гендерний підхід у викладанні дисциплін.

Список використаних джерел:

1. Фудорова О. М. Інформаційні, технологічні, організаційні ресурси реалізації інклюзивних принципів в сучасному університеті / О. М. Фудорова // Молодь в умовах нової соціальної перспективи: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир, 24–25 березня 2010 р. – Житомир, 2010. – 438 с.

Ротко О.М.

студент,

Науковий керівник: Нечипоренко В.В.

доктор педагогічних наук, доцент,

Комунальний вищий навчальний заклад

«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»

Запорізької обласної ради

ДІАГНОСТИКА РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

Підготувати майбутніх лідерів – одне з важливих завдань сучасної загальноосвітньої школи. Нашій державі потрібні здібні, талановиті учні, які складуть нову інтелектуальну еліту нації, стануть лідерами сучасності. Процес розвитку лідерських якостей передбачає з'ясування рівня його ефективності. З огляду на це важливим є розглянути методики діагностики лідерських якостей.

Поняття «лідерські якості» у своїх роботах розглядали такі дослідники, як Д. Алфімов, Р. Кричевський, Л. Конишева, Л. Уманський, А. Лутошкін, Є. Жариков, Є. Крушельницький та інші. Методики дослідження лідерських якостей запропоновані у працях Б. Федоришина, Н. Фетіскіна, В. Козлова, Г. Мануйлова та інших.

З метою діагностики рівнів розвитку лідерських якостей молодших підлітків за критерії нами було взято специфічні якості лідера, запропоновані Л. Уманським та А. Лутошкіним [1, с. 31]: схильність до організаторської роботи, лідерської позиції; комунікабельність; організаторська проникливість; здатність до активного психологічного впливу; потреба брати відповідальність на себе.

У своєму дослідженні ми вирішили детально розглянути перший та другий критерії розвитку лідерських якостей молодших підлітків. Показниками першого критерію, – схильність до організаторської роботи, лідерської позиції, ми визначаємо сформованість організаторських здібностей та прагнення бути лідером. Другому критерію, – комунікабельність, – відповідають наступні показники: готовність до комунікативної діяльності, сформованість комунікативних вмінь, здатність відчувати задоволення від процесу спілкування. Відповідно до визначених показників ми виділили три рівні розвитку лідерських якостей молодших підлітків: високий, середній та низький. Критеріями відбору діагностичного інструментарію для визначення рівня розвитку лідерських якостей були вікові особливості учнів, а також можливість виявити та схарактеризувати показники, запропоновані нами.

Для виявлення рівня сформованості показників схильності до організаторської роботи та лідерської позиції ми пропонуємо тест на виявлення лідерських схильностей (КОС) Б. Федоришина [2, с. 160-166] та тест «Самооцінка лідерства» Н. Фетіскіна, В. Козлова, Г. Мануйлова [3, с. 233].

Методика виявлення лідерських схильностей (КОС) Б. Федоришина за формою є тестом-опитувальником, який передбачає відповіді на 40 запитань, 20 з яких характеризують сформованість показників схильності до організаторської роботи. Прикладами таких запитань є наступні: «Чи подобається Вам вигадувати і організовувати зі своїми товаришами ігри та розваги?», «Ви із задоволенням приступаєте до організації всіляких заходів для своїх товаришів?» тощо.

Тест «Самооцінка лідерства» є експрес-тестом, який дозволяє визначити актуальний рівень прояву лідерства у спільній діяльності. Тест передбачає відповідь на десять запитань з вибором запропонованих варіантів відповідей. Такі питання, як «У компанії в загальній справі, ви завжди виступаєте першим, ініціатором?», «Чи вдається вам в розмові, дискусії, переконати, притягнути на свою сторону тих, хто раніше був з вами не згоден?» та «Чи подобається вам учити (повчати, навчати, давати поради) інших?» дають змогу визначити чи характерним є для досліджуваного прагнення до лідерської позиції.

Тест на виявлення лідерських схильностей [2, с. 160-166] дозволяє виявити рівень сформованості показників комунікабельності. Визначені нами критерії, показники та рівні розвитку лідерських якостей молодших підлітків, а також методики їх діагностики узагальнено у таблиці 1.

Таблиця 1

Критерії та показники розвитку лідерських якостей молодших підлітків

Критерій	Показники	Рівні сформованості			Методики
		високий	середній	низький	
Схильність до організаторської роботи,	– Сформованість організаторських здібностей; – прагнення	– вміння організовувати різноманітні ігри, колективні справи;	– вміння планувати роботу; – прагнення до органі-	– відсутність прагнення до організаторської діяльності; – прагнення	– <i>тест на виявлення лідерських здібностей;</i>

лідерської позиції	бути лідером;	<ul style="list-style-type: none"> – любов до організаторської роботи; – громадська діяльність; – надання допомоги близьким, друзям; – участь в організації громадських заходів; – здатність приймати самостійні рішення в екстремальній ситуації; 	заторської діяльності;	працювати під чийось керівництвом;	– тест «Самооцінка лідерства».
Комунікбельність	<ul style="list-style-type: none"> – готовність до комунікативної діяльності; – сформованість комунікативних вмінь; – здатність відчувати задоволення від процесу спілкування; 	<ul style="list-style-type: none"> – швидка орієнтація у складних ситуаціях; – невимушена поведінка в новому колективі; – ініціативність у спілкуванні; – вміння приймати самостійні рішення; – вміння відстоювати свою думку; – невимушеність у незнайомій компанії; – здатність не губитися в новій ситуації; – вміння швидко знаходити друзів; – прагнення до розширення кола знайомих; – ініціатива у спілкуванні; 	<ul style="list-style-type: none"> – відсутність прагнення встановлювати контакти з людьми; – часткове обмеження кола знайомих; – відсутність прагнення відстоювати свою думку; – нестійкий прояв комунікбельності; 	<ul style="list-style-type: none"> – відсутність бажання спілкуватись та встановлювати контакти; – відчуття скутості у новій компанії; – бажання бути на самоті; – обмеження кола знайомих; – труднощі при встановленні контактів з людьми; – труднощі при виступах перед аудиторією; – погана орієнтація у незнайомих ситуаціях; – відсутність бажання відстоювати свою думку; – вразливість, несприйнятливність критики; – відсутність ініціативи в громадській діяльності; – уникнення прийняття самостійних рішень у багатьох справах; 	<i>Тест на виявлення лідерських здібностей.</i>

Отже, у нашому дослідженні ми виділили такі критерії діагностики лідерських якостей молодших підлітків: комунікабельність; схильність до організаторської роботи, лідерської позиції; організаторська проникливість; здатність до активного психологічного впливу та потреба брати відповідальність на себе. Показниками схильності до організаторської роботи, лідерської позиції визначили сформованість організаторських здібностей та прагнення бути лідером. Показниками комунікабельності визначили готовність до комунікативної діяльності, сформованість комунікативних вмінь, здатність відчувати задоволення від процесу спілкування. Відповідно до визначених показників виділили три рівні розвитку лідерських якостей молодших підлітків: високий, середній та низький.

Для діагностики лідерських якостей молодших підлітків нами запропоновані наступні методики: тест на виявлення лідерських схильностей (КОС) Б. Федоришина та тест «Самооцінка лідерства» Н. Фетіскіна, В. Козлова, Г. Мануйлова.

У подальшому наша робота спрямовується на дослідження лідерських якостей молодших підлітків за такими критеріями як: організаторська проникливість, здатність до активного психологічного впливу, потреба брати відповідальність на себе.

Список використаних джерел:

1. Коньшева Л. Н. Формирование лидерских качеств студентов посредством участия в деятельности органов самоуправления: дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук: 13.00.01 / Коньшева Людмила Николаевна. – Киров, 2009. – 189 с.
2. Пашукова Т. І. Практикум із загальної психології / Т. І. Пашукова, А. І. Допіра, Г. В. Дьяконов. – К.: Знання, 2000. – 203 с.
3. Фетискин Н. П., Козлов В. В., Мануйлов Г. М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. – М.: Издательство Института Психотерапии, 2000. – 339 с.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Кузьменко М.М.

студент,

Науковий керівник: Мацера О.А.

старший викладач,

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

На сьогоднішній день головною метою освіти є підготовка спеціалістів, які зможуть конкурувати на ринку та формування у них особистісних якостей.

Формування особистості – становлення людини як соціальної істоти, внаслідок впливу середовища і виховання на внутрішні сили розвитку [1].

Сучасна педагогіка має значну кількість праць, присвячених саме особистісному розвитку студентів. Над даною темою працювали багато науковців, серед яких А. Маркова, О. Степанова, Б. Ломов, Н. Шумарова та інші.

Процес становлення особистісних якостей майбутнього фахівця припадає на період студентства. Саме у віці 16-19 років починається усвідомлення життєвої перспективи, що згодом впливає на побудову особистого життєвого шляху.

Вивчення іноземних мов є важливою складовою формування особистості у студента. Адже при вивченні іноземної мови, людина дізнається багато нового для себе, зокрема про культуру тої чи іншої країни. Вивчення іноземної мови також важливе в плані позбавлення дискомфорту, який стає перепоною у спілкуванні через незнання мови.

Вивчення мови є процесом довготривалим та нелегким, що вимагає терпіння, зосередженості та впевненості.

Для української молоді процес вивчення іноземних мов є нецікавим та, насамперед, важким, саме через методику викладання. Адже іноземну починають викладати в школі та не надають особливого значення. Більша частина школярів після закінчення школи має мізерні знання з іноземної, яких не достатньо для комунікації в сучасному світі. На мою думку, потрібно докорінно змінити систему викладання іноземної мови в школах, перейнявши досвід наших географічних сусідів, зокрема Польщі.

У вищих закладах освіти перевага надається активним методам навчання, які спрямовані на формування у студентів самостійності, варіативності, критичності мислення. Найпотужнішим джерелом пізнавальної активності студентів, розвитку їхніх творчих здібностей, інтересів, умінь і навичок та інших інтелектуальних чинників сьогодні є нові інноваційні технології. Інноваційні технології в освіті – це насамперед інформаційні й комунікаційні технології, нерозривно пов'язані із застосуванням комп'ютеризованого навчання [2].

XI століття характеризується тим, що разом з формуванням світової ринкової економіки відбувається процес становлення фахівця сучасного типу, в якому набувають особливого значення взаємовідносини між учасниками економічної діяльності, що передбачає невпинне і послідовне впровадження

технологічних, управлінських та інших рішень, які спрямовані на підвищення ефективності використання сучасних методів і заходів педагогічної діяльності в навчальному процесі вищого навчального закладу.

У наш час значно зросло освітнє значення вивчення іноземних мов, їх професійна функція на ринку праці. На сучасному етапі інтеграції України в європейські економічні структури першорядну важливість набуває питання підготовки молодих фахівців, здатних успішно реалізувати процес співпраці України з Європою. У цьому контексті актуальним завданням є оволодіння ними іноземною мовою, відповідними знаннями професійної лексики і термінології поряд з подальшим формуванням комунікативної компетенції для виконання професійно-орієнтованих завдань [3].

Тому, важливу роль у вивченні іноземної мови, а далі й в становленні особистості відіграє саме викладач. Формування особистості не відбувається само по собі, воно залежить від навколишніх факторів та різних чинників.

Вдосконалення підготовки майбутніх фахівців може бути досягнуто змістовним наповненням навчальних дисциплін, структурою навчального процесу та методами навчання.

Отже, формування майбутнього фахівця в процесі навчання є становленням особистості студента засобами навчання з метою формування практичних та пізнавальних навичок, необхідних для встановлення суспільних комунікативних зв'язків і відносин з навколишнім світом.

Список використаних джерел:

1. Степанов О. М. Основи психології і педагогіки: Навч. пос. / Степанов О. М., Фіцула М. М. – К.: Академвидав., 2006. – 520 с. (Альма-матер).
2. Каспін І. В., Сегаль М. М. Новые технологии в обучении иностранным языкам – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://linguact.hyperlink.ru>
3. Кузьменко М. М. Важливість вивчення англійської мови для студентів економічних спеціальностей [Текст] / М. М. Кузьменко // «Педагогіка в системі гуманітарного знання» (м. Хмельницький, 18-19 листопада 2016 р.). – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2016.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Бесага В.Р.

студентка;

Шерудило А.В.

кандидат педагогічних наук,

старший викладач,

Глухівський національний педагогічний університет

імені Олександра Довженка

ФОРУМ-ТЕАТР ЯК ІНТЕРАКТИВНА ФОРМА РОБОТИ ПЕДАГОГА-ОРГАНІЗАТОРА З ДІТЬМИ В УМОВАХ ДИТЯЧИХ ЗАКЛАДІВ ОЗДОРОВЛЕННЯ ТА ВІДПОЧИНКУ

У сучасних умовах реформування освіти в Україні набуває актуальності завдання впровадження якісно нових технологій у роботі педагога-організатора з дітьми в умовах дитячих закладів оздоровлення та відпочинку (ДЗОВ). Особливе місце серед яких займають інтерактивні технології.

Багато науковців досліджували сутність інтерактивних технологій у педагогічній сфері, зокрема, С. Архіпова, О. Безпалько, Р. Вайнола, Т. Журавель, І. Зверєва, А. Капська, І. Мельничук та інші, які вважають інтерактивні підходи найбільш ефективними у вирішенні соціальних проблем сьогодення.

Метою нашої публікації є теоретичне обґрунтування особливостей використання форум-театру як інтерактивної форми роботи педагога-організатора з дітьми в умовах дитячих закладів оздоровлення та відпочинку.

Аналізуючи сучасні погляди науковців на проблему класифікації інтерактивних форм роботи, можна констатувати, що їх поділяють на:

- проекти (дослідження);
- інтелектуально-пізнавальні;
- театралізовані;
- інтерактивні ігрові;
- художньо-прикладні.

Особливу роль в роботі в ДЗОВ займає форум-театр, засновником якого є А. Боаль, який створив перший вуличний «театр пригнічених» [3, с. 10].

Форум-театр – методика інтерактивної роботи серед різних верств суспільства, направлена на вирішення соціальних проблем.

Суть методики форуму-театру – це пошук разом із учасниками спектаклю шляхів вирішення проблем, з якою можна зіткнутися у повсякденному житті.

Головною темою спектаклів форуму-театру є насильство в різних проявах, пригноблення людей, тому і сам театр так і називається – «театр пригнічених».

Головна мета форуму-театру – надання інформації, отримання навиків вирішення існуючої проблеми певною людиною з використанням досвіду інших людей і з підключенням можливостей власного емоційного інтелекту.

Методика форум-театру:

- забезпечує набуття досвіду у вирішенні проблем, які виникають у процесі взаємодії особистості з суспільством;
- сприяє формуванню активної життєвої позиції людини щодо відношення до гострих соціальних проблем;
- формує комунікативні навички особистості;
- розвиває самосвідомість людини.

Форум-театр як і будь-який цілеспрямований процес, має свої етапи, яких необхідно дотримуватися, щоб досягти мети.

1. *Підготовка* (вибір теми, створення сюжету: у ДЗОВ це можуть бути такі важливі проблеми як запобігання алкоголізму, наркоманії, проституції, торгівлі людьми, насильство в сім'ї, суїцид, а також формування моральних якостей, здорового способу життя. Також сюди входить репетиція мізансцен, аналіз і коригування спектаклю; створення і показ форум-театру).

2. *Фази протікання*: «розігрів»; перегляд спектаклю; форум; передача профілактичної інформації; зворотний зв'язок; обговорення акторами й фахівцями настільки обрана проблема актуальна нині і її наслідки для всього суспільства та для конкретної людини. Можливі варіанти поліпшення ситуації пропонують саме глядачі.

Спектакль, триває не більше 10-20 хвилин і має 3-6 чітко структурованих мізансцен. Сценарій складається групою, що працює під наглядом фасилітатора, і відтворюється акторами, які є членами цієї групи. Важливим є попередній перегляд запропонованої театральної дії ведучим, щоб він знав розставлення акцентів у спектаклі [1].

Суттю методики форум-театру є пошук у межах запропонованої теми разом з учасниками виходу зі складної життєвої ситуації, різних варіантів вирішення проблеми. Саме тоді, коли при повторному програванні спектаклю можна покращити ситуацію і в учасників є варіанти, як саме це зробити, учасник говорить «Стоп!», виходить на сцену, змінює персонажа, який виконував цю роль і показує, як, на його думку, варто поводитися і що говорити для зміни ситуації на краще. Діти молодшого віку поводять себе найактивніше під час обговорення, адже їм найбільше не подобається упереджене ставлення один до одного і несправедливість [2].

Всі, хто замінює учасника своїм прикладом створюють нову модель поведінки, відтворюючи її на сцені.

Таким чином, це дає змогу знайти, відтворити на сцені складні життєві ситуації, які можуть статися з кожною людиною, отримуючи новий досвід активної громадянської позиції.

Форум-театр впливає на емоційний інтелект людини, формуючи творчий підхід до позитивного вирішення проблеми.

Отже, у своїй роботі з дітьми в умовах дитячих закладів оздоровлення та відпочинку педагогам-організаторам доцільно використовувати таку інтерактивну методику, як форум-театр. Адже вихованці можуть апробувати різні моделі поведінки й соціальні ролі, в невимушеній формі та атмосфері набувати досвід вирішення соціальних проблем, розвивати комунікативні навички та стимулювати себе тим самим до активної суспільно-корисної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Міжнародна Школа рівних можливостей «Що таке форум-театр» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.forum.gender-ua.org (дата звернення 16.01.2017). – Назва з екрана.

2. Новгородський Р. Г. Форум-театр як інтерактивна форма профілактики соціальних проблем [Електронний ресурс] / Р. Г. Новгородський. – Режим доступу: http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=996 (дата звернення 17.02.2017). – Назва з екрана.

3. Форум-театр: формула вихода из кризиса / Д. Доусэт, Е. Еделева, И. Захарченко и др. – Британский совет в Украине. – К., 2007. – 66 с.

4. Шерудило А. В. Я хочу бути сучасним вожатим: методичні рекомендації зі спецкурсу «Інноваційні технології в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку» для студентів педагогічних спеціальностей вищих навчальних закладів / А. В. Шерудило – Глухів: РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка, 2015. – 80 с.

Цезарюк Є.А., Зданюк Н.О.

студенти,

Науковий керівник: Січко І.О.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Миколаївський національний університет

імені В.О. Сухомлинського

РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ПРИРОДОЗНАВСТВА

У Доктрині національної освіти, що визначає стратегію й основні напрямки розвитку освіти України в ХХІ ст., зазначено: «Система освіти має забезпечувати підтримку обдарованих дітей і молоді, розвиток у них творчих здібностей, формування навичок самоосвіти і самореалізації особистості» [3, с. 27-30].

Природнича освіта стала актуальною на етапі історичного розвитку суспільства, адже прилучення людини до природи через її пізнання стало засобом формування її світогляду, а також ефективним методом для всебічного розвитку обдарованих дітей. І тому курс природознавства в початковій школі відіграє особливо важливу роль в становленні особистості, розвитку та виховання дитини.

Проблема обдарованості актуальна протягом кількох сторіч, але й до сьогодні залишається відкритою. Не викликає сумніву те, що потенціал обдарованості є найціннішим ресурсом духовного поступу й матеріального розвитку людства. Тому, як і будь-який ресурс, його слід вчасно виявити і розумно використати [7, с. 45]. У зв'язку з цим закономірно постає питання про імовірність ідентифікації обдарованості, розв'язання якого пов'язують з аналізом концептуальних підходів до проблеми обдарованості.

Питаннями визначення поняття «обдарованість» присвячена низка робіт вітчизняних та зарубіжних психологів і педагогів. Відомі визначні дослідження у галузі психології обдарованості Д. Гілфорда, П. Торренса, Ф. Баррона, К. Тейлора. На основі ідей психологів Д. Керрола і Б. Блума їх послідовниками була розроблена методика навчання обдарованих дітей. Вивченням феномену обдарованості займались ряд вітчизняних дослідників: О. Матюшкін, Ю. Гільбух, В. Моляко, О. Рибалка, О. Балл, І. Бех, Б. Теплов, Л. Виготський, Г. Костюк [4, с. 123-125].

Мета статті – розкрити особливості системи роботи з обдарованими дітьми на уроках природознавства, показати форми та методи роботи, формування цілісної, саморегульованої системи щодо виявлення і підтримки

обдарованої молоді, розвитку та реалізації її здібностей; стимулювання творчої роботи учнів і вчителів.

Проблема обдарованості знаходиться у центрі уваги психологів та педагогів вже достатньо тривалий час. Перші кроки у розв'язанні даного питання було зроблено ще у другій половині XIX століття, коли побачила світ книга Ф. Гальтона «Спадковість таланту. Її закони і наслідки» (1869). Сьогодні ж проблема виховання обдарованої особистості стала невід'ємною частиною нашого життя, нагальною потребою сучасного етапу розвитку людства, від вирішення якої певною мірою залежить і подальший розвиток нашої цивілізації.

Поняття обдарованості нині не дістало загальноновизнаного визначення. Найпоширенішим є визначення німецького психолога В. Штерна. Він формує його так: «Обдарованість – це загальна здатність індивіда свідомо орієнтувати своє мислення на нові вимоги; це загальна здатність психіки пристосовуватися до нових завдань і умов життя» [3, с. 370].

Робота з обдарованими дітьми вимагає специфічних підходів, методів і форм. Таким дітям не достатньо навчання в межах стандартів шкільної програми. Керівництвом школи мають бути передбачені додаткові заходи щодо роботи з такими дітьми, залучені до неї кращі педагоги, оскільки вона під силу висококваліфікованим, небайдужим до свого предмета вчителям.

М. Карне, А. Шведел і С. Ліннемайер виділили принципи складання програм для обдарованих дітей [2, с. 29-50.]

Обдаровані діти дуже критичні до себе і часом відрізняються несприятливим «Я-образом». Необхідно допомогти їм знайти реалістичне уявлення про себе. Особливо важливо згладити невідповідність між високим інтелектуальним розвитком і доступними руховими навичками.

Оскільки обдарованих дітей відрізняє широка сфера інтересів, програма повинна включати різноманітний матеріал, збалансований і сприятливий їх усебічному розвитку (в емоційному, руховому плані й у сфері спілкування).

Обдарована дитина, яка навчається в одній групі із «середніми» дітьми, повинна мати можливість спілкуватися з настільки ж розвиненими однолітками.

Керувати програмою навчання обдарованих дітей повинна людина, яка має спеціальну підготовку й відповідний досвід роботи.

Невід'ємна частина програми – система її оцінки. Важливо визначити, якою мірою дитина досягає поставлених цілей. У такий спосіб можна виявити слабкі місця програми й визначити, наскільки вона задовольняє потреби дитини. Тому повинна мати місце добре організована, ефективна й постійно діюча система виявлення обдарованості, в якій беруть участь і батьки.

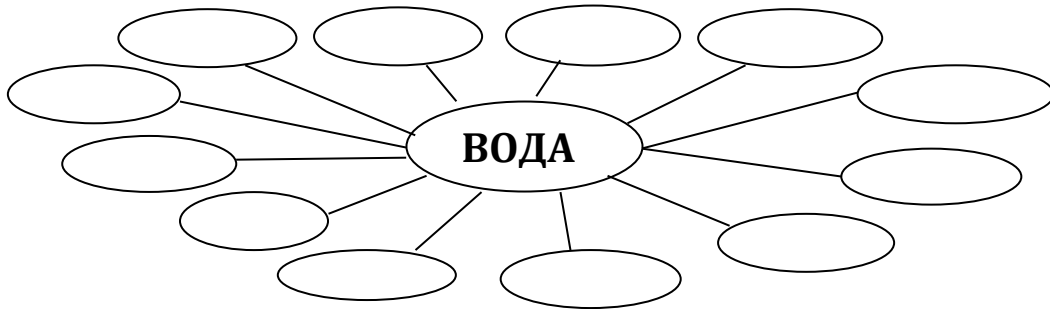
Щоб забезпечити поступальний хід розвитку, програма повинна передбачати оптимальний і плановий перехід дитини з одного рівня на інший. Це вимагає спільних зусиль адміністрації, учителів і батьків [1, с. 34-67].

Курс «Природознавство» володіє великими можливостями для розкриття творчого потенціалу обдарованих дітей.

На уроці природознавства, для дітей, які швидше виконують роботу і прагнуть поглибити свої знання необхідно давати додаткові завдання, аби вони не просто сиділи і чекали дітей, які ще виконують завдання, а працювали як можна більше, щоб цим учням було цікаво на уроці.

На будь-якому етапі уроку можна давати завдання, що розвивають творчі здібності учнів. Наведемо приклади.

На етапі актуалізації опорних знань можна дати завдання наведено нижче.

1. Склади павутинку «Де зустрічається вода?»

На етапі закріплення вивченого матеріалу:

1. Заповни таблицю «Якою буває вода?»

Рідка вода	Тверда вода	Газоподібна вода

Слова: дощ, туман, роса, хмари, сніг, крига, водяна пара, град, веселка, бурульки, айсберг, іній.

1. Розв'яжи природничі задачі.

• У класі Іринка помітила, що після відвідин їдальні у неї на спідничці з'явилася пляма від олії. «Не хвилюйся, а візьми і швидко змиє її водою», – порадила дівчинці подруга. Чи допоможе ця порада позбутися олійної плями? Доведи свою думку.

• Оксанка з Тетянкою пили чай. Оксанка взяла звичайний цукор-пісок, а Тетянка – цукор у шматочках. У кого з дівчаток чай швидше стане солодким? Поясни, чому?

Отже, предмет «Природознавство» має дуже великий вплив на розвиток творчих здібностей учнів початкових класів. Адже цей курс покликаний формувати у дітей впевненість у своїй неповторності, значимості, винятковості як особистості, виховувати у школярів повагу до природи, праці людей, формувати в них певні трудові вміння і навички, розвивати в них творчість, та виявляти обдарованих дітей. Гра як основний вид діяльності молодшого школяра допомагає визначити лідера, при цьому не тільки збуджує бажання знати більше, а й вчить здобувати знання та поглиблювати їх. Пошук обдарованих дітей та створення умов для їхнього розвитку – це комплексна спільна спланована діяльність дорослих: батьків, учителів, керівників гуртків, шкільного психолога.

Для того, щоб якомога раніше виявити обдаровану дитину, батькам та вчителям варто пам'ятати, що така дитина потребує до себе підвищеної уваги, тому що їй властиві особливі риси характеру, особливості у сфері мислення і в навчальній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Байбара Б.М. дослід у процесі навчання природознавства // Початкова школа. – 2000. – № 12. – С. 19-21.
2. Герцен А.И. Собрание сочинений. Т. 3. – М., 1972, с. 95.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: [навчальний посібник] – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Майхрук М. Збірник рівневих завдань з природознавства. – Тернопіль «Підручники і посібники» 2003 р.
5. «Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою, 1-4 класи». – К., «Освіта», 2013.
6. Волошин О.М. Скарбничка цікавинок з природознавства // Тернопіль. «Підручники і посібники» 1998 р. – 345 с.
7. Сосновская Е.Б. Методика преподавания природоведения // Учебник для ССУЗов. – М.: Приор, 2005. – 208 с.

Шевцова Г.Г.

аспірант,

Херсонський державний університет

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ УЧИТЕЛЯ В ПРОЦЕСІ ВИХОВАННЯ ПОВАГИ ДО МАТЕРІ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Складні процеси в суспільному житті українського народу, що супроводжуються економічними, соціальними проблемами та зміною системи загальнолюдських цінностей концентрували низку проблем, пов'язаних із духовно-моральним життям суспільства. Такі перетворення призвели до переосмислення факторів, від яких залежить якість навчання та виховання підростаючої молоді. Найголовнішим серед них вважається професіоналізм педагогів.

Законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту» перед освітянами поставлено завдання постійного підвищення професійного рівня й педагогічної майстерності.

Різні складові педагогічної майстерності вчителя були предметом наукових розвідок педагогів-класиків А. Макаренка, В. Сухомлинського. На сучасному етапі цю проблему вивчали: Е. Барбіна, Ф. Гоноболін, О. Духнович, А. Крупенін. Науковцями встановлені теоретичні підходи до змісту поняття педагогічна майстерність учителя, основні характеристики цього феномену.

Незважаючи на велику кількість наукових робіт з дослідження педагогічної майстерності вчителя, проблема удосконалення педагогічної майстерності в процесі виховання в молодших школярів поваги до матері залишилась поза увагою науковців. Саме особистісні якості педагога, його моральна культура та рівень професійної діяльності істотно впливають на розв'язання завдань морального виховання. З огляду на це метою нашої статті є дослідження педагогічної майстерності вчителя в процесі виховання в молодших школярів поваги до матері.

У науковій літературі педагогічна майстерність – це комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі [2].

До таких важливих властивостей особистості або елементів педагогічної майстерності автор першого навчального посібника «Основи педагогічної майстерності» І. Зязюн відносить: гуманістичну спрямованість діяльності вчителя, його професійну компетентність, педагогічні здібності та педагогічну техніку [2].

Всі ці компоненти можуть інтегруватися в освітньому процесі під час виховання в дітей молодшого шкільного віку поваги до матері.

Теоретичне вивчення проблеми поваги дитини до матері в педагогічній, психологічній, філософській літературі дозволило нам розглянути повагу, як ушанування, звеличення матері за її заслуги та достоїнства, її позитивні якості. Повага до матері ґрунтується на любові до неї та визнаному авторитеті [4, с. 14].

Поважне відношення до матері припускає чуйність, чемність, делікатність, визнання достоїнств, заслуг, врахування прав, свободи, увагу до інтересів, праці, небайдужість до її емоцій, хвилювань, неможливість завдати їй шкоди.

Виховувати таку поведінку педагог-професіонал може на уроках та під час виховних заходів. Так, знання історії українського народу, національних традицій, які підносили святий образ жінки-Матері на п'єдестал пошани, учитель вміло може застосовувати у своїй педагогічній практиці.

Героїчне минуле нашої країни свідчить про унікальну заслугу та достоїнство української жінки-Матері перед суспільством – це постійне виконання обов'язку матері-Берегині своєї родини та народу [6]. Скільки приказок та прислів'їв, пісень, казок про мати склав наш народ! Всі вони можуть вміло бути вплетені учителем в уроки читання, української мови, народознавства, позакласного читання та в позаурочний час у сценаріях виховних заходів. (Хто матір і батька почитає, той навіки не гине. Не залишай батька і матері на старості років, і Бог тебе не залишить. З матір'ю жити – ні горя, ні нудьги не знати. Материнським словом Бог править). Виховання поваги до матері відображене в культурі й інших народів. Скільки виховного змісту має в собі ненецька народна казка «Зозуля»! Творчий підхід педагога при роботі з дітьми над цією казочкою дозволить малечам назавжди запам'ятати наслідки неповаги до рідної матусі. Тематичні бесіди, інсценізація казки – це ті методи, які дозволять вчителю «достукатись» до дитячих сердець.

Враховуючи принцип системності і послідовності виховання вчитель може виховувати шанобливе ставлення до рідної матусі й на уроках «Я і Україна», наприклад, при вивченні теми «Рослини України» у 1 класі (в 3 класі). Сама Природа-Мати, Земля-Мати підкреслює святий образ матері у живій природі: гілка дерева – це тендітність жінки, зелена травичка – це юність дівоча. А скільки дерев з жіночими іменами існують в природі України! Береза, тополя, верба, горобина, липа – всі вони вражають не тільки своєю красою, але, як мати-ненька, можуть своїми цілющими властивостями лікувати й оберігати родину, весь український народ. Окрему увагу заслуговує така рослина, як мати-й-мачуха. Учитель на уроці може розказати дітям легенду про цю квітку, за якої, якщо взяти листок мати-й-мачухи і прикласти до лица, то можна відчутти на дотик, що одна сторона листочка холодна й шершава (то мачуха), а інша – м'якенька й тепла, то мати. Кожний момент свого уроку учитель, як справжній творець, може зафарбовувати етичними малюнками. Навіть в наведеній ситуації варто повідомити дітям, що мачуха –

це не завжди груба, жорстока жінка. В історичному минулому нашої країни були жінки, які «піднімали на ноги» нерідних дітей, давали їм любов, турботу, освіту. Такий менталітет справжньої української жінки-матері.

Допоможуть учителеві реалізувати виховання шанобливого ставлення до матері уроки з розвитку мовлення, де доцільно використовувати обговорення оповідань, життєвих ситуацій, які б описували добрі та погані вчинки дітей по відношенню до своїх матусь, бабусь. Рекомендується доповнювати такі бесіди сюжетними малюнками, використанням відеоматеріалу, бо психологічною особливістю дітей молодшого шкільного віку є конкретно-образне мислення [1, с. 88]. Обов'язковим є закінчення таких бесід висновком педагога, який допоможе малечам правильно розібрати, оцінити ситуацію та розставити вірні акценти. Головним у виробленні шанобливого ставлення до рідної неньки має бути прагнення не отримати похвалу, нагороду, а прагнення відчувати насолоду від розуміння своєї необхідності, допомоги, турботи по відношенню до матусі. Використовуючи такі методи та прийоми, педагог може повністю реалізувати свої унікальні професійні та творчі здібності, а його авторитет буде вирішальний у вихованні шанобливого відношення до жінки-матері.

У реалізації виховання поваги до матері свої професійно-творчі здібності педагог може використовувати, застосовуючи такі масові форми виховної роботи як: тематичні класні години; фото-виставки («Моя домашня допомога матусі»); виставки творчості наших мам (вишивання, малювання); конкурси («Улюблена страва нашої родини»), зустрічі з видатними жінками, святкові заходи до 8 березня та до Свята матері (у травні); літературні вікторини; конференції. Вирішальну роль у підготовці та організації таких заходів відіграє сам учитель, який виступає тут ініціатором, організатором та ведучим. Від його підготовленості, особистої харизми, інтелектуальної культури залежить позитивний результат виховного процесу.

З огляду на сказане можемо стверджувати, що педагогічна майстерність учителя в процесі виховання поваги до матері є цілеспрямований та безперервний процес самовдосконалення, який передбачає: оволодіння новими педагогічними технологіями; підвищення психолого-педагогічної культур; прагнення до творчості, пошуку нових педагогічних засобів виховання; створення власних прийомів та методик, які підвищують ефективність виховного процесу в початковій школі.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Виховання особистості: підручник / І. Д. Бех. – К.: Либідь, 2008. – 848 с.
2. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамушенко. – К.: Вища школа, 2004. – 208 с.
3. Ситникова М. И. Педагогические условия творческой самореализации личности молодого учителя: диссертация кандидата педагогических наук.: 13.00.08 / Ситникова Мария Ивановна – Белгород, 1995. – 215 с.
4. Український педагогічний словник / гол. ред. С. У. Гончаренко – К.: Либідь, 1997. – 206 с.
5. Фіцула М. М. Педагогіка: посібник / М. М. Фіцула. – К.: «Академія», 2000. – 544 с.
6. Щербань П. М. Національне виховання в сім'ї / П. М. Щербань. – К.: ПП «Борівітер», 2000. – 260 с.

Ярошенко Н.П.

студентка,

Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ – ГОЛОВНИЙ ПРІОРИТЕТ ОСВІТИ

Національне виховання – це створена народом упродовж віків система поглядів, переконань, ідей, ідеалів, традицій і звичаїв, покликаних формувати світоглядну свідомість та ціннісні орієнтації молоді, передавати їй соціальний досвід, надбання попередніх поколінь. Головною складовою національного виховання є патріотичне виховання. К. Ушинський писав: *«Виховання повинно спиратися на вивчення народного характеру, на вивчення природних сил його»*.

Стержнем системи виховання в Україні є національна ідея, спрямована на вироблення життєвої позиції людини, становлення її як особистості як громадянина своєї держави. Національна ідея має бути не лише атрибутом національної свідомості, суто духовним феноменом, а поштовхом до практичних справ. Наявність національно-ідентифікуючих себе особистостей – найперша і неодмінна умова благополуччя країни, а національне почуття – первородна животворяща сила [2, с. 385-386; 3; 4].

Є цілий ряд причин, які викликають сьогодні тривогу:

- трагічна історія України показує, скільки зусиль було зроблено для того, щоб українці перестали відчувати себе народом, нацією, українцями, щоб у сили-силенної людей умерло почуття національної гідності;
- війна за забезпечення суверенності й територіальної цілісності країни, коли існує пряма загроза денаціоналізації, втрати державної незалежності та потрапляння у сферу впливу іншої держави;
- вплив російської мови роблять мову молоді невідомою;
- діти недостатньо знають історію України, український народний календар, не усвідомлюють його значення для українця;
- спостереження на уроках показують, що ні педагоги, ні учні не виконують гімн України;
- втрачено почуття бережливого відношення до чистоти довкілля;
- давно забута споконвічна виховна народна мораль тощо.

Як бачимо, над Україною нависла не лише загроза втрати її незалежності, а й духовні чесноти українського народу втрачають свою дієвість, руйнуються традиційні для українців цінності [1; 7, с. 16].

На жаль, українська освіта за всі роки незалежності не мала переконливої традиції та досвіду щодо виховання патріотизму в дітей та молоді: донедавна взагалі боялися навіть терміну «національний», а «патріотичне виховання» сприймали винятково в етнонаціональному або неорадянському вимірі. Протягом 1996-2012 років було розроблено цілу низку концепцій національно-патріотичного виховання, але жодна з них не була втілена в життя через зміну векторів розвитку держави і, відповідно, освітньої політики, через різні уявлення правлячих еліт на ідеологію і напрями розвитку освіти. Навіть за роки незалежності України національно-патріотичному вихованню учнів під час проведення уроків не надавалося належної уваги, а в позакласній та позашкільній діяльності це питання взагалі не розглядалося [6].

У результаті на сьогодні молоде покоління українців має низький рівень національної свідомості. Такі невтішні висновки підтверджуються

результатами досліджень, які були проведені у ряді загальноосвітніх шкіл м. Черкаси. Так, анкетування учнів 9-11 класів показало, що значна їх частина не говорить у побуті українською мовою, не шанує національні й державні українські свята, не бере участі в акціях вшанування пам'ятних дат української історії. Та найбільше вражає той факт, що майже половина з опитаних учнів не вважає себе патріотами України, не відчуває себе частиною нації, не планує у майбутньому залишатися жити в Україні, а захищати рідну державу готова лише третина.

Вивчення проблеми педагогічного забезпечення національно-патріотичного виховання учнів дає можливість зробити наступні висновки:

1. Національно-патріотичне виховання має першорядне значення для соціального, економічного і культурного розвитку держави, збереження її національних, громадянських, духовно-моральних, сімейно-родинних цінностей.

2. На державному рівні були розроблені і затверджені «Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді» та «Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки», які не повинні залишитися на папері.

3. Перед школою стоїть завдання виконати наступне:

- у програмах викладання кожного предмету та позакласній роботі повинен бути зроблений національно-патріотичний акцент;

- надзвичайно велика і складна робота школи має проводитися з батьками, яких також потрібно перевиховувати в дусі української національної свідомості;

- особливу увагу необхідно приділити позакласній та позашкільній діяльності щодо виховання учнів на народних традиціях; з цією метою використати проекти: «Історія мого рідного краю», «Гуртки народної творчості», «Краєзнавство», «Народ без народності – тіло без душі», «Рідна мова – пісня солов'їна» тощо;

- у навчально-виховний процес мають впроваджуватися форми і методи виховної роботи, що лежать в основі козацької педагогіки, метою якої є духовний розвиток особистості майбутнього лицаря рідної землі, воїна-захисника України [1; 5].

Список використаних джерел:

1. Відмиш Л.І. Система національного виховання: шляхи та засоби реалізації / Л.І. Відмиш // Виховна робота в школі. – 2011. – №8. – С. 7-9.
2. Зайченко І.В. Педагогіка / І.В. Зайченко. – К.: «Освіта України», «КНТ», 2008. – 528 с.
3. Иванченко И. Национальное воспитание по И.А. Ильину / И. Иванченко // Педагогика. – 2008. – № 8. – С. 77–83.
4. Коновалова М.В. Національно-патріотичне виховання в школі / М.В. Коновалова // Класному керівнику. Усе для роботи. – 2010. – №7. – С. 2-3.
5. Коркішко О. Використання педагогічної технології патріотичного виховання в позаурочній роботі сучасної школи / О. Коркішко // Рідна школа. – 2005. – № 6. – С. 48–50.
6. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В.Г. Кремень – К.: Грамота, 2005. – 448 с.
7. Щербань П.М. Національне виховання в сім'ї / П.М. Щербань. – К.: Культурол. ПП «Борівітер», 2000. – 260 с.

ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ

Каппе І.А.

викладач;

Овчарова І.А.

викладач,

Харківська гуманітарно-педагогічна академія

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИХ УМІНЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

На сучасному етапі розвитку суспільства система освіти потребує нових підходів до підготовки фахівців, які здатні впливати не тільки на інтелектуальну, але й на емоційну сферу учнів, сприяти їх залученню до вивчення народної творчості, усвідомленню ролі національної культури. Фахова компетентність учителя мистецтва загальноосвітнього навчального закладу визначається наявністю знань із різних галузей науки та мистецтва, здатністю до самостійного аналізу музичних творів, умінням передавати музичний досвід дітям, формувати в них навички художньо-естетичного сприймання, музичного смаку та естетичних почуттів. Важливою складовою практичної професійної підготовки майбутніх учителів є інструментально-виконавська підготовка, яка здійснюється на факультеті музичного мистецтва у формі індивідуальних занять із дисциплін «Спеціальний музичний інструмент», «Акомпанемент», «Додатковий інструмент». Виконавська майстерність майбутнього вчителя традиційно вдосконалюється у процесі музичної підготовки, завданням якої є не тільки ознайомлення студентів з художніми творами на рівні сприймання, але, перш за все, формуванням високої культури виконання різних за змістом та емоційним наповненням творів. Проблема формування інтерпретаційних умінь є частиною більш загальної наукової проблеми – формування творчої особистості. Ці питання досліджуються в працях Л. Арчажникової, Н. Корихалової, Г. Нейгауза, Г. Падалки, О. Ростовського, Г. Ципіна та інших.

Метою даного дослідження є визначення особливостей формування інтерпретаційних умінь майбутніх вчителів мистецтва у процесі інструментально-виконавської підготовки. Інтерпретація (від лат. *interpretatio* – роз'яснення, тлумачення) у загальнонауковому значенні – фундаментальна операція мислення, надання смислу будь-яким проявам духовної діяльності людини, які об'єктивовані в знаковій або чуттєвій формі. Вирізняючи поняття виконавської інтерпретації, ми говоримо, насамперед, про художній образ музичного твору. З музично-педагогічних позицій поняття «інтерпретація» передбачає, насамперед, індивідуальне бачення предмета інтерпретації, особистісне до нього ставлення. Формування умінь художньої інтерпретації здійснюється за наступною схемою: ознайомлення з музичним твором, усвідомлення його змісту, опанування драматургії твору, самостійне виконання музичної концепції. Художня інтерпретація передбачає індивідуально-образне втілення виконавцем об'єктивної композиторської інформації, глибоке проникнення в зміст музичного твору, виявлення ціннісного ставлення до музики.

В основі музичного виконавства лежить пошукова творчо-інтерпретаційна діяльність. Викладачеві необхідно застосовувати творчі завдання з урахуванням суб'єктивного досвіду студента. Реалізація поставлених цілей має здійснюватися поетапно, відповідно до дидактичного принципу наступності. Позитивні результати в роботі над твором будуть тоді, коли студент навчиться слухати себе, грамотно аналізувати свою роботу, самостійно оцінювати успіхи й помилки. Формування навичок виразного виконання, збагачення музичного досвіду через власне виконання творів є важливим для розвитку емоційної чутливості до музики. Цьому сприяють завдання передати словами характер та образний зміст музичних творів. Уміння розкрити сутність художнього образу, використати різні типи вербальних інтерпретацій, доповнити художній образ музичного твору творами різних видів мистецтва є необхідним для майбутнього вчителя. Під час проходження педагогічної практики в дошкільних та загальноосвітніх закладах освіти студенти розвивають уміння не тільки виразно виконувати твори дитячого репертуару, але й втілювати музичні образи через слово, рухи, малюнки. Реалізації креативного потенціалу студентів сприяє їх заохочення до участі у концертно-конкурсній діяльності. Це сприяє вихованню виконавської надійності, тобто здатності безпомилково, точно та яскраво виконувати музичні твори, що є необхідним умінням в роботі з дитячою аудиторією. Прикладом такого виду роботи є конкурс із творів дитячого репертуару, який вже понад двадцять років проводиться на кафедрі фортепіано Харківської гуманітарно-педагогічної академії. Студенти другого року навчання виконують шість обов'язкових музичних творів різних жанрів із матеріалу педагогічної практики з наступним обговоренням результатів викладачами та студентами. Конкурсанти мають можливість прослухати та порівняти різноманітні трактування одних й тих же творів, усвідомити можливість іншого підходу до виконання творів, створення індивідуальної інтерпретації. Виразність музично-виконавської інтерпретації залежить від особистості виконавця, його природжених задатків та здібностей, наявності досвіду музично-виконавської діяльності. Велике значення має сформованість професійно значущих особистісних якостей майбутнього вчителя: самостійності, креативного мислення, здатності до рефлексії та емпатії, артистичність, технічна досконалість та стабільність виконання. Постійне здобуття нової музично-виконавської інформації, розв'язання проблемних ситуацій, що виникають при роботі з творами, прагнення до опрацювання нового репертуару призведе до можливості прийняття оригінальних, нестандартних інтерпретаційних рішень.

Отже, питання виконавської інтерпретації залишаються найактуальнішими серед проблем, які стосуються навчально-виховного процесу підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Розуміння сутності музичного твору, володіння технікою художнього виконання, розвиненість образного мислення, здатність до індивідуальної творчої інтерпретації є найкращими показниками музично-виконавської компетентності майбутнього фахівця.

Список використаних джерел:

1. Арчажникова Л. Г. Профессия – учитель музыки / Л. Г. Арчажникова. – Москва: Просвещение, 1984. – 111 с.
2. Москаленко В. Г. Творческий аспект музыкальной интерпретации / В. Г. Москаленко – Киев. 1994. – 157 с.
3. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти / О. Я. Ростовський. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 640 с.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Дзіман Г.М.

викладач,

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ВИКОРИСТАННЯ МОДЕЛІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій спричиняє необхідність модернізації системи освіти. Одним із найперспективніших методів навчання іноземних мов з активним використанням інформаційних технологій є змішане навчання. Головною метою реалізації моделі змішаного навчання є поєднання переваг традиційного та електронного навчання з метою покращення якості освітнього процесу.

Існує велика кількість підходів до визначення та розуміння поняття змішаного навчання. Так, Н.В. Рашевська [1] називає його змішаним навчанням, Є.М. Смирнова-Трибульська [3] – гібридним, Б.І. Шуневич [5] – комбінованим, Б. Колліс та Дж. Мунен – гнучким.

Спираючись на вищеподані визначення, можемо узагальнити компоненти, що характеризують змішане навчання та уточнюють його сутність. Отже, що змішане навчання являє собою освітню програму, в якій студент навчається:

- 1) частково через он-лайн навчання, з деяким елементом власного контролю над часом, місцем, шляхом і/ або темпом навчання;
- 2) частково в аудиторії під час заняття, контрольованого викладачем;
- 3) за умови, що всі етапи впродовж процесу навчання кожного студента в межах курсу або предмета спрямовані на забезпечення процесу змішаного навчання [4, с. 10].

Зазвичай виділяють шість різновидів моделі змішаного навчання. Всі без винятку моделі змішаного навчання мають на меті одне спільне завдання, а саме, сприяти покращенню навчального процесу за рахунок впровадження індивідуалізації навчання. Індивідуалізація навчання є найкращим засобом для формування позитивної мотивації до вивчення іноземної мови студентами, для яких її вивчення не є профільюючим.

Для навчання майбутніх інженерів-біотехнологів академічного письма англійською мовою доцільно, буде з-поміж усіх представлених моделей змішаного навчання обрати обертальну модель а саме Station-rotation model (обертальна модель зі зміною навчального місця).

Обертальна модель зі зміною навчального місця – це реалізація моделі змішаного навчання, в якій у межах певного курсу або предмета, студенти змінюють місце роботи та етапи навчання впродовж аудиторного заняття за визначеним графіком або на розсуд викладача. Зміна місця повинна включати мінімум один етап на якому буде застосовуватись он-лайн навчання. Інші

етапи роботи можуть включати такі види діяльності та організації навчального процесу, як навчання в малих та великих групах, групові проекти, індивідуальне навчання (допомога викладача) та письмові завдання. Перевагою цієї моделі є можливість кращого контролю викладачем невеликих груп студентів чи окремих студентів, що потребують допомоги [2].

Основним етапам навчання у моделі змішаного навчання передують настановча частина, де викладач озвучує мету та тему заняття. Невід'ємною частиною заняття є підведення підсумків за допомогою мовного портфолію. Кожен з етапів, представлених на схемі, має свою функцію та передбачає використання різних ресурсів, матеріалів та форм навчання, що значною мірою відрізняються від традиційно аудиторної роботи. Всього виділяють три основних етапи, а саме: 1) етап групового навчання, 2) он-лайн навчання та 3) навчання під керівництвом викладача. Послідовність застосування основних етапів можна змінювати в залежності від цілей та теми заняття [3, 10-11].

При змішаному навчанні докорінно змінюється й роль викладача. Викладач може працювати як при безпосередньому контакті зі студентом, так і навчати опосередковано, через телекомунікаційні засоби. У змішаному навчанні викладач повинен створювати умови для самостійного навчання, виступати в ролі партнера, консультанта, вихователя – тобто координатора навчання.

Отже, використання методики змішаного навчання є перспективним засобом навчання студентів академічного письма на просунутому етапі, а ефективно використання цієї моделі дозволяє студентам стати активними учасниками навчального процесу.

Список використаних джерел:

1. Рашевська Н. В. Змішане навчання як психолого-педагогічна проблема / Н. В. Рашевська // Вісник Черкаського університету. Випуск 191. Частина IV. Серія «Педагогічні науки», 2010 – С. 89–96.
2. Семененко І. В. Основні підходи до визначення поняття змішаного навчання [Електронний ресурс] / І. В. Семененко // Всеукраїнський семінар «Формування інформаційно-освітнього середовища: ІТ-підтримка регіональної системи освіти». – 2015. – Режим доступу: http://roippo.org.ua/activities/scientific_methodological/regional_research.php/570/
3. Смирнова-Трибульська Є. М. Теоретико-методичні основи формування інформатичних компетентностей вчителів природничих дисциплін у галузі дистанційного навчання: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.02. – Захищена 26.02.2008 / Євгенія Миколаївна Смирнова-Трибульська. – К., 2007. – 677 с.
4. Цицюра К. В. Змішане навчання: основні інгредієнти компетентнісного підходу для ефективної освіти нового покоління / К. В. Цицюра // Гуманіт. вісн. НУК. – Миколаїв: НУК, 2015. – Вип. 8. – С. 10–11.
5. Шуневич Б. І. Тенденція розвитку складових частин організації дистанційного навчання / Б. І. Шуневич // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів: Видавництво ЛНУ, 2009. – № 653. – С. 231–239.

Кічата А.В.

*вчитель-методист зарубіжної літератури,
Кременецький НВК «Гімназія – ЗОШ І ст.»*

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

XXI століття – час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, в якому якість людського потенціалу, рівень освіченості й культури всього населення набувають вирішального значення.

Комп'ютери стрімко увійшли в різноманітні сфери повсякденної діяльності суспільства, тому широке запровадження комп'ютерної техніки у процесі навчання є важливим завданням педагогів.

Досвід переконує, що комп'ютер сприяє не тільки розвитку самостійності, творчих здібностей учнів, його застосування дозволяє змінити саму технологію надання освітніх послуг, зробити урок більш наочним і цікавим, посилює міжпредметні зв'язки. Все це дає можливість покращити якість навчання.

Література – це вікно у світ, саме при її вивченні розкриваються багатоманітні зв'язки з національними літературами, зі світом мистецтва, з мовами, історією, іншими галузями знань про світ, людину та її культуру.

Яким саме має бути сучасний урок зарубіжної літератури?

Безперечно – цікавим! Будь-який твір починається – з автора, а будь-який урок – з учителя. Тому на сьогоднішній день уроки зарубіжної літератури не можливі без інформаційних технологій.

Використання інформаційних технологій на уроках зарубіжної літератури може відбуватися різними способами, це залежить від низки факторів, найважливішими з яких є такі: потреби конкретного уроку, рівня володіння різними програмами та наявністю сертифікованих програм у системі середньої загальної освіти. Серед зазначених технологій вирізняють такі їх види:

- інформаційні технології;
- електронні підручники;
- окремі типи файлів (зображення, відео-, аудіо-, анімації);
- розроблені авторські уроки (інтеграція різних об'єктів в один формат – презентації, web-сторінки).

Сьогодні педагогам варто віддавати перевагу використанню не стандартних шаблонів, а створених власних уроків, зокрема мультимедійних супроводів, адже **мультимедіа** – це сучасна комп'ютерна інформаційна технологія, що дозволяє об'єднувати в одній комп'ютерній програмно-технічній системі текст, звук, відеозображення, графічне зображення та анімацію (мультиплікацію) [1]. Кожен із застосовуваних інформаційних компонентів має власні виражальні засоби та дидактичні можливості, що спрямовані на забезпечення оптимізації процесу навчання.

Експерти з маркетингу ще до появи технології мультимедіа за результатами численних експериментів виявили залежність між способом засвоєння матеріалу і здатністю відтворити здобуті знання через певний час. Найефективнішу дію на людину здійснює та інформація, яка впливає на кілька органів чуття, вона засвоюється тим краще і міцніше, чим більше видів сприймання активізовано. Отже, очевидною є та роль, яка відводиться

мультимедійним засобам навчання, що виникли з появою потужних багатофункціональних комп'ютерів, розвинених комп'ютерних систем навчання. Ще Я.А. Коменський у праці «Велика дидактика» писав: «...Все, що тільки можна, давати для сприймання чуттям, а саме: видиме – для сприймання зором, чутне – слухом, запахи – нюхом, доступне дотикові – через дотик. Якщо будь-які предмети можна сприйняти кількома чуттями, нехай вони відразу сприймаються кількома чуттями...» [2] Педагогічні погляди Я. А. Коменського продовжував К. Д. Ушинський, зазначаючи: «Педагог має подбати про те, щоб якомога більше органів чуття – око, вухо, голос, чуття мускульних рухів і навіть, якщо можливо, нюх і смак узяли участь в акті запам'ятовування... За такого сприяння всіх органів в акті засвоєння ви переможете найлінійшу пам'ять» [3 с. 174].

Дидактичні можливості мультимедійних засобів навчання, що використовуються на уроках літератури, можна стисло визначити так:

- посилення мотивації навчання;
- активізація навчальної діяльності учнів, посилення їх ролі як суб'єкта навчання діяльності (можливість обирати послідовність вивчення матеріалу, визначення міри і характеру допомоги та ін.);
- індивідуалізація процесу навчання, використання основних і допоміжних навчальних впливів, розширення меж самостійної діяльності школярів;
- урізноманітнення форм подання інформації;
- урізноманітнення типів навчальних завдань;
- створення навчального середовища, яке забезпечує «занурення» учня в уявний світ, у певні соціальні і виробничі ситуації;
- постійне застосування ігрових прийомів;
- забезпечення негайного зворотного зв'язку, можливість рефлексії.

Використання ІКТ сприяє тому, що за короткий час особистість спроможна засвоїти та переробити великий обсяг інформації. Фактичне сприйняття демонстраційних матеріалів є в 60 тисяч разів швидшим, аніж тексту, який читаємо. Саме тому, на мою думку, наочне подання інформації має велике значення під час проведення семінарів, публічних виступів, узагальнення досвіду тощо. Проаналізувавши медичні та психологічні дослідження в галузі сприйняття та оброблення інформації, з'ясували наступне: 83% всієї інформації ми отримуємо за допомогою зорових органів, 11% – слухових, 3,5% – за допомогою запахів, 1,5% – тактильних рецепторів [4, с. 110].

Запам'ятовування інформації відбувається таким чином: якщо сприймається лише слухова інформація, то засвоюється 20% матеріалу; якщо інформація отримується лише за допомогою зору, то запам'ятовується до 30% матеріалу. За умови комбінованого поєднання слухового та зорового каналів інформації людина спроможна швидко засвоїти до 60% отриманої інформації [5, с. 208]. Таким чином, використання мультимедіа сприяє кращому вивченню навчальної інформації на уроках. Власний досвід створення та використання презентацій у процесі вивчення зарубіжної літератури дозволяє визначити низку факторів, які впливають на ефективність навчально-виховного процесу:

- зростання впливу виступу на аудиторію, оскільки значний обсяг інформації сприймається зоровими та слуховими рецепторами одночасно;
- полегшення розуміння і сприйняття поданого матеріалу;
- запам'ятовування навчального матеріалу на значний період;
- збільшення психологічної вірогідності прийняття правильних висновків, суджень, узагальнень;

– скорочення часу на розкриття проблеми.

Сьогодні у практичній діяльності найчастіше використовуються презентації, створені за допомогою програми Power Point, зокрема такі їх види:

- презентації для лекційного викладу матеріалу;
- презентації для повторювально-узагальнювальних уроків;
- презентації для уроків тематичного оцінювання знань.

Компонування матеріалу програми в цьому випадку слугує своєрідною формою опорного конспекту. Мультимедійні уроки, зазвичай, будуються за такою структурою:

1. *Мотивація уроку* – короткий вступний матеріал. Часто під час мотивації створюється проблемна ситуація за допомогою проблемного запитання.

2. *Оголошення теми та очікуваних результатів уроку.*

3. *Основна частина уроку* – опанування навчальним матеріалом уроку: робота з поняттями, невеликими текстовими фрагментами, що містять навчальну інформацію, відеосюжетами, аудіозаписами, фотодокументами, таблицями, схемами (виклад необхідної інформації з теми у вигляді слайдів).

Мультимедійні технології дозволяють подати учням набагато більше інформації, ніж на уроці без використання комп'ютера.

Основна частина уроку може включати і проведення невеликої навчальної дискусії, роботу в групах, творчий звіт з виконання індивідуального завдання. Звісно, використовуються і традиційні форми роботи та методи і прийоми навчання.

4. *Підбиття підсумків уроку* включає рефлексію почуттів (наприклад, що сподобалося на уроці найбільше), способів діяльності учнів (для прикладу, чи раціональними були види діяльності, завдання, що використовувалися під час заняття) та відтворення учнями основних понять уроку з демонстрацією слайдів з текстовими фрагментами.

Може виникнути питання – а чи не є використання мультимедійних технологій даниною сучасності, адже такі етапи можна запланувати і для звичайного уроку? Однак досвід використання мультимедійних технологій свідчить, що їх упровадження підвищує ефективність засвоєння матеріалу, інтенсифікує процес навчання, стимулює інтерес учнів як до знань, так і до процесу їх отримання.

Отже, систематичне використання комп'ютера на уроці, зокрема систем презентацій, сприяє наступному:

- підвищенню якісного рівня використання наочності на уроці;
- зростанню продуктивності уроку;
- реалізації міжпредметних зв'язків;
- уможливленню організації проектної діяльності учнів зі створення навчальних програм під керуванням учителів інформатики та української мови;
- логічному викладу навчального матеріалу, що значно підвищує рівень знань учнів;
- покращенню взаємин «учень-учитель», особливо з учнями, «далекими» від мови та літератури, які, зазвичай, захоплюються інформатикою;
- зміні ставлення школярів до комп'ютера: вони починають сприймати його як універсальний інструмент для роботи в будь-якій галузі людської діяльності.

Зрозуміло, що уроки з використанням мультимедійних технологій потребують значної підготовчої діяльності педагога. Учитель повинен вміти користуватися різноманітними програмами: графічними, *flesh* – анімації, *web* – редактора, програмами для створення презентацій, програмами для

роботи зі звуком та відео тощо. Це уможлиблює подання інформації у формі відео, презентації, web-сторінки з різноманітними роликами. Загалом у практичній діяльності для унаочнення навчального матеріалу доречно використовувати ресурси Інтернету: фрагменти з фільмів за прочитаними програмовими текстами, також записи телепередач про письменників, що вивчаються у шкільному курсі зарубіжної літератури.

Мультимедійний урок дає можливість комбінувати на одному занятті велику кількість цікавих завдань, залучаючи все більше учнів до активної роботи.

Отже, головне завдання використання ІКТ у процесі вивчення зарубіжної літератури – підвищити пізнавальний інтерес учнів до вивчення предмета, ефективність його опанування школярами. Загально визнано, що особистість, яка зацікавлена, хоче пізнати матеріал, засвоює його набагато краще, ніж та, що не зацікавлена змістом того, що вивчає.

Список використаних джерел:

1. Жук Ю. Можливості нової технології. Психолого-педагогічні проблеми використання засобів нових інформаційних технологій у навчальному процесі / Ю. Жук // Освіта. – 2003. – 23-30 липня.
2. Коменский Я. А. Великая дидактика // Я. А. Коменский, Д. Локк, Ж.-Ж. Руссо, И. Г. Песталоцци. Педагогическое наследие / Сост. В. М. Кларин, А. Н. Джуринский. – М.: Педагогика, 1988. – С. 11–136.
3. Ушинський К. Д. Твори у 6-ти томах. – Т. 4 / К. Д. Ушинський. – К.: Рад. школа, 1952.
4. Костюк Г. С. Психологія програмованого навчання / Г. С. Костюк. – К: Радянська школа, 1973. – 123 с.
5. Нагачевська Х. П. Сучасні підходи до викладання гуманітарних дисциплін у профільних класах із використанням інформаційних технологій навчання / Х. П. Нагачевська // Таврійський вісник освіти. – 2014. – № 1(45). – Ч. II. – С. 205-210.

Куценок Н.М.

викладач,

*Національний технічний університет України
«Кієвський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

РЕАЛІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Сучасний світ дуже складно уявити без використання інформаційно-комунікаційних технологій, а ще складніше знайти студента, який не користувався б мережею Інтернет, не спілкувався у контакті чи Facebook. Тенденція використання інноваційних технологій при вивченні іноземної мови надає можливість викладачеві поєднувати аудиторні заняття та працювати дистанційно, застосовувати розроблені та апробовані веб-сайти, дистанційні курси, мережу Інтернет у ВНЗ. Це, у першу чергу, є допомога як у повторенні базового матеріалу, так і у засвоєнні нового для студентів з різним рівнем підготовки. Таким чином, під час практичних занять рівень групи студентів поступово вирівнюється і у викладача не виникає проблем у розробці і підготовці для різного рівня навчання і дає можливість зекономити час і працювати групі на одному рівні. Ідеальний варіант – це створення

персонального сайту викладача, де викладено весь матеріал, який вивчається: інтерактивні тести, вправи, відео та аудіо, пояснення тощо. Викладач і студент знаходяться у постійному інтерактивному зв'язку. Але не всі викладачі з тих чи інших причин можуть створити свій персональний сайт, але мають можливість використовувати дистанційні курси, розроблені безпосередньо інститутами та університетами. Завдяки таким курсам студенти виконують завдання, запропоновані викладачем, проходять тести і таким чином закріплюють і повторюють матеріал, викладач в он-лайн режимі пояснює ті питання, з якими виникли труднощі та допомагає студентам розібратися з тими моментами, які були незрозумілими. У нашому університеті ще з 2004 року працює платформа підтримки дистанційного навчання Moodle – це популярна, міжнародна платформа підтримки дистанційного навчання. Викладачі можуть працювати у тестовому та робочому режимах. Перший режим має два рівні доступу: викладацький і студентський. Викладач має можливість створювати, редагувати розроблені дистанційні курси.

Використання інноваційних технологій при навчанні англійської мови з одного боку полегшує роботу викладача, але з іншого – ускладнює, тому що не так легко розібратися у великій кількості запропонованих сайтів, відео та аудіо матеріалів. Існує безліч сайтів як для самостійного вивчення та вдосконалення англійської мови, так і як допоміжний аспект у повторенні та кращому засвоєнні паралельно з лекційними та практичними заняттями. Сайтів дуже багато і ось тут викладач і повинен зорієнтувати студента у виборі: по-перше, щоб було цікаво, доступно і перспективно у подальшому вивченні іноземної мови. По-друге, потрібно підбирати Інтернет-ресурси такого напрямлення і наповнення, щоб він йшов в унісон з програмою даної спеціальності. Якщо ми звернемося до різноманітних сайтів, то ми побачимо, що за своїм наповненням вони схожі і мають одну специфіку – і це не дивно, тому що головною задачею є вивчення мови. І таким чином, для початку потрібно ознайомитися і зробити апробацію вже існуючих сайтів, які активно використовують викладачі для навчання студентів іншомовної мовленнєвої діяльності. Потрібно постійне обговорення і введення все нових і нових ресурсів, тому що розробники такого роду сайтів постійно вдосконалюють і покращують наповнення як існуючих сайтів так і створюють все нові і нові тенденції і можливості у вивченні іноземної мови.

З великого різномайття можна виділити декілька сайтів, як для студентів з низьким рівнем володіння англійською мовою, так і для «продвинутих», які вже мають певну базу і їм потрібно повторити засвоєний матеріал.

Найкращий сайт, на мою думку, BBC Learning English, завдяки йому, ви можете опанувати іноземну мову практично з нуля. Цей ресурс налічує різні напрямки відео та аудіо матеріалів з допоміжними текстами та транскрипцією.

Ще хотілося б запропонувати Engvid, який складається з відео уроків, які розділяються за категоріями відносно рівня володіння мовою та мають одну тематику.

Exam English допоможе вам пройти такі міжнародні іспити як IELTS, TOEFL та інші, також з'ясувати ваш рівень володіння англійською мовою та пройти он-лайн-тестування.

Одним з універсальних, на мій погляд, є ресурс Native-english. На цьому сайті є можливість повторити граматичний матеріал, вивчити новий та закріпити вивчене за допомогою тестів, одразу перевірити та з'ясувати для себе у яких моментах були зроблені помилки і чому.

Такого ж направлення сайт <http://liuro.com.ua/>. Якщо на сайті <https://www.native-english.ru/> всі пояснення робляться російською мовою, то на цьому сайті правила написані українською мовою, що спрощує розуміння та опрацювання матеріалу для тих студентів, які недостатньо добре володіють англійською мовою. Цікавою особливістю є використання серіалів, їх на сьогоднішній день налічується аж 674, які можна дивитися з англійськими субтитрами (<http://liuro.com.ua/reviews/anhlijiski-filmy-z-subtytramy-vid-ogoro/>) і протягом години на день перегляд фільмів є безкоштовним.

Таким чином унікальні можливості інформаційних технологій, зокрема мережі Інтернет, веб-сайтів та дистанційних курсів можуть бути використані всіма учасниками освітнього процесу і дозволяють зробити акцент на самостійній роботі студентів у рамках спеціально організованих видах діяльності, що набуває особливої актуальності у зв'язку з обмеженою кількістю годин, що відводяться на вивчення іноземної мови у технічних вузах, тому іншомовна підготовка фахівця повинна здійснюватися при великій кількості годин індивідуальної і самостійної підготовки студента до занять з використанням сучасних технічних засобів навчання. Саме таке поєднання допомагає викладачеві організувати самостійну роботу студентів, розвинути навички самоорганізації навчального процесу, що сприятиме більш якісному засвоєнню теоретичного матеріалу та застосуванню його на практиці і у кінцевому підсумку призведе до підвищення ефективності вивчення іноземної мови студентами технічних спеціальностей ВНЗ.

Все це у сукупності покращує навчальний процес, робить його більш різноманітним та дає можливість навчатися позааудиторно, тому що тих годин, які відводяться для вивчення іноземної мови у ВНЗ технічних спеціальностей, буває недостатньо, щоб розібратися з предметом, який не є профілюючим, але необхідним у подальшому вивченні, особливо для тих студентів, які будуть продовжувати свою освіту у закордонних вищих навчальних закладах.

Список використаних джерел:

1. Борисова А. О. Мотивація студентів під час навчання іноземній мові та вплив на її підвищення інтернет-ресурсів / А. О. Борисова, В. О. Архіпова, А. О. Колесник // – Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: зб. наук. праць. – Х.: ХДУХТ, 2012. – Вип. 1(15). – С. 427–433.
2. Габова М. А. Мастер-клас «Образовательный сайт: технология создания и использования» / М. А. Габова // Електронний ресурс з режимом доступу <http://wiki.kgpi.ru/mediawiki/index.php>
3. Жук Л. Г. Интернет-технологии как средство организации самостоятельной работы студентов технических вузов (на материале обучения иностранному языку): дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Л. Г. Жук. – СПб., 2006. – 192 с.
4. Редько В. Інтерактивні технології навчання іноземної мови / В. Редько // Рідна школа. – 2011. – № 8–9. – С. 28–36.

Михайленко Н.С.

старший викладач,

Черкаський державний технологічний університет

ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ВИБОРУ ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ СИСТЕМ ДЛЯ ПАРАЛЕЛЬНИХ ОБЧИСЛЕНЬ

Організація паралельної обробки на всіх рівнях операцій, операторів, модулів або процесів є основним напрямом підвищення продуктивності обчислювальних систем. В зв'язку з необхідністю рішення складних задач, що потребують великого часу та об'єму розрахунків, до складу обчислювальної системи включають декілька однорідних або різнорідних пристроїв, здатних одночасно виконувати різні функції обробки даних.

Дослідження в цій області охоплюють широкий спектр задач – від розробки нової архітектури і загальних математичних моделей до створення спеціалізованих методів, засобів і пристроїв паралельної обробки.

Поряд з вибором парадигми обчислень та системи програмування важливим етапом у вирішенні складних задач є вибір обчислювальної системи, що призначена для виконання паралельних обчислень.

Відповідно до класифікації Флінна визначено чотири основних класи обчислювальних систем, що можуть бути деталізовані та розвинені.

- ОКОД – SISD (один потік команд – один потік даних);
- ОКБД – SIMD (один потік команд – багато потоків даних);
- БКОД – MISD (багато потоків команд – один потік даних);
- БКБД – MIMD (багато потоків команд – багато потоків даних).

Така класифікація відображає співвідношення потоків команд і потоків даних.

До обчислювальних систем, здатних технічно реалізувати паралельні обчислення можна віднести два класи з названих: SIMD та MIMD.

Найбільш поширеними підходами до розпаралелювання обчислень і обробки даних є підходи, засновані на моделях паралелізму даних і паралелізму завдань. В основі кожного підходу лежить розподіл обчислювальної роботи між доступними користувачеві процесорами паралельного комп'ютера та обмінами даними між ними.

Основна ідея підходу, заснованого на паралелізмі даних, – застосування однієї операції відразу до декількох елементів масиву даних. Різні фрагменти такого масиву обробляються на векторному процесорі або на різних процесорах паралельної машини. Основною особливістю даного підходу є:

- обробкою даних керує одна програма;
- паралельні операції над елементами масиву виконуються одночасно.

Оскільки в даному підході обробкою даних керує одна програма, то вибір SIMD-машини відповідає поставленій задачі, оскільки один потік команд керує обробкою багатьох потоків даних.

Програми, як правило, пишуться на мовах високого рівня, відображають єдиний обчислювальний процес з величезною кількістю циклічних повторень одних і тих самих дій над векторними даними.

Оскільки для складних систем важливим є принцип обміну даними між процесорами, то розглядаються два типи архітектур:

- зі спільною пам'яттю (рис. 1);
- з розподіленою пам'яттю (рис. 2).

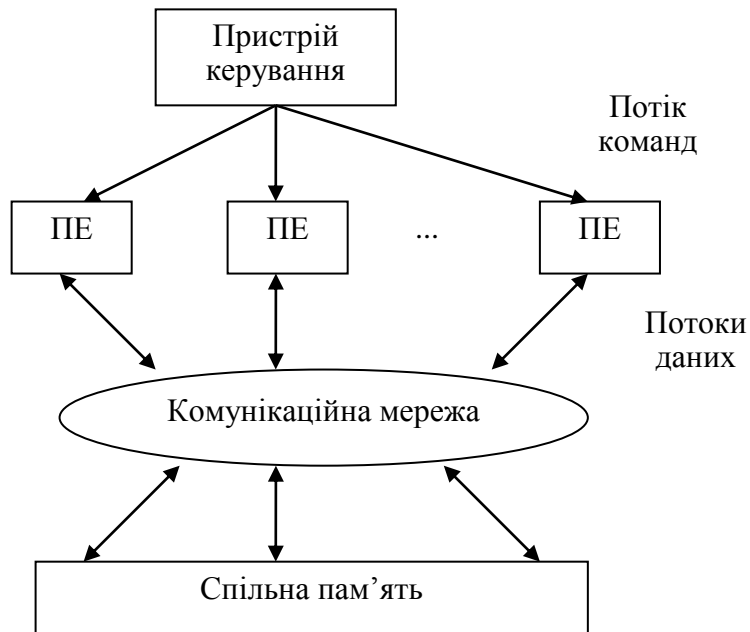

Рис. 1. Схема SIMD-комп'ютера зі спільною пам'яттю

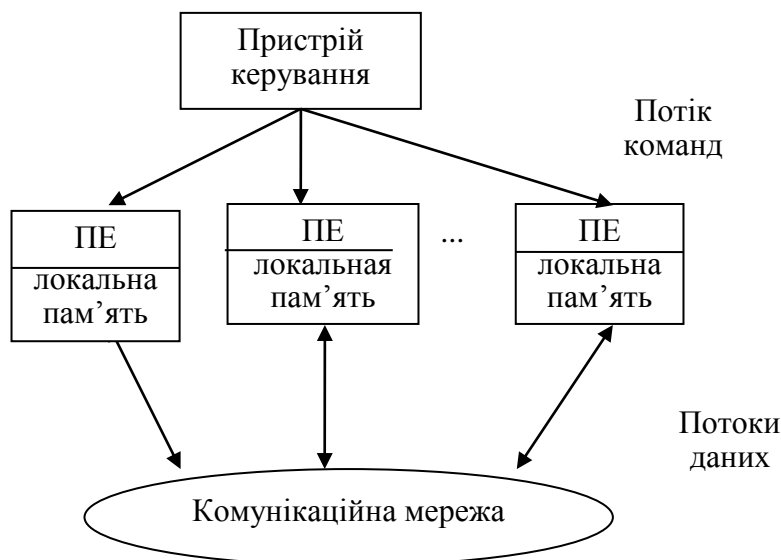

Рис. 2. Схема SIMD-комп'ютера з локальною пам'яттю
де PE – процесорний елемент

Метод програмування, заснований на паралелізмі завдань, передбачає розбиття обчислювальної задачі на декілька самостійних підзадач. Кожна підзадача виконується на своєму процесорі. Підзадачі повинні обмінюватися результатами своєї роботи, одержувати початкові дані. В такому випадку вибирається MIMD-машина, яка також має два типи архітектур:

- зі спільною пам'яттю (рис. 3);
- з розподіленою пам'яттю (рис. 4).

Таким чином, можна зазначити, що при виборі обчислювальної системи для виконання паралельних обчислень слід враховувати характер поставленої задачі та парадигму, яка була визначена при розробці алгоритму.

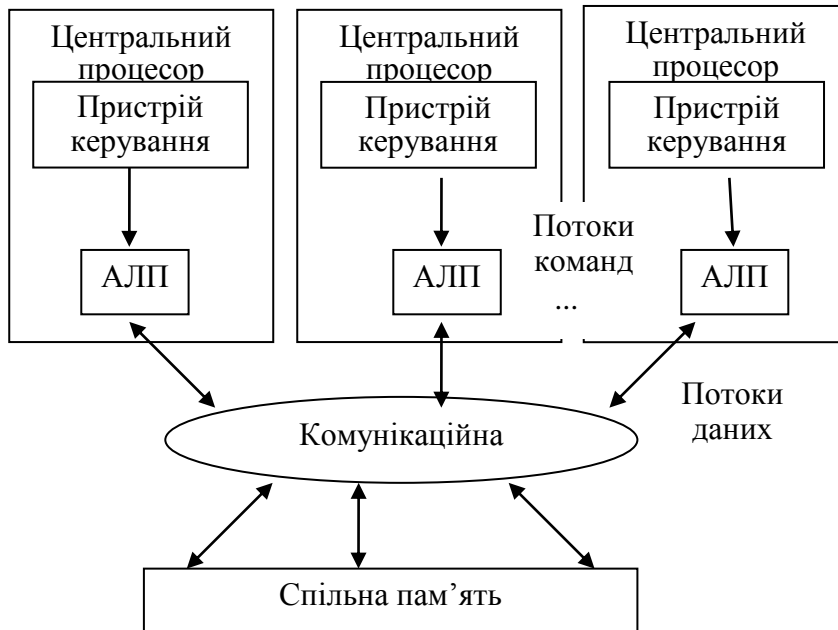

Рис. 3. Схема MIMD-комп'ютера зі спільною пам'яттю

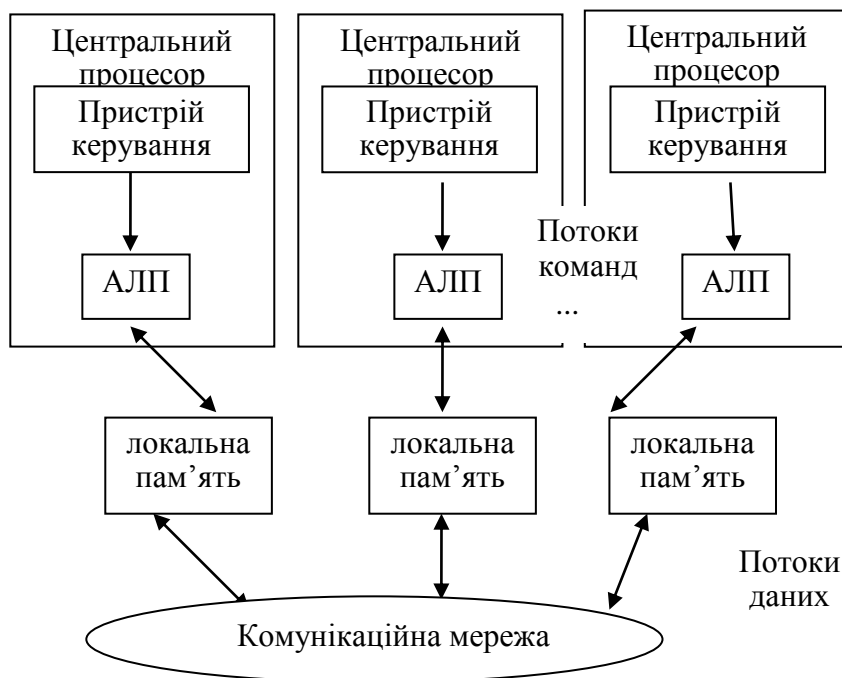

Рис. 4. Схема MIMD-комп'ютера з локальною пам'яттю де АЛП – арифметично-логічний пристрій.

Список використаних джерел:

1. Немнюгин С.А., Стесик О.Л. Параллельное программирование для многопроцессорных вычислительных систем. – СПб.: БХВ-Петербург, 2002. – 400 с.
2. Лацис А. Как построить и использовать суперкомпьютер. – М.: Бестселлер, 2003. – 240 с.
3. Дорошенко А.Е. Математические модели и методы организации высокопроизводительных параллельных вычислений. – Киев, Наукова думка, 2000.

Polovin S.M.
Senior Lecturer,
Donetsk National Technical University (Pokrovs'k)

MYSIMPLESHOW IS A FAST AND EASY VIDEO CREATION TOOL

As my working schedule is usually heavy, I always look out for new web applications to help me make my classes more interesting and engaging.

Basically, there are two requirements on my part when choosing an application:

1. a web application should be free
2. the learning curve should not be too steep.

There are so many great programs out there on the web, and I have been using them along with my students in the classroom.

http://www.eslvideo.com/eslvideo_quiz_lowint.php?id=8952

https://prezi.com/n0pmsmlipp_d/kristal-water/?utm_campaign=share&utm_medium=copy#

<https://padlet.com/vecttra/1s2weajuusb8>

But the program that has been my #1 choice lately is MySimpleShow [1].

The thing is MySimpleShow uses a different approach to meeting your personal, educational or professional animated explainer video. You are just given a slide where you arrange your images to match your scripts.

Using MySimpleShow, you have two options to choose from:

- a) a script template, or you can upload a PowerPoint presentation
- b) a blank page (you write your own script)

What I like most is that each step is accompanied by helpful tutorial videos, which you can and should watch while creating a video.

When you first start with your Draft step, you will be asked to pick a category that your video falls under and then you will be walked through some simple questions about the topic and content of the video you want to create.

As soon as the script is done, you can move to inserting images and pictures in your presentation. MySimpleShow will choose key words in your script, and you will be able to see the images that correspond with your key words on the right hand.

Although you can use pre-selected images, the best way to create a good presentation is by uploading your own images.

Mind you, you will have to arrange your images, adjust sizes and change images to suit your idea. MySimpleShow will attempt to pull in images related to what you have written about as well, which can speed up your creation process. Also, if you decide you need more slides, you can use the scissors icon to split a clip into multiple clips.

Adding your audio is the final step. Again, you can either use a computer generated voice with several options, my preferred method, or you can record your own audio (which is a great feature for having students record themselves giving a presentation).

Some educators have pointed out that computer generated voices sound do not sound natural, but I like them. They are American English, which is easier to understand than British English.

My first ever presentation created with MySimpleShow is based on Unit 11 'Life's what you make it' from the workbook 'New Headway Pre-Intermediate', and tells my students about the Rolling Stones.

<https://youtu.be/S9-ZFkDiBaU>

What I wanted to do was to show my students that any text from a coursebook can be transformed into a mini story.

To create this presentation, I had to search for some images online, as the suggested ones didn't match the script the way I saw it.

Quite often my students are not keen on creating digital presentations as it takes a lot of time, but this time they were quick on the uptake. Here are some of their sample presentation:

https://youtu.be/PEKVxy4_hZg

<https://youtu.be/pizbqVujqCM>

I also use the program to create 'hall of shame' videos with the view of reminding some students of the promises they have broken or classes they have missed and have no intention of making up for.

But in this case I always make a point of getting permission from my students to use their photos and names.

<https://youtu.be/W0-kW6tcOwo>

The teachers can use the program for a wide range of activities – creating a video online has never been so easy with MySimpleShow [2].

Another big plus of the program is that when your video is processed, you can upload it on YouTube, or Vimeo, or download it on your computer, and use it whenever you need it.

References:

1. <https://www.consumersadvocate.org/presentation-software/c/mysimpleshow-review>
2. <http://www.edtechroundup.org/home/reviews-mysimpleshow-create-animated-presentations-in-minutes>

НОТАТКИ

НОТАТКИ

НОТАТКИ

Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ ОСВІТИ**

**МАТЕРІАЛИ ІІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Матеріали друкуються в авторській редакції

Дизайн обкладинки: А. Юдашкіна
Верстка: Н. Кузнєцова

Контактна інформація організаційного комітету:
73005, Україна, м. Херсон, а/с 20,
Науковий журнал «Молодий вчений»
Телефон: +38 (0552) 399 530
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
www.molodyvcheny.in.ua

Підписано до друку 10.04.2017. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Ум.-друк. арк. 11,63. Тираж 100. Замовлення № 0417-412.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавничий дім «Гельветика»
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.